REPORT RESUMES

ED 019 646 48 AL 000 907

MATERIALS FOR ELEMENTARY READINGS IN MODERN TELUGU, PRELIMINARY VERSION.

BY- KRISHNAMURTI, B. GUMPERZ, JOHN J.
CALIFORNIA UNIV., BERKELEY

PUB DATE 61

CONTRACT OEC-SAE-8825
EDRS PRICE MF-$1.50 HC NOT AVAILABLE FROM EDRS. 369P.

DESCRIPTORS- *TELUGU, *READING MATERIALS, *ORTHOGRAPHIC SYMBOLS, WRITTEN LANGUAGE, GRAMMAR,

PART I (PAGES 3-50) OF THIS DRAFT FOR A TELUGU READER CONSISTS OF NOTES ON PRONUNCIATION AND THE WRITING SYSTEM. PART II (120 PAGES) IS ENTITLED "A GRAMMATICAL SKETCH AND MODEL SENTENCES." GRAMMATICAL DRILLS AND EXERCISES IN WRITING AND TRANSLITERATION ACCOMPANY THESE TWO SECTIONS. PART III (35 PAGES) CONSISTS OF ACTUAL TELUGU TEXTS OF VARYING LENGTHS. FOLLOWING THESE TEXTS IS A GLOSSARY (162 PAGES) IN ROMAN TRANSCRIPTION OF THE VOCABULARY ITEMS USED IN THE TEXTS AND LISTED ALPHABETICALLY. EACH ITEM IS GLOSSED IN ENGLISH AND THEN PRESENTED IN CONTEXT IN A PHRASE OR SHORT SENTENCE. (JD)

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION & WELFARE
OFFICE OF EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL OFFICE OF EDUCATION POSITION OR POLICY

PA-48
no bureau no.

Contract No. SAE-8825

ED019646

Materials for

ELEMENTARY READINGS IN MODERN TELUGU

(Preliminary version)

by

Bh. Krishnamurti

Project Director: John J. Gumperz

University of California
Berkeley

1961

The Research Reported herein was performed pursuant to a contract with the U.S. Office of Education, Department of Health, Education, and Welfare under provisions of Section 602, Title VI, of the National Defense Education Act

AL 000 907

CONTENTS

Part I

Writing Systems and Notes on Pronunciation — Page

UNIT 1. Primary symbols: vowels and consonants. 1
UNIT 2. Secondary symbols: vowels. 16
UNIT 3 Secondary symbols: consonants. 30
UNIT 4 Aspirated consonants and spelling problems. . . . 41

Part II

A Grammatical Sketch and Model Sentences

UNIT 5 The noun. 52
UNIT 6 The verb (finite verbs) 77
UNIT 7 The verb (non-finite verbs) 104
UNIT 8 Compound verbs. 120
UNIT 9 Adjectives. 133
UNIT 10 Adverbs. 151
UNIT 11 Interjections, particles, connectives 157
and post-fixes.

Part III

Readings in Modern Telugu

UNITS 1 to 25 169
VOCABULARY . . . .

PART I

WRITING SYSTEM

NOTES ON PRONOUNCIATION

UNIT 1

Primary Symbols: Vowels and Consonants

1.1 The Telugu alphabet is derived from a variety of the "Western Cave Character" used in the Aśokan Inscriptions of the 3rd century B. C. Compared with the alphabets of the Indo-Aryan languages, the Telugu Characters (and incidentally also those of Kannada) tend to be more rounded than angular in shape. The modern Telugu alphabet can be constructed by means of circular curves (   ), loops (   ) and checks (   ).

◡ ◠

✓

1.2. Eliminating, for the present, the letters representing aspirated consonants (see 4·1) which occur in a limited number of borrowed words, we can list 12 vowel symbols and 23 consonant symbols for Modern Telugu, as follows:

Vowels:

అ ఆ | ఇ ఈ | ఉ ఊ | ఎ ఏ ఐ | ఒ ఓ ఔ |

insert lists 1

Consonants:

క గ, చ జ, ట డ ణ, త ద న, ప బ మ,

య, ర, ల, వ, శ, ష, స, హ, ళ, ం

The Roman counterparts of the Telugu symbols indicate the broad phonetic values for which they stand, and also the way the alphabet is read traditionally. A superscript bar ¯ is used for long vowels, and short vowels are left unmarked with any diacritic. The symbols ఐ ai and ఔ au represent dipthongs (combinations of two vowels pronounced as single

phthongs

syllables). The Telugu vowel-symbols are divided into five sets, each set being marked with a following vertical bar. In reading the alphabet each set of two or three vowels (as indicated above) is read together without a break ~~in-between~~ ~~and~~ but there occurs a long pause or silence between one set and the following one. Within each set, there occurs a "glottal check" [?], (a momentary choke in the throat) between successive vowels. Therefore the actual articulation of the vowel symbols is as follows: a ? ā ---- i ? ī ---- u ? ū ---- e ? ē ? ai ---- ŏ ? ō ? au ---- .

∧

nsert [ ]

w/

It should be remembered, however, that the above description relates to the manner the vowels are read in the alphabet, and does not imply that the glottal check ? is a significant sound in Telugu. But this manner of articulation has some bearing on the phonological structure of the language which will be discussed later.

1.3 It will be easy to practice writing the Telugu vowels (and perhaps also the consonants which will follow) by taking a circle as the base and modifying it to obtain the different vowels. This procedure is shown in the following: A dot indicates the starting point of the stroke and an arrowhead the direction of writing):

Consonants:

ka ga

ca ja

ṭa ḍa ṇa

ta da na

pa ba ma

ya ra la va

śa ṣa sa ha ḷa

ṃ (anusvāra or sunna)

1.4 Each of the consonants listed above is written as well as pronounced with an inherent vowel [a] to facilitate articulation. This vowel is represented in most of the letters by a superscript check ✓ ; in the case of ట [ṭa] it is indicated by a small vertical bar ' written on the top of the left loop; జ [ja], ణ [ṇa], బ [ba], and ల [la] are devoid of any overt symbol for అ .

In reading the list of consonants, the student should remember that క [ka] stands for the pure consonant [k] and not for the sequence [k] plus [a] ; similarly గ [ga] for [g], చ [ca] for [c] and so on.

However, where it becomes necessary to represent a pure consonant in writing, this is done by replacing the symbol ✓ by ్ . So, a pure consonant symbol for [k] will be క్ ; for [g], గ్ ; for [ṭ], ట్ , etc. Where there is no ✓ , the symbol is merely placed on the right top of the letter, e.g. [ṇ] = ణ్ and so on.

1.5 As an aid to practice and memory, it will be useful to place together all those letters which look similar, and to study what distinguishes one from the other; for instance, study the following:

1. న స వ ప ష హ మ ఎ ఏ ఐ
   na sa va pa ṣa ha ma e ē ai
2. అ ఆ ల
   a ā la
3. ఒ బ
   ŝo ḅa
4. శ ళ
   śa ḷa
5. య మ
   ya ma

The student should note the strokes that distinguish one letter from the other in the above five series and try to practice writing them.

A hook of the shape ు appears to be the most recurrent symbol in the majority of consonants and the student should practice ~~to~~ writ~~e~~ing this part of the letters as neatly as possible to obtain the right shapes. See for instance how this underlies the following letters:

న [na], స [sa], ప [pa], వ [va], మ [ma].

1.6 Pronunciation of Consonants.

1.6.1 క [k] గ [g]

1.6.11 క [k] is pronounced like English k as in skin but not like that in kin, which is accompanied with a puff of breath (aspirated).

e.g.	కల	[kala] 'dream'
	అక్క	[akka] 'elder sister'
	ఒకటి	[okaṭi] 'one, one thing'
	అక్రమం	[akramaṃ] 'injustice'

1.6.12 గ [g] is pronounced like English g as in god

e.g.	గాలి	[gāli] 'wind, air'
	మొగ్గ	[mogga] 'bud'
	తగాదా	[tagādā] 'squabble, fight'
	మార్గం	[mārgaṃ] 'way'

-డాం

1.6.2 చ [c] జ [j]

1.6.21 చ [c] has two varieties of pronunciation [č] and [[illegible]] depending on what vowel follows;

the front vowels

(a) if [i, ī, e, ē, ǣ] ~~(front-vowels)~~ follow, it is pronounced similar to English ch as in chair

e.g.	చిన్న	[cinna]	'small'
	చీర	[cīra]	'saree'
	చెయ్యి	[ceyyi]	'hand'
	చేదు	[cēdu]	'bitter'
	చారు	[cǣru]	'tamarind soup'

(b) when [a, ā, u, ū, o, ō] (back vowels) follow, it is pronounced more like German z as in zwei 'two', or somewhat similar to English sequence t and s as in catsup, matsu, if one could pronounce them together as a single sound. In pronouncing this sound the tongue tip touches the ridge behind the upper teeth.

e.g.	చదువు	[caduvu]	'study, reading'
	చాలా	[cālā]	'many'
	చుక్క	[cukka]	'dot, drop, star'
	చూపు	[cūpu]	'look, glance'
	చొక్కా	[cokkā]	'shirt'
	చోటు	[cōṭu]	'place'

1.6.22 జ [j] has also two varieties [ǰ] and [dz], the conditions for their occurrence being the same as for [c] (see 1.6.21)

(a) [ǰ] is pronounced as English j as in judge when front vowels follow; e.g.

జిల	[jila]	'itch'
జీడి	[jīḍi]	'cashew'
జెండా	[jeṃḍā]	'flag'
జాన	[jǣna]	'a span'

(b) when basic o.k vowels follow, j is pronounced some what similar to the English sequence d ~~and~~ z, when pronounced together as a single sound, e.g.

జరుగు	[jarugu]	'to slide' (omit _)
జాగు	[jāgu]	'delay'
జుట్టు	[juṭṭu]	'hair on head'
జూదం	[jūdaṃ]	'gambling'
జొన్న	[jonna]	'a kind of millet'
జోల	[jōla]	'lullaby'

(c) [j] is pronounced by many people like z between vowels of which the following one is u or ū; e.g.

రోజు	rōju	[rōzu]	'day'
నాజూకు	nājūku	[nāẓūku]	'delicate'
రాజు	rāju	[rāẓu]	'king'

1.6.3 ట ṭ, డ ḍ, ణ ṇ

1.6.31 ట [ṭ] is like Hindi ṭ as in ṭōpī 'cap'. This is somewhat similar to t of English as in heart (as pronounced by many Americans)[1] In making this sound the tip of the tongue is curled up (retroflexed) and raised to touch the middle of the roof of the mouth (dome); e.g.

---

[1] William Bright, Spoken Kannada, p.10.

ట

టన్ను [ṭannu] 'a ton'

గట్టు [gaṭṭu] 'bank of a river or tank'

మొటిమ [moṭima] 'pimple'

1.6.32 డ [ḍ] is like Hindi ḍ as in ḍibbā 'tin'. This is also a retroflex sound; the pronunciation is some what similar to English d as in hard (as pronounced by many Americans)[2]; e.g.

డబ్బు [ḍabbu] 'money'

బిడ్డ [biḍḍa] 'child'

వాడు [vāḍu] 'he'

1.6.33 ణ [ṇ] is also a retroflex sound. It is pronounced like Hindi ṇ as in kaṇ 'particle'. It is pronounced somewhat similar to English n as in turn (as pronounced by many Americans)[3]. This sound never occurs at the beginning of a word;

e.g. మణి maṇi 'a gem'

గణ్ణం gaṇṇaṃ 'accident'

వాణ్ణి vāṇṇi 'him'

---

[2] ibid., p.6.

[3] ibid., p.8.

1.6.4 త t, ద d, న n

1.6.41 త [t] is very similar to t in French as in tour 'tower', or Hindi t in tār 'wire'. It is also not aspirated. This sound is somewhat similar to English th as in width, but made by the tip of the tongue touching the back of the upper teeth; e.g.

?
comparison
eighth

తాత	[tāta]	'grandfather'
అత్త	[atta]	'paternal aunt'
ఎంత	[eṃta]	'how much'

1.6.42 ద [d] is pronounced like d in French du 'of' and like Hindi d in dēr 'delay'. It is somewhat similar to English d as in width; e.g.

దేవుడు	[dēvuḍu]	'god'
అద్దె	[adde]	'rental'
అందం	[aṃdaṃ]	'beauty'
గది	[gadi]	'room'

1.6.43 న [n] is pronounced like English n in nine; e.g.

నేను	nēnu	'I'
నాన్న	nānna	'daddy' (in address)
న్యాయం	nyāyaṃ	'justice'

1.6.5 ప p, బ b, మ m.

1.6.51 ప [p] is pronounced like English p in spin but not like that in pin; e.g.

పాట	[pāṭa]	'song'
తప్పు	[tappu]	'mistake'
రేపు	[rēpu]	'tomorrow'
విప్లవం	[viplavaṃ]	'revolution'

1.6.52 బ [b] is pronounced like the b in English big; e.g.

బాగా	bāgā	'nicely'
జబ్బు	jabbu	'sickness'
డాబా	ḍābā	'terraced building'

1.6.53 మ [m] has two varieties of pronunciation, [m] and w̃ [w̃]

(a) word-initially, and ~~in~~ when doubl~~ing~~ed, m is pronounced like English m in Man; e.g.

మీరు	mīru	'you'
అమ్మ	amma	'mother'

(b) Between vowels it is w̃; this sound can be produced if an attempt is made to pronounce m without bringing the lips together; e.g.

పాము	[pāmu]	'snake'
తామర	[tāmara]	'lotus'

1.6.6 య y, ర r, ల l, వ v, శ ś, ష ṣ, స s, హ h,
ళ ḷ

1.6.61 య [y] is pronounced similar to English i in fail; e.g.

?
yacht

కాయ	[kāya]	'unripe fruit'
చెయ్యి	[ceyyi]	'hand'
కొయ్య	[koyya]	'wood'

1.6.62 ర [r] is pronounced more like Spanish r with the tongue tip vibrating against the tooth ridge, somewhat similar to English r in tree. Single r made with a weak trill (one or two taps) and double v with strong trill (more than two taps); e.g.

రాజు	[rāju]	'king'
కారు	[kāru]	'automobile'
గుర్రం	[gurraṃ]	'horse'
కర్ర	[karra]	'stick'

1.6.63 ల [l] is pronounced like English l in lamp; e.g.

లాగు	lāgu	'pull'
కల	kala	'dream'
పల్లె	palle	'hamlet'

1.6.64 వ [v] has two varieties of articulation;

(a) it is pronounced like English v in very when followed by a front vowel (i,ī,e,ē,ǣ) and when doubled, but with little or no friction; e.g.

విసుగు	[visugu]	'disgust'
వీలు	[vīlu]	(opportunity'
వేడి	[vēḍi]	'heat, hot'
వేళ	[vǣḷa]	'time'
నవ్వు	[navvu]	'laugh'

(b) before back vowels [(a,ā,u,ū,o,ō)] it sounds like English w as in woman, but pronounced without protrusion of the lips; e.g.

వల [vala] 'net'

దేవుడు [dēvuḍu] 'god'

1.6.65 శ [ś] can be produced by attempting to pronounce English sh in shell with the tongue spread out instead of being grooved; e.g.

శాస్త్రి [śāstri] 'a title in certain brahmin names'

దృశ్యం [druśyaṃ] 'scenery'

అశ [āśa] 'desire'

1.6.66 ష [ṣ] is pronounced like English sh in shine, shoe, etc; e.g.

కషాయం [kaṣāyaṃ] 'decoction'

మనిషి [maniṣi] 'man'

కష్టం [kaṣṭaṃ] 'difficulty'

1.6.67 స [s] is very much like English s in sea; e.g.

సున్న [sunna] 'zero' 2|

బస్సు [bassu] 'bus'

కొస [kosa] 'end, edge'

1.6.68 హ [h] is pronounced somewhat like English h in hall; e.g.

హాలు [hālu] 'hall'

సహాయం [sahāyaṃ] 'help'

సలహా [salahā] 'advice', 'counsel'

1.6.68 ళ [ḷ] is pronounced with the tongue curled up as in the case of ṭ, ḍ, and ṇ sounding somewhat like English l as in girl. This sound does not occur at the beginning of a word; e.g.

కళా [kaḷā] 'art'
గొళ్ళెం [goḷḷem] 'bolt, latch'
పళ్ళెం [paḷḷem] 'plate'

1.6.7 ం [ṃ] is a cover symbol for n, ṇ and m in different positions with the following phonetic values.

(a) Before k and g it is pronounced like the English ng in sing, ~~and~~ or the n in sink; e.g.

జింక [jiṃka] 'antelope'
సంగతి [saṃgati] 'news, matter'

(b) Before c, j with a following front vowel (see 1.6.21) it is pronounced like English n in punch, ginger, etc. e.g.

మంచి [maṃci] 'good'
గంజి [gaṃji] 'gruel';.

~~but,~~ Before c and j with a following back vowel (see 1.6.21), it is like English n ~~as~~ in pants; e.g.

మంచు [maṃcu] 'dew'
గుంజు [guṃju] 'to pull'

(c) Before ṭ and ḍ it is pronounced like ṇ (see 1.6.33); e.g.

పంట [paṃṭa] 'crop'
బండ [baṃḍa] 'rock'

(e) ~~(d)~~ At the end of a word, and also before v, ś and h, it is pronounced like m occurring between vowels, i.e. w̃ (see 1.6.53); e.g.

పుస్తకం [pustakaṃ] 'book'
సంవత్సరం [saṃvatsaraṃ] 'year'
వంశం [vaṃśaṃ] 'caste'
మాంసం [māṃsaṃ] 'flesh, meat'
సింహం [siṃhaṃ] 'lion'

(d) [illegible]
examples —

Exercise 1

a. Add whatever is necessary to the hook ↄ below in each case to derive the letter indicated in transliteration.

ↄ [da]
ↄ [ca]
ↄ [ha]
ↄ [ya]
ↄ [ṣa]
ↄ [ṭa]
ↄ [ka]
ↄ [pa]

b. Transliterate the following in Telugu.

ala
uṣa
kala
gaḍa
gaḍapa
taḍava
paḍaka
bayaṭa
palaka
ragaḍa
jaḍa
tala
mara
pasa
gabagaba
galagala
jalajala
kasakasa
ṭapaṭapa
dabadaba

sahanaṃ	nakanaka
kacaṭatapa	
gajaḍadaba	
ṇanama	
yaralava	
śaṣasahaḷa	

c. Transliterate the following: ~~in Roman~~

అల	పసం	బలపం
ఈల	ఇసక	కరణం
ఉప్పు	పరస	చలువ
ఎర	మసక	నలగటం
ఏల	జలగ	కదలటం
ఒర	నడక	చరపర
ఓడ	మడమ	డమడమ
ఔర	గడప	గరగర
పద	కడవ	హరహర
పల	కడప	వదలక
శవం	పలక	నడవక

UNIT 2

Secondary Symbols: Vowels

2.1 Secondary symbols of vowels and consonants are those which occur in post-consonantal position within a word; in other words, a consonant following another consonant within a word is always written in its secondary form; Similarly, a vowel following a consonant (whether primary or secondary) within a word is always written in its secondary form.[1]

2.2 అ a, ఆ ā: అ [a] is pronounced like the English vowel in nut, but, etc; ఆ [ā] is pronounced somewhat like the English a in farm, father, etc; but for a longer duration. It is twice as long as అ [a]; e.g.

పడు [paḍu] 'to fall' ; పాడు [pāḍu] 'to sing'
కలం [kalaṃ] 'pen' ; కాలం [kālaṃ] 'time'
మనం [manaṃ] 'we' ; మానం [mānaṃ] 'dignity'

2.21 అ [a] (a) the most common secondary form of అ [a] is a check [ˇ] always written over the summit (top-most edge) of the bare consonant, (a consonant without any secondary symbol); note particularly ఖ గ ,చ ఛ ,ఠ ధ ,స ఘ ,య ఝ ,ర ఫ ,శ . In contrast to the above, the check [ˇ] does not touch the top in the case of ప , ష , స , and హ .

---

[1] One exception to this is anusvāra ం [ṃ] which is a secondary form of ఙ [ṅ], న [n] and మ [m]; This always occurs after a vowel, and never after another consonant. (See 1.6.7, also 3.5)

(b) In the case of ట [ṭa] the secondary form of [a] is represented by a small vertical bar [ˈ] placed on the top of the left loop.

(c) జ [ja], ణ [ṇa], బ [ba], ల [la], lack any overt symbol for secondary అ [a]

ఆ [ā]. The most common secondary form of ఆ [ā] is ా .

(a) written over the top of the consonant replacing ✓, e.g. కా [kā], గా [gā], డా [ḍā], etc.

(b) added to the edge of right extreme top where the consonant has two or more parallel tops, e.g. బా [bā] మా [mā], యా [yā], లా [lā], ళా [ḷā], etc.

(c) when ా is added to ప [p], స [s], and ష [ṣa] the right top of the hook is further raised and the ా mark cuts across this line; e.g. పా [pā], సా [sā], షా [ṣā]

(d) హా [hā] has ా as the variant of ా and the check ✓ remains.

The secondary forms of అ and ఆ are shown in the following in combination with five typical consonants:

క [ka]	కా [kā]
చ [ca]	చా [cā]
ట [ṭa]	టా [ṭā]
ల [la]	లా [lā]
హ [ha]	హా [hā]

Exercise 2

(a) Write the secondary forms of అ [a] and ఆ [ā] with the following consonants: ప , న , మ , త , ళ , జ , ర , ణ , వ .

(b) Transliterate the following ~~in Roman~~.

కారం
సారా
మాట
అట
పాప
కల
ఉష
అర
ఆశా
రాక
మామ
తాత
కాలం
గానం

వాటా
పలక
గడప
తపత
సలక
మసక
అటక
పనస
పరక
జలగ
రగడ
శనగ
పాలన
కషాయం

సమాసం
నాటకం
ఆయాసం
గారాబం
ఆలాపన
సవరణ
సహవాసం
అపహాస్యం
తరవాత
నడపక
గణగణ
దబదబ
పకపక
గబగబ

(c) Transliterate the following in Telugu :

sāna
cālā
dagā
kāḍa
gālaṃ
gāyaṃ
mālā
jāḍa
hāraṃ
nāmaṃ
bāva
māya
dāraṃ
nāva
vāraṃ

vāṭā
bājā
gajaṃ
dāṇā
māsaṃ
bayaṭa
kāhaḷa
nāśanaṃ
pāvalā
pavaka
davanaṃ
kāgaḍā
taḍākā
talāri
salahā

pāyasaṃ
āyšaṃ
varahā
śāsanaṃ
dāpala
nārāyaṇa
kārāgāraṃ
rāgamāla
talagaḍa
palahāraṃ
rāmāyaṇaṃ
pārāyaṇaṃ
mahārāja
rācatanaṃ
vānākḷaṃ ā l

2.3 ఇ i and ఈ ī: [i] is pronounced like the i in English pit, and [ī] is somewhat like the ee in English feel. ī is of the same quality as i but pronounced twice as long in duration; e.g. ?

తిప్పు	tippu	'to turn'
తీపు	tīpu	'spasm, throbbing pain'
గది	gadi	'room'
దీపం	dīpaṃ	'lamp'

At the beginning of a word uttered in isolation, i and ī are pronounced yi and yī respectively; e.g.

ఇది	idi	[yidi]	'this one' (n.)
ఈగ	īga	[yīga]	'fly'

2.31 The secondary forms of ఇ i and ఈ ī are ి ీ respectively written over the top of the consonant replacing ✓ except in the case of య ya, కి ki, సి si, హి hi; but యి yi and యీ yī, in which the secondary form ి is marked only by the absence of check, and ీ makes it "long". ఙ ట ఢ ఠ and ల are written in combination with ి ీ as ఙి ఙీ, టి టీ, ఢి ఢీ, ఠి ఠీ, లి లీ respectively. One will notice that in cases where ి ీ are added to the top of the hook ు (see 1.5), it is mostly written as an extension of the hook closing up as loop rather than as a separate symbol. Theorétically both types of writing are permissible, e.g. ని or ని ni, వి or వి vi, శి or శి śi and so on. Notice that the right edge of ల is estended before ి and ీ are attached. ✓

EXERCISE 3

(a) Write the secondary forms of ఇ and ఈ in combination with the following consonants: ఠ ల గ ప మ య ళ హ

(b) Transliterate the following in Roman:

సీర
కాఢి
జీడి
గది
జిల
బిగి

పది
ఠీవి
ఊగ
మీద
గీత
చీర

జరీ
లారీ
శీలం
రాసి
మీసం
గడి

గాడి
మిడత
దిగటం
టీకాలు
విషయం
చిలిపి

(c) Transliterate the following in Telugu:

adi
idi
gili
gati
nadi
maḍi
sīsā
rīti
līla

vīśa
īta
bīḍī
cīla
nāḍi
maṇi
badi
bīgaṃ
rāyi

gāli
mari
diviṭī
cīkaṭi
kiraṇaṃ
gilaka
guṇiṃtaṃ
miṣanu
nimiṣaṃ

ṭīrika
kāyitaṃ
aḍavi
mahima
mīgaḍa
ṣikāru
maniṣi
cīmiḍi
mālimi

nilava
tilakaṃ
bāḍiga
civāku
gāḍidi
tiragali
jīlakara
kilakiḷa
viparītaṃ

2.4 ఉ u and ఊ ū: ఉ u is pronounced somewhat like the English u in put, and ఊ ū somewhat like the sequence oo in food. ఊ ū is pronounced twice as long as ఉ u; e.g.

ముడి	muḍi	'knot'
పువ్వు	puvvu	'flower'
మూడు	mūḍi	'three'
తూకం	tūkaṃ	'weight'

At the beginning of a word uttered in isolation, ఉ u and ఊ ū are pronounced as [wu] and [wū] respectively; e.g.

ఉరి uri [wuri] 'noose'
ఊరు ūru [wūru] 'village'

2.11 The secondary forms of ఉ u and ఊ ū are ు and ూ respectively, added to the right flank of the consonant; check ✓ remains in all cases; e.g. కు ku కూ kū. In most cases, ు is closely attached to the consonant as not to appear as a separate unit, e.g. కు /ku/, గు /gu/, చు /cu/, జు /ju/, డు /ḍu/, హు /hu/, ళు /ḷu/. The following call for special attention: పు pu, and వు vu. Consonants with long ū are obtained by adding ¯ to the form with ు e.g. సు su, సూ sū, ము mu, మూ mū, హు hu, హూ hū, పు pu, పూ pū.

EXERCISE 4

(a) Transliterate the following in Roman:

ముడి	సుడి	ఊగు	గురువు
పూత	నూరు	లూటీ	పూడిక
బూచి	కాలు	కూడిక	బూడిద
నూక	అవు	కులాసా	జూదం
చావు	దూకు	కసుమ	రూపాయి
తూగు	మూగ	పులక	రాహువు
చూపు	నీవు	కూరురు	నుడికారం
దూది	సూది	మణుగు	ములకన
గుడి	గూడు	చూపరి	జులపాలు
మూట	కూలి	సులువు	చురుకుదనం

(b) Transliterate the following in Telugu:

māḍu
śūlaṃ
ruci
mīru
pūṭa
pūja
gūba
pūsa
būra
kālu
vīlu
nūlu

mūga
rūpaṃ
muduru
aḍugu
uluku
samūhaṃ
tarugu
puruḍu
cirugu
śiśuvụ
sūtakaṃ
guṃṭūru

buḍipa
atuku
golusu
Kurūpi
paśuvu
peḷusu
dēvuḍu
aḍakuva
muḍavaṭaṃ
rāyacūru
viḍudala
puruṣuḍu

2.5. _ె e, _ే ē, _ై ai;

ఎ e is pronounced like the English e in pet, and the long ē somewhat like the sequence ai in mail; however, in English, ai is pronounced ei, whereas in Telugu ē is the same sound as e but is sounded twice as long, e.g.

pronounced

తెలుగు	telugu	'Telugu'
తేలు	tēlu	'to float'
మెడ	meda	'neck'
మేడి	mēḍi	'fig'

ఐ ai is pronounced like the i in English mile; when pronounced slowly it freely varies with becomes-/ayi/, e.g.

మైలు /mailu/ 'mile'
పైకం paikaṃ/ 'cash'
మైనం/mainaṃ/ 'wax'

Word initially, after a pause, e and ē are pronounced ye and yē respectively, (see 2.3), e.g.

ఎవరు /evaru/ [yevaru] 'who?'
ఏమిటి /ēmiṭi/ [yēmiṭi] 'what?'

2.51 The secondary forms ె e and ే ē are ె ే respectively, which are written over the consonantal symbol in the place of ✓; for ఐ ai it is ై, of which the upper part goes above the consonant and the lower part, below; e.g. కె, కే, కై; దె, దే, దై, etc. Other conditions are the same as for ి and ీ. Note particularly that in the case of లె le, లే lē and లై lai, the right edge of ల is extended upward.

?

EXERCISE 5

(a) Write the secondary forms of /e/, /ē/ and /ai/ with the following consonants:

న స ప మ చ జ ట డ ర ల వ

(b) Transliterate the following in Roman:

మేలు
నేను
పాలెం
ఈగ
డేపు
సైజు
ఏలు
ఇసు
శేలు
కైపు
గేటు
మంచె
సారె
రైలు
గారె
పైకం
మైనం
చేదు
దైపు
వేళ
షేసు
పైట
పేరు
శేరు
కేసు
దైసు
సేసు
మైలు
పైసం
పైరు
జైలు
పైరా
సైగ
కైపారు
గాడిద
చేజారు
పేలుడు
మెదడు
దేవుడు
గెలుపు
బెదురు
చేములు

(c) Transliterate the following in Telugu:

mēku
lēṭu
pairu
paipu
gāde
mēlu
mēmu
vaipu
rēku
aidu
cainā
jailu
maila
rēṭu
railu
bēlu
jelaga
pēlālu
mānēḍu
maidānaṃ
vēḍuka
vēlāḍu
selava
telupu
bāreḍu
viśēṣaṃ
kālēji
vēsavi
saikilu
maisūra
kailāsaṃ
gariṭeḍu
veluturu
haidarābādu
melakuva

2.6 ఒ o, ఓ ō, ఔ au

In quality ఒ and ఓ are similar to the oa in the English word oak; but o is pronounced short and ō is pronounced sounded twice as long, e.g.

కొడి	koḍi	'tip'
కోడి	kōḍi	'fowl'
తొడుగు	toḍugu	'to wear'
తోడు	tōḍu	'company'

ఔ /au/ is pronounced like the English sequence ow in owl, e.g. when pronounced slowly, it sounds like /avu/ e.g.

పౌను	paunu	'a pound, lb.'
ఔను	aunu avunu	'yes'
నౌకరు	naukaru	'servant'

Word initially, after a pause, ఒ o and ఓ ō are pronounced wo and wō respectively. (See 2.4); e.g.

ఒకటి /okaṭi/ [wokaṭi] 'one'
ఓడ /ōḍa/ [wōḍa] 'boat'

2.61 The secondary forms of ఒ, ఓ, and ఔ are ొ, ో, and ౌ respectively written over the consonantal symbol in place of ✓, e.g. కొ, కో, కౌ ko, kō, kau. The following are the exceptions:

(1) మ and య are written with secondary o and ō as:

మొ, మో mo, mō
యొ, యో yo, yō

so, T the variants then of ొ, ో here are ొ, ో respectively. ౌ is added to the top of the hook on the right and therfore does not replace the ✓ mark. in :

మౌ mau

యౌ yau

(2) When ొ, ో, and ౌ are added to ప, ష, and స, the hook is extended upward, i.e.

పొ పో పౌ
సొ సో సౌ
షొ షో షౌ

EXERCISE 6

(a) Combine the secondary forms of ఒ, ఓ, and ఔ with the following consonants: ల, శ, య, ప, న, బ, క, గ.

(b) Transliterate the following in Roman:

కౌలు	లోతు	తోపు
పొలం	చోటు	సోష
షోకు	చౌక	మొగుడు
రోజు	లోటు	బోలెడు
మోసం	కోతి	సోదరి
కోడి	తోక	తోడు
గోవు	డోకు	సోగ
పోటు	సోప్పు	తొలకరి
పౌను	దొర	దొరసాని

(c) Transliterate the following in Telugu:

ṭaunu
kōṭu
ṭōpī
gaunu
tōlu
kōpaṃ

bōṭu
sōḍā
jōḍu
pōru
mohaṃ
hōru

jōla
jōle
maunaṃ
goḍava
naukaru
kolata

molaka
corava
pauḍaru
kaupīnaṃ
gauravaṃ
tolakari

The following chart has the consonants ~~on~~ along the ~~horizontal column~~ top row and secondary forms of ~~all~~ the vowels ~~on~~ in the vertical column. Typical cases of the secondary forms of vowels in combination with certain typical consonants are shown in the chart. The student is required to fill out the gaps on the chart and also to note the variants of the secondary forms of vowels in the broad spaces left empty on the extreme right of the chart. The absence of any secondary form with any particular consonant should be noted as a 'zero' or 'nil' variant of it.

Combinations of Consonant + Vowel

		k	č	ṭ	t	p	g	ǰ	ḍ	d	b	ṇ	n	m	y	r	l	v́	ś	ṣ	s	h	ḷ	
అ	✓	క	చ	ట	త	ప	గ	జ	డ	ద	బ	ణ	న	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	ళ	a
ఆ	ా	కా	చా	టా	తా	పా	గా	జా	డా	దా	బా	ణా	నా	మా	యా	రా	లా	వా	శా	షా	సా	హా	ళా	ā
ఇ	ి	కి		టి		పి							ని		యి		లి							i
ఈ	ీ	కీ							డీ								లీ							ī
ఉ	ు	కు				పు												వు		షు		హు	ళు	u
ఊ	ూ	కూ			తూ						బూ													ū
ఎ	ె	కె	చె														లె							e
ఏ	ే	కే												మే			లే							ē
ఐ	ై	కై																						ai
ఒ	ొ	కొ		టొ										మొ								హొ		o
ఓ	ో	కో		టో										మో								హో		ō
ఔ	ౌ	కౌ																				హౌ		au

UNIT 3

Secondary Symbols: Consonants

3.1 Telugu abounds in double consonants (sequences of two identical consonants) and consonant clusters (sequences of two or more dissimilar consonants). E.g.

అక్క	akka 'sister',	అచ్చు	accu 'print'
తిట్టు	tiṭṭu 'scolding'	తప్పు	tappu 'mistake'
పుస్తకం	pustakaṃ 'book'	రాజ్యం	rājyaṃ 'empire'

స్వాతంత్ర్యం svātantrayaṃ 'independence'

One easy way of practicing the pronounciation of double consonants (for those whose native languages lack the distinction between single and double consonants, like English), is by making syllable division between the identical consonants and pronouncing the syllables separately with a longer pause to begin with, and by reducing the pause by degrees untill the syllables can be pronounced together with no pause in between; i.e. ak——ka, ak——ka, ak-ka, akka.

3.2 The secondary forms of consonants are those which occur immediately after a consonant within a word, e.g. అక్క akka consonant (also a 'k' in this case) is written in its secondary form. In other words, in sequences of two or more consonants, the first consonant is written in its primary form and the others are written in secondary forms.

minor ?

3.3 Secondaryforms of vowels following consonant groups are always attached to the primary consonant, and not to the secondary consonants, e.g., స్వార్జితం svārjitaṃ 'self-earned'property'. In this example there [illegible] two cases of consonant groups followed by vowels, viz, svā and rji. The secondary forms of ā ా and i ి are attached to the primary consonant, i.e. the first consonants in the sequences as సా and రి respectively, and to these are added the following consonants in the sequences, i.e. స్వా svā, ర్జి rji . (exceptions, see 3.5)

3.4 Rules regarding the secondary forms of consonants: (A + mark in the following table indicates the position of the primary consonant in relation to the secondary form, whether it is written to the right of the primary letter or below it).

(1) A secondary form of a consonant is generally that which has no ✓ or ' mark on its head. The following consonants conform to this rule:

Primary form		Secondary form	Example		
ట	ṭa	+ ్ట	అట్ట	aṭṭa	'pad'
			అష్టమి	aṣṭami	'eighth day of the lunar month'
గ	ga	+ ్గ	పగ్గం	paggaṃ	'rein'
			మార్గం	mārgaṃ	'way'
డ	ḍa	+ ్డ	బుడ్డి	buḍḍi	'bottle'
			అర్డరు	ārḍaru	'order'
ద	da	+ ్ద	అద్దం	addaṃ	'mirror'
			మార్దవం	mārdavaṃ	'softness'
ష	ṣa	+ ్ష +	వర్షం	varṣaṃ	'year'
			పక్షి	pakṣi	'bird'
హ	ha	+ ్హ	అర్హత	arhata	'worthinass'
			కల్హారం	kalhāraṃ	'rdd water-lily'

(2) The above rules hold also for the following consonants with a qualification that the hook to the right of the letters is slightly extended upward in their secondary forms.

Primary form		Secondary form	Example	
చ	ca	+్చ	పచ్చి	pacci 'unripe'
			అర్చన	arcana 'worship'
ప	pa	+్ప	తప్పు	tappu 'mistake'
			స్వల్పం	svalpaṃ 'a little'
శ	śa	+్శ	మనశ్శాంతి	manaśśānti 'peace of mind'
		+	దర్శనం	darśanaṃ 'vision, view'
ళ	ḷa	+్ళ	గొళ్ళెం	goḷḷeṃ 'latch'

త ప్పు

ḷa

(3) The following which occur without a check ✓ in their primary forms occur ~~alike~~ also in their secondary forms: without modification

Primary form		Secondary form	Example	
జ	ja	+్జ	బజ్జీ	bajjī 'savory'
			అర్జీ	arjī 'petition'
ణ	ṇa	+్ణ	గణ్ణం	gaṇṇaṃ 'mishap'
			సంపూర్ణం	saṃpūrṇaṃ 'complete'

Note: in the case of బ ba the right edge is raised (See Rule 2).

బ	ba	+్బ	డబ్బా	ḍabbā 'tin'
			ఉల్బణం	ulbaṇam 'excess'

(4) In the following, secondary forms of the consonants do not bear close similarity to their primary forms:

Primary form		Secondary form	Example		
క	ka	+్క	అక్క	akka	'elder sister'
			మార్కు	mārku	'mark'
త	ta	+్త	పత్తి	patti	'cotton'
			గుర్తు	gurtu	'a mark'
న	na	+్న	అన్న	anna	'elder brother'
			కర్నూలు	karnūlu	'name of a town'
మ	ma	+్మ	అమ్మ	amma	'mother'
			దుర్మార్గం	durmārgaṃ	'bad way'
య	ya	+్య	కొయ్య	koyya	'wood'
			మూల్యం	mūlyaṃ	'cost'
ర	ra	+్ర	గొర్రె	gorre	'Sheep'
			సముద్రం	samudraṃ	'sea'
ల	la	+్ల	అల్లం	allaṃ	'ginger'
			ఆమ్లం	āmlaṃ	'acid'
వ	va	+్వ	నవ్వు	navvu	'laughter'
			పూర్వం	pūrvaṃ	'long ago'

3.5 Exceptions:

(a) Anusvāra ం/ṃ/ occurs as the secondary form of all the nasal letters listed in §1.2, viz. ణ , న , మ , and also for ఙ [ŋa] and ఞ [ña] before homorganic consonants.[1] However this occurs in the position of primary consonants (in which elsewhere in the writing system primary consonants occur, (see §3.3). The following list makes the points clear.

---

[1] ఙ [ŋa]is homorganic with k, g; ఞ [ña]is homorganic with c, j. (also see 1.7)

						Example	
ంక	ṃka	replace	ఙ్క	ṅka	జింక	jiṃka	'deer'
ంగ	ṃga		ఙ్గ	ṅga	గంగ	gaṃga	'Ganges'
ంచ	ṃca	replace	ఞ్చ	ñca	మంచి	maṃci	'good'
ంజ	ṃja		ఞ్జ	ñja	గంజి	gaṃji	'gruel'
ంట	ṃṭa	replace	ణ్ట	ṇṭa	గంట	gaṃṭa	'time'
ండ	ṃḍa		ణ్డ	ṇḍa	బండి	baṃḍi	'cart'
ంత	ṃta	replace	న్త	nta	బంతి	baṃti	'row'
ంద	ṃda		న్ద	nda	గొంది	goṃdi	'lane'
ంప	ṃpa	replace	మ్ప	mpa	సంపంగి	saṃpaṃgi	'name of a flower'
ంబ	ṃba		మ్బ	mba	బాంబు	bāṃbu	'bomb'

In sequences of the above type, the consonant written immediately after anuswāra (ం) assumes the primary form and any vowel that follows the entire consonant sequence is attached to this in its secondary form, e.g. తండ్రి [taṃḍri] for తణ్డ్రి [taṇḍri]. Since the place of 'ṇ' is taken by 'ం' the immediately following 'ḍ' becomes primary and the vowel 'i' closing the sequence is attached to ' డ ' as if it were the initial member of the cluster.

(b) Another exception to the rule of adding the secondary form of a vowel occurring at the end of a consonant group to the primary form of the first consonant in the sequence (see 3.2) is the double consonant -pp- ;

e.g.	ఉప్పు	uppu	'salt'
	ఉప్పూకారం	uppūkāraṃ	'salt and red pepper'

Here, one would expect, according to the general rule, the sequences to be written ష్వు and ష్వూ with the secondary forms of ఉ and ఊ added to the primary consonant, but they are ~~thereby~~ written షు్వ, షూ్వ.

3.6 In the following chart, the primary consonants are written along the vertical column, and the secondary consonants along the horizontal top row. The combinations that each consonant has with all the consonants are to be shown in the corresponding squares. Note that ఙ /na/ and ఞ /ña/ are eliminated from the list as separate symbols and are subsumed under న /na/. Only those sequences of consonants that normally occur in Telugu are shown in the chart. The student may fill in the gaps in the chart for exercise.

COMBINATIONS OF CONSONANT + CONSONANT

	k	č	ṭ	t	p	g	j	ḍ	d	b	ṇ	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h	ḷ	
	క	చ	ట	త	ప	గ	జ	డ	ద	బ	ణ	న	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	ళ	
	+్క	+్చ	+్ట	+్త	+్ప	+్గ	+్జ	+్డ	+్ద	+్బ	+్ణ	+్న	+్మ	+్య	+్ర	+్ల	+్వ	+్శ	+్ష	+్స	+్హ	+్ళ	
క	క్క	క్చ	క్ట	క్త										క్య	క్ర	క్ల	క్వ			క్స			k
చ		చ్చ																					č
ట	ట్క		ట్ట								ట్ణ			ట్య	ట్ర	ట్ల							ṭ
త				త్త																			t
ప				ప్త	ప్ప							ప్న	ప్మ	ప్య	ప్ర	ప్ల				ప్స			p
గ						గ్గ						గ్న	గ్మ	గ్య	గ్ర	గ్ల							g
జ							జ్జ							జ్య			జ్వ						j
డ								డ్డ							డ్ర	డ్ల	డ్వ						ḍ
ద									ద్ద				ద్మ	ద్య	ద్ర								d
బ							బ్జ		బ్ద	బ్బ		బ్న		బ్య	బ్ర	బ్ల							b
ణ			ంట					ండ			ణ్ణ												ṇ
న		ంచ		ంత	న్ప	ంగ	ంజ		ంద			న్న	న్మ	న్య	న్ర	న్ల	న్వ			న్స			n
మ				[illegible]	ంప								మ్మ										m
య														య్య									y
ర	ర్క	ర్చ	ర్ట	ర్త	ర్ప	ర్గ	ర్జ	ర్డ	ర్ద	ర్బ	ర్ణ	ర్న	ర్మ	ర్య	ర్ర	ర్ల	ర్వ			ర్స	ర్హ		r
ల	ల్క	ల్చ	ల్ట	ల్త	ల్ప	ల్గ	ల్జ	ల్డ	ల్ద	ల్బ		ల్న	ల్మ	ల్య		ల్ల	ల్వ			ల్స	ల్హ		l
వ														వ్య	వ్ర		వ్వ						v
శ														శ్య	శ్ర	శ్ల	శ్వ	శ్శ					ś
ష			ష్ట								ష్ణ			ష్య					ష్ష				ṣ
స	స్క	స్చ		స్త	స్ప							స్న	స్మ	స్య	స్ర	స్ల	స్వ			స్స			s
హ												హ్న	హ్మ	హ్య	హ్ర	హ్ల	హ్వ				హ్హ		h
ళ														ళ్య			ళ్వ					ళ్ళ	ḷ

(a) Transliterate the following in Roman.

మొక్క
పుచ్చ
గొట్టం
పెత్తనం
తప్పు
గుజ్జు
మగ్గం
బొగ్గు
అడ్డం
అద్దం
రుబ్బు
దణ్ణం
మొన్న
బొమ్మ
గొయ్యి
గుర్రం
బెల్లం
పువ్వు
బుస్సు
గుభ్భు
తిక్కన
ఎర్రన

నన్నయ
జక్కన
అమ్మాయి
అబ్బాయి
అగ్గిపెట్టె
పట్టుబట్ట
రచ్చబండ
పుట్టిల్లు
పెద్దత్త
నిప్పెత్తు
కొయ్యబొమ్మ
తెల్లగుడ్డ
ఎర్రగుడ్డ
నక్కజిత్తు
ముక్కోపి
కుక్కపిల్ల
పచ్చజొన్న
దుక్కిటెద్దు
చెట్టుకొమ్మ
బొడ్డుమల్లె
ఎర్రగన్నేరు
గజ్జికుక్క

(b) Transliterate the following in Roman and identify the phonetic value of Anusvāra (ం) in each case:

అంచు
బంక
సంగతి
సంచి
కంచం
నంబు
బాండె
వంకాయ
కంపు
గాంగళి
తంబురా
సంశయం
గంప
తొండం
గంట
ముంచె
మొండెం
సంతోషం

చంబు
కుంచు
కొంచెం
పంచ
సంచు
కంబళి
సంపెంగ
మందారం
హంస
అంశం
సాయంకాలం
సంకోచం
మూండాత
సంవాదం
పంచపాలం
చెండు
గుండు
సంతానం

(c) Transliterate the following in Roman:

స్వాతంత్ర్యం
సంస్కారం
ప్రత్యేకత
కార్యక్రమం
కాలక్షేపం
వ్యాసం
సన్యాసం
వాయువ్యం
ఈశాన్యం
సర్వనామం
సంగ్రామం
వాక్చాతుర్యం
మచిలీపట్నం
పద్మావతి
సుబ్రహ్మణ్యం
ప్రయోగం
శేషసంహారం
సహస్రం
విశ్వామిత్రుడు
ఆహ్వానం
అప్సరస
కర్కోటకుడు

అష్టమి
కర్త
కర్మ
క్రియ
అస్తమానం
కత్తి
సృష్టి
సాష్టిసం
శతాబ్ది
మార్దవం
స్వప్నం
సంపూర్ణం
విష్ణువు
జాహ్నవి
గ్రామం
ఆశ్రయం
క్లుప్ట
ఆహ్వానం
ఆళ్వారు
పద్మ
స్నానం

ఉప్మా
సన్మానం
శర్మ
జుల్మానం
బ్రహ్మ
నాట్యశాస్త్రం
వాగ్యంత్రం
జ్వ రం
విద్యుత్తు
మూల్యం
సత్యం
పుష్యమి
సస్యం
బాహ్యం
చద్రాయి
విశ్రాంతి
ముద్రారాక్షసం
ఇడ్లీ
మన్వంతరం
దుశ్శాసనుడు
గష్వేంయా

(d) Transliterate the following in Telugu:

I

annaṃ
vākyaṃ
svapaṃ
pakṣi
ḍigrī
śrama
kriṣṇa
citraṃ
peṃḍli
muṣṭi
kaṣṭaṃ

II

saṃkōcaṃ
samānaṃ
prayāṇaṃ
arhata
suvarṇaṃ
asahyaṃ
maryāda
niśśabdaṃ
anyāyaṃ
prākṭīsu
āspatri
bajāru
mārkaṭṭu
śiṣyuḍu
sinimā
ārḍaru
yōgyata
viśrāṃti
guṃṭūru
nellūru
oṃgōlu
karnūlu
cittūru
nōṭīsu
dastūri
kālēji
sṭūḍeṃṭu
brahmāṃḍaṃ
darbāru
prastutaṃ
rājyāṃgaṃ
saṃgrāmaṃ
vyāpāraṃ
mōstaru
saukaryaṃ
praśaṃsa
kaḷyāṇaṃ
vyāpaṃgaṃ
vāltēru

III

vyākaraṇaṃ
prahlāduḍu
rāmāyaṇaṃ
kāryakramaṃ
kalekṭaru
aggi peṭṭe
āṃgladēśaṃ
rājamaṃḍri
gōdāvari
vyavasāyaṃ
pāṃḍavulu
paulastyuḍu
niḍubrōtu
turkaśāstraṃ
digvijayaṃ
caitramāsaṃ
kāḷahasti

IV

telugu dēśaṃ
mahābhārataṃ
railvē sṭēṣanu
haidarābādu
anaṃtapuraṃ
auraṃgābādu
ādilābādu
nijāmābādu
rikamaṃḍēṣan
pūrvamīmāṃsa
bhaviṣyatkālaṃ
saṃvatsarādi

V

trīvēṇisaṃgamaṃ
uttaramīmāṃsa
vartamānakātaṃ
kaḷāpūrṇōdayaṃ

UNIT 4

Aspirated Consonants and Spelling Problems

4.1 As stated earlier, a limited number of words, mostly borrowings from Sanskrit and Modern Indo-Aryan, occur with aspirated consonants in Telugu. An aspirated consonant is one pronounced with an extra puff of breath, which can be identified with the sound h; e.g. [k] unaspirated as in English skin; [kh] aspirated as in English kin. However, in English the difference between aspirated and unaspirated consonants is not a significant one. But in standard spoken Telugu this difference is significant, in the sense, that two words differing only in this feature will have different meanings, e.g. palam 'a measure (1-1/5 ounce)': phalam 'fruit'.

4.11 There are ten aspirated consonants in Telugu, which may be divided into five sets of two each; each set is listed in the traditional alphabet with the series of corresponding unaspirated consonants. The primary and secondary symbols of the aspirated consonants are listed below in such sets;

	Primary Symbol		Secondary Symbol	Examples	
క - series	ఖ	$k^h a$	+ ఖ	ఖరీదు సుఖం	khavīdu 'cost' sukham 'happiness'
- series	ఘ	$g^h a$	+ ఘ	ఘనత సంఘం	ghanata 'eminence' sangham 'society'
చ - series	ఛ	$c^h a$	+ ఛ	ఛార్జి ఛాఛా	chargi 'charge fare' chāchā 'fie!'
- series	ఝ	$j^h a$	+ ఝ	పఝ్ఝెనిమిది	pajjhenimidi 'eighteen'/ ప ఝె ఝ
ట - se.ies	ఠ	$ṭ^h a$	+ ఠ	ఠావు కంఠం	ṭhāvu 'double paper' kanṭham 'throat'

-

	Primary Symbol	Secondary Symbol	Examples
- series	ఢ ḍʰa	+ ్ఢ	ఢం ḍhaṃ 'bang!' గాఢం gāḍhaṃ 'intense'
త - series	థ tʰa	+ ్థ	థేంక్సు thēṃksu 'thanks' సంస్థ saṃstha 'institution'
- series	ధ dʰa	+ ్ధ	ధర్మం dharmaṃ 'charity duty' గాంధీ gāṃdhi 'Gandhi'
ప - series	ఫ pʰa	+ ్ఫ	ఫలానా phalānā 'such and such'
	భ bʰa	+ ్భ	భారతం bhārataṃ 'Bhārata epic'

4.12 k^h and p^h are pronounced like the word-initial k and p of English as in kin and pin. The rest of the consonants are pronounced like their corresponding unaspirated ones, plus h (see 1.6).

4.13 The principles for deriving the secondary symbols and the rules of combining the secondary forms of vowels with these consonants are the same as for the rest of the consonants, (see unit 2.); e.g.

ఢ ఢా ఢి ఢీ ఢు ఢూ ఢె ఢే ఢై ఢొ ఢో ఢౌ

ఫ ఫా ఫి ఫీ ఫు ఫూ ఫె ఫే ఫై ఫొ ఫో ఫౌ

4.14 The most frequent among the aspirated consonants are ధ [dʰ] and భ [bʰ]; pronouncing these as ద [d] and బ [b] distinguishes the substandard dialect from the standard. In the case of borrowed words with aspirates from the Modern Indo-Aryan languages, these sounds may also be pronounced unaspirated even in the standard speech, e.g.

ఖర్చు	khar¢u (c)	or	కర్చు	kar¢u (c)	'expense'	H. Kharc K
ఖరీదు	kharīdu	or	కరీదు	karīdu	'price'	H. Kharīd. K

4.2 Symbols without distinctive sounds; Telugu orthography has a few other symbols, so far not dealt with, listed in the traditional alphabet. They are:

Vowels: ఋ ṛ, ౠ ṝ, ఌ ḷ, ౡ ḹ

ఁ |ã|, ం |aṃ|, ః |ḥ|

Consonants ఙ ṅ, ఞ ñ, ఱ ṟ .

4.21 Among the vowels, the first few are introduced after the Sanskrit alphabet to ~~provide for~~ write a few words of Sanskrit origin. ṛ is a short vocalic r, and ṝ the corresponding long one; ḷ is a short vocalic l (perhaps like the l in English little), and ḹ the corresponding long one. The secondary forms of these vowels in Telugu are [illegible]/

ృ ౄ ౢ ౣ respectively;

e.g.

Sanskrit	Telugu		
ṛtu-	ఋతువు	ṛtuv$\overset{u}{\text{ṛ}}$	'season'
vṛtti-	వృత్తి	vṛtti	'occupation'
kḷpta-	కౢప్తం	kḷptaṃ	'brief'

The sounds indicated by these letters are not distinctive in Telugu, because ఋ [ṛ] is pronounced as రు [ru], or రి [ri], [illegible] in Modern ఋ Telugu; e.g.

written		pronounced		
ఋణం	ṛṇaṃ	రుణం	ruṇaṃ	'loan'
ఋతువు	ṛtuvu	రుతువు	rutuvu	'season'
కృష్ణ	kṛṣṇa	క్రిష్ణ	kriṣṇa	'Krishna'
కౢప్తం	kḷptaṃ	క్లుప్తం	kluptaṃ	'brief'

ౠ [ṝ] and ౡ [ḹ] are rare in Modern as well as in Old Telugu.

4.22 అం aṃ , anusvāra, is listed among vowels in the traditional orthography. అ/a/ preceding the anusvāra ం ṃ is to indicate that the latter always occurs after a vowel. Since this symbol replaces consonants it is considered more logical to include it under consonants in this book (see 3·3).

4.23 అః /aḥa/ the symbol ~~correspondence~~ corresponding to the of Sanskrit visarga occurs in a few words borrowed from Sanskrit,

e.g. Sanskrit duḥkha- : Telugu దుఃఖం duḥkhaṃ 'misery, sorrow'. This form is generally pronounced as దుక్ఖం dukkham.

Sanskrit	Telugu		
antaḥpura-	అంతఃపురం	aṃtaḥpuraṃ	'harem'
yaśaḥkāya-	యశఃకాయం	yaśaḥkāyaṃ	'body-in-fame'
tapaḥphala-	తపఃఫలం	tapaḥphalaṃ	'fruit of penance'

These occur only in pedantic and high flown speech and writing, and in all cases ః visarga is pronounced like h.

4.24 Some traditional orthographies include also అఁ , called arasunna or ardhānusvāra. This symbol occurs only in literary Telugu persisting in the writing of a few even today. This symbol stands for a nasalization which has been lost everwhere in modern Telugu; I⊢

Classical		Modern		
వాఁడు	vā̃ḍu	వాడు	vāḍu	'he'
ప్రాఁత	prā̃ta	పాత	pāta	'old'
చేయఁగలఁడు	cēyã̄galaḍu	చేయగలడు	cēyagalaḍu	'he can do'

4.25 Among consonants ఙ ṅa and ఞ ña are included in the క – and చ – series respectively in the traditional orthographies, following the Sanskrit model. There are, at least, two cases where these sounds may be taken to represent distinctive sounds, viz.

Sanskrit	Telugu		
vāṅmaya-	వాఙ్మయం	vāṅmayam	'literature'
jñāna-	జ్ఞానం	jñānam	'knowledge'

The pronounciation of these forms varies to some extent even in the standard speech, as వాఙ్గ్మయం vāṅgmayam , జ్ఞ్యానం jnyānam or గ్ఞ్యానం gnyānam. In any case there does not seem to be much justification to include these in the orthography of modern Telugu.

4.26 Another symbol representing an archaic sound is ఱ r̲ which still persists in certain modern writings. Wherever it is written in modern Telugu, it is not pronounced any different from ర r (see 1.6.63), e.g. అఱ = అర 'room'.

For reasons stated in the foregoing, the symbols ~~used~~ (listed) in 4.2 have been eliminated from the alphabet in this book. ~~but,~~ It is necessary, however, for the student to learn these as part of the writing system since they occur in modern literature.

4.3 Distinctive sounds without symbols: Telugu orthography has not provided for two distinctive sounds in modern standard Telugu, viz. ǣ and f. ǣ is pronounced like the English vowel in cat, but is twice as long in duration; e.g.

mǣka 'goat', tāgǣnu 'I drank'

f, which occurs mostly in English loan words, is pronounced like the

English loan

English f in fan, wife, etc., e.g.

kāfī 'coffee', āfīsu 'office'

ǣ occuring as the past tense suffix is generally represented in writing by ఆ ā or its secondary forms, e.g.

written	pronounced
కొట్టాడు koṭṭāḍu	koṭṭǣḍu 'he beat'
వచ్చాడు vaccāḍu	vaccǣḍu 'he came'

In most cases ǣ occuring in the first syllable of a word is represented by the symbol ఏ ē or its secondary forms: e.g.

written	pronounced
మేడ mēḍa	mǣḍa 'mansion'
మేక mēka	mǣka 'goat'

Note: Any word in which ē occurs in the first syllable followed by అ a or ఆ ā in the second syllable is to be pronounced ǣ instead of ē.

The sound f is represented in writing by ఫ ph, e.g.

written	pronounced
కాఫీ kāphī	kāfī 'coffee'
ఆఫీసు āphīsu	āfīsu 'office',

4.31 Certain consonantal symbols which carry their regular phonetic values while occuring single alone are pronounced differently in certain consonantal combinations; e.g.

sequences written as		pronounced as	
త్య tya, సాహిత్యం	sāhityaṃ	చ్చ cya, సాహిచ్చం	sāhiccaṃ 'literature'
ద్య dya, పద్యం	padyaṃ	జ్జ jya, పజ్జం	pajjaṃ 'poetry'
త్స tsa, సంవత్సరం	saṃvatsaraṃ	చ్ఛ cchn, సంవచ్ఛరం	saṃvaccharaṃ 'year'
ధ్య dhya, మధ్య	madhya	జ్ఝ jjha, మజ్ఝ	majjha 'midle'
ర్థ rtha, అర్థం	arthaṃ	ర్ధ rdha, అర్ధం	ardhaṃ 'meaning'
క్ష kṣa, పక్షి	pakṣi	ట్ష tsi, పట్షి	paṭṣi 'bird'

4.32 In words borrowed from Sanskrit c and j followed by a and ā are pronounced č and ǯ instead of ts and dz. As far as the writing system goes this constitues an exception to the rule setting forth the conditions of pronouncing /c/ as [ts] before back vowels and as [č] before front vowels (see): e.g.

Sanskrit	Telugu
ācāra- 'conduct'	ఆచారం ācāraṃ 'traditional practice'
pracāra- 'publicity'	ప్రచారం pracāraṃ 'publicity'
calana- 'moving'	చలనం calanaṃ 'moving'
janma- 'birth'	జన్మం janmaṃ 'birth'
jāḍya- 'sickness'	జాడ్యం jāḍyaṃ 'sickness'

A few assimilated loan words should also be included under this head; e.g.

జడ	jaḍa 'pig-tail' (from Sanskrit jaṭa-)
చాదస్తం	cādastaṃ 'foolishness, ignorance' (from Sanskrit Chāndasa- pertaining to the Vedà)
చారు	cāru 'tamarind soup' (from Sanskrit sāra 'essonce')
జలగ	jalaga 'loach' (from Sanskrit jalūka)

This situation occurs also in one native word, జాన jāna 'span'. In these and similar cases the vowels following c and j are more like æ and ǣ than a ani ā. So a form written ప్రచారం pracāraṃ should be pronounced pracǣraṃ.

4.4 Other spelling problems involve the inconsistant use of archaic linguistic forms in a written style that is mostly modern; but such forms are to be read as they are written even though they occur differently in standard spoken style; e.g.

written		spoken	
వ్రాస్ వ్రాయి	vrās / vrāyi	రాస్ రాయి	rās/rāyi 'to write'
ప్రాత	prāta	పాత	pāta 'old'
క్రొత్త	krotta	కొత్త	kotta 'new'

(a) Transliterate the following in Roman:

సభ
ధనం
ఘనం
భాష
సౌఖ్యం
ధర్మం
ధంభం
సంఘం
దార్ఢ్యం
మేఘం
అర్థం
గూఢం
గాంధీ
స్వచ్ఛం
స్వార్థం
ఘోష
ఛీ ఛీ
వాత్రఘ్యం
మూర్ఛ
క్షితి

వృష్టి
బాధ
కంఠం
ఘట్టు
క్రోధం
సూక్తి
సంఖ్య
సంభవం
సంధానం
కఠోరం
బంధువులు
సంభాషణ
ప్రచ్ఛన్నం
భ్రష్టుడు
లాఘవం
మధ్యాహ్నం
ఛందస్సు
సంతృప్తి
ఫలితం
వైభవం

ధూర్తుడు
కర్తృత్వం
గాంధారం
అదృష్టం
స్ఫటికం
భారతం
ఖర్జూరం
ప్రస్ఫుటం
ఘాటికం
ఖరీదు
అపభ్రంశం
ఆధ్యాత్మికం
విశృంఖల
దుర్యోధనుడు
ధృతరాష్ట్రుడు
అశ్వత్థామ
మాతృభూమి
గ్రంథకర్త
కుంభకర్ణ
కథాభాగం

(b) Transliterate the following in Roman and indicate the phonetic value of the long vowel in each case:

శేల
ఏల
వేలం
మేకు
పేల

మేడి
మేత
మేక
మేషం
మేడ

డేరా
డేలు
పేలటం
నేరం
ఇచ్చాను

కొట్టాను
చెప్పాను
వెళ్ళాను
చేసా ను
రాసాను

(c) Transliterate the following in Telugu:

ulfā
mǣḷam
pǣḍa
jhānsī
ṣaṣṭhi
saṃstha
bhāvaṃ
garbhaṃ

farmānā
vaṇḍǣnu
tāṭǣku
chandassu
svasthāraṃ
dǣvata
tannǣnu
āfīsu
ṭe

teccǣnu
tīsǣnu
dhūrtuḍu
phalitaṃ
kuṣṭhavyādhi
saṃbhāvana
kāfīhōṭalu
mahābhāralāṃ

PART II

A GRAMMATICAL SKETCH

and

MODEL SENTENCES

Unit 5

The Noun

5.1 Telugu vocabulary can be divided into five word-classes, viz., noun (N), verb (V), adjective (A), adverb (Ad), and interjection (I); in addition to these there is a class of particles or clitics (Pc.). This unit deals with the word-class, noun.

5.2 Study the following sentences. The literal translation is given in parantheses:

e/

derline
uns

1 ఇది పుస్తకం 'This (is a) book.'
(this book)

2 అది ఇల్లు 'That (is a) house.'
(that house)

3 మీరు వెళ్ళటం ఎప్పుడు? 'When are you going?'
(you going when)

4 మీ పేరు ఏమిటి? 'What is your name?'
(your name what)

(insert . before ')

5 ఇంటికి వెళ్తాను 'I will go home.'
(house-to go-will-I)

6 పుస్తకాలు కొన్నాడు 'he bought books.' H/
(books buy-did-he)

7 ఆయన ఊరికి వెళ్ళాడు 'he went to town.' H/
(he town-to go-did-he)

8 ఊరినుంచి వస్తాడు 'he will come from town.' H/
(town-from come-will-he)

9 వెళ్ళటానికి టైం చాలదు 'the time is not enough for going.' T/
(going-for time be-enough-not-it)

10 వారు మా అన్నగారు 'he (polite is) my elder brother.' H/
(he my elder brother polite)

11 వాడు మా తమ్ముడు 'he (is) my younger brother.' H/
(he my younger brother)

12 మేం ఇంటి నుంచి వెళ్తున్నాం 'we are going from the house.' W/
(we house-from go-are-we)

13 వాడికి డబ్బు లేదు 'he has no money.' or 'There is no money with him.' H/
(him-to money is-no-it)

14 నాకు డబ్బు ఉంది 'I have money.'
(me-to money is-it)

15 నీవు ఎప్పుడు వస్తావు? 'when will you come?' W/
(you what time come-will-you)

16 అవి వారి పుస్తకాలు 'Those (are) his (polite) books.'
(Those his/their books)

17 నేను మిమ్మల్ని చూశాను 'I saw you.'
(I you saw)

18 ఈ పుస్తకంలో ఏమి ఉంది? 'what is there in the book?' W/
(this book-in what is-it)

19 ఈ పుస్తకంలో ఏమీ లేదు 'There is nothing in this book.'
(this book-in whatever not-it)

20 ఇంట్లో ఎవరు ఉన్నారు? 'Who ~~is~~ are in the house?'
(house-in who are ?

21 ఈ ఇంట్లో ఎవరూ లేరు 'There is nobody in this house.'
(this house-in whoever nobody)

22 నన్ను ఎవరో పిలిచారు
(me whoever call-did-they) 'somebody called me.' S/

23 మీరు ఎవరికి డబ్బు ఇచ్చారు? 'whom did you (polite) give the money?' W/
(you who-to money give-did-you)

24 వాణ్ణి ఎందుకు కొట్టావు? 'why did you beat him?' W/
(him why beat-did-you)

25 నాకు మీ పేరు తెలియదు 'I do not know your name' or 'your name is not known to me.' Y/
(me-to your name be known-not-it)

The underlined words in the above sentences are 'nouns'.

5.3 Let us list the forms which have occurred more than once in different cases:

					Sentence No.
1.	nom. sg.	పుస్తకం	[pustakaṃ]	'book'	1
	nom. pl.	పుస్తకాలు	[pustakālu]	'books'	6, 16
	loc. sg.	పుస్తకంలో	[pustakaṃlō]	'in book'	18, 19
2.	nom.	ఇల్లు	[illu]	'house'	2
	dat.	ఇంటికి	[iṃṭiki]	'to house'	5
	abl.	ఇంటినుంచి	[iṃṭinuṃci]	'from house'	12
	loc.	ఇంట్లో	[iṃṭlō]	'in house'	20, 21
3.	nom.	వెళ్ళటం	[viḷḷaṭaṃ]	'going'	3
	dat.	వెళ్ళటానికి	[veḷḷaṭāniki]	'for going'	9
4.	nom.	ఊరు	[ūru]	'town'	
	dat.	ఊరికి	[ūriki]	'to town'	7
	abl.	ఊరినుంచి	[ūrinuṃci]	'from town'	8
5.	nom.	వారు	[vāru]	'they or he (polite)'	10
	gen.	వారి	[vāri]	'their or his (polite)'	16
6.	nom.	అన్న	[anna]	'elder brother'	
	nom.	అన్నగారు	[annagāru]	'elder brother (polite)'	10
7.	nom.	వాడు	[vāḍu]	'he'	11
	acc.	వాణ్ణి	[vāṇṇi]	'him'	24
	gen.	వాడి	[vāḍi]	'his'	23

					Sentence No.
8.	nom.	నేను	[nēnu]	'I'	17
	gen.	నా	[nā]	'my'	[illegible]
	acc.	నన్ను	[nannu]	'me'	~~22~~22
	dat.	నాకు	[nāku]	'to me'	~~25~~ 14
9.	nom.	ఎవరు	[evaru]	'who'	20
	dat.	ఎవరికి	[evariki]	'to whom'	23
	nom.	ఎవరూ	[evarū]	'who ever'	21
	nom.	ఎవరో	[evarō]	'someone'	22
10.	nom.	నీవు	[nīvu]	'you' (sg.)	15
	nom.	మీరు	[mīru]	'you (polite)'	3, 23
	gen.	మీ	[mī]	'your' (polite)	4, 25
	acc.	మిమ్మల్ని	[mimmalni]	'you' (acc)	17

In the above sets, పుస్తకం [pustakam], ఇల్లు [illu]; వెళ్ళటం [vellatam], ఊరు [ūru], అన్న [anna], వాడు [vāḍu], and నేను [nēnu] are the noun forms in the nominative singular. Forms occurring in mominative singular are the basic noun stems.

5.31 We can also isolate the following case suffixes from the above sets:

accusative	-ni or -nu		(sentence no. 17, 22, 24)
dative	-ki, or -ku	'to, for'	(sentence no. 5, 7, 9, 23, 25)
genitive	-i		(sentence no. ⑬, 16)
ablative	-nuṇḍi	'from'	(sentence no. 8, 12)
locative	-lō	'in'	(sentence no. 18, 19, 20, 21)

It will be noticed that when these case suffixes are added to the basic noun stem the stem is not identical with that in the nominative; e.g.

	ఇల్లు	[illu]	'house' occurs in nominative;
but	ఇంటి	[iṃṭi]	before other case suffixes, as in
	ఇంటి – కి	[iṃṭi-ki]	dative
	ఇంటి – నుంచి	[iṃṭi-nuṃci]	ablative
	ఇంటి – లో	[iṃṭi-lō]	locative

similarly, note the following:

nominative		other cases		
పుస్తకం	[pustakaṃ]	పుస్తకం – లో	[pustakaṃ-lō]	loc.
వెళ్ళటం	[veḷḷaṭaṃ]	వెళ్ళటాని – కి	[veḷḷaṭāṭāni-ki]	dat.
ఊరు	[ūru]	ఊరి – కి	[ūri-ki]	dat.
		ఊరి – నుంచి	[ūri-nuṃci]	abl.
వాడు	[vāḍu]	వాడి – ని	[vāḍi-ni[1]]	acc.
ఎవరు	[evaru]	ఎవరి – కి	[evari-ki]	dat.

The form that occurs in the nominative is identical with the basic stem. The second form which occurs before the other case suffixes may be called the oblique stem. In many cases, the oblique stem can be derived by replacing the final vowel of the basic stem by -i. Sometimes there may be more than one oblique stem; e.g.

Basic stem (nom.)		Oblique	
పుస్తకం	[pustakaṃ]	పుస్తకం – లో	[pustakam-lō]
		పుస్తకాని – కి	[pustakāni-ki]

---

[1] vāḍi-ni becomes vāṇṇi according to Sandhi rules (see 5.32)

Here, there are two oblique stems, pustakaṃ and pustakāni, one is identical with the basic stem and the other is different.

5.32 Study the differences among the oblique stems in the following.

1. వాడు [vāḍu] 'he'

Basic stem vāḍu-, oblique stem vāḍi-

nom. vāḍu

acc. *vāḍi + ni >, vāṇ-ṇi

dat. vāḍi-ki

2. ఊరు [ūru] 'town'

Basic stem ūru-, Oblique stem ūri-

nom. ūru

acc. ūri-ni

dat. ūri-ki

loc. *ūri+lō > ūl-lō

3. ఇల్లు [illu] 'house'

Basic stem illu, Oblique stem iṃṭi

nom. illu

acc. iṃṭi-ni

dat. iṃṭi-ki

loc. *iṃṭi-lo > iṃṭ-lō

The underlined forms are actual ones in usage; the differences in the oblique stems can be resolved through certain Sandhi rules. The relevant Sandhi rules of general application are;

ḍ + short vowel + n = ṇṇ
r + short vowel + l = ḷḷ
ṭ + short vowel + l = ṭḷ

5.33 In the following the underlined nouns occur in genitive case relation;

మీరు	[mīru]	'you' (pl.)
మీ పేరు	[mīpēru]	'your(polite) name'
మేం	[mēṃ]	'we'
మా తమ్ముడు	[mā tammuḍu]	'our brother'
వారు	[vāru]	'they or he (polite)'
వారి పుస్తకాలు	[vāri pustakālu]	'their books, or his (polite) books'

space between mī pēru

similarly:

వాడు	[vāḍu]	'he'
వాడి పుస్తకం	[vāḍi pustakaṃ]	'his book'
ఊరు	[ūru]	'town'
ఊరి పెద్ద	[ūri pedda]	'chief of town'
ఇల్లు	[illu]	'house'
ఇంటి కప్పు	[iṃṭi kappu]	'roof of house'

In the above examples the genitive forms [vāri, vāḍi, ūri, iṃṭi] are identical with the oblique stems.

5.34 The summary of the preceding discussion is that :

1) the nominative form in singular is identical with the basic stem;

~~and~~

2) the genitive form is identical with the oblique stem;

3) the oblique stem is generally derived from the basic stem by adding

-i/ ~~-i~~ in the singular and -a in the plural.

5.35 Personal pronouns have two stems in oblique, one in the accusative, and the other in the rest of the cases;

e.g. నేను [nēnu] 'I'

Basic stem nēnu, oblique stems: nan- in acc.
nā- elsewhere.

nom.	నేను	[nēnu]
acc.	నన్ను	[nan-nu]
gen.	నా	[nā-]
dat.	నాకు	[nā-ku]
abl.	నానుంచి	[nā-numci]
loc.	నాలో	[nā-lō]

similarly, మేం [mēm (u)] 'we' basic stem mēm; oblique stems: in acc., mā- elsewhere (as above)

నీవు [nīvu] 'you' basic stem nīvu; obilque stems nin- in acc. nī-; elsewhere

మీరు [mīru] 'you' (pl) or 'you' (polite) basic stem mīru; oblique stems: mimmal- in acc. mī- elsewhere

Note: The accusative suffix -nu and dative case suffix -ku become -ni and -ki respectively following an oblique stem ending in -i.

Note the difference between [vāri-ni, vāri-ki] vs. [nan-nu, nā-ku]. An exception is [mimmal-ni] and [mammal-ni]. However, there is a tendency in modern standard Telugu to employ [-ni] and [-ki] even where the above rule does not operate, e.g. āyan(a)-ni, āyana-ki instead of āyan(a)-nu, āyana-ku.

5.4 Every noun stem ~~belongs to a~~ has gender and ~~a~~ number. In Telugu there are two genders: masculine and non-masculine (neuter) and two numbers: singular and plural.

5.41 All noun stems denoting male persons (human beings) belong to the masculine gender. Others belong to neuter. Noun stems denoting female persons belong to neuter in singular and to masculine in plural. Most noun stems do not carry any formal marker of gender.[1] Meaning alone, therefore, decides the gender of noun-stems in most cases.

5.42 Finite verbs carry distinctive suffixes for gender and number, corresponding to the gender and number of the nouns they govern;

e.g.	amma ūriki veḷḷindi	'mother went to town'
	anna ūriki veḷḷāḍu	'elder brother went to town'
	vāḷḷu ūriki veḷḷāru	'they (men and women) went to town'

The underlined suffixes [-ḍu] and [-ru] in the verb forms carry the gender-number distinctions of the subject words [amma], [anna] and [vāḷḷu] respectively.

---

[1] Exceptions are demonstrative pronouns and personal names. [vāḍu] 'he', [adi] 'she or it', [āme] she; [Ramayya] 'Rama' (name of male person), [Rammamma] 'Rama' (name of female person)

5.43 Plural is indicated by the addition of -lu to the basic noun stem. A number of Sandhi changes occur when the plural suffix is added. Following are some typical examples with rules of plural formation:

Singular Plural

1. By simply adding -lu to the, basic stem:

అన్న	[anna]	'elder brother'	అన్నలు	[anna-lu]	'elder brothers'
గోడ	[gōḍa]	'wall'	గోడలు	[gōḍa-lu]	'walls
చెప్పు	[ceppu]	'sandals'	చెప్పులు	[ceppu-lu]	'sandals'

2. Final -u of the basic stem is lost

పేరు	[pēru]	'name	పేర్లు	[pēr-lu]	'names'
పండు	[pamḍu]	'fruit'	పళ్ళు పండ్లు	[paḷ-lu] [pamḍ-lu]	'fruits'
ō/ కోటు	[kōṭu]	'coat'	కోట్లు	[kōṭ-lu]	'coats'

3. stem-final -ṭṭu, -ḍḍu becomes -ṭ, -ḍ:

చెట్టు	[coṭṭu]	'tree'	చెట్లు	[ceṭ-ḷu]	'trees'
రోడ్డు	[rōḍḍu]	'road'	రోడ్లు	[rōḍ-ḷu]	'roads' ḷ

4. stem-final -i becomes -u:

గది	[gadi]	'room'	గదులు	[gadu-lu]	'rooms'
పిల్లి	[pilli]	'cat'	పిల్లులు	[pillu-lu]	'cats'

5. stem final -m̥ is lost and the preceding vowel lengthened:

పుస్తకం	[pustakam̥]	'book'	పుస్తకాలు	[pustakā-lu]	'books'
తినటం	[tinaṭam̥]	'eating'	తినటాలు	[tinaṭā-lu]	'eatings'

6. stem final vowel is lost, and ~~the~~ a preceding ~~consonant~~ [(ḍ, l, r, y)] with the plural -l becomes ḷḷ.

Singular			Plural		
గుడి	[guḍi]	'temple'	గుళ్ళు	[guḷ-ḷu]	'temples'
గూడు	[gūḍu]	'nest'	గూళ్ళు	[gūḷ-ḷu]	'nests' /ḷ
వాకిలి	[vākili]	'doorway'	వాకిళ్ళు	[vākiḷ-ḷu]	'doorways' /ḷ //
కాలు	[kālu]	'leg'	కాళ్ళు	[kāḷ-ḷu]	'legs'
ఊరు	[ūru]	'town'	ఊళ్ళు	[ūḷ-ḷu]	'towns'
రాయి	[rāyi]	'stone'	రాళ్ళు	[rāḷ-ḷu]	'stones'

7. stem final [-yyi] is replaced by [tu] the prededing vowel is lengthehed:

చెయ్యి	[ceyyi]	'hand'	చేతులు	[cētu-lu]	'hands'
నుయ్యి	[nuyyi]	'well'	నూతులు	[nūtu-lu]	'wells'

8. stem final -llu or -nnu following a short vowel becomes either ṇḍ or ḷ; and the l of lu becomes ḷ.

ఇల్లు	[illu]	'house'	ఇండ్లు	ఇళ్ళు	[iṃḍ-ḷu/iḷ-ḷu]	'houses'
పన్ను	[pannu]	'tooth'	పండ్లు	పళ్ళు	[paṃḍ-ḷu/paḷ-ḷ]	'teeth' -ḷu
కన్ను	[kannu]	'eye'	కండ్లు	కళ్ళు	[kaṃḍ-ḷu/kaḷ-ḷu]	'eyes' -ḷ

5.44 The plurals of personal and demonstrative pronouns have to be memorized.

నేను	[nēnu] 'I'		మేం మనం	[mēm(u)] 'we' (exclusive) [manam(u)] 'we' (inclusive)
నీవు	[nīvu] 'you'		మీరు	[mīru] 'you' (plural or polite)
వాడు అతను ఆయన	[vāḍu] (inferior) [atanu] (informal) [āyana] (informal polite)	'he'	వాళ్ళు వారు	[vāḷ-ḷu] 'they' (men and women) [vāru] 'they' (men and women) or 'he' (formal polite)
అది	[adi] 'she' or 'it'		అవి	[avi] 'they' (neuter-other than persons) ?(non-human)

5.45 The oblique stem of a plural noun is derived by adding [-a] to the plural form ending in [-lu]. As in the case of singular the plural oblique stem is identical with the form in the genitive case. i The rest of the case suff~~a~~xes are the same both for singular and plural ; e.g.

pl. iṃḍlu 'houses' gen. (pl.) iṃḍl-a 'of houses'

iṃḍla kappulu 'roofs of houses'

dat. iṃḍl-a-ku 'for houses'

5.5 A noun word can now be defined as a form consisting of a basic noun stem plus a suffix of gender and/or number, plus an oblique suffix, plus a case suffix. By this definition all those Telugu words which correspond to English pronouns and adverbs are to be considered nouns.

5.6 Vocabulary review: (oblique stems are given in parentheses)

1. అతను (అతని-)	'he'
2. అది (దాని-)	'she, it, that one (woman or thihg)'
3. అన్న (అన్న-)	'elder brother'
4. అవి (వాటి-)	'those'
5. ఆయన (ఆయన-)	'he ' (polite informal)
6. ఇచ్చారు [iccǣru]	'they gave'
7. ఇది (దీని-)	'this one'(woman or thing)
8. ఇల్లు (ఇంటి-)	'house'
9. ఉంది	'it is, there is'
10. ఊరు (ఊరి-)	'village, town'
11. ఎప్పుడు (ఎప్పటి-)	'which time, when'
12. ఎవరు (ఎవరి-)	'which person(s) (polite), who'
13. ఎందుకు	'why, what for'
14. ఏమి	'what'
15. ఏమిటి	'what thing, what'
16. కన్ను (కంటి-)	'eye'
17. కప్పు (కప్పు-)	'roof'
18. కాలు (కాలి-)	'leg'
19. కొట్టావు [koṭṭǣvu]	'you beat (past)'
20. కొన్నాడు	'he bought'
21. కోటు (కోటు-)	'coat'
22. గది (గది-)	'room'
23. గుడి (గుడి-)	'temple'
24. గూడు (గూటి-)	'nest'

25.	గోడ (గోడ–)	'wall'
26.	చాలదు	'it is not enough'
27.	చూసాను (cūsǣnu)	'I saw'
28.	చెట్టు (చెట్టు–)	'tree'
29.	చెప్పు (చెప్పు–)	'sandal'
30.	చెయ్యి (చేతి–)	'hand'
31.	టైం (టైం–)	'time'
32.	డబ్బు (డబ్బు–)	'money'
33.	తమ్ముడు (తమ్ముడి–)	'younger brother'
34.	తెలియదు	'it is not known'
35.	తోలు (తోలు–)	'skin, hide'
36.	నీవు నువ్వు (నిన్-, నీ–)	'you' (sg.)
37.	నుయ్యి (నూతి–)	'well'
38.	నేను (నన్-, నా–)	'I'
39.	పన్ను (పంటి–)	'tooth'
40.	పిలిచారు (pilicǣru)	'they called'
41.	పిల్లి (పిల్లి–)	'cat'
42.	పుస్తకం (పుస్తకం–, పుస్తకాని–)	'book'
43.	పెద్ద (పెద్ద–)	'big, big person, chief'
44.	పేరు (పేరు–)	'name'
45.	పండు (పండు–)	'fruit'
46.	మీరు (మిమ్మల్– మీ–)	'you (pl), polite sg.)'
47.		'we (excl.)' మేం మేము (మమ్మల్– మా–)
48.	రాయి (రాతి–)	'stone'
49.	రోడ్డు (రోడ్డు–)	'road'

50. లేదు	'it is not, no'
51. వస్తావు [vostǣvu]	'you will come'
52. వాకిలి (వాకిటి–)	'door-way'
53. వాడు (వాడి–)	'that man, he'
54. వారు (వారి–)	'those persons, he (polite)'
55. వెళ్తాను	'I will go'
55. వెళ్తున్నాం	'we are going'
~~56. వెళ్ళటం (వెళ్ళటం– వెళ్ళటాని–)~~	~~'we are going'~~
56. 57. వెళ్ళటము (వెళ్ళటం– వెళ్ళటాని–)	'going'
57. 58. వెళ్ళాడు [veḷḷǣḍu]	'he went'

5.61 Supplementary vocabulary (oblique forms are given in parentheses)

1. అక్కడ (అక్కడి–)	'there, that place'
2. అప్పుడు (అప్పటి–)	'then, at that time'
3. అబ్బాయి (అబ్బాయి–)	'boy'
4. అమ్మాయి (అమ్మాయి–)	'girl'
5. అమెరికా (అమెరికా–)	'America'
6. అలవాటు (అలవాటు–)	'habit'
6a. ఆఫీసు (ఆఫీసు–)	office
7. ఆమె (ఆమె–)	'she'
8. ఇక్కడ (ఇక్కడి–)	'here, this place'
9. ఇప్పుడు (ఇప్పటి–)	'now, this time'
10. ఇవి (వీటి–)	'these ones'
11. ఇండియా (ఇండియా–)	'India'
12. ఈయన (ఈయన–)	'this man (polite informal)'

13.	ఉద్యోగం (ఉద్యోగం-, ఉద్యోగాని-)	'job, appointment'
14.	ఎక్కడ (ఎక్కడి-)	'where, which place'
15.	ఎప్పుడు (ఎప్పటి-)	'when, what time'
16.	కప్పు (కప్పు-)	'cup'
17.	కలం (కలం-, కలాని-)	'pen'
18.	కిటికీ (కిటికీ-)	'window'
19.	కుర్చీ (కుర్చీ-)	'chair'
20.		'watch, clock' గడియారం (గడియారం- గడియారాని-)
21.	గంట (గంట-)	'time'
22.	గుంటూరు (గుంటూరి-)	'Guntur' (name of a town)
23.	జీవితం (జీవితం-, జీవితాని-)	'life'
24.	టోపీ (టోపీ-)	'cap'
25.	తల్లి (తల్లి-)	'mother'
26.	తండ్రి (తండ్రి-)	'father'
27.	తినటం (తినటం-, తినటాని-)	'eating'
28.	తూర్పు (తూర్పు-)	'east'
29.	దారి (దారి-)	'way'
30.	పడమర (పడమట- పడమటి-)	'west'
31.	భర్త (భర్త-)	'husband'
32.	రైలు (రైలు-)	'train'
33.	రోజు (రోజు-)	'day'
34.	వీడు (వీడి-)	'this man, this one (masc.)'
35.	వీరు (వీరి-)	'these ones, these persons'
36.	వీళ్ళు (వీళ్ళు-)	'these persons (men/women)'

5.7 Sentence pattern drill

In the following, one or two model sentences, taken from 5.1, are given with a brief note on word order, followed by exercises in translation for drill. The student is required to frame similar sentences, as instructed using the vocabulary items in 5.6 .

5.71 Model sentences:

ఇది పుస్తకం	This (is a)book
ఇవి పుస్తకాలు	These (are) books
అది ఇల్లు	That (is a) house
అవి ఇండ్లు (ఇళ్ళు)	Those (are) houses

These are two-word sentences consisting of a noun plus (a 'demonstrative noun' followed by a 'common noun'). Both the nouns occur in the nominative case and agree in number and gender. Note the absence of any form of verb meaning 'to be', when the demonstrative nouns are used.

Exercise 9

Frame sentences as above translating the following.

1.	This is a window.	These are windows.
2.	That is a chair.	Those are chairs.
3.	This is a wall.	These are walls.
4.	That is a tree.	Those are trees.
5.	This is a cup.	These are cups.
6.	That is a fruit.	Those are fruits.
7.	She is a girl.	They are girls.
8.	He is a boy.	They are boys.
9.	This is east.	
10.	That is west.	

5.72

వాడు మా తమ్ముడు	He (is) my younger brother.
వారు మా అన్నగారు	He (polite) (is) my elder brother.
అవి వారి పుస్తకాలు	They (are) their/his(polite) books.

In these sentences a demonstrative noun is followed by a noun phrase consisting of a pronominal attribute plus a 'common noun'. The pronominal attribute is the genitive form of the pronouns.

Note: a) When the noun word refers to a person or object of common possession (one that belongs to others besides the speaker) the pronominal attribute should always be in plural; Corresponding to the English expressions, my town, my house, my father, my brother and so on the Telugu expressions would be like 'our town, our house, our father, our brother and so on. But, while referring to objects of exclusive possession, the pronominal attribute occurs in singular.

Contrast	మా తమ్ముడు	'my (lit. our) younger brother',
	మా అన్నగారు	'my (lit. our) elder brother',
with	నా కలం	'my pen',
	నా భార్య	'my wife'.

b) గారు [gāru] is a suffix denoting respect added to personal names and kinship terms which refer to persons older than the speaker.

Exercise 10

Frame sentences as above translating the following:

(1) This (one) is my boy (masc. informal)

(2) These (ones) are my girls (informal)

(3) She is my mother (polite informal)

(4) He is my husband (polite informal)

(5) He is my father (polite informal)

(6) This is your pen.

(7) That is his office.

(8) These are our houses.

(9) Those are our books.

5.73 Model sentences:

వాడు పుస్తకాలు కొన్నాడు (He) bought books.
నీవు వాణ్ణి కొట్టావు (You) beat him.
నేను మిమ్మల్ని చూసాను

These sentences consist of a noun in the accusative case followed by a finite verb. Since the subject is implied in the verb its use in the sentence is optional. The order of words is: (noun-subject) plus noun-object plus finite verb. This order can be optionally changed to an object word plus (subject word) plus finite verb, e.g.

వాడు పుస్తకాలు కొన్నాడు or పుస్తకాలు వాడు కొన్నాడు.

Note: In the case of nouns referring to inanimate objects, it is idiomatic to use the nominative form itself for accusative also, i.e. as the object of the verb.

Exercise 11

Translate the following to frame sentences as above:

(1) He bought (a) book.

(2) He bought pens.

(3) He bought a cap.

(4) He bought houses.

(5) He bought watches.

(6) You beat me. (Past)

(7) You beat my boy. (Past)

(8) You beat my girl. (Past)

(9) You beat my younger brother. (Past)

(10) You beat my cat.

5.74 Model sentences

(a) ఇంటికి వెళ్తాను	I will go home.
ఆయన ఊరికి వెళ్ళాడు	He went to town.
ఊరినుంచి వస్తాడు	He comes from the town.

These are also two word sentences each consisting of a noun in the dative or ablative case followed by a finite verb, which also carries reference to the subject. The subject word నేను, వాడు etc. can be optionally omitted. Note: Where there is a finite verb, it always ends the sentence and the noun word or words precede this.

Exercise 12

Frame sentences on the above model;

(1) He will come to the office.

(2) I will go to town.

(3) He went for eating (to eat).

(4) He will come to that place.

(5) I will go from this place.

(6) I will go to Guntur.

(7) He will come from India.

(8) I will go from America.

(9) He will come from my town.

(10) I will go to my office.

(b) Model sentences.

వెళ్ళటానికి టైం చాలదు	The time is not enough for going.
వాడికి డబ్బు లేదు	He has no money, or there is no money with him.
నాకు డబ్బు ఉంది	I have money or there is money with me.
నాకు మీ పేరు తెలియదు	I do not know your name.

These sentences consist of a noun-object plus noun-subject plus a finite verb. The order of noun-objebt plus noun-subject can be reversed without introducing any change in the meaning of the sentence, but the finite verb remains at the end of the sentence;

e.g. నాకు మీ పేరు తెలియదు

or

మీ పేరు నాకు తెలియదు.

The first word in the above sentences occurs in the dative which corresponds to the indirect object or the prepositional phrase in English. It is idiomatic to translate these sentences in English in the active voice, i.e. to say 'I have no money' instead of 'there is no money for (to) me'. Since Telugu lacks verbs 'to have', to know', the Telugu noun corresponding to a subject word in English is used in the dative case.

Exercise 13

Translate the following according to the above model:

1) They do not know our town.
2) He has money.
3) I do not have money.
4) He does not have a job.
5) The house does not have a window~~s~~.
6) My father does not know your house.
7) He does not know my name.
8) There is not enough time to eat.
9) There is not enough money to go.
10) You have no money.

5.75 The sentence models so far dealt with are of the simple statement type consisting of a noun plus noun or one or two nouns with a finite verb. These sentences can be changed into a question model by introducing interrogative words like ఏమిటి 'what', ఎప్పుడు 'what time (when)', ఎందుకు 'what purpose (why)' ఎవరు 'which persons (who)', etc.

5.76 Examine the following sentences.

a) మీ పేరు ఏమిటి 'what is your name' (lit. your name what)

Here, we have a noun followed by a noun (a noun phrase) plus the question word meaning 'what.'

Exercise 14

Translate the following according to

1) What is this?
2) What is that?
3) What are these?
4) What are those?
5) What is that book?
6) What is his job?
7) What is this fruit?
8) What is your town?
9) What is his habit?
10) What are these temples?

Note: The question word remains ఏమిటి in all cases, no matter whether the subject-noun is in the singular or the plural.

(b) Model sentences

మీరు వెళ్ళటం ఎప్పుడు 'when are you going' (lit. you going when)

In this sentence there are two noun words followed by a question word. The second word is a verbal noun corresponding to the English gerund, which is declinable like nouns ending in -ము; e.g. పుస్తకం

Examples of a few more gerunds;

రావటం 'coming'; కొనటం 'buying'; తినటం 'eating'.

The gerund has the meaning of a present-future verb form in a question-model sentence. Also note that the noun preceding the gerund is not used as its attribute (i.e. in the genitive case);

'you going when,' instead of 'your going when'

Exercise 15

Translate the following according to the above model.

1) When are you coming?
2) When is he going?
3) When are you eating?
4) When are we going.
5) When are they buying (personal):
6) When is she buying?

5.77 Model sentences

నీవు ఎప్పుడు వస్తావు	'When will you come?'
వాణ్ణి ఎందుకు కొట్టావు	'Why did you beat him?'
ఆ ఇంట్లో ఎవరు ఉన్నారు	'Who is there in that house?'
ఈ పుస్తకంలో ఏమి ఉంది	'What is there in this book?'

Here, each sentence consists of a noun with different case suffixes plus a question word plus a finite verb.

Exercise 16

Translate the following according to the above model.

1) When did he buy books?
2) When did they give money?
3) When did they call me?
4) When did you see me?
5) When will you go?
6) Why did you beat me?
7) Why did they call you?
8) Why did I see him?
9) Who went to the house?
10) Who gave the money?
11) Who is in the town?
12) Who is there in the office?
13) Who is there in India for you?
14) What is there in the house?
15) What is there in the town?

UNIT 6

THE VERB
(Finite Verbs)

6.1 In the earlier unit we intpoduced the following /r finite verbs:

వెళ్ళాడు	[veḷḷǣḍu]	'he went'
వెళ్తాను		'I will go'
వస్తాడు		'He will come'
వెళ్తున్నాం		'We are going'
కొన్నాడు		'He bought'
చూసాను	[cūsǣnu]	'I saw.'
పిలిచారు	[pilicǣru]	'They called'
ఇచ్చారు	[iccǣru]	'They gave'
కొట్టావు	[koṭṭǣvu]	'you beat' (past) Y/
తెలియదు		'It is not known'
ఉన్నారు		'They are'
ఉంది		'It is or there is'
లేరు		'They are not'
లేదు		'It is not or they are not'
చాలదు		'It is not enough'

It was also indicated in 5.42 that finite verbs carry gender-number suffixes in agreement with the noun word used as the subject.

The preceding verb forms are rearranged in order to bring out this feature of agreement in number and gender between the subject of the sentence and the personal suffixes (the final syllables) of the verb forms.

Noun (Subject)		Finite Verb
వాడు	or any word in the 3rd person masculine singular	కొన్నాడు వస్తాడు వెళ్ళాడు
అది, డబ్బు, పేరు	or any word in 3rd person neuter singular	ఉంది లేదు తెలియదు చాలదు
వాళ్ళు, మీరు, ఎవరు	or any word in 3rd (masc.) or 2nd person plural	ఉన్నారు లేరు పిలిచారు ఇచ్చారు
నీవు	2nd person singular	వస్తావు కొట్టావు
నేను	1st person singular	వెళ్తాను, చూస్తాను
మేం (మేము)	1st person plural	వెళ్తున్నాం (వెళ్ళుతున్నాము)

Since the finite verb includes reference to the number and gender of the subject, it is sometimes (i.e. when there is no need to be specific) redundant to use the subject when it is a demonstrative noun or a personal pronoun.

6.2 Study the following sentences:

1. నిన్నరాత్రి నేను ఇంట్లో ఉన్నాను	'I was home yesterday night.'
2. మేము కులాసా~~గా~~ ఉన్నాము	'We are fine.'
3. నువ్వు నిన్నరాత్రి ఎక్కడ ఉన్నావు?	'Where were you yesterday night?'
4. మీరు అమెరికాలో ఎన్నాళ్ళు ఉన్నారు	'How long have you been in America?
5. దేవుడు అంతటా ఉన్నాడు	'God is everywhere'
6. నాకు తమ్ముడు ఉన్నాడు	'I have a younger brother'
7. మీ నాన్నగారు ఎక్కడ ఉన్నారు?	'Where is you/father?' (polite)
8. ఆమె ఇంట్లో ఉన్నది (ఉంది)	'She is in the house.'
9. పుస్తకాలు బీర్వాలో ఉన్నాయి	'The books are in the shelf.'
10. నేను మొన్న ఊళ్ళో లేను	'I was not in town the day before yesterday.'
11. మేము నిన్న ఊళ్ళో లేము	'We were not in ~~the~~ town yesterday.'

12. మీరు నిన్న ఊళ్ళో లేరు 'You were not in town yesterday.'
13. ఆమెకి భర్త లేదు 'She has no husband.'
14. ఈ ఇంట్లో మనుషులు లేరు 'There are no persons in this house.'
15. వాడికి బుద్ధి లేదు 'He has no sense.'
16. చెరువులో ఇప్పుడు నీళ్ళు లేవు 'There is no water in the tank now.' (plural)

6.21 A very frequent and important Telugu verb is ఉన్ [un-] 'to be.' The above sentences contain a complete paradigm of [un-] in the past tense. This is a unique verb in Telugu, ~~which~~ in that ~~in~~ its past tense forms ~~has~~ have both past and present meanings. Each of these forms can be analyzed into three elements, viz. [un-] 'to be' (verb root) + [-nā/~~-hu~~ ṅa] (past tense suffix) + the personal suffix (the last syllable). The complete paradigm is given below with a hyphen separating these three elements in each form.

un-]

	sg.		pl.	
1st person.	un-nā-nu	'I am/was'	un-nā-m(u)	'we are/were'
2nd person.	un-nā-~~yi~~ vu	'you are/were'	un-nā-ru	'you are/were (polite sg. also)
3rd person.	un-nā-ḍu	'~~He~~ he is/was'	un-nā-ru	'~~They~~ they are/were (humans)
	un-na-di / un-di	'she is/was' or 'it is/was'	un-na-~~vi~~ y(i)	'~~They~~ they are/were' (non-humans)

Note that the third sg. neuter has two variants: [un-na-di] and [un-di]

6.22 As opposed to this, Telugu has ~~also~~ a verb [lē-] 'not to be' whose forms also have both present and past meanings. Here, each verb form consists of two elements, 1) verb root, 2) personal suffix; the tense marker ~~is~~ being absent:

	Sg.		Pl.	
1st person	lē-nu	'I am not/I was not'	lē-mu	'we are not, we were not'
2nd person	lē-vu	'you are not, you were not'	lē-ru	'~~Y~~you are not, you were not'
3rd person	lē-ḍu	'~~H~~he is not, he was not'	lē-ru	'~~T~~they are not, they were not'(humans)
	lē-du	'~~I~~it is not, it was not' (there is no, there ~~was~~ no; she is not, she was not)	lē-vu	'they are not, they were not', (non-humans)(~~T~~there are not there were not)

6.23 Vocabulary review:

[illegible] today

1.	అంతటా	'everywhere'
2.	ఎన్నాళ్ళు (ఎన్ని + నాళ్ళు)	'how many days, how long'
3.	కులాసా	'happiness, being fine'
	కులాసాగా	'fine'
4.	చెరువు	'tank'
5.	దేవుడు	'God'
6.	నాన్నగారు	'father' (polite)
7.	నిన్న	'yesterday'
8.	నీళ్ళు (pl.)	'water~~s~~' (always plural)
9.	బుద్ధి	'sense'
10.	బీర్వా	'shelf'
11.	భర్త	'husband'
		(pl. మనుషులు)
12.	మనిషి	'person'
13.	మొన్న	'day before yesterday'
14.	రాత్రి	'night'

6.24 Supplementary Vocabulary

1.	అన్నం	'food	6.	నిరుడు	'last year'
2.	కాఫీ [kāfī]	'coffee'	7.	పిల్ల	'child'
3.	కంచం	plate'	8.	బుట్ట	'basket'
4.	జేబు	'pocket'	9.	బండి	'coach'
5.	పెట్టె	'box'	10.	ఫోను [fōnu]	'telephone'
			11.	వాన	'rain'

6.25 Sentences given in 6.2 serve as model sentences for the following exercises. Each of these consists of two or more nouns plus a finite verb form of un-, or lē-, ending the sentence. Of the noun-words, at least one occurs in the nominative case, i.e. as the subject of the sentence;

e.g. నేను, మేము, నువ్వు. మీరు. దేవుడు. తమ్ముడు. నాన్నగారు.
ఆమె, పుస్తకాలు, భర్త, మనుషులు, బుద్ధి, నీళ్ళు.

A second noun word occurs in the dative or locative;

e.g. నాకు, ఆమెకి, వాడికి (dative)
అమెరికాలో, ఊళ్ళో, బీర్వాలో (locative)

A third one belongs to a class of nouns referring to time or place, viz. నిన్న 'yesterday', నిన్నరాత్రి 'yesterday night', మొన్న 'day before yesterday', రేపు 'tomorrow', ఎన్నాళ్ళు 'how many days, or how long;

అక్కడ 'there, (that place)' ఇక్కడ 'here, (this place),

ఎక్కడ 'where (what place)'; all these occur only in the nominative case with locative meaning.

The order of nouns preceeding the finite verb is somewhat flexible, but the position of the verb in relation to those words is fixed.

e.g. నేను మొన్న ఊళ్ళో లేను. 'I was not in town the day
or, మొన్న నేను ఊళ్ళో లేను before yesterday'
or, ఊళ్ళోనేను మొన్న లేను.

However, the following types of word-order are the most common;

1. Noun-nom(subj)+ Noun (referring to time)+ noun-loc.+
2. Noun-dat. + Noun-nom. (subj)
3. Noun-nom (subj.) + Adv.

Finite Verb

Exercise 17

Translate the following in Telugu after the model sentences given in 6.2.

1) Where is the shelf?
2) Where were you last night?
3) I was not in town day before yesterday.
4) I have no wife.
5) You have no money.
6) He is not home today. (= in house)
7) I was ~~not~~ home yesterday.
8) I am fine (I am doing well).
9) You have no sense.
10) Yesterday, I was not home.
11) There is no money in the box.
12) There ~~are~~ has been) no rain~~s~~ (use plural) in this town.

13) There is no food in the plate.

14) There is water in the well.
15) This boy has no mother.
16) There is coffee in the cup.

17) He has money in hand.

18) This tree has no name.

19) There are fruits in the basket.

20) There are people in the coach.

21) There is no phone in this town.

22) He has children.

23) I have no children.

24) We were home yesterday.

25) I was in America last year.

6.3 There are five finite verb paradigms in Telugu, viz. past, habitual-future, present continuous, negative and imperative. Study the following sentences:

1. వాణ్ణి డబ్బు అడిగాను	'I asked him money.'
లే/ 2. ఇటీవల్నే ఇల్లు కట్టాం	'We built a house only recently.'
3. ఊరినుంచి ఎప్పుడు వచ్చావ్	'When did you come from town?
4. మీరు ఊరికి ఎప్పుడు వెళ్ళారు	'When did you go to town?'
5. పాఠం బాగా విన్నాడు	'He listened to the lesson well.'
6. వాడు భోజనం చేసా(శా)డు	'He ate food.'
7. పిల్లలు ఇంటికి వచ్చారు	'Children came home.'
8. వాళ్ళు మామిడి పండ్లు అమ్మారు	'They sold the mangos.'
9. రైలు ఇప్పుడే వచ్చింది	'The railroad train arrived just now.
10. చినుకులు పడ్డాయ్	'Rain drops fell.'

6.31 The underlined words in the above sentences are finite verb forms in the past tense. They are arranged below according to person and number, along with the roots which are listed separately.

Verb root			Finite form		
అడుగ్–	[aḍug-]	'to ask'	అడిగాను	[aḍig-ǣ-nu]	'I asked'
కట్ట్	[kaṭṭ-]	'to build'	కట్టాం	[kaṭṭ-ǣ-m(u)]	'we built'
వచ్చ్	[vacc-]	'to come'	వచ్చావ్	[vacc-ǣ-v(u)]	'you came'(sg)
వెళ్ళ్	[veḷḷ-]	'to go'	వెళ్ళారు	[veḷḷ-ǣ-ru]	'you went (pl)
విన్	[vin-]	'to listen'	విన్నాడు	[vin-nā-ḍu]	'he listened' (informal)
చేస్	[cēs-]	'to do'	చేసారు	[cēs-ǣ-ru]	'(did)he took dinner' (formal)
అమ్మ్	[amm-]	'to sell'	అమ్మారు	[amm-ǣ-ru]	'they sold' (pl.)
వచ్చ్	[vacc-]	'to come'	వచ్చింది	[vacc-in-di]	't came, she came'
పడ్	[paḍ-]	'to fall'	పడ్డాయ్	[paḍ-ḍā-y(i)]	'they fell' (neu. pl.)

In most of these forms one can notice [-ǣ-] as a recurring element, and this denotes 'past'. In [vinnāḍu], [vaccindi] and [paḍḍāy], the past tense suffixes are different, viz. [-nā-], [-in-] and [-ḍā-]; whatever follows the tense suffix is the personal suffix; and there are eight such suffixes for different persons and numbers, viz.

		sg.		pl.
1st person		-nu		-m(u)
2nd person		-v(u)		-ru
3rd person	masc.	-ḍu	masc. ~~fem.~~	-ru (or polite formal sg.)
	neut.	-di	neut.	-y(i)

The parts that remain after the tense and personal suffixes have been eliminated~~,~~ are the verb roots. A complete paradigm of any one of these verbs can be constructed by adding the proper past tense suffix to the root and then the personal suffixes.

Note: (a) After any verb root ending in -n, the past tense suffix is -nā.

(b) After the verb root paḍ- the past tense suffix is -ḍā.

(c) Before the neuter singular suffix -di, the past tense suffix is -iṇ-[-in-].

(d) A non-initial -u of a verb root becomes -i when the past tense suffix is added.

6.32 Vocabulary review

6.32.1 Verbs

1.	అడుగ్-	[aḍug-]	'to ask'
2.	అమ్మ్-	[amm-]	'to sell'
3.	ఇచ్చ్-	[icc-]	'to give'
4.	ఉన్-	[un-]	'to be'
5.	కట్ట్-	[kaṭṭ-]	'to build'
6.	కొట్ట్-	[koṭṭ-]	'to beat'
7.	కొన్-	[kon-]	'to buy'
8.	చాల్-	[cāl-]	'to be enough'
9.	చూస్-	[cūs-]	'to see'
10.	తెలుస్-	[telus-]	'to be known, understood'
11.	పడ్-	[paḍ-]	'to fall'
12.	లే-	[lē-]	'not to be'

13.	వచ్చ్-	[vɛ -] 'to come'
14.	విన్-	[vi -] 'to hear, to listen'
15.	వెళ్ళ్-	[v ḷ-] 'to go'

6.32.2 Nouns.

1. చినుకు	'rain drop'
2. పాఠం	'lesson'
3. భోజనం	'food, dinner'
4. మామిడి పండు	'mango (fruit)'

6.32.3 Other words.

1. ఇటీవల	'recently'
2. బాగా	'well, nicely'

6.33 Supplementary vocabulary

Verbs: When listing the verbs it is customary to add an -u at the end of each verb root; i.e. ekku, puṭṭu, etc.; but in actual paradigm the form without this vowel should be used.

1. ఎక్క్-	[ekk-] 'to climb'
2. కోస్-	[kōs-] 'to cut'
3. చూస్-	[cūs-] 'to see'
4. తెచ్చ్-	[tecc-] 'to bring'
5. తిన్-	[tin-] 'to eat'
6. పుట్ట్-	[puṭṭ-] 'to be born'
7. పెట్ట్-	[peṭṭ-] 'to place'
8. అయ్-	[ay-] 'to become, to be completed, to occur'

6.34 Pattern practice: Sentences given in 6 serve as models. Each sentence ends in a finite verb in the past tense preceded by two or more nouns, or a noun plus an adverb. Recall that a neuter noun in the accusative is identical with the nominative form;

e.g. వాళ్ళు మామిడి పండ్లు అమ్మారు
వారు భోజనం చేశారు
ఇల్లు కట్టాం
వాణ్ణి డబ్బు అడిగాను

In all these sentences the underlined words are neuter nouns in the accusative, but the forms are as they would be in the nominative.

Exercise 18

(a) Write the complete paradigms of the following verbs in the past tense:

1) చూస్- 'to see'
2) తెచ్చ్- 'to bring'
3) ఎక్క్- 'to climb'
4) రాస్- 'to write'

(b) Translate the following in Telugu after the model sentences given in 6.

1) I went to India last year.
2) I saw him yesterday.
3) He brought books from home.
4) I climbed (a) tree.
5) He wrote a book.
6) I cut a fruit.
7) He asked me for money.
8) Who built this house?

9) What did you h[illegible]?

10) Who sold these [illegible]ngos to you?

11) He fell from [illegible] tree.

12) My boy came from town.

13) When did you come home?

14) I heard your words. (plural)

15) I saw you going home (use gerund)

16) A boy was born to her.

17) He put books in (the) box.

18) Your conversation was understood by me (was known to me).

19) Eating is finished just now.

20) What did you put in the box?

6.4 Future-habitual: The finite verb forms of this tense are formed by adding -tā- followed by personal suffixes to the verb root. Study the following paradigm:

వస్తాను	[vas-tā-nu]	'I (will) come'
వస్తాము	[vas-tā-m(u)]	'we (will) come'
వస్తావు	[vas-tā-v(u)]	'you (will) come' (sg.)
వస్తారు	[vas-tā-ru]	'you (will) come' (pl.)
వస్తాడు	[vas-tā-ḍu]	'he (will) come' (comes)
వస్తారు	[vas-tā-ru]	'they (will) come' (human)
వస్తాయి	[vas-tā-y(i)]	'they (will) come' (non-human)
వస్తుంది	[vas-tun-di]	'she or it (will) come'(comes)

6.41 The above forms show [vas-] as the verb root, and [-tā-, -tun-] as the future-habitual suffixes; the personal suffixes are the same as in the past tense forms. The verb root meaning 'to come' has the form [vacc-] in the past tense and [vas-] in the future-habitual. This difference in the form of the verb root can be explained by the difference in the tense suffixes that follow. The past tense suffix [-ā-] is a vowel and the future-habitual [-tā,] [-tun-] begins with a consonant.

6.42 Examine the future-habitual verb forms in the following sentences:

1. మీరు అన్నం ఎప్పుడు తింటారు?	'When do you eat food?'
2. మా అబ్బాయి రేపు ఊరికి వెళ్తాడు	'My boy will go to town tomorrow.
3. మా నాన్నగారు మద్రాసునుంచి బొమ్మలు తెస్తారు	'My father will bring toys from Madras.'
4. అంగట్లో మామిడి పండ్లు అమ్ముతారు	'Mangos are sold in the shop.' (lit. They sell mangoes in the shop)
5. ఎల్లుండినుంచి మేము ఇల్లు కడతాము	'We will build (a) house from day-after-tomorrow.'
6. ఆయన కవిత్వం రాస్తాడు (రు)	'He writes poetry.'
7. నువ్వు సిగరెట్లు తాగుతావు	'You smoke cigarettes.' (lit. you you drink cigarettes).
8. మా అమ్మాయి నామాట వింటుంది	'My girl listens to my word.'
9. నేను మిఠాయి తింటాను	'I (will) eat sweets.'
10. పక్షులు ఎగురుతాయి	'Birds fly.'

The underlined words are the future-habitual forms of different verb roots (i.e. that part of the verb form which precedes the future-habitual suffix -tā-/-tun-.

The roots are listed below along with the verb forms, sharing the three elements in each verb, viz. root, tense suffix, personal suffix, which are separated by hyphens in the transliteration.

Root		Verb form		Sentence No.
తిన్ం[న్]	'to eat'	తింటాను	[tiṇ-ṭā-nu]	9
		తింటారు	[tiṇ-ṭā-ru]	1
కడ	'to build'	కడతాము	[kaḍa-tā-m(u)]	~~4~~ 5
తాగు	'to drink/smoke'	తాగుతావు	[tāgu-tā-vu]	7 #
వెళ్	'to go'	వెళ్తాడు	[veḷ-tā-ḍu]	2
రాస్	'to write'	రాస్తాడు	[rās-tā-ḍu]	6
తెస్	'to bring'	తెస్తారు	[tes-tā-ru]	3
అమ్ము	'to sell'	అమ్ముతారు	[ammu-tā-ru]	5
విన్ం[న్]	'to listen'	వింటుంది	[viṇ-ṭun-$\overset{d}{y}$(i)]	8
ఎగురు	'to fly'	ఎగురుతాయి	[eguru-tā-y(i)]	10

6.43 A comparison of these verb roots with their corresponding forms in the past tense will show that some of them are not alike in the two tenses;

e.g.	Root in past	Root in habitual-future.
1	tin-	tiṇ ~~[illegible]~~ (tiṃ) 'to eat'
2	vin-	viṇ ~~[illegible]~~ (viṃ) 'to listen'
3	kaṭṭ-	kaḍa-/kaḍu 'to build'
4	veḷḷ-	veḷ- 'to go'
5	tecc-	tes- 'to bring'
6	vacc-	vas- 'to come'
7	amm-	ammu- 'to sell'

Note: (a) The following differences occur regularly in the root final consonants and vowels between the past and habitual-future.

Past	Habitual-future	
-n	-ṇ	(e.g. 1,2)
-ṭṭ	-ḍa/-ḍu	(e.g. 3)
-ḷḷ	-ḷ	(e.g. 4)
-cc	-s	(e.g. 5,6)
absence of -u	-u	(e.g. 7)

(b) The habitual-future suffix following the verb roots ending in [-ṇ] is [-ṭā-/-ṭun-], and following all other roots it is [-tā-/-tun-].

Exercise 19

Translate the following ~~after~~ the model sentences in 6.42.

1. He will look (=see) through (= from) the window.
2. Who sells fruit?
3. Who will hear the lesson?
4. I take (= do) dinner (in the) evening.
5. My daughter (= girl) will go to ~~by~~ buy books. (for buying)
6. It will rain tomorrow. (i.e. rain will fall)
7. My wife will come by (= in) the train.
8. I will give you toys.
9. She buys fruits to sell (for selling).
10. I buy mangoes here.

6.5 Present-continuous:

The present-continuous is formed by adding the verb forms of [un-] 'to be' (see 6.2) to the present verb stem; The present verb-stem is formed by adding -t or -ṭ to the verb root;

e.g.		
వస్తున్నాను	[vas-t-unnānu]	'I am coming'
తింటున్నాము	[tin-ṭ-unnām(u)]	'we are eating'
వెళ్తున్నావు	[veḷ-t-unnāv(u)]	'you are going'
కడుతున్నారు	[kaḍu-t-unnāru]	'you are building' (pl)
చదువుతున్నది	[caduvu-t-unnadi]	'she/it is reading'
పడుతున్నాయి	[paḍu-t-unnāy(i)]	'they are falling' (non-humans)
చూస్తున్నాడు	[cūs-t-unnāḍu]	'he is looking' (watching)
చేస్తున్నారు	[cēs-t-unnāru]	'they are doing' (working)(humans)

The shape of the root in present-continuous is identical with that occurring in future-habitual (see Note under 6.43).

Exercise 20

(a) Give the complete paradigm of the following verbs in the present-continuous tense:

1. తిన్- [tin-] 'to eat'; 2. రాస్- [rās-] 'to write'
3. చెప్ప్- చెబు- [cepp-/cebu-] 'to tell' (like kaṭṭ-/kaḍu-)
4. తన్న్- తన్- [tann-/tan-] 'to beat, kick' (like veḷḷ/veḷ)

(b) Translate the following in Telugu:

1) He is coming from home.

2) Who is climbing the tree?

3) We are building (a) wall.

4) She is beating the child.

5) Who is coming to your house?

6) The fruits are falling from the tree.

7) When are you (pl) going to America?

8) He is doing a job.

9) I am asking you. (pl)

10) The birds are eating fruit.

6.6 Negative: A special feature of Telugu and the other Dravidian languages is the formation of a verb paradigm in the negative tense rather than using a separate word or particle of negation as in English, Hindi, etc. The negative tense does not have any specific reference to present, past or future time but occurs in opposition to future-habitual, corresponding to English 'do (does)not', or 'will not'.

The negative tense suffix is -a-, which occurs between the verb root and the personal suffixes. Study the following sentences:

1) నేను అన్నం తినను	'I do not eat food'
2) మేము ఊరికి వెళ్ళం (ము)	'We do not go to town.'
3) నువ్వు పుస్తకం చదవవు	'You (sg) do not read the book.'
4) మీరు నామాటల వినరు	'You (pl) do not listen to my words.
5) వాడు గుడికి రాడు	'He does not come to the temple.'
6) వారు సిగరెట్లు తాగరు	'He (polite) does not smoke cigarettes.'
7) వాళ్ళు మా నాన్నగారికి చెప్పరు	'They will not tell my father.'
8) అమ్మ అన్నం పెట్టదు	'Mother does not give (put) food.'
9) నాకు ఆకలి కాదు	'I am not hungry.' (lit: hunger does not occur to me)

10) ఈ అంగట్లో కలాలు దొరకవు 'Pens are not available in this shop.'

The underlined words are the finite verb forms in the negative tense.

6.61 A comparison of the verb roots in these forms with their corresponding ones in the past and future-habitual will reveal certain differences:

B.	Negative	Past	Future-habitual
1.	tin-a-nu	tin-	tiṇ-
2.	vin-a-ru	vin-	viṇ-
3.	cadav-a-vu	cadiv-	caduvu-
4.	vā-ḍu rā-ḍu	vacc- ~~cadiv-~~	vas- ~~caduvu-~~
5.	tāg-a-ru	tāg-	tāgu-
6.	cepp-a-ru	cepp-	ceba-/cebu-
7.	peṭṭ-a-du	peṭṭ-	peḍa-/peḍu-
8.	kā-du	ayy-/ay-	avu-/aṷ-
9.	dorak-a-vu	dorik-	doruku-

In items 4 and 8, the verb roots in the negative look very different from the corresponding ones in the past and the future-habitual. In 1, 2, 5, 6, and 7 the roots in the negative are identical with those in the past. In 3 and 9, there are vowel changes in the second syllables; otherwise the roots are similar. These changes can be indicated by a rule, taking the forms which occur in the future-habitual as basic:

Note: In basic verb roots consisting of two or three syllables, -u- in the second syllable is changed to -i- and -a- when

[-ǣ/-in]

when past -ǣ/-in- and negative -a- occur respectively in the following syllable.

The negative suffix -a- is absent in rāḍu 'he won't come,' and kādu 'it is not.' rā and kā are roots and -ḍu and -du are personal suffixes.

Note: Negative -a- is lost after any verb ending in a long vowel. The personal suffixes in the negative tense are the same as in the other tenses with the exception of neuter singular and plural which are [-di] and [-yi] elsewhere, but [-du] and [~~-nu~~ -vu] here.

6.62 Vocabulary review:

The verb roots that have occurred so far in this unit are listed below in their varying shapes in the past, future-habitual and negative. That form of the root which occurs in more than one tense is taken as the basic root form for listing in the vocabulary. In the case of nos. 1, 2, 6, 7, 18 and 22 the future-habitual form is taken as basic, since the other forms can be derived from this by a simple rule.

Note. (a) The final -u of the basic form is lost before suffixes beginning with a vowel, e.g. past -ǣ-, negative -a-, etc.

(b) When the basic form has three syllables, -u- of the second syllable becomes -i- when a front vowel (generally i, ē and ǣ) follows in the next syllable; and, it becomes -a- when a or ā follows in the next syllable, and remains [-u] when the following syllable has [u]

(c) In the case of irregular forms like vacc-, vas-, rā, ay-, avu/au-, kā, etc. the most dissimilar root variants are taken as basic, e.g. vacc-/rā-, ay-/kā. etc.

	Basic root form	Past	Root forms in Fut-hab.	Neg.
1.	aḍugu 'to ask'	aḍig-	aḍugu-	aḍag-
2.	ammu 'to sell'	amm-	ammu-	amm-
3.	ay/kā 'to become'	ay-	avu/au-	kā-
4.	icc/ivv-/[illegible] 'to give'	icc-	is-	ivv/iyy
5.	un 'to be'	un-	uṇ-	uṇḍ-
6.	ekku 'to climb'	ekk-	ekku-	ekk-
7.	eguru 'to fly'	egir-	eguru-	egar-
8.	kaṭṭ 'to build'	kaṭṭ-	kaḍa-/kaḍu-	kaṭṭ-
9.	koṭṭ 'to beat'	koṭṭ-	koḍa-/koḍu-	koṭṭ-
10.	kon 'to buy'	kon-	koṇ-	kon-
11.	kōs 'to cut'	kōs-	kōs-	koyy-/kōy-
12.	caduvu 'to read'	cadiv-	caduvu-	cadav-
13.	cāl 'to be enough'	cāl-	cāl-[illegible]	cāl-[illegible]
14.	cūs 'to see, look'	cūs-	cūs-	cūḍ-
15.	cepp 'to say, tell'	cepp-	ceba-/cebu-	cepp-
16.	cēs 'to do'	cēs-	cēs-	ceyy-/cēy-
17.	tann 'to beat, kick	tann-	tan-	tann-
18.	tāgu 'to drink, to smoke'	tāg-	tāgu-	tāg-
19.	tin 'to eat'	tin-	tiṇ-	tin-
20.	tecc/tē 'to bring'	tecc-	tes-	tē-
21.	telus/teliy 'to know'	telis-	telus-	teliy-
22.	doruku 'to obtain'	dorik-	doruku-	dorak-

23.	paḍ 'to fall'	paḍ-	paḍa-/paḍu-	paḍ-
24.	pilus 'to call'	pilic-	pilus-	pilav-
25.	puṭṭ 'to be born'	puṭṭ-	puḍa-/puḍu-	puṭṭ
26.	peṭṭ 'to put, keep'	peṭṭ-	peḍa-/peḍu-	peṭṭ-

Exercise 21

Translate the following sentences in Telugu:

1. You do not invite me for dinner.
2. I don't go home tonight (to-day night).
3. I do not know your coming (use a gerund).
4. You do not know Telugu.
5. He does not take food.
6. She does not give (put) food to me.
7. You (pl) do not give my books.
8. We do not tell you his name.
9. I do not see your room.
10. My father does not give me money.
11. Children do not drink coffee.
12. Birds do not fly at night.
13. Fruits are not available today.
14. He will not be there today.
15. They do not come to our house.

6.7 Imperative

6.71 Imperative forms occur both in the affirmative and The negative. In affirmative imperative, the 2nd person suffixes -u (sg) and -aṇḍi (pl) are added to the verb root; in the negative imperative (i.e. prohibitive), they are added to the negative verb stem, which is formed by adding -ak- to the verb root. The form of the verb roots in both cases ~~are~~ is the same as ~~those~~ that in the negative paradigm. Examine the following sentences.

Caps

1. ఇంటికి వెళ్ళు 'Go home' (sg)
2. ఇంటికి వెళ్ళండి 'go home' (polite sg. or pl.)
3. ఈ పని చెయ్ య్యి 'do this work' (sg)
4. ఈ పని చెయ్యండి 'do this work' (polite sg. or pl.)
5. ఆ బొమ్మ చూడు 'look at the doll' (sg)
6. ఆ బొమ్మ చూడండి 'look at the doll' (polite sg. or pl.)
7. మా ఊరికి రా 'come to my town' (sg)
8. మా ఊరికి రండి 'come to my town' (polite sg. or pl.)
9. ఆ వైపు వెళ్ళకు 'Don't go that side' (sg)
10. ఆ వైపు వెళ్ళకండి 'Don't go that side' (polite sg. or pl.)
11. నన్ను కొట్టకు 'Don't beat me' (sg)
12. ఇప్పుడు అన్నం తినకు 'Don't eat food now' (Sg)
13. మా ఇంటికి రాకు 'Don't come to my house' (sg.)
14. వాడికి డబ్బు ఇవ్వకండి 'Don't give him money' (polite sg. or pl.)
15. నా మాట విను 'Listen to my word' (sg.)
16. ఈ పుస్తకాలు కొనండి 'Buy these books' (polite sg. or pl.)

6.72 When singular -u, plural -aṇḍi, and negative -ak- are separated, the root form that occurs in the above form is identical with that which occurs in the negative paradigms. The only exception is cey/ceyyi 'to Do!' and roots of this type whose basic forms end in -s with a preceding long vowel (other than ā) viz. cēs- 'to do,' kōs 'to cut'. The root in the imperative is formed by replacing the final s by y and shortening the vowel.[1] The imperative singular suffix is -i instead of -u and the plural is the usual -aṇḍi. However the singular can occur with or without the suffix, e.g. cey, ceyy-i. When a suffix is added, whether singular or plural, the final y is regularly doubled.

After monosyllabic root forms in final vowels like rā/ra- 'to come', a short vowel beginning any suffix is lost; i.e. -(u), -(a)ṇḍi, -(a)k-u, -(a)k‿-aṇḍi (the parts in parentheses are lost by this rule). The imperative paradigm of a root of this type is;

		Verb root		Suffixes	Verb form
Imperative 2nd Affirmative	Sg.	rā-	+	-~~i~~	rā
	Pl.	rā-	+	-~~a~~ṇḍi	rāṇḍi
Imperative Negative	Sg.	rā	+	~~a~~k+u	rā-k-u
	Pl.	rā	+	~~a~~k+aṇḍi	rā-k-aṇḍi

Other verbs of this type are pō- 'to go', tē- 'to bring, kā- 'to become.'

Exercise 22

(a) Inflect the following verb roots in imperative (both affirmative and negative).

---

[1] Where the root vowel is -ā it is not shortened and the following -y remains single. e.g. rās 'to write,'; rāy-

tin- 'to eat', kōs 'to cut', ammu- 'to sell', rās- 'to write', icc-/ivv- 'to give', tecc-/~~tē~~ 'to bring'. /tǣ

(b) Translate the following into Telugu,

1. Bring me water (sg.)
2. Go home (sg.)
3. Take food (pl.)
4. See the house (pl.)
5. Sell me [=to me] books (pl.)
6. Teach [= [illegible]] me this lesson (pl.)
7. Come now to our village (pl.)
8. Go; get (=bring) my pen (sg.)
9. Climb this tree (sg.)
10. Do your work well (~~s~~g.) sg.

6.73 An imperative of the type that includes the speaker or addresser is called 'the hortative', occurring in English expressions like 'let us go', 'let us do', etc. This sort of expression is conveyed in Telugu by a finite verb form by adding to the root a hortative suffix -dā- followed by the 1st person plural suffix -m(u). Study the following examples:

1. ఈ పాట విందాం	'Let us hear this song.'
2. ఆ బొమ్మలు కొందాం	'Let us buy those dolls.'
3. ఇంటికి వెళ్దాం	'Let us go home.'
4. పుస్తకం చదువుదాం	'Let us read the book.'
5. ఈ పని చేద్దాం	'Let us do this work.'
6. ఊరినుంచి రేపువద్దాం	'Let us come from town tomorrow.'

7. ఇప్పుడు కాఫీ తాగుదాం 'Let us drink coffee now.'

8. ఆయన్ని పిలుద్దాం 'Let us invite (call) him.'

9. వాణ్ణి కొడదాం 'Let us beat him.'

10. ఇల్లు కడదాం 'Let us build (a) house.'

6.74 Hortative forms have also future-habitual meaning involving two participant subjects (the addresser and the addressed). All the above sentences can also mean 'we (both) shall sing', 'we (both) shall bring', etc. In question sentences, only the future-habitual meaning is conveyed, e.g.

ఎక్కడికి వెళ్దాం?	'Where shall we go?'
ఏం చేద్దాం?	'What shall we do?'
ఏం తిందాం?	'What shall we eat?'

6.75 The form of the verb root occuring in the hortative is identical with the future-habitual with the exception of those which end in -s and -n e.g. vas-, pulus-, rās-,. These final consonants regularly become d before the hortative suffix -dā- e.g.

* vas-dā-m	vad-dā-ṃ
* pilus-dā-m	pilud-dā-ṃ
* rās-dā-m	rād-dā-m

Final -n of basic roots does not become -ṃ as in future-habitual; e.g. tin-dā-ṃ .

Exercise 23

(a) Inflect the following verb roots in the hortative.

kon- 'to buy' peḍa 'to put, place,'

cūs- 'to see', tecc- 'to bring'

(b) Translate the following into Telugu:

1. Let us go to my room.
2. Let us see the town.
3. Let us put it (demons. neu.) in the box.
4. What shall we (two) buy?
5. What shall we (two) keep (=put) in these boxes?
6. When shall we go to your house?
7. Let us sell mangoes.
8. Let us look through the windows.
9. Let us (we shall) call him for dinner.
10. Where shall we (two) go from here?

6.8 Obligative

The obligative verb forms of the 'must or should' type are formed in Telugu by adding -āli/-vāli to the verb root. The variant of the root is the same as the one which occurs in the negative and imperative paradigms. Since no personal suffix is involved, the verb form occurs without change with subject words in all persons and numbers.

/ vāli

Examine the following sentences:

1. నేను ఇంటికి వెళ్ళాలి	'I must go home.'
2. నువ్వు ఈ పని చెయ్యాలి	'You must do this work.'
3. మేం భోజనం చెయ్యాలి	'We must eat dinner.'
4. మీరు మా ఊరికి రావాలి	'You should come to our town.' (pl. or polite sg.)
5. వాడు రేపు రావాలి	'He should come tomorrow.'
6. వాళ్ళు ఇప్పుడే వెళ్ళాలి	'They must go now.'

7. మీకు డబ్బు ఇవ్వాలి	'(One) must give you money (pl.).
8. పండ్లు కాయ్యాలి	'(One) must cut fruits.
9. నాకు డబ్బు కావాలి	'Money is needed for me.'

After verb roots ending in vowels, [-vāli] is the obligative suffix, elsewhere it is [-āli]; e.g.

రా + వాలి	రావాలి	[rā-vāli] '(one) must come'
వెళ్ళ్ + అలి	వెళ్ళాలి	[veḷḷ-āli] '(one) must go'

Exercise 24

1) You must give me the book.
2) We should see the house.
3) I should go to India.
4) You should teach (= tell) me the lesson.
5) I should give him money.
6) He should cut the fruit.
7) We should write the book.
8) She should come tomorrow.
9) Where should we go in this village?
10) They should bring chairs to our house.

UNIT 7

THE VERB

(Non-finite verbs)

7.1 Non-finite verbs are those which do not generally occur at the end of a sentence, and ~~they~~ which do not carry any suffixes having reference to person, number or gender. They do have reference to time, but always in relation to the tense of the finite verbs. Non-finite verbs generally occur in subordinate clauses followed by a comma [,] which stands for a pause.

7.11 Past Participle.

A past participle is formed by adding -i to the verb root. The root variant is identical with the form which occurs in the past tense paradigm.[1]

7.12 Model Sentences.

Examine the following:

1) నేను అమెరికా వచ్చి, ఏడాది అయింది	'It is a year since I came to America.' (lit. I, having come to America, a year has occurred)
2) మేము అన్నం తిని, గంటసేపు అయింది	'It is an hour since we ate food.' (lit. we, having eaten food, an hour has occurred)
3) మిమ్మల్ని చూసి, పది ఏళ్ళు అయింది	'It is ten years since, (we) saw you.' (lit. having seen

---

[1] Exception: uɳɖ-i 'having been' Past participle of un-. The root form in past tense is un- not uɳɖ-.

you, ten years have occurred)

4) డబ్బు ఇచ్చి, వెళ్ళండి 'Give money, (and) go' (pl. or polite sg.)

5) పొద్దెక్కి, నిద్దర లేచాడు 'Sun having risen, he got up from sleep.'

6) వాణ్ణి కొట్టి, ఏం లాభం? 'What is the use, beating him?' (lit. having beaten him, what use?)

7) సినిమా చూసి, ఇంటికి వస్తున్నాడు 'Having seen a movie (cinema) he is coming home.'

8) లైబ్రరీకి వెళ్ళి, పుస్తకం తెస్తాను 'Having gone to the library, I will bring the book.'

9) భోజనం చేసి, ఊరికి వెళ్తాను 'Having eaten (done) the dinner, I will go to town.'

10) అబద్ధం చెప్పి, మోసం చెయ్యను Having told a lie, I won't deceive.'

The underlined words in the above sentences are called past participles. A comma following these forms stands for a pause or brief silence marking the end of a subordinate clause. That part of the sentence (i.e. the main clause) which follows the comma is similar in model to the sentences occurring in Units 5 and 6. A past participle refers to the completion of an action which precedes, in point of time, the action denoted by the finite verb. A past participle may have a subject or an object independent of the subject or object of the finite verb or they may be identical. However, when the finite verb is in the future-habitual, present continuous or negative the subject of both the finite and non-finite verbs in a sentence is generally the same (whether expressed or implied); ~~but,~~ the objects however may be different. When the finite verb is in the past tense the subject of the non-finite verb may not be the same as the subject of the finite verb; for instance, in sentence 1, the subject of the non-finite verb vacci is nēnu and that of the finite verb ayindi is ēdādi. In sentence 2 the non-finite verb has mēm(u) as the subject and annam as its object; but, the subject of the finite verb is gantasēpu 'an hour's duration.' In sentence 3, the object of the past participle is mimmaln̄ (with the subject unspecified), and the subject of the finite verb is padi ēllu ,'ten years.' In sentence 4, the subject (unspecified) of the past participle and that of the finite verb is the same. In sentence 5, the subject of the past participle is poddu and that of the finite verb is vādu (implied by the personal suffix of the verb). In sentence 6, the object of the past participle is vānni, and the subject is unspecified. The subordinate clause in this sentence is followed by a noun plus noun clause without a finite verb. In sentences 7. 8, 9 and 10, the subjects of the non- finite and the finite verbs are the same but they are implied by personal suffixes of the finite verbs; However but the objects of the non-finite and finite verbs are different.

nmalni

di ēllu

Vocabulary review:

Verbs

Basic root	Root form in:			
	past	future-hab.	neg.	
నిద్దర లేచ	లేచ-	లేస్-	లేచ-	'to rise, to wake to get up' (from sleep)'

Nouns

1. అబద్ధం (అబద్ధం–, అబద్ధాని–)	'a lie'
2. ఏడు (ఏడి–); ఏళ్ళ–	'year'
3. గంట (గంట–)	'h~~air~~our, time'
4. నిద్దర (నిద్దర)	'sleep'
5. పది (పది–)	'ten'
6. పొద్దు (పొద్దు–)	'sun, day'
7 పొద్దు (పొద్దుటి–)	'morning'
7. మోసం (మోసం– మోసాని–)	'deceit'
8. లాభం (లాభం– లాభాని–)	'profit, benefit, use'
9. లైబ్రరీ (లైబ్రరీ–)	'library'
10. సినిమా (సినిమా–)	'movie (cinema)'
11. సేపు (సేపటి–, సేపు–)	'duration (always follows a word referring to time)'

Supplementary vocabulary

Verbs

basic root	root form in			
	past	fut-hab.	neg.	
వండు	వండ్–	వండు–	వండ్–	'to cook'
ఏడుస్	ఏడ్చ్–	ఏడుస్–	ఏడవ్–	'to cry'
కాలుస్	కాల్చ్–	కాలుస్–	కాల్చ్–	'to burn, to light, to set fire'
అరంభించ్	అరంభించ్–	అరంభిస్–	అరంభించ్–	'to begin'
కలుపు	కలిప్–	కలుపు–	కలప్–	'to mix'
ముగించ్–	ముగించ్–	ముగిస్–	ముగించ్–	'to complete, finish'

basic root	root form in past	fut-hab.	neg.	
తీస్-	తీస్-	తీస్-	తియ్య-	'to take out, remove'
వీచ్-	వీచ-	వీస్-	వీచ్-	'to blow'
మోస్-	మోస్-	మోస్-	మొయ్య-	'to carry or shoulder'

Nouns

కూర (కూర-)	'curry'
సంవత్సరం (సంవత్సరం- సంవత్సరాని-)	'year'
చుట్ట(చుట్ట-)	'cigar'
బీడీ (బీడీ-)	'a cheap cigarette'
స్నేహితుడు (స్నేహితుడి-)	'friend'
చదువు (చదువు-)	'education'
గాలి (గాలి-)	'wind'

Exercise 25

Translate the following sentences after the above model:

1) How long (many days) has it been since you came to America?'

2) It is a year since I bought this book.

3) Go and give him the money. (pl or polite sg)

4) She sold fruit and came home.

5) Take food (= eat dinner) and go home. (sg)

6) Having returned (given) the book I am coming from the library.

7) Having brought milk, I will drink coffee.

8) Having read this book, you should go home.

9) Having seen the movie (cinema), let us go town.

10) Having heard my coming, he woke up from sleep.

7.2 Present participle. The present participle is formed by adding -tū or -tū to the root variant which occurs in future-habitual paradigm. This verb refers to an action simultaneous in time with that of the finite verb in the sentence.

7.21 Model sentences

caps

Study the following:

1) అన్నం తింటూ, మాట్లాడకండి	'Don't talk while eating food.' (lit. (while) eating the food, don't talk)
2) ఉత్తరం రాస్తూ, సిగరెట్లు తాగుతున్నారు	(while) 'Writing a letter, he is smoking cigarettes'
3) నడుస్తూ, కథ చెప్పాడు	(while) 'Walking, he told a story'
4) పండ్లు కోస్తూ, కింద పడ్డాడు	(while) 'Cutting the fruit, he fell down.'
ఆ 5) ఆయన నవ్వుతూ, మాట్లాడుతాడు	'He talks, smiling.'
6) కథ వింటూ, నిద్దర పోయాడు	'Listening to the story, he ~~slept.~~' fell asleep.'
7) పని చేస్తూ, పాట పాడుతారు	'Doing the work, they sing (a) song.'
8) ఆ ఇంటివైపు చూస్తూ, వెళ్ళు	'Looking in the direction of that house, (you) go.'
9) మాట్లాడుతూ, పని చేద్దాం	'Let us do the work, (while) talking.'
10) పాఠం చదువుతూ, కూర్చున్నాడు.	(while) 'Reading the lessons, he is seated.'

Vocabulary review

Verbs

basic root	root form in: past	fut-hab.	neg.		
మాట్ల+ఆడు	ఆడ్–	ఆడు–	ఆడ్–	ఆడు	'to play'
				మాట్లాడు	'to speak'
నడుస్	నడిచ్–	నడుస్–	నడవ్–		'to walk'
నిద్దర+పో	పొయ్యి–	పో–	పో	పో	'to go'
				నిద్దుపో	'to sleep'

Nouns

కింద (కింద–)	'below, down'
వైపు (వైపు–)	'direction'
స్కూలు (స్కూలు–)	'school'

Exercise 26

Translate the following into Telugu after the above model sentences.

1) Wind, blowing, it rained (= the rain has rained fallen) .

2) I will see him going home.

3) Cooking curry, she left.

4) Smoking (a) cigar, he is mixing tea.

5) Climbing (a) tree, he fell down.

6) Carrying (a) weight he is going.

7) Listening to the lesson, don't talk. (sg.)

8) Doing the work they won't talk.

9) Hearing the story let us go home.

10) Singing a song she is doing work.

7.3 Negative participle.

7.31 The negative participle is formed by adding [-aka] or [-akuṇḍā] to that form of the verb which occurs in negative tense; e.g. చెయ్యక [ceyya-ka], చెయ్యకుండా [ceyya-kuṇḍā], 'not doing' 'without doing'. After monosyllabic roots ending in a vowel, these suffixes are -ka and -kuṇḍā, e.g. రాక [rā-ka] 'not coming'; రాకుండా [rā-kuṇḍā] 'without coming'. The form with the suffix [-akuṇḍā/-kuṇḍā] is more common than [-aka/-ka] at the end of a subordinate clause. In meaning, the negative participle is in direct opposition to both the present and past participles; e.g.

చేసి [cēsi] 'having done' చెయ్యక [ceyyaka] 'not doing'

చేస్తూ [cēstū] 'doing' చెయ్యకుండా [ceyyakuṇḍā] 'without doing'(refer to both present and past time)

[-aka] or [-ka] occurs generally followed by another non-finite verb (generally conditional), or the noun ముందు [mundu] meaning 'before'; e.g.

చెయ్యకపోతే [ceyyaka pōtē] 'if (one has) not done'

చెప్పకముందు [ceppaka munda] 'before telling'

In the latter case the negative participle has the same meaning as that of a gerund in the dative, viz.

చెప్పటానికి ముందు [ceppaṭāniki mundu] 'ahead of telling' [lit. the front (part of time) to telling]

7.32 Model sentences.

Study the following:

1) వాడు అన్నం తినకుండా, వెళ్ళాడు	'He went without eating food.' (lit. He, without eating food, went)
2) నేను ఆయనకు చెప్పకుండా, వచ్చాను	'I came without telling him.'
3) డబ్బు లేకుండా, ఎందుకు వచ్చావు?	'Why did you come without having money?'
4) ఆయన రాకుండా, మీరు రారు	'You won't come without his coming.'
5) తెలియకుండా, మాట్లాడకు	'Don't talk without knowing.'
6) చూడకుండా, వెళ్ళు	'Go without looking.'
7) భోజనం చేయకుండా, ఎవరుంటారు?	'Who will live (= be) withoug eating fook.'
8) పిల్లల్ని కొట్టకుండా, పాఠం చెప్పాలి	'(one) should teach (= tell) lesson, without beating children'
9) పిలవకుండా, ఎందుకు వస్తాను	'Why do I come without (one) inviting? (being invited)
10) పనికాకుండా, ఊరికి వెళ్ళం	'We don't go to town without finishing the work (= work, not being completed)

Note: The subjects of the non-finite and finite verbs in the above sentences are not always the same, and the finite verb can be anyone of those types dealt with in Unit 6.

Exercise 27

Translate the following after the above model sentences:

1) He came without buying.
2) I went without telling my father.
3) He won't come here without my going there. (use nominative)
4) Don't ask money without doing work.
5) She cooked food, (it) being not enough.
6) Be (polite sg.) without smoking.
7) Don't go home without reading the lesson.
8) I saw them without their seeing me. (use nominative)
9) He bought this book without having sense.
10) He got on (climbed) the train without having a ticket.

7.4 Conditional.

7.41 The conditional verb is formed by adding [-tē] or [-ṭē] to the root variant that occurs in future-habitual paradigm[1], e.g.

వస్తే [vas-tē] 'if (one) comes/has come'
వింటే [viŋ-ṭē] 'if (one) hears/has heard'

In the case of roots that end in -u this suffix is -itē; e.g.

చదువు చదివితే [cadiv-itē] 'if (one) reads/has read'
అమ్ము అమ్మితే [amm-itē] 'if (one) sells/has sold'

This verb has no specific reference to time, but the action denoted by it precedes, in point of time, the action denoted by the finite verb in the sentence. The meaning of this verb is brought out by the use of 'if' or 'when' in English in a conditional clause.

---

[1] -ṭē occurs after roots ending in -n, e.g. vin-, tin-, etc.

7.42 Model sentences

Examine the following:

1) ఆయన వస్తే, మీ మాట చెబుతాను	'If (when) he comes I tell him your word.'
2) ఇండియా వెళ్తే, ఏడాది ఉంటాను	'If (when) I go to India I will stay (he) there for a year.'
3) ఇల్లు అమ్మితే, డబ్బు వస్తుంది	'If the house is sold (one) will get money.' (lit. If (one) sells the house, money comes)
4) అంగడికి వెళ్తే, మామిడి పండ్లు దొరుకుతాయి	'If (one) goes to a shop, mangoes will be available.'
5) పిచ్చి కుదిరితే, పెండ్లి అవుతుంది	'If insanity is cured, marriage will happen.'
6) గాలి వీస్తే, వాన కురుస్తుంది	'If (when) wind blows, it rains.' (lit. If wind blows rain rains)
7) ఆయన వస్తే, నేనురాను	'If he comes, I won't come.'
8) అన్నం పెడితే, పిల్లలు ఏడవరు	'If (one) gives (= puts) food, children won't cry.'
9) కాఫీ కలిపితే, నేను తాగు తాను	'If coffee is mixed, I will drink.'
10) చీకటి పడితే, నిద్దర వస్తుంది	'When dusk falls, (one), gets sleep (sleep will come)'.[1]

Note that the finite verb is either in future-habitual or negative; past and present-continuous verbs do not generally occur in the main claus, when a conditional verb is used in the subordinate clause. Where the subject of a conditional verb is not stated, the meaning would correspond to an impersonal or passive construction in English; e.g. see sentences 3, 4, 6 and 10.

7.43 Vocabulary review

Verbs

basic root	root form in			
	past.	fut.-hab.	neg.	
కుదురు	కుదిర్-	కుదురు-	కుదుర్-	'to be cured, settled'
చీకటి పడు	పడ్డ-	పడు-	పడ్-	'darkness to fall'

Nouns.

ఆకలి (ఆకలి-)	'hunger' (followed by any of the intransitive verbs ay- occur, un- to be, tē- to be not) lē-
చీకటి (చీకటి-)	'darkness, dusk'
పిచ్చి (పిచ్చి-)	'madness, insanity'
పెండ్లి (పెండ్లి-)	'marriage'

Exercise 28

Translate the following in Telugu after the above model.

1) If there is money, I will see a movie(cinema).
2) If you beat him, I will beat you.
3) If you come to my house, I will give (you) the book.
4) If you sing, we will hear.
5) If there is sun, there is no darkness.

6) If the work is completed, go home. (you, polite sg.)

7) If you invite (= call) him, don't invite (= call) me.

8) If hunger occurs (= becomes), eat food.

9) If (one) drinks coffee, sleep will not come.

10) Be, if you (should) be; go, if you (should) go.

7.5 Concessive.

7.51 The concessive is formed by adding -inā/-nā to the root variant which occurs in the past tense paradigm. The meaning of this suffix corresponds to the English expressions 'even though, even when, even if,' e.g. వచ్చినా [vacc-inā] 'even though (one) has come' వండినా [vaṇḍ-inā] 'even though (one) has cooked.' After verb roots ending in -n, this suffix is -nā, e.g. కొన్నా [kon-nā] 'even though (one) has bought.' A question word plus a concessive verb corresponds to the English expression 'who so ever, what ever, wherever, how so ever; e.g.

ఎవరు చెప్పినా	'who so ever tells/has told'
ఎవరిని చూసినా	'whom so ever one sees/has seen'
ఏమి చెప్పినా	'whatever (one) says/has said'
ఎక్కడికి పోయినా	'where so ever (one) goes/has gone'
ఎంత చెప్పినా	'how so ever (one) says/has said'

7.52 Model Sentences.

1) చెట్టు పెరిగినా, కాపు కాయదు — 'Even though the tree has grown, it won't bear fruit.'

2) మీరు వెళ్ళినా, నేను వెళ్ళను — 'Even if you go, I won't go.'

3) ఎవరు చెప్పినా, వాడు వినడు	'Who so ever tells him, he won't listen.'
4) డబ్బు ఉన్నా, సుఖం లేదు	'Though there is money, there is no happiness.'
5) వాడికి తెలిసినా, చెప్పడు	'Even though he knows, he won't tell.'
6) ఏం జరిగినా, నాతో చెప్పు	'Tell me, what so ever happens.'
7) తీరిక ఉన్నా, కోరిక లేదు	'Though there is leisure there is ~~(a proverb)~~ no desire.'
8) దేవుడు వరమిచ్చినా, పూజారి వరమివ్వడు	'Though god gives the boon, the temple-priest ~~won't~~ will not give, (it)'
9) మందు ఇచ్చినా, మనిషి చచ్చాడు	'Though medicine was given, the person died.'
10) మీరు ఏం చెప్పినా, మేము వినాలి	'What so ever you tell we should listen.'

7.53 Vocabulary review

Verbs

basic root	root form in			
	past.	fut.-hab.	neg.	
పెరుగు	పెరిగ్-	పెరుగు-	పెరగ్-	'to grow'
కాస్	కాస్-	కాస్-	కాయ్-	'to bear fruit'
జరుగు	జరిగ్-	జరుగు-	జరగ్-	'to happen, occur'
వరం ఇచ్చ్- ఇవ్వ్	ఇచ్చ్-	ఇస్-	ఇవ్వ్-	'to give (boon)'

Nouns

1. కాపు (కాపు-) 'fruit'

2. కోరిక (కోరిక-)	'desire'
3. తీరిక (తీరిక-)	'leisure'
4. దేవుడు (దేవుడి-)	'god'
5. మందు (మందు-)	'medicine'
6. వరం (వరం- వరాని-)	'boon'

7.54 Supplementary vocabulary

Nouns.

పంట (పంట-)	'crop'
సుఖం (సుఖం-, సుఖాని-)	'happiness'

Exercise 29

Translate the following in Telugu after the above model sentences:

1) Even though he is invited (called), he will not come. (= one has invited him)

2) Even though rains came, there are no crops.

3) Even though there is (a) temple, there is no priest.

4) Even though I know Telugu, I don't know speaking. (use gerund)

5) Even though the sun has risen he won't get up from sleep.

6) Where~~e~~ver ~~you~~ I go, there is no food.

7) Even though (one) works, there is no money.

8) Even though the younger brother comes, the elder brother does not come.

9) Who so ever tells you, don't listen. (use polite sg.)

10) Wherever you go, do your work. (sg.)

7.6 Infinitive.

7.61 The infinitive is formed by adding [-a] or [-an] to the root variant which occurs in the negative paradigm. [-a] occurs when a consonant follows, and -an when a vowel follows, e.g.

చెప్పవద్దు	[cepp-a vaddu]	'don't tell'
చెప్పనేవద్దు	[cepp-anē vaddu]	'don't tell at all'

After a monosyllabic verb root ending in a long vowel, the initial -a is lost, e.g.

రావద్దు	[rā-vaddu]	'don't come'
రానేవద్దు	[rā-nē vaddu]	'don't come at all'

7.62 Infinitives generally occur in compound verbs, i.e. combinations of two or more verbs (see Unit 8). They also occur before the particles; -ū (conjunctive), -ā (question), -ē (emphatic) and -ō (dubitative conjunctive) (see Unit 11.2). Ref ?

The only nouns before which they occur are; పని 'purpose', అక్కర 'necessity', which are always followed by లేదు (3rd neuter sg. of లే 'to be not'); e.g.

చెప్పనక్కర లేదు	'it is not necessary to tell' (lit. to tell necessity- there is not)
or చెప్పబని లేదు	'There is ~~not~~ no purpose to tell' (lit. to tell- purpose- there is not)

The different uses of the infinitive will be treated in detail in the following unit.

In words immediately following an infinitive, initial [p, t, c, k] become [b, d, j, g] respectively. Thus [pani] becomes [bani] in the last example.

UNIT 8

Compound Verbs

8.1 A compound verb is a verb form, finite or non-finite, immediately preceded by one or more non-finite verbs. The whole sequence of these verbs behaves as a single syntactic unit and conveys different shades of meaning which are not otherwise expressed by a single finite or non-finite verb.

8.2 a) Potential-affirmative is formed by adding the finite forms of the verb కల- [kala-] 'can' to the infinitive. కల is a non-past verb-stem followed by personal suffixes, nu, m(u); vu, ru; ḍu, ru, du, vu; ~~same~~ as in the negative tense.

Model sentences:

వాడు ఈ పని చెయ్య-గల-డు [ceyya gala-ḍu] 'He can do this work.' d/

ఆమె అన్నం వండ-గల-దు [vaṇḍa gala-du] 'She can cook the food.'

నేను చెట్టు ఎక్క-గల-ను [ekka gala-nu] 'I can climb (a) tree.'

b) Potential-negative is formed by adding the finite verb forms of లే [lē] 'to be not', (see 6.22) to the infinitive.

Model sentences:

వాడు ఈ పని చెయ్య-లే-డు [ceyya lē-ḍu] 'He cannot do this work.'

ఆమె అన్నం వండ-లే-దు [vaṇḍa lē-du] 'She cannot cook the food.'

నేను చెట్టు ఎక్క-లే-ను [ekka lē-nu] 'I cannot climb the tree.'

c) Past negative is formed by adding లేదు [lēdu], the third person neuter singular form of లే 'to be not' to the infinitive. This compound verb is in direct opposition to the past tense verb. లేదు remains the same irrespective of the gender and number of the subject.

Model sentences:

వాడు ఇంటికి రా-లేదు [rā lēdu] 'He did not come home.'

నువ్వు ఆయనకు నామాట చెప్ప-లేదు [ceppa lēdu] 'You did not tell him, my word.'

అమ్మ అన్నం పెట్ట-లేదు [peṭṭ lēdu] 'Mother did not give (put) me food.'

d) Conciliative is formed by adding వచ్చు [vaccu] (the unique habitual form of the verb vacc-/rā 'to come' surviving only in this construction), to the infinitive.

Model sentences:

నేను ఇప్పుడు అన్నం తిన-వచ్చు [tina vaccu] 'Now, I may eat food.'

మీరు ఉంటే ఉండ-వచ్చు; [uṃḍa vaccu]; వెళ్తే వెళ్ళ-వచ్చు [veḷḷa vaccu] 'You may stay if you want to; may go if you want to.'

ఆమె చెబితే ఆయన విన-వచ్చు [vina vaccu] 'If she tells he may listen.'

him

e) Permissive is formed by adding the finite forms of ఇచ్చు- ఇవ్వు- [icc-/ivv-] 'to give' to the infinitive.

Model sentences:

ని/ నన్ను చెప్పనివ్వండి [ceppan ivvaṇḍi] 'Let me tell, Sir.'

వాణ్ణి వెళ్ళనిచ్చాను [veḷḷan icc-ānu] '(I) let him go.'

vv ఆయన మిమ్మల్ని బతకనివ్వడు [batakan i$\overset{vv}{/}$vaḍu] 'He won't let you live.'

పోనివ్వండి [pōn ivvaṇḍi] 'Let (him/it) go! (object unspecified)

f) Inceptive: is formed by adding the verb form of పో [pō-]

---

1. There is, however, an inherent abiguity in this form of the verb in the neuter singular, since it can mean either 'cannot' or 'did not'

'to go' to the infinitive. The meaning of this construction somewhat corresponds to the English expression 'be about to (verb).'

Model sentences:

వాడు నన్ను కొట్ట-బోయ్యాడు [koṭṭa-boyyāḍu] 'He was about to beat me.'

నువ్వు పడ-బోతున్నావు [paḍa-bōtunnāv(u)] 'You are about to fall.'

ఆమె నీళ్ళు తే-బోయింది [tē-bōy-in-di] 'She was about to bring water.'

g) Resultative is formed by adding గా [-gā] to the infinitive. This verb forms is used to express a situation when something happens, as a result of the completion of something else.

Model sentences:

వాడు చెప్ప-గా [ceppa-gā] నేను విన్నాను 'When he ~~has~~ had told (it) I heard.'

మీరు ఉండ-గా [uṇḍa-gā] నాకేమి భయము? 'When you are (there), what fear (is there) for me?'

ఖర్చులు పో-గా [pō-gā] ఎంత డబ్బుంది ? 'After the expenses are taken out (= are gone), how much money is there?'

h) Prohibitive is formed by adding వద్దు to the infinitive. It expresses a → (PTO)

~~h)~~ i) Passive is formed by adding the verb forms of పడు- [paḍu-] to the infinitive.

Model sentences:

డి

రాముడిచేత రావణుడు రామునిచేత చంపబడ్డాడు [campa baḍ-ḍa-ḍu] 'Ravana was killed by Rama.' ḍā/

ఈ పుస్తకాలు అమ్మబడ్డాయి [amma baḍ-ḍa-y(i)] 'These books are sold.' ḍā /

This sort of passive construction is not idiomatic in Telugu. However, occasionally, it is resorted to by modern writers, mostly in translation of English expressions in the passive. Note that చేత [-cēta] an instrumental case suffix occurs with the agent noun corresponding to English 'by'.

j) Active is formed in Telugu by adding the verb forms of several auxiliary verbs, such as కొట్టు [koṭṭ] 'to beat', పెట్టు [peṭṭ] 'to put', వేస్- ఏస్- [vēs-/ēs-] 'to throw', etc. to the infinitive form of an intransitive verb.

Model sentences:

ఆయన పెండ్లాన్ని వెళ్ళగొట్టాడు	[veḷḷa goṭṭ-ā-ḍu] 'He sent out his wife.' (lit. he hit his wife to go)
వాణ్ణి ఎందుకు నిలబెట్టావు?	[nila[1] beṭṭ-ā-v(u)] 'Why did you let (make) him stand?'
వాళ్ళు నన్ను కుర్చీలో కూర్చో బెట్టారు	[kūrcō beṭṭ-ā-ru] 'They seated me (made me sit) in (the) chair.'
పుస్తకం కింద పడేసా(శా)డు	[paḍa (v)ēs-ā-ḍu] 'He let the book drop down.'

Underline

k j) Past obligative is formed by adding the past neuter singular form of వలస్- వలుస్- [valus] 'to be needed'. i.e. వలసింది / వలిసింది [valas-in-di or valis-in-di], added to the infinitive.

Model sentences:

మీరు ఊరికి వెళ్ళ వలసింది	[veḷḷa valas-in-di] 'You ought to have gone to the town.'

---

1. nil-a, infinitive of archaic *nil- 'to stand'

వాడు ఈ పాటికి[1] నాకు చెప్ప-వలిసింది	[ceppa-val-is-indi] 'He ought to have told me by now.'

Though the underlined Telugu forms are preferred in writing, in actual speech, these forms occur as వెళ్ళాల్సింది [veḻḻālsindi], and చెప్పాల్సింది [ceppālsindi], etc.

8.3 Intensive. A few roots like వేసి- వేస్- 'to throw,' పో 'to go', etc. form compound constructions with past-participles. These auxiliary verbs intensify the meaning of the past-participle, and also stand for 'haste, absolute completion', 'abruptness of action', etc.

Model sentences:

వాడు అన్నం తినివేసా(శా)డు (తినేసాడు)	[tin(i) (v)ēs-šā-ḍu] 'He ate away the food.'
నేను వాణ్ణి చంపివేస్తాను (చంపేస్తాను)	[camp(i) (v)ēs-tā-nu] 'I will kill him off.'
ఈ రహస్యం అయనికి చెప్పివేస్తాను (చెప్పేస్తాను)	[cepp(i) (v)ēs-tā-nu] 'I will give out this secret to him.' (lit. I will tell away the secret to him)
నీ ముక్కు కోసి వేస్తాను (కోసేస్తాను)	[kōs(i) (v)ēs-tā-nu] 'I will cut off your nose.'
ఇంటికి వెళ్ళిపో	[veḻḻi-pō] 'go away home!'

---

1. ఈ పాటికి by now; పాటి 'time' a noun stem occurs only in the dative preceded by ā that, ī this or ē what.

వాడు చచ్చి పోయ్యాడు [cacci-poyy-ā-ḍu] 'He is dead and gone.'

8.4 Reflexive is formed by adding the verb forms of కొన్ [kon-] 'to take', to the basic roots. Basic roots which end in consonants take a final[-u]before[kon-]; e.g.

రాస్ [rās-] 'to write' రాసుకొన్ [rās-u-kon-] 'to write for for oneself'

అన్ [an-] 'to say' అనుకొన్ [an-u-kon] 'to say to oneself, (to think);

The root variant of[kon-) in the negative paradigm is[kō-].

Model sentences:

నీళ్ళు పోసుకొన్నాడు [pōsu-kon-nā-ḍu] '(He) poured water on himself (= bathed).

ఆమె పండ్లు అమ్ముకొన్నది [ammu-kon-na-ḍi] 'She sold fruit by (for) herself.'

ఆయన వంట చేసుకొంటాడు [cēsu-koṇ-ṭā-ḍu] 'He will cock for himself.' ṭ

వాళ్ళు మాట్లాడు కొంటున్నారు [māṭlāḍu-koṇ-ṭ-unnāru] 'They are talking among themselves.'

8.5 (a) Negative Conditional is formed by adding ఉంటే [uṇṭē] (conditiohal of[un-) 'to be'), or పోతే [pōtē] (conditional of pō- 'to go') to the negative participle with -aka/-ka (see 7.3), e.g.

Ref.

చెప్పకుంటే [cepp-ak(a)-uṇṭē] 'if (one) be without telling'

చెప్పకపోతే [cepp-aka-pōtē] 'if (one) goes without telling'

The above two expressions occur in different dialects in the same sense, and they are both standard.

Model sentences:

మీరు చెప్పకపోతే [cepp-akapōtē] నాకు తెలియదు 'If you did not tell (me), I would not know.'

వాడు రాకపోతే [rā-kapōtē-] నేను వెళ్ళను 'If he does not come, I won't go.'

పని కాకపోతే [kā-kapōtē] రాకండి 'If the work has not been completed don't come' (polite sg.)

ఉద్యోగం చెయ్యకపోతే [ceyy-aka pōtē] జీతం రాదు 'If (one) does not do (a) job, (one) won't get money.'

(b) Negative Concessive. is formed by adding పాయినా పోయినా

p [noyinā/pōy-inā] (the concessive of pō- 'to go') to the negative participle in -aka/-ka.

Model sentences:

నువ్వు చెప్పక పాయినా (పోయినా) నాకు తెలుస్తుంది [cepp-aka poyi-nā/pōy-inā] poy-inā 'Even though you don't tell me, I will know.'

అన్నం ఉడకకపోయినా [uḍak-aka pōy-inā] నేను తింటాను 'Even if the food is not (well) cooked, I will eat.'

రూపాయి చెల్లక పోయినా [cell-aka pōyinā] తీసు కొన్నాడు 'Even though the rupee has not passed (for a good coin) he took it.'

8.6 It is possible that more than one of these compound verbs can come together to form larger compounds, e.g.

చేయలేక పోగలిగితే[1] [ceyya lēka pō galagitē] 'If (one) has not been able to do.'

తీసుకోకపోతే [tīsu kōka pōtē] 'If (one) does not take for oneself.'

చేసుకో గలిగితే [cēsu kō galagitē] 'If (one) can do (for oneself)

8.7 *Iterative (Durative)*. A different type of compound verb construction is formed by repeating a non-finite verb twice (or even thrice) in succession to intensify its meaning.

Model sentences:

తిరిగి తిరిగి [tirigi tirigi] ఇంటికి వచ్చాడు '*Having roamed* (for quite a while) he came home.'

పుట్టక పుట్టక [puṭṭaka puṭṭaka] కొడుకు పుట్టాడు '*not being born (for a long time)*, a son was born.' (lit. not being born and born a son is born)

వినగా వినగా [vinagā vinagā] నాకు కోపం వచ్చింది 'As I *kept hearing* (it), I got angry.'

వెళ్ళలేక వెళ్ళలేక [veḷḷa lēka veḷḷa lēka] వెళ్ళాను '*not being able to leave* (*very much*), I went (reluctantly).

తిని తిని [tini tini] విసుగు పుట్టింది '*Having eaten* (*too much*), disgust came.'

---

[1] కల has the longer stem కలుగు before certain verb suffixes:
కలిగితే condition
కలిగినా concessive
కలగక negative participle
కలగ infinitive

8.8 In addition to the above, there are many other types of compound verbs constructions, which the student may get acquainted with while going through the reading materials in Part III.

8.9 Vocabulary

8.91 Vocabulary review

Verbs

	Basic root	Root forms in			
		past	fut-hab.	neg.	
	1. ఉడుకు	ఉడిక్-	ఉడుకు-	ఉడక్-	'to boil, be cocked'
[illegible]	2. కూర్చున్, కూర్చో	కూర్చున్-	కూర్చుం-	కూర్చో-	'to sit'
	3. చచ్చ్, చావ్	చచ్చ్-	చస్-	చావ్-	'to die'
	4. చెల్లు	చెల్ల్-	చెల్లు-	చెల్ల్-	'to pass for, be valid'
	5. చంపు	చంప్-	చంపు-	చంప్-	'to kill'
	6. తిరుగు	తిరిగ్-	తిరుగు-	తిరగ్-	'to roam, wander'
	7. నిల్చున్, నిల్చో	నిల్చున్-	నిల్చుం-	నిల్చో-	'to stand'
	8. పరిగెత్తు	పరిగెత్త్-	పరిగెత్తు-	పరిగెత్త్-	'to run'
	9. పుట్ట్, పుడ, పుడు	పుట్ట్-	పుడ- పుడు-	పుట్ట్-	'to be born'
	10. పోస్ పొయ్య్	పోస్-	పోస్-	పొయ్య్-	'to pour'
	11. బతుకు	బతిక్-	బతుకు-	బతక్-	'to live'

Nouns

	1. ఈ పాటికి	'by this time' (see N.1 on p.124).
! [illegible]	2. కొడుకు (కొడుకు-)	'son'
	3. ఖర్చు (ఖర్చ్-)	'expense'
	4. జీతం (జీతం- జీతాని-)	'pay, wages, salary'

5. పెళ్లాం (పెళ్లాం- పెళ్లాని-) 'wife'
6. భయం (భయం- భయాని-) 'fear'
7. ముక్కు (ముక్కు-) 'nose'
8. రహస్యం (రహస్యం- రహస్యాని-) 'secret'
9. రాముడు రాముడి- 'Rama'
10. రావణుడు (రావణుడి-) 'Ravaṇa'
11. విసుగు విసుగు- 'disgust'

8.92 Supplementary vocabulary

Nouns

కథ కథ-	'story'
కారు (కారు-)	'car, automobile'
జపం (జపం-, జపాని-)	'worship, meditation'
ప్రపంచం (ప్రపంచం-, ప్రపంచాని-)	'world'
పేపరు (పేపరు-)	'newspaper'
రం- విచారం (విచార్థి-, విచారాని-)	'worry'
లోపల (లోపలి-)	'inside'

Verbs

ఆడుకొన్-	(refl.) 'to play for oneself
కలుసుకొన్-	(refl.) 'to meet' (to ~~join~~ join by oneself) join
కలుపు (tr.) to mix నేర్చుకొన్-	(refl.) to learn by oneself
చెడగొట్ట్-	'to spoil I (cedu 'to be spoiled)
తిరగగొట్ట్-	'to redirect (tirugu to turn around)

Other words

ఒంటరిగా	(adv.) alone

చౌకగా	(adv.)	'cheaply'
నెమ్మదిగా	(adv.)	'slowly'

Exercise 30

Translate the following into Telugu as instructed:

(a) Use the potential affirmative (for the underlined parts)

1. I can cook food.
2. You can do this work. (you, sg.)
3. Who can buy that car?

(b) Use the potential negative:

4. She cannot go home alone.
5. I cannot live in this world.
6. They cannot speak Telugu.

(c) Use the past negative:

7. Rice (= food) was not cooked (= boiled) wall.
8. He did (= has) not given me money to buy (= for buying).
9. You did not come to house yesterday.

(d) Use the conciliative:

10. You may go home now.
11. He may come inside (= to inside).
12. When can (= may) they bring food?

(e) Use the permissive:

13. Let me read the newspaper.
14. Let him eat slowly.
15. Let them tell that story.

(f) Use the inceptive:

16. My elder brother was about beat me.

17. He is about fall from (the) tree.

18. I was about to tell him (= to him) the secret.

(g) Use the resultative:

19. When there is money, why (~~there be~~ is there) fear~~s~~?

20. He heard, when I said.

21. When you are (there), there is no worry for me.

(h) Use the passive:

22. Money was given to me by him.

23. This book was sold.

24. By whom were you beaten?

(i) Use the active (refer to vocabulary):

25. He felled a tree yesterday.

26. I redirected your letter day before yesterday.

27. You spoiled my book.

Exercise 31

Use reflexive verb compounds:

1. He is reading the letter to himself.

2. She, seated in a chair, is singing to herself.

3. They are talking among themselves.

4. What are you telling each other?

5. He is doing worship by himself.

6. I am learning Telugu by myself.

7. They are fighting (= beating) among themselves.

8. Who is taking a bath (= pouring water on oneself)?

9. They met yesterday (= join themselves) together).

10. The child is playing by itself.

11. He is mixing tea for himself.

Exercise 32

Use the appropriate conditional or concessive verb form in the negative:

1. Even if she does not cook food, I can cook myself.
2. If you don't do, I will do.
3. If he will not sell the book cheaply, I won't buy it.
4. Even though he doesn't come, I will go.

my 5. If I don't give his money, he will kill me.

UNIT 9

Adjectives

9.1 An adjective occurs always before a noun-word or a noun-phrase as its attribute. Like noun and verb roots there are adjectival roots which occur only as adjectives, e.g.[ā]'that', [ī] 'this' and [ē]'what.' Adjectives of this type may be called basic adjectives. There are other types of adjectives which are derived either from a noun root or a verb root by adding certain suffixes,

e.g. ఇంటి కప్పు	[inṭi kappu]	'the roof of house'
వచ్చే వాడు	[vaccē vāḍu]	'the coming man'

These adjectives may be called derivative adjectives. A third type is a class of words which occur either as nouns or adjectives depending upon what follows them. A fourth type is a class of bound adjectives.

9.2 Basic adjectives:

9.2. Model sentences:

caps

1. ఆ ఇల్లు ఎవరు కట్టారు?	'Who built that house?'
2. ఈ ఊళ్ళో మేం ఉంటాం .	'We live in this village'
3. మీరు ఏ రోజు తిరిగి వస్తారు?	'Which day would you return?' (= come back)
4. ఆయన అర గంటసేపు కూర్చున్నారు .	'He sat for (the duration of) half an hour.
5. ఆమె విడి మనిషి .	'She is an unattached (lit. separate) person.

6. నా కొక రూపాయి కావాలి . 'I need a rupee.'
7. ఒక ఊళ్ళో ఒక రాజు ఉన్నాడు . 'There was a king in a town.'
8. మాకు ఒక ఇల్లు, ఒక తోట ఉన్నాయి. 'We have a house and a garden.'

The underlined words in the above sentences are adjectives, which always occur only as adjectives, followed by a noun word or phrase.

9.3 Derivative adjectives:

9.31 Derived from a noun:

(a) Any oblique stem of a noun (see 5.6) in singular or plural functions as an adjective of relation meaning 'of', e.g.

చెట్టు కొమ్మ	[ceṭṭu komma]	'branch of (a) tree'
ఇంటి పేరు	[iṇṭi pēru]	'name of (a) house (a surname)'
చేతి గడియారం	[cēti gaḍiyāraṃ]	'a clock of hand' (wrist watch)
పండ్ల బుట్ట	[paṇḍla buṭṭa]	'fruit basket'
మా ఊరు	[mā ūrū]	'our town'

Model sentences:

శ్రీటీ 1. మీ ఊరి పేరేమిటీ? 'What is the name of your village?'
2. ఆయన తమ్ముడు నాకు తెలుసు . 'His brother is known to me.'
3. మేము నూతి నీళ్ళు తాగం (ము). 'We don't drink well-water.'
4. ఇంటి కప్పు కురుస్తుంది . 'The roof of the house leaks.'
5. వాళ్ళు బొమ్మల కొలువు పెట్టారు . 'They put on a doll-show.' (religious exhibition of dolls)
6. ఇది పుస్తకాల బీర్వా . 'This is (a) book-shelf.'
7. అది చెప్పుల దుకాణం . 'That is a shop of sandals.'
8. వాళ్ళలో మొదటి వాణ్ణి పిలిచాను 'I called the first (beginning) man among them.'

(b) A numeral adjective (ordinal) can be derived from a numeral noun (cardinal) by adding -ō, e.g.

cardinal			ordinal		
ఒకటి	[okaṭi]	'one'	ఒకటో	[okaṭō]	'first'
రెండు	[~~y~~reṇḍu]	'two'	రెండో	[reṇḍō]	'second'
మూడు	[mūḍu]	'three	మూడో	[mūḍō]	'third'
నాలుగు	[nālugu]	'four'	నాలుగో	[nālugō]	'fourth'
అయిదు/ఐదు	[ayidu/aidu]	'five''	అయిదో/ ఐదో	[ayidō/aidō]	'fifth'
ఆరు	[āru]	'six'	ఆరో	[ārō]	'sixth'
ఏడు	[ēḍu]	'seven'	ఏడో	[ēḍō]	'seventh'
ఎనిమిది	[enimidi]	'eight'	ఎనిమిదో	[enimidō]	'eighth'
తొమ్మిది	[tommidi]	'nine'	తొమ్మిదో	[tommidō]	'ninth'
పది	[padi]	'ten'	పదో	[padō]	'tenth'

Model sentences:

riods

1.నేను ఈ ఊరికి వచ్చి, ఇది మూడో రోజు . 'This is the third day, since I came to this town.'

2.ఆయన అమెరికా వచ్చి, ఇది నాలుగో ఏడు . 'This is the fourth year since he came to America.'

(3).మా నాన్నగారు మద్రాసువెళ్ళి, ఆరో రోజున ~~తిరిగి~~ తిరిగి వచ్చారు . 'Having gone to Madras, my father returned on the sixth day.'

4.ఇప్పుడు ఆమెకి ఎనిమిదో నెల . 'Now it is the eighth month for her.'

5.వాళ్ళు వాళ్ళ పిల్లకి పదో ఏటనే పెండ్లి చేశారు 'They performed the marriage of their daughter (= girl) even at her tenth year.'

6. నాకు ఇరవయ్యో ఏట మా నాన్నగారు చని పోయారు — 'My father passed away in my twentieth year.'

7. మీకు ఎన్నో ఏట పెండ్లి అయింది — 'In what year (age) did your marriage take place?' (lit. What-th ~~th~~ year?)

(c) Certain noun stems representing measurements become adjectives by the addition of [-eḍu], e.g.

బార	[bāra]	'two stretched hands'	బారెడు	[bāreḍu]	'two hands length'
మూర	[mūra]	'arm'	మూరెడు	[mūreḍu]	'arm-long'
తవ్వ	[tavva]	'a seer'	తవ్వెడు	[tavveḍu]	'a seer-ful'
గంప	[gampa]	'basket'	గంపెడు	[gampeḍu]	'a basket-ful'
చేర	[cēra]	'palm'	చేరెడు	[cēreḍu]	'palm-ful, handful'

(d) A few adjectives are derived by adding certain adjectival suffixes to noun stems:

(1) By adding -āṭi, e.g.

noun stem		adjective	
పొడుగు	'length'	పొడుగాటి	'long'
వెడల్పు	'breadth'	వెడల్పాటి	'broad'
లావు	'stoutness'	లావాటి	'stout'

(2) By adding the past adjective of ay- 'to be', 'to become' to certain noun stems (see 9.32):

noun stem		adjective	
అందం	'beauty'	అందమయిన	'beautiful'
గుండ్రం	'roundness'	గుండ్రమయిన	'round' (lit. that is round)

(3) In the case of a few names ending in -m changes to -pu when they occur attributively (see 9.4)

noun stem		adjective	
గుర్రం	'horse'	గుర్రపు తోక	'horse's tail'
పల్లం	'low land'	పల్లపు నేల	'irrigated soil'

9.32 Derived ffom verb:

9.321 Verbal adjectives are formed in the past, habitual and negative tenses by adding to the verb roots certain suffixes, viz. past [-ina/-na], habitual [-ē], negative [-ani], e.g.

చేసినపని	[cēs-ina pani]	'work (that one has) done'
చేసేపని	[cēs-ē pani]	'work (that one is) doing, work being done'
చెయ్యనిపని	[ceyy-ani pani]	'work (that one has) not done' (work not being done or has not been done'

The variants of verb roots occurring in [-ina] [-ē] are identical with those occurring in the past tense forms; the root variant which occurs before [-ani] is identiacal with that in the negative tense paradigm. After verbs in final [-n] the past adjective suffix is [-na]; note also that after roots ending in long vowels negative [-ani] is [ni].

9.322 A noun word following a verbal adjective can be either the object or subject of the verb depending on the context, and the occurrence of other words in a sentence, e.g.

1. వాడు చెయ్యని పని . 'Work that he has not done.'
2. పని చెయ్యని వాడు . '~~h~~He who has not done work.'

In sentence 1, పని is the object of the verb [cēs/ceyy]; in sentence 2, వాడు is the subject of the verb. This means that చెయ్యని has both active and passive meanings, i.e. the-not-done-(work), the-not-doing-(he). So also in రాసే పుస్తకం, రాసే means (the book) being written (lit. the book that one writes), but in రాసే మనిషి, రాసే means 'the person who writes.'

9.333 Verbal adjectives are very commonly used building descriptive personal nouns by the addition of demonstrative nouns (pronouns in the 3rd person), e.g.

habitual:	వచ్చే వాడు	the-coming-man/the man who comes
	వచ్చే – ది	the-coming-she or it/ she or it that comes
	వచ్చే వాళ్ళు	the people that come
	వచ్చే – వి	the ones (non-humans) that come
	వచ్చే వారు	the man (polite-he) that comes
past:	వచ్చిన వాడు	← the man that came
	వచ్చిన – ది వచ్చిం – ది	[vaccin(a)di] the one (she or it) that came; (also impersonal)
	వచ్చిన వాళ్ళు	the people that came
	వచ్చిన – వి	the ones (non-humans) that came
negative:	రాని వాడు	the man that has not come
	రానిది	the one (she or it) that does not come
	రాని వాళ్ళు	the people that do not come
	రానివి	the ones (non-humans) that do not come

Model sentences

1.	మీరు చేసిన పని బాగా ఉంది .	'The work that you did is very good.'
2.	ఆయన వచ్చే తేది నాకు తెలియదు .	'I do not know the date (when) he comes.'
3.	ఇవి నేను విన్న మాటలు .	'These are the words that I heard.'
4.	తిన్న అన్నం అరిగింది .	'The food that is eaten is digested.
5.	తెలివిలేని వాడికి తెలుగురాదు .	'He who has no intelligence won't learn Telugu.'
6.	మీరు చెయ్యని ఉద్యోగంలేదు .	'There is no work that you can't do.'
7.	ఇదికాని పని .	'This is the work that can't be done.
8.	రోజూ చచ్చేవాడికి ఏడ్చే వాళ్ళెవరు .	'Who are there to weep for one who dies daily.'
9.	వచ్చే నెలలో ఇండియా వెళ్తాను .	'I will go to India in the coming month.'
10.	అడిగేవాడికి చెప్పేవాడు లోకువ .	'For one who asks, the one who tells is inferior.' (lit. The teller is inferior to the asker.)

9.334 The above nouns are all declinable in all persons by the addition of personal suffixes to these oblique stems.

habitual	sg.		pl.	
3rd masc.	వచ్చే వాడు	the man, that comes	వచ్చే వాళ్ళు	the people that come
2nd masc.	వచ్చే వాడివి	you, the man, that comes	వచ్చే వాళ్ళు	you, the people that come
1st masc.	వచ్చే వాణ్ణి [1]	I, the man, that comes	వచ్చే వాళ్ళం	we, the people that come
3rd neut.	వచ్చే - ది	the one (she or it) that comes	వచ్చేవి	the ones (non-humans) that come
2nd neut.	వచ్చే-దానివి	you, the one, that comes		
1st neut.	వచ్చే-దాన్ని [2]	I, the one (female or or thing) that comes		

The forms in the past and the negative are alike. Note that the personal suffixes are: [-ni] 1st sg., [-am] 1st pl., [-vi] 2nd sg., added to the oblique stem of the noun forms in the 3rd person, which are in turn formed by adding the demonstrative nouns to verbal adjectives. However the neuter nouns, sg. [adi], and pl. [avi] occur as [-di] and [-vi] respectively.

9.335 Noun forms of this type in the habitual are very commonly used in constructions which correspond to English subjunctives.

---

[1] వాణ్ణి [vāṇṇi] వాడి – ని [vāḍi-ni]

[2] దాన్ని [dānni] దాని – ని [dāni-ni]

Model sentences:

1. మీరు నిన్న వస్తే డబ్బు ఇచ్చేవాణ్ణి .	If you had come ~~came~~ yesterday, I would have given you the money.
2. ఆయనన్ను కలిస్తే, మాట్లాడే వాణ్ణి .	Had I had met him, I would have talked (to him).
3. పుస్తకం చౌకగా దొరికితే కొనేవాణ్ణి .	I would have bought, if the book was cheaply available.
4. నేను ఆ పని చెయ్య గలిగితే చేసేవాణ్ణి .	I would have done that work if I could, have.
5. పొద్దున మీరు మా ఇంటికి వస్తే, మీకు భోజనం పెట్టేవాళ్ళం .	Had you come to our house this morning we would have given you food.
6. మీవేషం చూస్తే మాపిల్లలు భయపడే వాళ్ళు .	Our children would have been scared, if they had seen ~~saw~~ your costume.
7. నువ్వు నామాట వింటే, బాగు పడే వాడివి .	Had you listened to my words, you would have been better off.
8. మీరు అమెరికాలోనే ఉంటే, సుఖపడే వాళ్ళు .	Had you remained only in America, you would have been happy.
9. ఈ పండ్లు మీరు తినకపోతే, వాళ్ళు తినేవాళ్ళు .	If you had not eaten these is fruit, they would have eaten (them).
10. నువ్వు వాణ్ణి కొట్టకపోతే, వాడు నీ మాట వినేవాడు .	If you had not beaten him, he would have listened to your word.

9.4 Almost any noun in the nominative singular functions as an adjective when followed by another noun, subject to meaning restrictions. This construction is different from noun oblique plus noun since there is no genitive relation or relation of possession involved, e.g.

(a)	మంచి మాట	[maṃci māṭa]	'good word'
	గడుసు మనిషి	[gaḍusu maniṣi]	'smart man'
	పొట్టి వాడు	[poṭṭi vāḍu]	'a short man'
	సేరు పప్పు	[sēru pappu]	'seerful of pulses'
	పెద్ద మనిషి	[pedda maniṣi]	'gentleman' (lit. big man)
	రెండు పుస్తకాలు	[reṇḍu pustakālu]	'two books'
	ఇద్దరు మనుషులు	[iddaru manuṣulu]	'two men'
	మూడు కలాలు	[mūdu kalālu]	'three pens'
	తప్పు మాట	[tappu māṭa]	'wrong word'
(b)	చింత చెట్టు	[ciṃta ceṭṭu]	'tamarind tree'
	మామిడి పండు	[māmiḍi paṇḍu]	'mango fruit'
	మల్లె పువ్వు	[malle puvvu]	'jasmine flower'
	గులాబి మొగ్గ	[gulābi mogga]	'rose bud'
	పొద్దుటూరు	[podduṭūru]	'day-town' (proper noun)[1]
	చెరుకుపల్లి	[ceruku palli]	'sugarcane village' (proper noun)
	తూర్పు దిక్కు	[tūrpu dikku]	'east-quarter'

---

[1] -ūru, palli 'village'; they also occur as common place name suffixes.

9.5 There is a special class of adjectives, of which only a few occur as basic adjectives (see 9.2). All these stems regularly occur as adjectives by the addition of {-ni} or {-ṭi}; by the addition of {-na} they become nouns of a unique type which occur only in the nominative singular; with the addition of -gā they become adverbs, e.g.

1. తెల్ల-	
తెల్లని తెల్లటి	'white'
తెల్లన	'white one'
తెల్లగా	'white-like'
2. తియ్య-	
తియ్యని తియ్యటి	'sweet'
తియ్యన	'sweetness'
తియ్యగా	'sweetly'
3. పలచ-	
పలచని పలచటి	'thin'
పలచన	'thinness'
పలచగా	'thinly'

periods

9.51 Model sentences:

1. వాళ్ళు తెల్ల వాళ్ళు . 'They are white men (Europeans).'
2. మీ పిల్లలు తెల్లటి వాళ్ళు . 'Your children are white (have white complexion).'
3. అరటి పండు తియ్యన . 'The banana is sweet.'
4. అది తియ్యటి పండు . 'That is (a) sweet fruit.'

5. ఆవు పాలు పలచన .   'Cow's milk is thin.'

6. ఇది పలచని పాలు; చిక్కగా లేదు .   'It is diluted milk; it is not thick.'

9.6 Other adjective stems of this type are;

ఎర్ర	'red'
నల్ల	'black'
పచ్చ	'yellow or green'
పుల్ల	'sour'
మెత్త	'soft'
తిన్న	'straight'
సన్న	'tender'

9.12 Vocabulary review:

Nouns

1. అయిదు/ఐదు (అయిదు-/ఐదు-)	'five'
2. ఆరు (ఆరు-)	'six'
3. ఇద్దరు (ఇద్దరి-)	'two persons'
4. ఇ రవై (ఇరవై-)	'twenty'
5. ఎనిమిది (ఎనిమిది-)	'eight'
6. ఏడు (ఏడు-)	'seven'
7. ఏడు (ఏడి-) ఏట (loc.)	'year' ~~(ఏట- locative)~~
8. ఒకటి (ఒకటి-)	'one'
9. కొమ్మ (కొమ్మ-)	'branch'
10. కొలువు (కొలువు-)	'a show, festivity'
11. గంప (గంప-)	'basket'
12. గులాబి (గులాబి-)	'rose' (flower)
13. చింత (చింత-)	'tamarind'
14. చెరుకు (చెరుకు-)	'sugar-cane'
15. చెరుకుపల్లి (చెరుకుపల్లి-)	'a name of a village'
16. చేర (చేర-)	'palm of hand'
17. తప్పు (తప్పు-)	'wrong'
18. తవ్వ (తవ్వ-)	'a seer' (measure)
19. తెలివి (తెలివి-)	'knowledge'
20. తొమ్మిది (తొమ్మిది-)	'nine'
21. తోట (తోట-)	'garden'
22. దిక్కు (దిక్కు-)	'direction, quarter'
23. దుకాణం (దుకాణం- దుకాణాని-)	'shop, stall'

24.	నాలుగు (నాలుగు–)	'four'
25.	నెల (నెల–)	'month'
26.	పొడుగు (పొడుగు–)	'long, length'
27.	పది (పది–)	'ten'
28.	పువ్వు (పువ్వు–)	'flower'
29.	పెండ్లి (పెండ్లి–)	'marriage'
30.	పొద్దు (పొద్దుటి–)	'time, morning'
31.	పొద్దుటూరు పొద్దుటూరు–	'a name of a town'
32.	బార (బార–)	'the distance between stretched hands'
33.	బుట్ట (బుట్ట–)	'basket'
34.	బొమ్మ (బొమ్మ–)	'doll, toy'
35.	మద్రాసు (మద్రాసు–)	'Madras'
36.	మల్లె (మల్లె–)	'Jasmin'
37.	ముగ్గురు (ముగ్గురి–)	'three persons'
38.	మూడు (మూడు–)	'three'
39.	మూర (మూర–)	'arm length'
40.	మొదలు (మొదటి–)	'beginning, first'
41.	రెండు (రెండు–)	'two'
42.	వెడల్పు (వెడల్పు–)	'broad, breadth'
43.	వేషం (వేషం– వేషాని–)	'costume'
44.	సేరు (సేరు–)	'one seer' (measure)

Verbs

Basic root	Root forms in past	Fut.-hab.	Neg.	
1. కురుస్ —	కుర్సిస్—	కురుస్—	కుర్స్—	'to wear, to tie as cloth' (like a saree)
2. కట్టు+కాన్ —	కట్టుకాన్—	కట్టుకాన్—	కట్టుకాన్—	'to leak, drizzle'
3. కొలువు+పెట్టు—	కొలువు+ పెట్ట్—	కొలువు+పెడు— పెడ—	కొలువు+ పెట్ట్—	'arrange a show or festivals'
4. తిరుగు —	తిరిగ్—	తిరుగు—	తిరగ్—	'to roam, turn around, revolve
5. తిరిగి+వచ్చ్(వస్—)	తిరిగి+వచ్చ్—	తిరిగి+వస్—	తిరిగి+రా	'to return'
6. పెండ్లి+చేస్(వెయ్య్)—	పెండ్లి+చేస్—	పెండ్లిచేస్—	పెండ్లివెయ్య్—	'to perform marriage'
7. షేసు+కాన్ —	షేసుకాన్—	షేసుకాన్—	షేసుకాన్—	'to wear garment (like shirt, etc.)

ens
-)

Adjectives (Forms marked with asterisk occur both as nouns and adjectives, but they occur mostly as adjectives.)

1. అర	'half'	*12. నల్ల	'black'
2. ఆ	'that'	*13. పచ్చ	'green, yellow'
3. ఈ	'this'	*14. పలచ	'thin, diluted'
*4. ఎర్ర	'red'	*15. పాత	'old'
5. ఏ	'what, which'	*16. పుల్ల	'sour'
6. ఒక	'one'	*17. పెద్ద	'big, chief'
*7. కొత్త	'new'	*18. పొట్టి	'short'
*8. గడుసు	'smart'	*19. మెత్త	'soft'
*9. చిక్క	'thick'	*20. మంచి	'good'
*10. తియ్య	'sweet'	*21. లావు	'stout'
*11. తెల్ల	'white'	22. విడి	'unattached'

Supplementary vocabulary

Nouns

1. ఆహారం (ఆహారం- ఆహారాని-)	'food'
2. కొండ (కొండ-)	'hill'
3. గుడ్డ (గుడ్డ-)	'cloth'
4. జైలు (జైలు-)	'prison'
5. దూరం (దూరం- దూరాని-)	'distance'
6. ధాన్యం (ధాన్యం- ధాన్యాని-)	'grain'
7. నమ్మకం (నమ్మకం- నమ్మకాని-)	'belief, confidence'
8. నునుపు (నునుపు-)	'smoothness'
9. నెత్తురు (నెత్తురి-)	'blood'
10. పిల్ల (పిల్ల-)	'daughter, girl'
11. పిల్లవాడు (పిల్లవాడి-)	'son, boy'
12. బలం (బలం- బలాని-)	'strength'
13. వెండి (వెండి-)	'silver'
14. సిల్కు (సిల్కు-)	'silk'
15. హృదయం (హృదయం- హృదయాని)	'heart'

Exercise 32

Translate the following into Telugu: use basic adjectives for the underlined words.

1) I will return in half an hour.

2) I want a rupee.

3) What town is this (this one)?

4) Who lives in those houses?

5) There is water in that tank.

Exercise 33

a) Use the oblique stems of nouns underlined:

1) What is your elder brother's name?

2) I know your house-name.

3) The fruit of this tree is sweet.

4) The children are performing the wedding of dolls.

5) I bought mangoes in a fruit stall (lit. shop of fruits).

b) Use numeral adjectives for the words underlined:

1) This is his third marriage (lit. this to him the third marriage).

2) Today is the fifth day since my child was born. (lit. our child having been born ...)

3) The seventh year of my daughter has come yesterday. (lit. to my daughter the seventh year came yesterday).

4) I am asking you for a third time, give (me) my money.

5) My boy fell from a tree in his eighth year.

c) Use adjectives of measurement for the underlined words:

1) Give me a handful of rice.

2) He brought us a basketful of fruit(s).

3) I want string of cubit length.

4) I hit him when he was at a distance of two arms-length.

5) Give me a fistful of grain.

d) Use appropriate adjectives derived from nouns for the underlined words:

1) He is a stout man.

2) He has long legs.

3) She is a beautiful girl.

4) Distant hills are smooth.

5) This is a broad cloth.

Exercise 34

Translate the following into Telugu (using the oblique forms for the underlined words).

1) There are jasmine flowers in our garden.

2) These are beautiful rose buds.

3) He brought me three books.

4) A short man is a dangerous one (person).

5) He brought her a silk saree.

6) He is eating ~~in~~ on a silver plate.

7) He speaks smart words.

8) Three persons came to our house last night.

9) This is a new house.

10) He is my old friend.

Exercise 35

Translate the following sentences into Telugu:

a) Use the verbal adjectives for the underlined words:

1) This is the pen that I bought yesterday.

2) This is not the food that men eat.

3) This is the book that I wrote.

4) He is the gentleman that I see daily.

5) Who is it that called you?

6) Grass does not grow on the path that people tread.

7) This is a rupee that does not pass.

8) This is the saree she wore for the wedding.

9) Where do the people that die go?

10) These are not the books that sell well.

b) Use nouns derived from verbal adjectives for the underlined.

1) If I had the strength I would have beaten him.

2) Had you told me yesterday I would have brought money today.

3) If you have confidence you should have told me the secret.

4) If I had desire I would have gone to India last year.

5) If he knew cooking he would have cooked dinner for himself.

6) Had you killed, you would have gone to prison.

Exercise 36

Translate the following into Telugu. Use appropriate adjectives for the underlined words.

1) His heart is soft.

2) This cloth is transparent (fine).

3) Sweet mangoes are available in that big shop.

4) He wore a white shirt.

5) Children should drink thick milk.

6) Blood is thick; water is thin.

UNIT 10

Adverb

10.1 As in English, an adverb in Telugu modifies the verb, e.g. నెమ్మదిగా [nemmadigā] నడుస్తున్నాడు. 'He is walking slowly.'

10.2 A very common ~~type of~~ method employed in forming adverbs is to add [-gā] 'like, ~~to become~~ being' to nouns and adjectives, e.g.

మంచి	[maṃci]	'goodness'	మంచిగా	[maṃcigā] 'well'
పెద్ద	[pedda]	'big, big person'	పెద్దగా	[peddagā] 'loudly'
చిన్న	[cinna]	'small, small one'	చిన్నగా	[cinnagā] 'like-small' 'thinly'
ఎర్ర	[erra]	'red'	ఎర్రగా	[erragā] 'being red'
తెల్ల	[tella]	'white	తెల్లగా	[tellagā] being white'
బాగు	[bāgu]	'nice, beauty'	బాగా	[bāgā] 'nicely'
మెత్త	[metta]	'soft'	మెత్తగా	[mettagā] 'softly'

10.21 Any noun can become an adverb by the addition of [-gā] or [-lā/-lāgā] 'like', e.g.

పెద్దది	'a big one'	పెద్దది-గా	'like a big one'
మంచివాడు	'a good man'	మంచివాడుగా	'like a good man'
అందం	'beauty'	అందంగా	'beautifully'
గుండ్రం	'round'	గుండ్రంగా	'roundlike'

10.3 There are certain words, which occur only adverbially, e.g. అలా గా – అల్లా గా – అట్లా గా [1] 'that manner'

---

[1] The three forms in each set occur in different dialects of standard speech.

ఇలా గా – ఇట్లా గా – ఇట్టా గా 'this mannēr'

ఎలా గా – ఎట్లా గా – ఎట్టా గా 'which manner or how?'

10.4 Model sentences:

1. ఆ పిల్ల పెద్దగా ఏడుస్తున్నది . 'That child is crying loudly.'
2. నాకు తెలుగు బాగా వచ్చింది . 'I ~~have known~~ knew Telugu well.'
3. ఆ అమ్మాయి అందంగా ఉంటుంది . 'That girl is pretty.'
4. దొంగ నెమ్మదిగా లోపలికి దూరాడు . 'The thief slowly crept inside.'
5. మబ్బులు తెల్లగా ఉన్నాయ్ . 'The clouds are white.' (white-like)
6. గుర్రం జోరుగా పరుగెత్తు తున్నది . 'The horse is running fast.'
7. ఈ ఊళ్ళో వానలు ఎక్కువగా పడలేదు . 'It did not rain very much in this village.'
8. మీరు చాలా తొందరగా మాట్లాడుతారు; కొంచెం నెమ్మదిగా మాట్లాడండి . 'You speak very fast; speak a little slowly er.'
9. ఆమె చీకట్లో ఒంటరిగా ఎలా వెళ్తుంది . 'How can she go alone in the darkness.'
10. ఆయన ఇక్కడికి ఎలా వచ్చారు? . 'How (what manner) did he come here?'
11. ఒకసారి అలా చూడండి . 'Once, (you) look that way.' (that manner)
12. ఇలా చెయ్యాలి; అలా చెయ్యవద్దు . '(You) should do (it) this way; don't do (it) that way.'
13. ఈ పాలు పలచగా ఉన్నాయి . 'This milk is diluted.'
14. నిమ్మ పండ్లు పుల్లగా ఉన్నాయ్ . 'Limes are sour.'
15. మీరు మాటలు మెత్తగా చెబుతారు . 'You speak softly.'
16. మీరు తెచ్చిన పండ్లు తియ్యగా ఉన్నాయ్ . 'The fruits which you brought are sweet.'
17. ఆయన పెద్దమనిషిగా కనబడుతున్నారు . 'He looks like a gentleman.'
18. ఈ వైపు తిన్నగా పోతే ఆస్పత్రివస్తుంది . 'If (you) go straight in this directioh, you get to the hospital.'

19. వాడు పోకిరి మనిషిలాగా ఉన్నాడు. 'He looks like a rogue.'

20. ఇది పంచదారలా గా లేదు; ఉప్పు లా గా ఉంది. 'This is not like sugar, it is like salt.'

Note that each adverb underlined above is followed by a verb.

10.5 A number of onomatopoetic words are used adverbially, e.g.

1. వాడు గబగబ వెళ్ళాడు. 'He went fast.'
2. ఆమె కిలకిల నవ్వింది. 'She giggled.'
3. గంటలు గణగణ మంటున్నాయి, 'The bells rung ding dong' (bells are sounding "gaṇagaṇa")
4. గుండె ఝల్లుమన్నది. 'The heart received a shock.' (lit. heart said 'jhal')

In sentences 3 and 4 -మ్ is added to the adverbial words, [gaṇagaṇa] 'dingling' and [jhallu] 'shock', when followed by a finite verb form of [an-] 'to say.'

10.51 Iterative words of onomatopoetic types occur adverbially by optionally lengthening the final vowel, e.g.

గబగబా	[ga͜ba͜gabā]	'fast in walking'
జలజల లా	[jala jalā]	'dripping as water in showers'

నీళ్ళు సలసల లా కాగుతున్నాయి. 'The water is boiling with bubbles!

These words also occur as plural nouns with suffix [-lu]; however, these forms generally occur in derivative verbs by the addition of verb stem -ādu 'to sound, to act, to behave,' e.g.

గంట గణగణ లాడుతున్నది. 'The bell is jingling.'

ఆమె మొహం కళకళ లాడుతున్నది. 'Her face is shining.'

10. Vocabulary review:

Nouns

1. ఆస్పత్రి [ఆస్పత్రి-]	'hospital'
2. గుర్రం (గుర్రం- గుర్రాని-)	'horse'
3. చక్కెర (చక్కెర-)	'sugar'
4. జోరు (జోరు-)	'might'
5. తొందర (తొందర-)	'quickness'
6. దొంగ (దొంగ-)	'thief'
7. పాలు (పాల-)	'milk'
8. మబ్బు (మబ్బు-)	'cloud'
9. లోపల (లోపలి-)	'inside'
10. సారి (సారి-)	'number of times' (as in ఒకసారి 'once,' రెండుసార్లు 'twice' etc.)

Verb:

	past	fut.-hab.	neg.	
1. దూరు	దూర్-	దూరు-	దూర్-	'to creep, steal in'

Adverbs:

a)

1. అలా -/అల్లా-/ అట్లా-	'That way, in that manner'
2. అందం - గా	'beautifully'
3. ఇలా -/ఇల్లా -/ఇట్లా -	'This way, this manner'
4. ఎక్కువ - గా	'much, very much'
5. ఎలా -/ఎల్లా -/ఎట్లా -	'How, in what manner?'
6. కోల - గా	'elongated'
7. కొంచెం - గా	'slightly'

8. గుండ్రం – గా	'rounded'
9. చాలా	'very'
10. చిన్న – గా	'gently'
11. తిన్న – గా	'straight'
12. నెమ్మది – గా	'slowly'

b) Onomatopoetic type adverbs:

1. కళకళ	'shining, glittering'
2. కిలకిల	'giggling'
3. గణగణ	'ding dong'
4. గబగబ	'fast'
5. ఝల్లు	'shock' →
6. జలజలా	'dripping'
7. సలసలా	'boiling with bubbles'

Supplementary vocabulary: Adverbs of onomatopoetic type;

1) గటగట	'sound while drinking'
2) గనగన	'sound while burning'
3) దడదడ	'fast ~~laaking~~ of heart palpitation'
4) ధగధగ	'the manner of raging fire'
5) ఫకఫక	'sound while laughing loudly'

Exercise 37

1. He is walking slowly.
2. If you go straight this way, you will see the University.
3. In America cars are sold cheaply.
4. This book is costly.

5. That ball is round.

6. He is running fast to the railway station.

7. I can eat fast.

8. Oranges, which come in summer, are sweet; those that come in winter are sour.

9. The bell is ringing ding dong.

10. She is laughing (giggling).

11. He is laughing vociferously.

12. We went thumping when we heard her crying.

UNIT 11

Interjections, Particles, Connectives and Postfixes

11.1 Interjections.

11.11 There are a few words in modern standard Telugu which are used as exclamations and which do not belong to any word classes so far dealt with; e.g.

అయ్యో 'alas!' పాపం 'pity!' భేష్ 'excellent!

అమ్మో '(in fear)' అబ్బా 'auch' '(in pain)'

ఆహా 'ah' ' (excl. in wonder)

Model sentences

అయ్యో ఆయన చనిపోయారా. 'Alas! did he pass away!

ఓహో మీరా ? 'Oh! is it you?'

పాపం వాళ్ళ అబ్బాయి కారు కింద పడ్డాడు 'Pity! their son was run over by a car!

11.12 Certain forms of address can also be considered as interjections, e.g.

ఒరేయ్ 'you!' (informal in addressing male youngsters)

ఒసేయ్ 'you!' (informal, in addressing female youngsters)

11.2 Particles

11.21 ఆ [-ā], interrogative suffix: Any sentence of the statement model (see) can be changed into a question by adding [-ā] at the end; following [-i] or [-e], [-ā] becomes [-ǣ], written ఏ .

Model sentences

1.	Statement.		Question	
1.	అది	'that one' (neu. sg)	అదే?	'Is that it?'
2.	అది గిన్నె	'This is a cup.'	అది గిన్నె?	'Is this a cup?
3.	అది పుస్తకం	'That is a book.'	అది పుస్తకమా?	'Is that a book?'
4.	ఆయన వస్తున్నాడు	'He is coming.'	ఆయన వస్తున్నాడా?	'Is he coming?
5.	మీరు చెబితే వింటాడు	'If you tell he would listen.	మీరు చెబితే వింటాడా?	'Would he listen if you tell(him)?

11.22 a) -ఓ [-ō] 'either...or'. This is added at the end of any pair of words (nouns and adverbs), which stand in an 'either ... or' relationship, e.g.

మీరో నేనో వెళ్ళాలి . [mīr-ō nēn-ō] 'Either you or I should go.'

ఆయన ఇక్కడో అక్కడో ఉంటాడు . 'He is either here or there.'

' వాడు నెమ్మదిగానో తొందరగానో వస్తాడు'He will come either slow or fast.'

b) Following a question word or a verb form (finite or non-finite) it has a dubitative meaning, e.g.

దేవుడున్నాడో లేడో 'May be there is a god or not.'

-శాను. మిమ్మల్ని ఎక్కడో చూసినాను 'I have seen you somewhere.'

తెలిసో తెలియకో [telis(i)ō teliyak(a)ō]మాట్లాడాడు 'He spoke whether knowingly or unknowingly.'

c) [-ō]is added at the end of an interrogative sentence containing a question word (not of the type treated in 11.21) in indirect enquiry or quotation. ?

ఆయన ఎప్పుడు వస్తాడు? 'When will he come?'	ఆయన ఎప్పుడు వస్తాడో నాకు తెలియదు 'I do not know when he is coming.'

వారెవరు?	'Who is he?'	వారెవరో నాకు తెలిసింది	'I know who he is.'
మీ పేరేమిటి?	'What is your name?'	మీ పేరేమిటో నాకు చెప్పండి	'What is your name? Tell me.'

11.23 a) ఏ [-ē] emphatic, is added to any word except interjections and adjectives in the sense of 'only, alone, very, -self, after all, of course, etc.

అది నా పుస్తకం —	అదే నా పుస్తకం ,	'that very one is, my book'
	అది నా పుస్తకమే .	'that is, of course (certainly) my book'

నేను ఇంటికి నడచి వెళ్ళాను.	నేనే ఇంటికి నడచి వెళ్ళాను	'I alone went home walking'
	నేను ఇంటికే నడచి వెళ్ళాను	'I went home only by walking' (not by any any other means)

b) Following a long vowel [-ē] is [nē]. e.g.

నేను వస్తూ ఆయన్ను చూసాను .	నేను వస్తూనే ఆయన్ను చూసాను 'I saw him as I came along.'
వారు ఉపన్యాసం బాగా చెప్పారు.	వారు ఉపన్యాసం బాగానే చెప్పారు 'He gave the speech very well.'
ఆయన రాలేదు.	ఆయన రానే రాలేదు 'He never came (lit. He did not come for coming ever).
మీరు వెళ్ళగా ఆయన్ను పిలవండి.	మీరు వెళ్ళగానే ఆయన్ను పిలవండి 'You call him when you have gone.' (lit. you call him the very same time that you have gone)

-ఈ ఇల్లుకొండే మంచిది .   ఈ ఇల్లు కొండేస్తే మంచిది 'It will be nice if one would only buy this house.'

11.24-అండీ [-andī] is a particle of respect added to any utterance, while addressing ~~or informing~~ the second person, e.g.

ఏమండీ !	What Sir!
ఎక్కడికండీ వెళ్తున్నారు ?	Where to, Sir: you are going?
ఎక్కడికి వెళ్తున్నారండీ ?	Where to, are you going, Sir?

11.3 Connectives;

11.31 A coordinate relation between two words in Telugu is signified by lengthening short vowels ending such words, or adding [-nu] after word final long vowels, e.g.

వాళ్ళు వెండి గిన్నే (ginnē) కంచమూ కొన్నారు.	'They bought a silver cup and a plate.'
వాడూ నేనూ కలిసి ఊరికి వెళ్తాము .	'He and I together go to the village.'
తెలియకా తెలిసీ తెలియక ఏమో చెప్పాడు .	'He said with half-knowledge.(lit. knowingly and unknowingly he said something)
nū -nŭ రానూ పోనూ ఇండియాకు వెయ్యి డాలర్లు అవుతుంది .	'For going and coming to to India it will be a thousand dollars.'

In a few coordinate constructions only the vowel of the first word is lengthened, e.g.

అన్నాదమ్ములు 'elder and younger brothers'

అక్కా చెల్లెళ్ళు	'elder and youger sisters'
సీతా రాములు	'Sita and Rama'
తెలిసీ తెలియనిమాట	'having known, not known word' (half known word)
వచ్చీరాని తెలుగు	'coming and not coming Telugu' (half known Telugu)

11.32 a) గాని / కాని is used to connect two statement model clauses somewhat corresponding in function to the English 'but';

ఆయన వెళ్ళాడు గాని/కాని నేను వెళ్ళలేదు .	'He went but I did not go.'
తెలుగు చదవటం వచ్చు, కాని మాట్లాడటం రాదు	'(He) knows how to read Telugu, but not speak it.'

?

b) కనుక / గనుక 'because' కాబట్టి 'therefore'

నీకు డబ్బుంది గనుక దిగులు లేదు ,	'Because you have money there is worry.'
నీవు చిన్నవాడివి కాబట్టి నామాట వినాలి .	'You are younger, therefore you must listen to my words'

c) ani, the past participle meaning 'having said so' The past participle of [an-] 'to say' is used to connect a quotation with the main clause in direct and indirect narration: e.g.

ఆయన వస్తానని చెప్పాడు (వస్తాను+అని)	'He said, he would come.'
రైలు ఎన్ని గంటలకు పోతుంది అని ఆయన నన్ను అడిగారు; నేను నాకు తెలియదు అని చెప్పాను .	'He asked me, "at what time the train will leave?" I said I do not know.'

11.4 Post-fixes are primarily certain noun stems, which occur mainly after the oblique forms of other noun words in the same way that case suffixes occur. But they are different from case suffixes in that most of them have oblique stems followed by certain case suffixes. In other words, a noun oblique plus a post-fix is equivalent to a noun oblique plus a case suffix; but a noun oblique plus a post-fix oblique plus a case suffix is equivalent to a noun, plus noun, plus a case suffix, of which the first noun functions as an attribute to the other noun.

Model sentences:

a)

1. ఆయన ఇప్పుడే లోపలికి వెళ్ళాడు. 'He has just now gone inside.'
2. పక్షి పైకి ఎగిరి పోయింది. 'The bird has flown up and away.'
3. ఇప్పుడు రావడానికి నా వల్లకాదు. 'Now my coming is not possible.'
4. వాడు మీదికి చూసాడు, 'He looked up.'
5. నేను కిందికి దూకాను. 'I jumped down.'
6. బయట వాన కురుస్తున్నది. 'It is raining outside.'

The underlined words in the above sentences can be called nouns since there is a stem and a case suffix in every one of them.

In the following sentences the same forms occur in a post-noun position with more or less the meaning of case suffixes.

b)

1. ఆయన ఇప్పుడే ఇంటిలోపలికి వెళ్ళాడు, 'He just now gone inside the house.'
2. పక్షి చెట్టుపైకి ఎగిరి పోయింది. 'The bird has flown up to the tree.'

3.ఈ పని చేయటం నా వల్లకాదు .	'It is not possible for me to do this work.'
4.వాడు కొండ మీదికి చూసాడు .	'He looked up the hill.'
5.నేను గోడ కిందికి దూకాను .	'I jumped down the wall.'
6.ఊరి బయట వాన కురుస్తున్నది	'It is raining outside the town.

In the above sentences the underlined words occur as postfixes occurring after nouns followed by case suffixes, but themselves doing the function of case suffixes. It may be also noted that post positional words which function like nouns occur only in the singular.

There are also others, like [kōsam]'for the sake of, for'; [cēta]' by means of'[tō]'with'; [kaṇṭe]'compared to', which look like post positions, but they may more reasonably be considered as case suffixes along with the others dealt with in 5.3 .

Model Sentences:

1.మీ కోసం ఎదురు చూస్తున్నాను .	'I am waiting for you.'
2.డబ్బు కోసం ఎందుకు ఇంత బాధ .	'Why so much worry for the sake of money?'
3.వాడి చేత ఈ పని చేయిస్తాను .	'I get the work done by him.'
4.నాతో మీకేమి పని .	'What business is there for you with me.'
5.నాకంటే మీరు పెద్ద .	'Compared to me you are big.'
6.చేయటం కంటే చెప్పటం సులభం .	'Compared to doing (the work) instruction is easier.'

Vocabulary review:

Noun

సులభం (సులభం- సులభాని-) 'easy'

Verb

దూకు దూక్- దూకు- దూక్- 'to jump'

Post-fixes

1. కోసం	'for, for my sake'
2. కంటే	'as compared to me' (= than)
3. కింద	'below, down'
4. చేత	'by, by means of '
5. తో	'with'
6. పై	'up, above'
7. బయట	'outside'
8. మీద	'upon, on'
9. లోపల	'inside'
10. వల్ల	'be able'

Supplementary vocabulary

Nouns

1. గొడ్డలి (గొడ్డలి-)	'axe'
2. తేడ [tǣḍa] (తేడ-)	'difference'
3. దేశం (దేశం- దేశాని-)	'country'
4. పార్కు (పార్కు-)	'park'
5. పీనాసి (పీనాసి-)	'miser'

6. బడి (బడి), / స్కూలు (స్కూలు-)	'school'
7. బరువు (బరువు-)	'weight'
8. మందు (మందు-)	'medicine'
9. వంకాయ (వంకాయ-)	'brinjal, egg plant'

Exercise 38

Translate the following into Telugu:

1. Is your father coming tonight from Guntur?
2. Is he your boy?
3. If you come to our town would you stay in our house?
4. Did you carry this weight alone?
5. Can your wife cook well?
6. Have you seen all the parks in this country?
7. Are brinjals available in America?
8. Has your daughter returned from school?
9. Did you bring medicine from the hospital?
10. Will you go to India the coming year?
11. That very person is my husband?
12. For this book alone I paid (= gave) twenty rupees.
13. I will come only with you.
14. He will certainly come fast.

Exercise 39

Translate the following into Telugu:

a)

1. He and I studied together (= read ourselves having met).

2. There is a difference of ten years between you and I. (= to to you and to me)

3. I know that you went to America and also returned.

4. Give me a pen and a paper.

b)

1. Either you or I should give money.

2. Her father met meeeither yesterday or day before.

3. I do not know whether this mango sweet or sour.

c)

1. You said that he would come to our house today.

2. That gentleman said that he will give my money tomorrow.

3. I wrote a letter to him that I would go there tomorrow.

4. We invited them saying,"You should come for dinner tomorrow."

5. He asked me, "what time is it now."

6. He told me, "Don't smoke cigarettes."

7. Since he is my younger brother I asked him to do this work.

8. Since I have been (= am) studying Telugu for (= from) two years I can write well in Telugu.

9. He is a wealthy (= a man who has money) man but a miser.

10. You're intelligent, but you don't work well.

Exercise 40

Translate the following into Telugu using appropriate postfixes for the underlined words.

1. He looks stouter than I (= compared to me)

2. I brought mangoes for the children.

3. He got the work done by (= through) me.
4. He felled the tree with an axe.
5. I brought only five dollars with me.
6. With whom are you talking?
7. He is seated (= is sitting) on the chair.
8. He went into his room.
9. When the rain stopped we came outside the house.
10. He fell from above the tree.

PART III

READINGS IN MODERN TELUGU

సంభాషణ

శర్మా రామారావూ రోడ్డుమీద కలుసుకొంటారు

శర్మ: నమస్కారమండీ రామారావు గారు

రా: నమస్కారమండి శర్మగారూ కులాసా?

శర్మ: మీ దయ వల్ల

రా: ఎక్కడికి ప్రయాణం?

శర్మ: స్టేషనుకు వెళ్ళాలి.

రా: ఏం విశేషం?

శర్మ: ఏమీ లేదు. మా స్నేహితుడు మెయిలుకు వస్తున్నాడు.

రా: ఓహో! ఎక్కణ్ణుంచి?

శర్మ: మద్రాసునుంచి వస్తున్నాడు.

రా: అయితే పదండి, టైం అయింది.

శర్మ: సరే, మంచిది, వస్తా.

రా: మంచిదండీ, ఉంటాను.

సంభాషణ

మార్కెట్టు: పండ్ల దుకాణం
శర్మ – అంగడివాడు

శర్మ: ఏమయ్యా మామిడి పండ్లు ఎలా ఇస్తావ్?

అం: ఏరకం బాబు?

శ: ఇదుగో, ఇవి

అం: అవి రూపాయికి మూడు. డజను నాలుగు రూపాయిలు.

శ: ఈ రకమయితే?

అం: అవి కాస్త పాత బాబూ. డజను మూడు రూపాయిలే.

శ: మరి, ఈ రకం?

అం: అది అన్నిటికంటె మంచిరకం బాబూ. డజను అయిదు రూపాయిలు.

శ: అయితే ఏరకం రుచిగా ఉంటుంది, చెప్పు?

అం: బాబూ, డబ్బుకొద్దీ రుచి. ఆ అయిదు రూపాయిల రకమే తీయగుంది.

శ: సరే నాలుగు డజన్లు కావాలి. ఇదుగో డబ్బు.

సంభాషణ

రామారావు – గోపాలం

గో. రావుగారూ. ఈ సెలవులో మేము న్యూయార్కు వెళ్తున్నాం. మీరు కూడా వస్తే బాగుంటుంది.

రా. బాగుంటుంది. వస్తే ఎన్నాళ్ళు ఉంటారు?

గో. వెళ్ళడానికి రావడానికే పన్నెండు రోజులు పడుతుంది. మరి, అక్కడ వారం రోజులయినా ఉండకపోతే ఎలా చెప్పండి?

రా. అయితే ఎలా వెళ్ళటం?

గో. మా కారులోనే పోదాం. అలాకలిసిపోతే ఖర్చు తగ్గుతుంది.

రా. తగ్గుతుంది గాని, కారు దోవలో చెడిపోతే ఏం చేస్తారు?

గో. ఫరవాలేదు లెండి. ఏమీ చెడిపోదు.

రా. అయితే మేంగూడా వస్తాం. సుమారు ఖర్చు ఎంత అవుతుంది చెప్పండి —ఒక్కొక్కరికి.

గో. ఎక్కువుండదండీ. పోనూ రానూ ఒక్కొక్కరికి వంద డాలర్లవుతుందనుకుంటాను.

రా. అయితే ఫరవాలేదు. ఎప్పుడు బయల్దేరుదాం.

గో. ఎల్లుండే.

సంభాషణ

రామారావుగారింటికి శర్మ, స్నేహితుడు గంగాధరంతో వస్తాడు

శః తలుపుకొడుతూ రామారావ్‌గారూ.

నౌకరుః ఎవరండీ అక్కడ?

శః నేనే. రామారావుగారు ఇంట్లో ఉన్నారా?

నౌః ఉన్నారండి. రాండి, కూర్చోండి.

రాః ఓహో. శర్మగారా.

శః వీరు మా స్నేహితుడండి, గంగాధరం.

రాః ఓహో. అలానా? వీరేనా నిన్న మద్రాసునుంచి వస్తారని చెప్పారు?

గంః అవునండి, నేనే.

రాః నౌకరుతో ఒరేయ్. మూడు కప్పులు కాఫీ తీసుకురా.

నౌః సరేనండి.

రాః మీరేం చేస్తున్నారు? ఉద్యోగమా? చదువా?

గంః ఉద్యోగం ఏమీ లేదండి. బాలనీలో రిసర్చి చేస్తున్నాను. ఏదో మా స్నేహి
తుణ్ణి చూసిపోదామని వచ్చాను.

రాః అలానా.

ప్లాట్‌ఫారంమీద జనం కిటకిటలాడుతూ ఉన్నారు. నేను ముప్పై నల్పై గజాలదూరాన ఉన్నప్పుడే రైలు కూసింది. గబగబా పరిగెత్తి అందుకొని ఇంటర్ క్లాస్‌పెట్టెలో కూర్చున్నాను. రైలు కదులుతూ ఉండగా ఇంకొక పెద్దమనిషి వచ్చి ఎక్కాడు. ఆయన స్ఫురద్రూపి. ఖద్దరు కట్టుకొన్నాడు. ఆయన్ను చూస్తే మనకు కలిగే భావాలు ఏమిటి, అంటే—ఆయన చాలా పెద్దమనిషి అనీ, రెండోది ఆయన బాగా చదువుకొన్నవాడు అనీ.

కూర్చొని కిటికీనుంచి బయటికి చూశాడు. —లోపల ఏమీ చూడ వలసింది లేనట్టుగా. చేతులోంచి సిగరుపాకెట్టూ సొప్పెట్టె తీసి తనకు దగ్గరగా పెట్టుకొని మళ్ళీ కిటికీలోనుంచి చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

బుచ్చిబాబు. మూడుకోతులు. అపర్ణ ప్రచురణ, విజయవాడ-2, 1959.
పుట 5.

ఏదో అవసరమున్నప్పుడు తప్ప మనకి యీ రోజుల్లో స్నేహితులు జ్ఞప్తికి రారనుకుంటా. ఆ మధ్య అనుకోకుండా బెంగుళూరు ప్రయాణం తగిలింది. స్నేహితుడు మోహన్ బాబుకి స్టేషన్‌కొచ్చి కలుసుకోవల్సిందని టెలిగ్రామిచ్చి బైలుదేరాను.

సుఖాన్ని పంచుకొన్న స్నేహితులపైకంటె, బాధను పంచుకొన్న స్నేహితుల పట్ల వాటితో కూడుకొన్న ఒక ప్రత్యేకమైన అభిమానం వుంటుందనుకుంటాను.

మహాత్ముడు అస్తమించిన రోజులవి. ఆ వార్త విన్న తర్వాత వారం రోజులు నేనూ, మోహన్‌బాబు సరిగ్గా భోజనం చెయ్య లేదు.

మూడుకోతుల ప్రతిమ ఆ రోజుల్లోనే ప్రచారమైంది. ఒక కోతి చెవులు, రెండోది కళ్ళు, మూడోది నోరూ మూసుకుని వుండే యీ కోతుల ప్రతిమను మహాత్ముడు తనదగ్గర వుంచుకొనేవాడు.

ఆంధ్ర సచిత్ర వార పత్రిక.

వారం రోజులనుంచీ పోలీసులు ఊరంతా గస్తీ తిరుగుతున్నారు. దొంగతనాలు కొంతవరకు తగ్గాయిగాని, పూర్తిగా జరగటం లేదు అని చెప్పటానికి వీలులేదు....చిమ్మచీకటిలో నడుస్తున్నాడు రామస్వామి. కానిస్టేబులుగా మూడు సంవత్సరాల సర్వీసే అయినా అతను ఎంతో ధైర్యం కలవాడు. న్యాయంకోసం పోరాడటానికి అతను ఎప్పుడూ వెనుకంజ వేయలేదు. లంచాల మాట అంటే అతనికి బొత్తిగా గిట్టదు. ముక్కుకు సూటిగా పోతే కాస్త ఆలస్యంగా నయినా తన సామర్థ్యాన్ని అధికారులు గ్రహిస్తారు అనే ఆశ అతన్ని వదల లేదు. చిన్నతనంనుంచీ అతను జీవితాన్ని ధర్మమార్గంలోనే గడపటానికి బాగా అలవాటు పడ్డాడు. ఈ ఉద్యోగంలో ప్రవేశించినప్పటినుంచి అతను ఉదరపోషణకు తోడుగా దేశానికీ ప్రజలకూ కొంతసేవకూడా చేయగలుగుతున్నాను అనే సంతృప్తిని కూడా అనుభవించగలుగుతున్నాడు.

అల్పజీవి. రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి. సౌధసాహితి, విశాఖపట్నం, పుట 63.

ఆఫీసు వెలుపల టీ దుకాణం ప్రొప్రయిటరు ఎర్రగళ్ళ లుంగీ కట్టుకొని, బీడీ కాలుస్తూ టీ కలుపుతున్నాడు. ఉడిపి హోటేల్ ముందు ఎప్పుడూ చూడని కార్ల బారు లేగింది. ప్రేమ సినిమాకి అందర్నీ పూర్ణాకి రమ్మని లౌడ్‌స్పీకర్స్ ఆహ్వానిస్తున్నాయి. ముగ్గురు పిల్లలూ, ఇద్దరు పెద్ద వాళ్ళూ ఐస్‌ఫ్రూట్ తింటున్నారు. ఒక పిల్లడి మంచు ముక్క మన్నులో పడింది. సైకిల్ మీంచి ఒకడు పడబోయి పడలేదు. సిల్కుసూటు వేసుకున్న సప్లయ్ ఆఫీసు గుమాస్తా కోనాకి కాండ్రించి ఉమ్మేడు. కిళ్లీ దుకాణం దగ్గర నిల్చున్న ఆసామీ కాణీ వేద్దామా అర్ధణా వేద్దామా అని అరనిముషం ఆలోచించి ముష్టివాడికి అర్ధణా వేసేడు కానీ కసపస. రాత్రి వేళ కనిపించే సిల్కు జాకెట్టు పిల్ల లైట్ హౌస్ వైపుకి సాయంకాలమే పయనం సాగించింది. సందు చివర్న రిక్షా పడిపోయింది. దెబ్బ తగిలిన రిక్షావాడికి దెబ్బ తగలని పెద్దమనిషి డబ్బులివ్వకుండా వెళ్ళిపోయాడు. బండీలో కూర్చున్న బెంగాలీ పిల్లవైపు కిరాణా కొట్టు దగ్గర కూర్చున్న ఒడ్డిమంగలి నిగావేసి చూసేడు. బెంగాలీ పిల్ల కిళ్లీ నములుతూ షాపులోవున్న రిబ్బన్లవైపు చూస్తోంది. భారతీ వాచకాలు ఎక్కడండీ దొరుకుతాయి అని పదహారేళ్ళ అమ్మాయి ఫస్టుఫారం తెలుగు పుస్తకం గురించి ఇంకొకర్ని అడుగుతోంది. ఒక్క కాణీ ఇప్పించు నాయనా అని షర్టు లేని ముష్టివాడు పాన్ వేసుకొన్న సంగీతం మాష్టర్ని అడిగేడు. ఒక రూపాయుంటే ఇద్దూ బావా అని నీలి రవిక వేసుకొన్న వెలయాలు బొమ్మల షర్టు వేసుకొన్న విటకాణ్ణి సందుమలుపులో అడిగింది. ముందు నాకో అర్ధరూపాయుంటే ఇయ్యవే అని అతగాడు అర్జంటుగా అడిగేడు ఆమెని. జన బాహుళ్యాన్ని పక్కకి తప్పుకోమని జట్కావాడు హెచ్చరిస్తున్నాడు.

పెంకుటిల్లు. కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు. దేశికవితామండలి, విజయవాడ-2, 1957. పుట 1.

నాలుగురోడ్లు కలిసే చోటుకు కొంచెం ఇవతలగా ఎడంవైపు సందులో— ఒక పెద్ద ఇల్లు వుంది. ఆ సందులో మొదటి ఇల్లు అదే, పెంకుటిల్లు. ఇంటి ముందు భాగంలో ఖాళీప్రదేశం. చాలా విశాలమైన ప్రదేశం. మధ్య — బయట రోడ్డుమీద నుంచి లోపల ఇంట్లోకి పోయేందుకు చిన్నదారి ఏర్పాటు చేయబడి వుంది. ఆ దారికి అటూ ఇటూ వున్న విశాలమైన ప్రదేశంలో ప్రస్తుతం చెట్టూ చేమా ఏదీ లేదు. పైపెచ్చు పరిశుభ్రం చేయబడి కూడా లేదు. నానా చెత్తా చెదారం, పనికి రాని సామాను చెల్లా చెదరుగా వుండి ఓ విధమైన అసహ్యాన్ని కలుగ చేస్తాయి.

ఆ పెద్ద పెంకుటిల్లు కూడా అలాగే వుంది. దాన్ని బాగుచేద్దామని గాని, శుభ్రంగా వుంచుదామనిగాని, ఎవరికీ ఆలోచన వున్నట్లు కనబడదు. పైకప్పు సరిగ్గా లేదు. వాన కురిస్తే నీరంతా ఇంట్లోనే వుంటుంది. గోడలకు సున్నం పూసి ఎన్ని సంవత్సరాలు గడిచిందో. చాలా గాలివానల్ని చూసిన ఆ ఇల్లు ఇంకో రెండు పెనుతుఫానులు వస్తే నామరూపాలు లేకుండా సమసి పోవచ్చు.

ఆంధ్ర సచిత్ర వార పత్రిక. 1-4-61. వేమూరి సుబ్రహ్మణ్యం. ఉదర పోషణ. పుట16.

పదో నెంబరు సిటీబస్సు యూనివర్శిటీ దగ్గిర ఆగింది. అది అంతటితో సరి. మళ్ళీ తిరిగి వెనక్కి పోతుంది. ఉదయం ఎనిమిది గంటలు అవుతోంది. అందుచేతనే అందులోంచి ఎక్కువమంది దిగేశారు. దిగిన వాళ్ళలో, ఇద్దరు విద్యార్థులు అక్కడే ఉన్న కాఫీ హోటలులోకి వెళ్ళారు. ఇంకో ఇద్దరు విద్యార్థులు క్యాంటీన్‌లో కాఫీ బాగుంటుందిరా అనుకొంటూ గేటులోంచి లోపలికి వెళ్ళారు. ఒక విద్యార్థిని మటుకు చకచకా అందరికంటె ముందుగానే గేటులోంచి వెళ్ళింది. ఇక మిగిలిన ఒక నడివయస్కుడు అటు యూనివర్శిటీలోకి కాకుండా, ఇటు కాఫీ హోటలులోకీ కాక సరాసరి బయలుదేరాడు. రెండు ఫర్లాంగులునడిచి ఒక కొత్తగా కట్టిన డాబా ముందు నిలబడి దుర్గయ్యగారూ అని కేక వేశాడు.

లోపలినుంచి ఒక ఆరేళ్ళ పిల్ల బయటికొచ్చి నాన్నగారు జపంచేసుకొంటున్నారు. కూర్చోండి అని చెప్పి లోపలికెళ్ళింది. ఆయన వరండాలో ఉన్న నాలుగు కుర్చీల్లో ఒకదాంట్లో కూర్చున్నాడు. వరండాలోంచి ఎదురుగా సముద్రం కనబడుతోంది. అప్పుడు ఒకటి రెండు పడవలు సముద్రంలోకి బయలుదేరినయ్. దుర్గయ్యగారు ఊరికి దూరమయినా చక్కటి చోటుచూసి మరీ ఇల్లు కట్టుకొన్నారు. పొద్దున లేవగానే మునిసిపాలిటీ లారీలు, సిటీ బస్సులు కాకుండా ప్రశాంతంగావున్న సముద్రం, సూర్యోదయం కనిపిస్తుంది. సిటీగా మారిపోతున్న యీ విశాఖపట్నంలో ఇంతకంటే ఏం కావాలి? అని మనస్సులో అనుకొన్నాడు. ఇంతలో డాబా ముందున్న మొక్కలమీద ఆయన కళ్ళు పడినయ్. మెల్లిగా కుర్చీలోంచి లేచి ఒక్కొక్క మొక్కనే చూస్తూ మెల్లిగా తిరుగుతున్నాడు.

ఇంతలో దుర్గయ్యగారు లోపలినుంచి వచ్చాడు. వస్తూనే నమస్కారం కోదండ రామయ్యగారూ. ఎంత సేపయింది వచ్చి? అన్నాడు. దుర్గయ్య ఎర్రగా, బొద్దుగా, పొట్టిగా బట్టతలతో పదిమందిలోవున్నా ఓ ప్రత్యేకమైన మనిషిగా కనబడేటట్టుంటాడు.

గురజాడ అప్పారావు: "మీపేరేమిటి?" కథామంజరి. పేజీలు 52, 53

దేవుడు చేసిన మనుష్యుల్లారా, మనుష్యులు చేసిన దేవుళ్లారా
మీపేరేమిటి?

మా స్థానానికి ఎనిమిది మైళ్ల దూరంలో రామగిరి అని ఒక విష్ణుక్షేత్రం గలదు. దాని వర్ణన మరి ఒకమాటు చేస్తాను. ఇప్పటి మట్టుకు మీకు తెలియవలసిన దేమంటే: అక్కడి విష్ణుక్షేత్రం ఆధునికం. అవూరి నల్లకొండల నడుమను శిథిలమైన బౌద్ధకట్టడములు కలవు. అక్కడ వారు వాటిని పాండవుల పంచలంటారు. ఈ దేశంలో పాండవులు వుండని గుహలూ, సీతమ్మవారు స్నానమాడని గుంటలూ లేవు.

ఒక పెద్ద గుహలోనున్న బౌద్ధవిగ్రహమును శివుడని, దాని ప్రక్కనున్న దేవీ విగ్రహమును గౌరి అని భావించి జంగాలు పూజచేస్తున్నారు.

ఉండగా ఉండగా కొన్నాళ్లకి ఒక దొర గుమాస్తాలతోను బిళ్లబంట్రోతులతోను వచ్చి మెట్ల పడమటనున్న ముదరమామిడితోటలో కాంపు జమాయించాడు. మరిన్ని వందలకొలది కూలీలను కూర్చి కొండలమధ్య నున్న దిబ్బలు త్రవ్వించడం ఆరంభించాడు. ధనంకోసం త్రవ్వుతున్నాడని అక్కడివాళ్లంతా అనుకున్నారు. కాని విరిగిన ప్రతిమలూ, చిలుగు చెక్కినరాళ్లూ, పాడుకు పోయిన పాతకుండలూ మండలూ బళ్లమీద వేసికి ధనంకంటేనూ మరీ ఎక్కువ భద్రంగా పేర్చిపేర్చాడు. ఇవి : చూచుటకే మేం వెళ్లాం.

మేం అవూరు వెళ్లేసరికి, జంగాలు పూజచేసే పాలరాతి బుద్ధప్రతిమను గూర్చి వూరంతా కోలాహలంగా వుండెను. ఆ బొమ్మ మేం చూశాం, బహు సొగసైనది. ఇంత తీర్చిన చిత్రము గాంధార దేశంవైపు తప్ప మరొక్కటి దొరకదని వాళ్లమేనేజరు చెప్పారు. ఆ దొరగారు దానిమీద కన్ను వేసి ఇస్తారా? అని అడగగా, శైవులూ పెద్దలు ప్రాణములు నయినా యిత్తుముగాని, దానిని యివ్వజాలము అనిరి. దొర గారు నలుగురిలో సాయిలాపాయిలాగా తిరిగేవారు గనుక మర్యాదగా జవాబు చెప్పారు. మరివకరైతే, కథ చాలా దూరం వెళ్లివుండును. దొరగారు అంతటితో ఆ ప్రయత్నం మానుకున్నారు.

ఇలావుండగా ఒకనాడి రాత్రి పూజచేసే జంగం శరభయ్య ఆ ప్రతిమను పెగిల్చి, కొనిపోయి, దొరగారికి రెండు వందలకి అమ్మబోయాడు. దొంగతనంగా తెస్తివి, పుచ్చుకోజాలను అని దొర తనకు మాటరాకుండ నుండగలందులకు వూరి పెద్దలకు కబురుపెట్టాడు. ఏమిటి, దొరబుద్ధి దక్కునా అని శరభయ్య కొంత ఆశ్చర్యపడి కొంచం తనుబాటు కాగానే, మెట్లవైపు పరుగుపుచ్చుకున్నాడు. నాటికి నేటికీ మరి శీకరు లేదు.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ. ఏమి సంబంధము? కథామంజరి. దక్షిణ భారత పుస్తకసంస్థ, మద్రాసు, 1957. పుటలు 1,2.

అప్పటికి నాకు పదహారేండ్లో, పదిహేడేండ్లో, నాకు సరిగా జ్ఞాపకం లేదు. ఏదో బంధువుల యింట్లో పెళ్లికి వెళ్లాం ఒక ఊరు. మేము మగ పెళ్లి వారము. ఒక యిల్లు విడిదికి యిచ్చారు. ఆ యింటివాళ్లు వాళ్ళయింట్లో కొంతమేర సర్దుకొని తక్కినభాగం విడిదికి వదలి పెట్టారు. కాని అది పల్లెటూరు. అయిదు రోజుల పెండ్లి. పెళ్ళివారింటికి ఆ యింటివారుకూడ రెండుపూటలు భోజనానికి. రెండురోజులు గడిచేటప్పటికి వాళ్ళూ, వీళ్ళూ కలిసి చనువుగా ఉంటున్నారు. మూడవ రోజున మధ్యాహ్నం అనుకుంటాను, నేను చావట్లో పడుకొన్నాను. ఆ యింటాయన చనిపోయాడు. ఆయన భార్య, కూతురు ఆయింట్లో ఉంటున్నారు. మగపిల్లలున్నారు. వాళ్లు చదువుకోటానికి వెళ్లారో యేమో? ఊళ్ళో లేరు. ఈ రెండు రోజులబట్టీ నేనెవ్వరో వాళ్ళకు తెలుసు. నేను చదువు కొంటున్నానని, మాది అన్నోదకాలకు లోపంలేని సంసారమని ఆవిడకి తెలిసింది. నేను కొంచెం తెలుగులలో పరిచయం చేయటం, కంఠమెత్తి పద్యం శ్రావ్యంగా చదవటం అప్పటికే ఉంది. సామాన్యంగా మన యిళ్ళల్లో ఆడవాళ్లు భర్తలు పోయిన తర్వాత భారతమో, భాగవతమో, భక్తవిజయమో, ఇల్లాంటి గ్రంథాలు చదువుకుంటూ కాలక్షేపం చెయ్యటం సహజమే. ఆవిడకూడా అటువంటిదే. అందుచేత నేను తెలుగు పుస్తకాలతో పరిచయం కలవాణ్ణి అని తెలియటం మూలంగా నేనంటే ఈ రెండు రోజుల్లో కొంచె మక్కువగా ఉంది.

ఆవిడ కూతురు అప్పటికి పదేండ్ల పిల్ల. కాని పొడుగరి. చిదిమిదీపం పెట్టవచ్చు. తల్లి చాలా భారీ మనిషి. ఆ అమ్మాయి కూడా పెద్దదైతే తల్లి యంతటిది ఔతుంది లాగా ఉంది. పుష్టి గల పిల్ల. చేతులు పొట్లాలల్లే ఉన్నవి. ఆ మొగములోని అందము చెప్పటానికి వీలులేదు. పెద్ద కళ్లు, గుబురుగా పెరిగిన నల్లని కనుబొమలు. భగవంతుడు సౌందర్యం అంటే ఇట్లా ఉండాలి అని చేసి చూపినట్లుగా ఉంది ఆమె మొగం. ఆపిల్ల నవ్వుతుంటే ఇప్పుడు తలుచుకుంటే అప్పుడు నేనెంత ఉవ్విళ్లూరానో తెలుస్తోంది. కాని ఆ పిల్లను చూచి నేనెంత సంతోషించానో మనస్సులో అంత దిగులూ పడ్డాను. మా నాయనగారు నాకు పదియవయేటనే పెండ్లి చేశారు.

శ్రీరంగ శ్రీనివాసరావు. ఒక్కల . చరమరాత్రి. గుప్తా బ్రదర్సు, విశాఖపట్నం, 1957. పుటలు 109-113.

ఒక్కల, ఒకకల, ఓకల, నిన్నరాత్రి నేను కన్న ఒకకల. మొగాళ్ళు కలలు మాత్రమే కంటారు. ఆడవాళ్ళు పిల్లల్ని కనగలరు. ఇది ప్రారంభం, విష్కంభం.

అసలు కల కథ...ఎక్కడో పోతున్నాను. టైమ్ కాలం లేదు. స్థలం కూడా లేదు. కలని కథగా రాయాలన్నా ఫిల్ముగా తీయాలన్నా ఎక్కడ ప్రారంభించాలో ఎక్కడ ముగించాలో తెలియదు.

ఎక్కడ జరిగిందో తెలియదు. ఏం జరిగిందో తెలియదు. అయినా ఎక్కడో ఏమిటో చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

మీరు వెలుగులోనో చీకట్లోనో మేడమెట్లు ఎన్నోసార్లు ఎక్కేవుంటారు. ఎన్నో కొన్ని సార్లు దిగేవుంటారు. నాకలలో నేను చేసిన పనికూడా అదే. కాని- అదుగో అక్కడే వుంది. ఈ మెట్లు ఎక్కుతున్నానో దిగుతున్నానో తెలియదు. వెలుగో చీకటో తెలియదు. నాకలని మాటల్లో మళ్ళా చెప్పటానికి ఎందుకు కష్టపడుతున్నానో ఇప్పటికి మీకు తెలిసిందను కుంటాను.

ఇంకో చిక్కుకూడా వుంది ఇందులో. ఈ యెక్కడం దిగడం నేనొక్కణ్ణే కాదు. నాతో బాటు మరోమనిషి కూడా నాకన్న ముందుగా, నాకు- దారి చూపిస్తూగా కాదు కాదు, నా వెనక కాలు నేను తీసిన దానినే నేను దిగి పోతూవుంటే నాతోపాటు దిగిపోతూ, నేను మెట్లు యెక్కుతూవుంటే నాతో బాటు ఎక్కుతూ.

మునిమాణిక్యం నరసింహారావు. సంవత్సరాది తీర్మానాలు. *వినోద వ్యాసములు.* కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు, రాజమండ్రి 1955. పుటలు 1-18.

సంవత్సరాదినాడు మేహాకాన్ని కొత్త తీర్మానాలు చేసుకొని, వాటిని అనుసరించి జీవితాన్ని కొత్త పోకడలో నడపాలనీ, కొత్త పంథాలలోకి తిప్పాలనీ నిశ్చయించుకొన్నాను.

గడచిన జీవితంలో జరిగిన లోటు పాట్లను గుర్తించుకొని, భావి జీవితం సౌందర్యమయం, సౌభాగ్యవహం కావడానికి ఎట్టి మార్పులు అవసరమో ఆలోచించుకొందాం అనుకొన్నాను.

గడచిన జీవితం ఆలోచిస్తే భార్యా భర్తలమైన మేము తరుచుగా పోట్లాడుకోటమే పెద్ద లోటుగా కనిపించింది.

ఈ పోట్లాటలు ఎందు కొస్తున్నవీ = ఎందుకు వస్తున్నాయి అని ప్రశ్నించుకొన్నాను. ఎంత ఆలోచించినా మేము రోజూ ఎందుకు పోట్లాడు కొంటున్నామో తేలలేదు. అమెరికా స్వాతంత్ర్య యుద్ధానికి పదకొండు కారణాలున్నవి. అన్నీ నాకు కంఠతా వచ్చు. కాని మా పోట్లాటలకు ఒక్క కారణం కూడా నాకు తోచలేదు.

భార్య కాపరానికి వచ్చిన తరువాత మొదట్లో భర్త మాట్లాడుతూ ఉంటే భార్య ఆనందంగా వింటుంది. ఆ తరువాత భార్య మాట్లాడుతూ ఉంటే భర్త సంతోషంగా వింటాడు. మరికొంత కాలానికి భార్యా భర్తలు మాట్లాడుతూ ఉంటే వాడకట్టు వాళ్ళు అంతా వింటారు. ఇది అందరి అనుభవంలోని విషయమే. ఇంత విశ్వజనీన విషయాన్ని గురించి శాస్త్రజ్ఞులు వ్రాయలేదు, పరిశీలన చెయ్యలేదు.

ఉప్పల లక్ష్మీనారాయణ. [illegible]. [illegible], హైదరాబాదు-2, 1957.

సవినయం

పుటలు 1,2

వాడుకభాషలో పుస్తకం వ్రాయడానికి నాకిది మొదటి ప్రయత్నం. నాటికి చూసిన గ్రంథాలు కూడా లేవు. సంస్కృతభాషాపాండిత్యంగాని తెలుగు వ్యాకరణంలో పరిచయంగాని వాడుకభాషలో గ్రంథములు వ్రాయడానికి అవసరం లేకపోవచ్చు. [illegible] తెలుగుభాష రాయడానికి సంస్కృతభాషలో సంబంధంలేని పద్ధతి వారిలో [illegible]. తెలుగు సంస్కృతపదాలతోటి యిప్పు డాంగ్లభాషా పదాలతోటి తెలుగుభాషయొక్క [illegible] మాట్లాడ్తారు. ఈ భావాలను కలిపి దేశీ అచ్చతెలుగుమాటలున్నా సంస్కృతపదమనగానే [illegible] మాట అనుకు లేకపోవడం మామూలా అయింది. అందువల్ల పచ్చని తెలుగుమాటలన్నీ మనాలుపడి భాషలో సౌందర్యం తక్కువయింది. తెలియజేయడమను తెలుగుభాషయొక్క [illegible] యీ గ్రంథం వ్రాయడానికి ప్రయత్నం చేశాను.

విద్యార్థులూ సంఘమూ క్రియాచరణమందుంటా మన మాతృభాషలోనూ వాస్తవ భాషలోనూ అభిమానమూ లేవు. ఒకోసారి మాతృభాషం మరింత [illegible] వ్రాయడం అవసరమయింది. వ్యక్తిగతమైన మాటలను చెప్పడానికి వ్రాయడం చదవడం [illegible] వ్యక్తిగతమైన మాటల వాడుకవల్ల వారిలో వాడుకభాష చదువుతూ ఆనందం కలుగుతుంది. తెలుగుభాషను నోటి మాటలుగా మార్చి చదవడానికి [illegible] మాతృభాష వాడుకభాష పదములో చొప్పగా వాడబడే పద ఉంటుంది. మాతృభాష [illegible] గాని చదువరు ప్రాంతీయ వాడుకభాషలో కూడి ఉచ్చరించగాని లేకపోతే తెలియదు. ఈ మొదటి ప్రయత్నం ఇంకా కొన్ని ముద్రించబోయేవాటి మరి కొన్ని గ్రంథాలు వ్రాయబడిన దారిక.

ఈ పుస్తకానికి మొదట మాటలన్ని [illegible] వ్రాయడం ప్రారంభించాను. కొంత కాలం పోయిన తరువాత సంగతులన్నిటిని వివరం చేయవలసి వచ్చింది. అందుకని రెండుపేర్లూ పెట్టాను. యేది తగినదో పాఠకులు నిర్ధారణ చేయాలి.

భాషయొక్క స్వరూపంలో వాడుకభాషలో వ్రాయడంవల్లనే గ్రాంథిక భాషలోనే వ్రాయడం సులభముగా కనిపిస్తుంది. కాని అదొక దీనికి కారణం. వాటిని తెలుగుభాషలో పూర్ణముగా పరిచయం లేకపోవడం కూడ కారణం. నాకంటె [illegible] నిపుణులైన ఎక్కువ అనుభవం గలిగి తెలుగు భాషయొక్క విశిష్టతను బాగా గుర్తించిన తెలుగుభాషాపండితులు వాడుకభాషలో వ్రాయడానికి వచ్చారు. అయినా వారిదే బాగుంటుందని [illegible]. వాడుకభాషా వాదులలోకూడా ఆధి ప్రాయభేదాలు ఉన్నవని నాకు తెలుసు. ఇందులో [illegible] అభిప్రాయాలుకూడా వున్నారు. అన్ని వైపులనుండి తీవ్రమైన చర్చలు జరుగక మానవు. అయినా చర్చజరిగిన తరువాత అవసరమయింది ప్రయోగములు సరిచేయవచ్చునని నాకు [illegible] వ్రాసి అచ్చు వేయించాను. ఈ పుస్తకం వల్ల యేమయిన ప్రయోజనం వున్నా దీ [illegible].

—ఉప్పల లక్ష్మీనారాయణ

ప్రధాని నెహ్రూ. సోషలిస్టు సమాజ నిర్మాణం. పుటలు 1-3.

సోషలిస్టు సమాజాన్ని నిర్మించాలి అనే ఆదర్శం ప్రత్యేకంగా ఏ ఒక్క పార్టీదిగాని, వర్గానిదిగాని కాదు. సోషలిస్టు సమాజం అనే మాటలను ఒక నినాదం గాగాని, ఓట్లను సంపాదించడానికే కిటుకుగాని వినియోగించటం లేదు. ఒకానొక ఖచ్చితమైన, సంకుచితమైన నిర్వచనాన్ని వాటికి ఆపాదించటం లేదు. కాని వాటి ద్వారా, దేశం ఏ దిక్కుగా పురోగమించ వలసిందీ అనే విషయం మటుకు సుస్పష్టం చేశాం. ఇందులో మాత్రం సందేహం లేదు. ఆ లక్ష్యాన్ని మనం నిశ్చయించు కొన్నాం. ఇక మనకు అదే మార్గం. ఇందు గురించి ఎవరూ పొరపాటు పడ కూడదు. ఆ మార్గాన్ని గురించి నేనొక్కడినే ఆలోచిస్తున్నానని కాదు. గడచిన 40 సంవత్సరాలనుంచి దాన్ని గురించి నేను మాట్లాడుతూనే వున్నాను. కాని యావద్దేశమూ ఇప్పుడు ఈ విధానం గురించే ఆలోచిస్తోంది. ఈ మార్గం పైనే పురోగమిస్తుంది. కాబట్టి ఈ ఆదర్శం యావత్తు దేశంయొక్క సామాజిక సంకల్పం. ఒక్క మాటలో జాతీయ ఆశయం.

పూర్వకాలపు రాద్ధాంత సిద్ధాంతాల్లోంచి మనమంతా బైటపడాలని నా కోరిక. మనముందు ఎన్ని మహావకాశాలు ఉన్నదీ పరికించండి. ఎన్ని ప్రమాదాలను ఎదుర్కొన వలసినదీ ఆలోచించండి. ఈ మహాదేశాన్ని మహాభాగ్యాల దేశంగా రూపొందించ గలిగిన అవకాశాలను సద్వినియోగం చేయండి. శాంతి యుతంగా, ప్రజాస్వామికంగా, సాధ్యమైనంత తక్కువ ఘర్షణలతో దేశాన్ని పునర్నిర్మించాలి. 36 కోట్ల మంది ప్రజలకు సేవచేయటం, అంతే కాదు ప్రపంచానికి కూడా తోడ్పడటం, సోషలిస్టు సమాజాన్ని సిద్ధింపజేయటం శాసనాలతోగాని మరి దేనితో గాని సంబంధించింది కాదు. అవి కావలసినవనూ అవసరమే, ఆ ప్రకారం ఆర్థిక మంత్రి ప్రవర్తించక తప్పదు. కాని నిజానికి మొత్తంమీద మనం ప్రవర్తించేతీరు తెన్నులకు సంబంధించినదే ఈ విషయమంతా. ప్లానింగ్ కమిషన్ ఈ విస్తృతమైన దృక్పథాన్నే అనుసరిస్తోంది. #

పంచాయతీ వ్యవస్థ. సంపాదకీయం. ఆంధ్ర పత్రిక, జూన్, 24, 1961.
పుట 4.

ముందు పంచాయతీలను, పంచాయతీ సమితులను, జిల్లా పరిషత్తులను ఏర్పాటుచేసి ఆతర్వాత అవి ఎట్లావుంటే బాగుంటుందనే ఆలోచన చేయడం బండిని లాగటానికి ఎద్దులనుగాక ఎద్దులను లాగడానికి బండిని కట్టి నట్లు వుంటుంది. ఇప్పుడు సరిగా మన దేశంలో ఈ పంచాయతీ రాజ్యస్థాపన వ్యవహారంలో అదే జరుగుతున్నది. ముందు పంచాయతీలు, పంచాయతీ సమితులు, జిల్లా పరిషత్తులు ఏర్పాటు చేశారు. వాటికి పరిమితమైన అధికారాలు మాత్రమే ఇచ్చారు. పైగా వాటిమీద ప్రతిచోటా ప్రభుత్వోద్యోగుల పెత్తనాన్ని బనాయించారు. ప్రజల చేత ఎన్నిక అయిన ఈ వ్యవస్థలను ఒక్క కలం పోటుతో సూపర్ సీడ్ చేయగల అధికారం కూడా ప్రభుత్వానికి వుంది. ఈ పరిస్థితులలో గ్రామ నాయకత్వం బాగుండలేదని, పార్లమెంటు సభ్యులకు, శాసన సభ్యులకు ఈ వ్యవస్థలో స్థానం వున్నా ఓటు హక్కు లేనికారణాన వాటివల్ల లాభం లేదు. ఎందుచేతనంటే, ఇవి కేవలం డిబేటింగు సొసైటీలు, వీటిలో ప్రజలలో బాధ్యతలను, వికేంద్రీకరించిన అధికారాన్ని నూరి పోద్దామని అనుకోవడం ఒడ్డిలో స్వర్గం ఎక్కుదామని చూచి నట్లే వుంటుంది.

ఇంతకీ ఈ పంచాయతీ రాజ్యం పద్ధతిని అమలులోకి తెచ్చి ఇంకా రెండు సంవత్సరాలు కాలేదు. అప్పుడే ఈ పద్ధతినిగూర్చి ఆలోచించినవారు, నివేదికలు తయారుచేయించినవారు, ఆ నివేదిక సిఫార్సులలో కొన్నింటిని అమలులోకి తెచ్చినవారు పరస్పర విరుద్ధమైన విమర్శలకు దిగుతున్నారు. గ్రామ ప్రజల శీలాన్ని కొందరు మెచ్చుకుంటూవుంటే , కొందరు వాటిని విమర్శిస్తున్నారు. ఆ జనాన్ని కాదు అనుకుంటే, గ్రామాలలో లభ్యం అవుతున్న నాయకత్వాన్ని విమర్శిస్తున్నారు. అంతే గాని, ఈ రెండు సంవత్సరాల అనుభవ ఫలితాలు, పాఠాలు ఏమిటో మాత్రం ఎవ్వరూ ఆలోచించడం లేదు; కాని, ఈ పంచాయతీ రాజ్యంవల్ల దేశం అంతా పూర్తిగా మరమ్మత్తు అయిపోతుందని మాత్రం చెబుతున్నారు.

ప్రణాళికలు ముందడుగు. ప్రణాళికల ముందడుగు. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సమాచార పౌరసంబంధముల శాఖ, 1959.

మనది ప్రజాస్వామ్య దేశం. ప్రజల వైపస్యం ద్వారానే మనం సోషలిస్టు సమాజాన్ని నిర్మించుకొనడానికి పూనుకున్నాం. కొన్ని దేశాల్లో అటు ప్రజాస్వామ్యానికి, ఇటు సోషలిస్టు సమాజానికి రెండింటికీ కూడా హింసాయుత సంఘర్షణలు, విప్లవాలు జరగవలసి వచ్చింది. కాని అలాంటి దుస్సంఘటనలు అవసరం లేకుండానే స్వాతంత్ర్యంతోపాటు ప్రజాస్వామ్యాన్ని సిద్ధించుకున్నాము. మన జాతీయోద్యమపు విశిష్టత ఇది. దాని లక్ష్యం కేవలం స్వరాజ్యం కాదు. ఆ స్వరాజ్యం ప్రజా రాజ్యంగా వుండాలి. అందుకే ప్రజాస్వామిక రాజ్యాంగాన్ని తయారు చేసుకొని, అధికారానికి ప్రజానీకమే మూల విరాట్టు అని నిర్దేశించుకున్నాము. ప్రజలెన్నుకొన్న ప్రతినిధులే రాజకీయ వ్యవస్థను నిర్వహిస్తున్నారు.

అలాగే ఆర్థిక శ్రేయస్సుకుకూడా ప్రజాస్వామిక విధానాన్నే అవలంబిస్తున్నాం. అసలు రాజకీయ వ్యవస్థకు ఎప్పుడైతే ప్రజాస్వామిక విధానాన్ని ఎంచుకొన్నామో, అప్పుడిక ఇతర రంగాలకుకూడా ఆ సూత్రాన్నే వర్తింపజేయాలి. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ అంటే ఏమిటి? ఎన్ని తారతమ్యాలు, ఇబ్బందులు ఉన్నప్పటికీ, ప్రజలలో మొత్తంమీద వివేకమనేది ఉన్నదని, వారు తమ భవిష్యత్తును తాము తీర్చి దిద్దుకోగలరని, వారిపట్ల గాఢ విశ్వాసం వుండడమే. ఏదో ఒకానొక అల్ప సంఖ్యాకుల కూటమి అధికారాన్ని, భాగ్యాన్నికూడా గుత్తగా చేత దక్కించుకొని, ప్రజలకోసం పాటుపడవలసిన దుస్థితి లేదు. దశాబ్దం పైగా స్వరాజ్యం పరిపాలించుకుంటున్నాం. రాజకీయంగా ప్రజాస్వామ్య విధానమనేది ఎంతయు దృఢంగా స్థిరపడ్డది. రెండవ యుద్ధం అనంతరం స్వాతంత్ర్యాన్ని సిద్ధించుకొన్న దేశాలతో పోల్చిచూస్తే, ప్రజాస్వామిక దేశాల శ్రేణిలో మన దేశానిది అగ్రశ్రేణి అంటె అతిశయోక్తి కాదు. స్థిరమై, వృద్ధి చెందుతున్న పరిపాలనా వ్యవస్థ, ప్రజా మోదంతో బలపడుతున్న వ్యవస్థ ప్రధాన అవసరం. అది మనకు చేకూరింది. శతాబ్దాలుగా ప్రజాస్వామిక విధానాన్ని అవలంబిస్తున్న దేశాలుసైతం మన దేశాన్ని మెచ్చి హర్షాన్ని వెలిబుచ్చుతున్నాయి. స్వరాజ్యం వచ్చాక ఒకాన్నొకప్పుడు కొన్ని కొన్ని దేశాల్లో ప్రజల్లో ఐకమత్యం సన్నగిల్లి, [illegible] కలహాలు పెరిగి, ఒకానొక ప్రతిష్టంభన ఏర్పడుతూ వుంటుంది. రాజకీయాధికారంకోసం హద్దులు మీరిన పెనుగులాటలు చెలరేగి, శాంతి భద్రతలకే ప్రమాదం వాటిల్లుతుంది. కాని మన ప్రజానీకపు వివేకం మూలంగా ఇట్టి దుష్ట పరిణామాలకు తావు కలగ లేదు.

డా. నీలం సంజీవరెడ్డి. జిల్లా పరిషత్తులు, ప్రజాస్వామ్యానికి నాంది. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ పౌర సంబంధముల శాఖ, 59. పుటలు 2-4.

ఇవ్వాళ షాద్‌నగర్ పంచాయతీ సమితిని మన ప్రధానమంత్రి శ్రీ జవహర్ లాల్ నెహ్రూ ప్రారంభోత్సవం చేయటం మన అదృష్టం. పరిపాలనా రంగంలో ఈ వికేంద్రీకరణ విధానమనేది కొత్త పద్ధతి. విప్లవాత్మకమైనది. ఇట్టి అపూర్వ విధానం వారి ఆశీస్సులతో ప్రారంభమవటమే దాని విజయానికి శుభ చిహ్నం. సమాజ వికాస ఉద్యమానికి యీ కొత్త విధానం వెన్నుముక వంటిది. ప్రధాన మంత్రి ఆధ్వర్యాన స్వతంత్ర భారతదేశం కష్టాలలోంచి గట్టెక్కుతున్నట్టే, సమాజ వికాస ఉద్యమం కూడా యీ కొత్త విధానం మూలంగా జయప్రదం అవుతుంది.

ఒక విధంగా యీనాడు సమాజ వికాస ఉద్యమ పరిణామానికే కాక, జాతీయ జీవితానికే ముఖ్యమైన దశ. ఈ ఉద్యమానికి రెండు లక్ష్యాలు పునాది లాంటివి. ఒకటి సమాజంలో సర్వతోముఖమైన అభివృద్ధిని సాధించటం, రెండవది వ్యక్తికి స్వశక్తిని ప్రజాస్వామ్యం ద్వారా సమాజానికి లాభై పనులను పూనుకొనే చొరవను సమకూర్చి, పెంపొందించటం. మరి ఈ రెండు కూడా జాతీయ వికాసానికి ప్రాణప్రద మైనట్టివి.

సమాజ వికాస ఉద్యమం 1952 లో ఆరంభమైంది. అప్పట్లో ఈ రాష్ట్రంలో నాలుగు ప్రాజెక్టులే ఉండేవి. కాని ఇప్పటి మండలాల—బ్లాకుల సంఖ్య 282. 17,991 గ్రామాలలో గ్రామీణ జనాభాలో నూటికి 73 మందికి ఈ ఉద్యమం సహాయ పడుతోంది. ఈ కార్యక్రమాన్ని ఆరంభించి నప్పుడు, చాలామంది అంత ఉత్సాహం చూపలేదు. కాని కార్యక్రమ ఫలితం వారి అపోహలను చెదర గొట్టింది. ప్రజలు ఈ కార్యక్రమంలో ఎంతో ఉత్సాహంగా పాల్గొంటున్నారు. కేవలం డబ్బు దృష్ట్యా చూసినా, వారి విరాళాల విలువ రూ. 545 లక్షలు ఉన్నది. అంటే ప్రభుత్వం చేసిన ఖర్చులో సగం అన్నమాట. క్రియా రంగంలో చేసిన కృషి కూడా ఎంతో తృప్తికరంగా ఉంది. దేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాలలోని కృషితో పోలిస్తే, మొత్తం 32 ముఖ్యమైన కార్యక్రమాంశాలలో ఇరవయ్యే డింటిలో మన రాష్ట్రం ముందంజ వేస్తోంది. వ్యవసాయ రంగంలో మన కృషి అద్వితీయమైనది.

అయితే ఇంతవరకు కార్యక్రమం అధికారుల వ్యవహారంగానే వుంటూ వచ్చింది. మనం పెట్టుకొన్న గమ్యాన్ని చేరటానికి ఇంకా చాలా దూరం సాగి పోవాలి. అనుభవం బట్టి ఒక విషయం మాత్రం బోధ పడింది. ప్రజల స్వయం

కృషి ద్వారా తప్ప గమ్యాన్ని చేరలేం, అని తేలింది. అభివృద్ధి వికాసాలు రావాలనే సంకల్పశక్తి వారిలోంచే రావాలి. ప్రజల సంకల్పమే యీ ఉద్యమానికి పెరవాహగా ఉండాలి. అంటే బాధ్యత అనే దానిని ప్రజలకే – అప్ప చెప్పేయాలి. అదే వికేంద్రీకరణ. బాధ్యతను ఒకే స్థాయిలో కేంద్రీకరించకుండా, అన్ని స్థాయులలోనూ దానిని పంచటం. ఒక్కమాటలో, ఒక ప్రాంతం తమ భవిష్యత్తును తాము తీర్చి దిద్దుకోవాలి. ప్రభుత్వం అందుకు తోడ్పడుతుంది.

కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు. [illegible]. [illegible] మంజూష. సాహిత్య అకాడమి, న్యూఢిల్లీ. 1953. పుటలు 269,270.

వర్షాకాలం; నిన్నటినుంచీ ముసురుగా వుంది. ఇవాళ ఉదయం తుంపరగా ప్రారంభమై మధ్యాహ్నానికి కల్లా మరీ జోరయింది వాన.

ఇప్పటిదాకా నిద్రపోయి, వాన ఎలా వుందో చూద్దామని ముందు గదిలోకి వచ్చిన చిదంబరానికి తెరిచివున్న కిటికీలోంచి వాన జోరు గోచరించింది. పొరపాటుచేత కిటికీ తలుపులు తెరవబడి వున్నాయి. పడమటి జల్లుకు గది కింద భాగం బాగా తడిసి పోయింది. పంచా, చొక్కా తడుస్తున్నా లెక్క చేయకుండా, వెళ్ళి తలుపులు మూశాడు.

వాన తగ్గలేదు. ఇంకా తగ్గలేదు. ఇప్పుడు నాలు గయింది. ఇంకా కాసేపటిలో అయిదు, మరికాస్త సేపటిలో ఆరు అంతలో చీకటి పడుతుంది. రాత్రి ప్రారంభ మౌతుంది. తిరిగి రేపటి ఉదయం వరకు ఏ పని చేయటానికి వీలు లేదు.

రెండు మూడు నిమిషాలు అలాగే విసుగ్గా ఆలోచిస్తూ నిలబడ్డాడు. అంతలో టప్పుమని ఒక నీటిబిందువు సరిగ్గా నెత్తిమీద పడింది. వెను వెంటనే యింకొకటి. గ్రహించి, తల పైకి ఎత్తే లోగా మరొకటి. తల ఎత్తి చూశాక యింకొకటి; సరిగ్గా యీసారి నోటిలోకి వచ్చిపడింది—తెరిచివున్న నోట్లోకి.

ఛీ. చిరాగ్గా అయిన రెండడుగులు యివతలకు వేశాడు. ఈ సారి భుజం తడిసింది. విసుక్కుని అవతలకు వెళ్ళాడు. ఈ మారు వీపు తడిసింది, చినుకులు చినుకులు చినుకులు గదంతా కురుస్తూనే వుంది. ఎటు వెళ్ళినా తడిశాడు. నేలంతా తడిసి పోయింది. గోడల మీదుగా నీళ్లు కారిపోతున్నాయి. పై కప్పు అంతా తడిసి ముద్దయింది.

పూర్తిగా తడిసిపోయి, తొందరగా లోపలకు వచ్చాడు. ఇల్లంతా నిర్మానుష్యంగా వుంది. మూడే గదులు మొత్తం. ముందు గది అంతా అలా వుంది. మధ్యగదిలో ఒకమూలకి పరవాలేదు. మళ్ళీ వంటగది ఎంతోసేపు విడిచినట్లు చెమ్మగిలి వుంది.

మధ్య హాల్లో పరిచివున్న చాపమీద మళ్ళీ పడుకున్నాడు చిదంబరం.

చలం. మ్యూజింగ్స్-3. దేశికవితామండలి, విజయవాడ-2, 1957. పుటలు 99-101.

శ్రీ శ్రీ తనకి గీతాంజలిలో ఏమీ కనపడ్లేదంటే, ఆ అనుభవాన్ని కాదన లేను, ఏదో అవునని రాయడం తప్పు. ఓసారి నిజంగా జరిగింది. ఇద్దరు స్నేహితులు వాదించుకున్నారు. కాకినాడలో ఉప్పుకొటార్లు ఉన్నాయని ఒకరూ, లేవని వొకరూ. ఇద్దరూ బైలుదేరారు. జగన్నాథపురం, ఉప్పుమళ్ళ దగ్గరికి వెళ్ళారు.

ఇదేమిటి? కనపడ్డాయా ఉప్పుమళ్ళు? ఓడిపోయినావా?
ఇవి ఉప్పుమళ్ళు కావు.
మరి ఏం మళ్ళు?
ఏం మళ్ళో, ఇవి ఉప్పుమళ్ళు కావు.
మరి ఇదేమిటి? ఉప్పుగాక.
అది ఉప్పు కాదు.
రుచి చూడు. ఉప్పగా ఉందా?
లేదు.
మరి ఎట్లా వుంది.
ఎట్లాగూ లేదు. ఎట్లా వున్నా, ఉప్పగామాత్రం లేదు.
పోనీ అందర్నీ అడుగుదామా?
వాళ్ళమాట నాకేం ప్రమాణం? నా స్వంత అనుభవమేగాని?

ఏమైనా పుష్పధనం, పుష్పంలో వుందో నాశికలోవుందో, రెంటి సంయోగంలో వుందో ఎవరు చెప్పగలరు? మొత్తంమీద ప్రపంచంలో ఎట్లా జరుగుతోం దంటే, చాలా మంది అవునని అంగీకరించింది, ఒకరు కాదంటే, దాన్ని సహేతుకంగా నిరూపించలేకపోతే, ఆ కాదన్నవారిది ఆ లోపం అనిపిస్తుంది. అది ప్రత్యేకమైన అపురూపమయిన విషయమైతే, ఆ శాస్త్రంలో నిపుణులైన వారిమాట విలువిస్తోంది. ఈ పద్ధతిలో లోపాలులేవా అంటే లోపాలేకాదు, ఘోరాలే వున్నాయి. కాని ఇంతమాత్రం ఐక్యమూ లేకపోతే ఒకరికి ఒకరం అసలు అర్ధంకాము.

హరీన్ని నేను మొదట బెంగుళూరులో చాలా ఏళ్ళ కిందట కలుసుకున్నప్పుడు నాతో రామదాసుసంగతీ, సిద్ధారూఢస్వామి సంగతీ మాట్లాడారు. జబ్బుగావున్న తనని ఆ యోగిగారి దగ్గిరికి తీసుకవెడితే తప్పకుండా నయమవుతుందన్నారు. నాకు యోగుల మహత్యంలో ఏమీ నమ్మకంలేదనే నేను వెళ్ళననే అన్నాను. హరీన్ ఆ మాటకి, నా మాట నమ్మలేవా? నేను వృథాగా మాట్లాడే మనిషినా? ఆయన మహత్యంవల్ల నేను కొండమీది నుంచి కిందికి భూమికి రెండడుగులు ఎత్తున ఎగురుతూ వెళ్ళాను అన్నారు. హరీన్ నాతో

అబద్ధమాడడంవల్లయని లేమీ ప్రయోజనం లేదు. తన గొప్పని చెప్పడానికి అబద్ధం చెప్పటంలేదని అని మనస్సే చెప్తుంటోంది. చాలా విశ్వాసంగా నేనున్న బాధ నించి నన్ను తప్పించాలనే ప్రేమవల్ల మాట్లాడుతున్నారు. సులభంగా మోసపోయే మూర్ఖుడుకాదు. మిత్రుడు చాలా తర్క విచారకుడు.

వైకుంఠరావుతో అన్నా నీ నూటం. హార్డీస్ లాగు లాడని అనాదు నాకు తెలీదు. వైకుంఠరావు ఏమన్నాడంటే చూడనగా ఆ ఎగురుతున్నా నను కున్నప్పుడో, నీతో ఆ మాటలు చెప్తున్నప్పుడో, ఒకప్పుడన్నా హార్డీస్ లాగే వుండి వుండా అన్నారు; ఈ నాడూ హార్డీస్ గాని నేనుగాని భగవాన్నించి మామీద ప్రసరించిన అనుగ్రహం మా అనుభవమంటే, మేము మూర్ఖుల మని తీర్మానించడం చాలా అపచారం. చింతపండు నోట్లో వేసుకుని పుల్లగా ఉంది అని ఎవరన్నా అంటే, ఆ పులుపు ఆ చింతపండుదికాదు, నిన్న నువ్వు తిన్న గోంగూర పులుసుది అనిగాని, పుల్లావుంది అని గట్టిగా అనుకున్నావు గనక అట్లా అని పించింది అనిగాని అంటామా?

చింతా దీక్షితులు. నీతిపాఠము. పోస్తకము. నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు,
గూడూరు, 1946.

ఈకాలంలో కుర్రాళ్ళకి పాఠశాల్లో నీతిబోధ చెయ్యక పోవడం చాలా పొరపాటని చాలా కాలంబట్టి నావుద్దేశ్యం. చదువయిపోయిన తర్వాత కుర్రవాళ్ని ప్రపంచకంలో వదిలి పెట్టినప్పుడు వాడికి ఎక్కువ సహాయకారిగా వుండి సంసార సాగరాన్ని యీదడానికిగాని దేశపురోభివృద్ధికి తోడ్పడడానికి గాని అర్హత కలిగించేది నీతిబోధ అవుతుంది గాని—ఈ గణితశాస్త్రాలు, దేశచరిత్రలు, భూగోళ ఖగోళ చరిత్రాదులు కానేరవు. ధైర్యశక్తి, విద్యశక్తి, దేశభక్తి యిత్యాది శక్తులు కుర్రతనంలోనే నూరి పొయ్యక పోయినట్లయితే పిల్లవాడు ప్రపంచకంలో ప్రవేశించడంలోనే వ్యసనాలకు లోబడిపోతాడు. నీతిబోధ లేకపోవడం వల్లనే యీకాలపు కుర్రవాళ్లు తల్లిదండ్రులకు లొంగక యిష్టంవచ్చినట్లు సంచరిస్తూ జీవాన్నీ బుద్ధినీ పాడుచేసుకుంటున్నారు. తల్లిదండ్రులు చెప్పినట్లే ప్రపంచకంలో కుర్రవాళ్లందరూ నడుచుకున్నట్లయితే ఈ ప్రపంచకం యిప్పుడున్న విధంగా వుండక సీదాగా స్వర్గప్రపంచమై వుండేది. ఈ కొత్త ప్రపంచంలో జైళ్ల అవసరం లేదు. మరఫిరంగు లుండక్కరలేదు. కోర్టులు అసలే అవసరంలేదు. కాని ఈకాలం కలికాలంగదా. అందుచేతనే పితృవాక్య పరిపాలకులు చాలా అరుదుగా వున్నారు. అయినప్పటికీ నీతిబోధ తల్లిదండ్రులు చెయ్యక పోవడం చాలా తప్పు. పోనీ వాళ్లు చెయ్యకపోతే పోయిరి, బడులలోనైనా చెయ్యక్కరలేదూ? ఈలోపం తీర్చడానికనే కొందరు ప్రముఖులు, దేశభక్తితో పురిగొల్పబడి, విద్యార్థుల కోసమని కొత్త కొత్త పత్రికలు పెట్టి, ఉపన్యాసాలిచ్చి పాటుపడుతున్నారు. వీరివంటివారే మరికొందరు పనిపాటలు లేక వుద్యోగాలు దొరక్క ఏమి చెయ్యడానికీ తోచక—పోనీ విద్యార్థులకీ నీతిబోధనైనా చెయ్యవచ్చునని. దానివల్ల పుణ్యం పురుషార్థం కూడా—అనుకొని, కొత్త కొత్త విద్యార్థి పత్రికలు పెట్టి దేశసేవ చేస్తున్నారు. దేశ సేవతో బాటు వీరు భాషా సేవ కూడా చేస్తున్నట్లు అనుకొంటున్నారు. వీరా క్రియా ద్వర్థ కరీ బభూవ అన్నట్లు వీరిని ప్రజలు మెచ్చుకుం టున్నారుగాని కుర్రాళ్లు వీరి పత్రికలు చదవక పోవడం చాలా నీచమైన పని. వీరి కోసమని ధన ప్రయాసలకు వెనుదియ్యక పత్రికలు పెట్టితే వాటిని వీరు చదవక పోవడంకన్న తప్పుపని మరి ఏ మున్నది? చదవక ఈ కుర్రవాళ్లు యథా ప్రకారం కాఫీ హోటల్సుకి వెడుతున్నారు. క్రాపింగు లుంచుకుంటున్నారు. నాటకాల్లో వేషాలు వేస్తున్నారు. భావగీతాలు వ్రాస్తున్నారు. నవలలు చదువుతున్నారు. పెద్ద పిన్న తారతమ్యం తెలియకుండా ప్రవర్తిస్తున్నారు. ఈ పత్రికలు చదవక పోవడానికికూడా కారణం

యుక్త వయస్సులో నీతిబోధ చెయ్యక పోవడమే కాని మరి వరది కాదు. ఈ సంగతి గుర్తెరిగి మా కుర్రవాళ్లకి వాళ్ల చిన్నప్పటినుంచీ నీతి బోధ చెయ్యడానికి పూనుకొని ఆ విధంగా చేస్తున్నాను. నేను చేస్తూన్న యీ వుత్తమ కార్యమును మెచ్చుకొని వాళ్ళూ కృతజ్ఞత చూపడం లేదు. లోకమూ చూపడం లేదు. నిజంగా జ్ఞానాభివృద్ధికి తోడ్పడేవారికి యీ కాలంలో మెప్పు లేదు..........

అడపా దడపా మావండి కుర్రవానికి నీతిబోధన చేస్తూ వుంటాను గాని మా పెద్ద కుర్రవాడి విషయంలో మాత్రం ఎక్కువ జాగ్రత్త తీసుకొని ప్రతిదినం ఏదో ఒకవిధంగా సమయం చూసి సూక్తిరత్నములు నాలుగయిదు యిస్తూ వుంటాను. సాధారణంగా సాయంకాలం భోజనాలుచేసిన పిమ్మట అరుబయట మావాడిని కూచోబెట్టి నీతిబోధ చెయ్యడం నా అలవాటు. వాడు అప్పుడే కునికి పాట్లు పడడం వాడి అలవాటు. నీతిబోధ చెయ్యడానికిగాని, ఒక పాఠము మొదలు పెట్టడానికి గాని కొంత తరహ వుంది. బోధన ఒక్కమారు కూచునే కూచోవడం లోనే హరిః ఓం అని మొదలు పెట్ట కూడదు. ముందు ముందుగా కుర్రవాడి మనస్సు కొంత దోహదం చేసి పిమ్మట నీతి బీజాలు నాటవలెను. భూమి దున్నటం ఎటువంటిదో బోధకు ఈ దోహదం అటువంటిది. ఈ నాటి విద్యాబోధకు యిది కీలకము—మూలసూత్రము. ఆ సంగతి గ్రహించిన వాడ నగుటచేత నేను ఒక నాడు మా వాడిని కూచోబెట్టి నీతి బోధకు దోహదం ప్రారంభించాను. అసలు మావాడికి చెప్పదలుచుకొన్న నీతిపాఠము మాతృ భక్తిని గురించి. మా వాడు తరుచు తన తల్లితో భోజనం చేసేటప్పుడూ, బళ్లోకి వెళ్తున్నప్పుడూ, ఏదైనా పని చెప్పినప్పుడూ యితి అంటే ప్రతంటూ వాదం చేస్తూ వుంటాడు. ఆ దురభ్యాసం మానిపించాలనే వుద్దేశంతో యీ పాఠం మొదలు పెట్టాను. ఏమంటారా—భలానా శ్రీరామయ్యగారి అబ్బాయి నీతిమంతుడూ, బుద్ధిమంతుడూ అనిపించుకుంటే తండ్రిగారికి ఘనతగాని పట్టి అల్లరి పిల్లవాడనిపించుకుంటే తండ్రికేమి ఘనత? బాల్యంలో పిల్లవాడు చేసిన తప్పులన్నీ తండ్రివేగా.

అబ్బాయీ, మనవూళ్లో పెళ్లిళ్లు అవుతున్నాయి చూస్తున్నావురా?
ఆ, నేచూస్తున్నా. నాన్నా!—ఎంచక్కా వాళ్లంతా—
ఏమిటి చెప్పు?
నాన్నా, వాళ్లంతా పల్లకీ ఎక్కి ఊరేగుతూండడే చూశాను
ఇంకేమేమి చూశావు చెప్పు
నాన్నా, పల్లకీలో ఎక్కితే ఏలాగ వుంటుంది?
బాగానే వుంటుందిగాని, ఇంకా ఏమేమి చూశావో చెప్పు
నాన్నా—మరి—పల్లకీలో ఎవ్వలంటే—మరి—పల్లకీలో ఎక్కడం ఏలాగ?
పల్లకీలోనా—పెళ్లి చేసుకుంటే సరి. కాని నీవింకా ఏమేమి చూశావు చెప్పు

చాటువుగానే కురుతునాను. ఇక్బాల్. వృత్తాంత ౨౦-౧౧ ఇస్లామిక్ సంస్కృతి సాహిత్య అకాడెమి, న్యూ ఢిల్లీ, ౧౯౫౮.

అయినవేం? మహారాజు ఇలా ఇష్టం కలుగుతున్నా ఇంకెలాగా సంబంధాలు తీసుకురావాలని అని తనను గురించి ఎవరన్నా స్నేహితులు అనుకుంటున్నప్పుడు శ్వేతాంబరానికి కొద్దిగా గర్వమూ, అంత కంటె ఎక్కువ భయమూ కలిగేది.

తన శక్తిలో తనకే లేని నమ్మకం తన స్నేహితులకు ఎందుకుండాలి? ఒకవేళ తాను హనుమంతుడల్లే తన శక్తిసామర్థ్యాలను గుర్తించలేకుండా ఉన్నాడా? అయితే, తనకూ, హనుమంతుడికీ ఒక్క చిన్న విషయంలో పోలిక లేదు—హనుమంతుడు పొగిడితే విజృంభించేవాడు; ఏమాత్రమైన పొగడ్త తనను కుంగదీస్తోంది.

రెండు సంవత్సరాలుగా తాను కళ్యాణికి తగినవాడెవడన్నా దొరుకుతాడా అని వెయ్యికళ్లతో చూస్తున్నాడు. శ్రమాపేక్షాలయ్య అటువంటి వాడెవడూ ఇంతవరకు కనిపించలేదు. ఎవరన్నా తాము సహాయం చేయగలరా అని అక్కలనూ మిత్రులనూ అడుగుదామన్నా వాళ్లు తన అసహాయత్వాన్ని గుర్తించేట్లు లేదు.

శ్వేతు పెద్దదానికింకా పెళ్లి చేయడు కాదేం?

అని ఇవాళ అనుకున్నా రేపే చెప్పు చేస్తారు. మనవాడి లోటి ఏమంత కష్టమైన పని కాదంటే తన బంధువు లేకపోయినా జరిగిన ఈ సన్మానము శ్వేతాంబరం తన చెవులారా విన్నాడు. తాను వింటున్నట్టు వాళ్లకి తెలీదు. అందువల్ల అవి అప్పుడాల మాటలనుకోవడానికి లేదు.

అప్పుడు, తన అసమర్థత ఒక్కడూ గమనించరు. ఆ కారణంచేత తాను బాధ్యతాయుతంగానే పోతున్నాడు. అందుకంటె తనకు కలిగిన లాభం అనగా అంతకూడా లేదు. అన్ని విషయాలలోనూ తనను నిశ్చయంగా నమ్ముతుండే తన భార్య గుణవతి కూడా, మీరు పని చెయ్యటాని వెనకాలే క్షణంలో దానికి సంబంధం కుదరక పోయిందా? మీకసలు తగిన వాడెవ్వడైనా ఉంటాడా? అంటుంది తప్ప ఇది నేను అనుకునే కాదు. మరోసారి ఇన్నాళ్ళయిపోయింది అనదు...

తనలో ఇంత మందికి విశ్వాసం ఉండడానికి గల కారణాలు శ్వేతాంబరానికి తెలియకపోలేదు. ప్రేమ పంచు రూపాయల జీతగాడు, పలుకుబడి గలవాడు. నా కూతురికి పెళ్లి చేస్తున్నాను అనాడంటే ఎంత మంది కుర్రాళ్లు ఎగబడక పోతారా అని కొందరు బంధువుల నమ్మకం. ఎంతమంది స్నేహితుల కూతుళ్లకో సంబంధాలు కుదిర్చాడు. తన కూతుళ్లకు కుదర్చ లేడా అని మరికొందరి ఉద్దేశం.

ఇదంతా నిజమే అనుకున్నా, కళ్యాణికి పెండ్లికొడుకుని తీసుకు రావటానికి చిన్నమెత్తు ఉపకరించలేదు. అది అసలైన నిజం. కొందరు పెద్దమనుషులు తమంత తామై వచ్చి మీ పిల్లను మావాడికి చేసుకుంటాం అని అడుగుతూ, ఇతరులద్వారా అడిగించటమూ జరిగింది. కాని, అట్లా వచ్చిన సంబంధాలలో ఒక్కటి కూడా గుణవతి ఆమోదించలేదు.

గుణవతి లక్ష్యపెట్టడంలో అభిరుచులు. ఎటువంటి వాళ్లకైనా వంకలు పెడుతుంది—వాళ్లంటే తనకు ఇష్టం లేకపోతే అవిడకి హృదయ సౌందర్యమే చప్పుట. మనోసౌర్యం లేదు – ఒకప్పుడుండేదేమో. ఇప్పుడది పుచ్చిపోయింది అని ఒక కవి మిత్రుడు తాను ప్రేమించిన ఒక గొప్పింటి ఇల్లాలిని గురించి శ్వేతాంబరం దగ్గర విరక్తిగా అన్నాడు. ఆ వర్ణన గుణవతికి కూడా వర్తిస్తుందని శ్వేతాంబరానికి అనేకసార్లు అనిపించింది. గుణ వర్ణనలు అన్నీ రెండు రకాలుగా విభజించింది. తన ఇష్టమైనవాళ్లూ, కాని వాళ్లూ ఇష్టు

తైన వాళ్లల్లో లోపాలు ఏ ఒక లోపమయినా కనిపించదు. ఒకవేళ కనిపించినా ఎంతో హృదయౌదార్యపు మన సుపే ఆ లోపాన్ని క్షమిస్తుంది, సమర్థిస్తుంది, సీతాదేవి వెయ్యేళ్లుండబోయిన తరువాత గుణతి తన పెద్ద కూతురుకు కల్యాణిమీద చాలా ప్రేమ. పాపం, దానికి ఏమీ తెలియదు — నిన్న ఇలా గమనించి గాని ఉంటుంటే దానికి మంచి సంబంధం చూడాలి అనీ. ఈ మంచి సంబంధం ఎక్కడా ఉండదో శ్వేతాంబరానికి అర్థం కాలేదు. కల్యాణిని చేసుకుంటా మని వచ్చిన సంబంధాలలో చాలాభాగం తనకుగా నచ్చనివాటనివేమ గాని, తాను చక్కటి పెట్టినా గ్రాహ్యమనిపించే అంతటి సంబంధాలు తప్ప కల్యాణికి రావని అనుకొన నమ్మకం.

అమ్మాయియే గుణ్ణ. మీకు అంతటి కోరిక లేక్కుండా ఉంటుంది. నీ కళ్లకి నీకూతురుకు చక్కన్లే కనిపించగానే సరా? అన్నాడు శ్వేతాంబరం.

నీ మాదిరిగా అన్నవదన చేసుకోవటం నాతోని కాదు.

ఇష్టమైతే అన్నీ చాలన్నట్టే.

పోనీ ఇష్టం లేదే అనుకో

ఎందుకు లేకపోవాలి? లేదే నాకర్థం కాదు.

ఇష్టమైతే లేదే అప్పుడింక నేనుకూడా అనుకున్నా?... ఒక పావుగంటసేపు మౌనంతో వచ్చారు. తాము ప్రారంభించిన విషయానికి, మాట్లాడుకున్న మాటలకూ. సంబంధం లేకుండా పోయిందని శ్వేతాంబరానికి అర్థ మయ్యింది.

నీతో ఏది మాట్లాడాలన్నా చిక్కే. అసలు విషయం వదిలేసి ఎటో వెళ్తుంటావు అని విసుక్కునే వాడాయన.

నేనా ఇంతా నయం మీరే వెళ్తున్నారు. దాని పెళ్లి విషయం ఎత్తితే చాలు మీకు కోపం వస్తే మీకా వాళ్లిగా గిట్టదు. అందుకని మీరే మాట మార్చేస్తారు. ఇంకేదో మాట్లాడుతారు, అనేది గుణ పూర్తి నమ్మకంతో.

తన భర్తకు కల్యాణి అంటే ఇష్టంలేదని రుజువు చెయ్యటానికి గుణమ్మకి దగ్గర బోలెడంత సాక్ష్యం ఉంది. ఊళ్లో వాళ్లందరికి సంబంధాలు కుదర్చగలడుగాని, తన కూతురుకి కుదర్చడు తాను పెంపుడు తండ్రి అయినట్టుగా కల్యాణిలో లోపాలెన్నుతాడు. అది కూడా ఎందుకు?—మంచి సంబంధం చెయ్యటానికా తప్పించుకోవటానికి. సరస్వతమ్మగారి సుశీలకు ఊహించనిగా సంబంధం కుదిర్చిందీ దానికి అంత మంచి మొగుడు వస్తాడని సరస్వతమ్మ కల్లోనైనా అనుకొని ఉంటుందా? ఊళ్లోవాళ్ల కూతుళ్లకు చేసేదానికన్నా కూతురుకు ఎవరన్నా కాస్త ఎక్కువగానే జరుపుకోవాలా, వద్దా?

తన భార్య ఈ ధోరణిలో పడ్డప్పుడు శ్వేతాంబరం అప్రు సన్యాసం చేసి వింటూ ఉండిపోయేవాడు. ఎందుకంటే గుణ్ణ అనే మాటల్లో వాక్యానికి రెండేసి అబద్ధా లుంటాయి. సరస్వతమ్మ కూతురు సుశీలకు, కల్యాణికి ఏమీ పోలిక లేదు. సుశీల చాలా తెలివైన పిల్ల, తెలివిగలది. ఆ పిల్లకు వచ్చిన సంబంధం గుణ్ణ చెప్పేటంత గొప్పదేమీ కాదు. పిల్లవాడికి ఆస్తి లేదు. రెండు వందలు సంపాదిస్తున్నాడన్న మాటే గాని కను బాములమీద వెయ్యికళ్లాగా ఎదుగూ బొదుగూ లేని ఉద్యోగం. ఇంకా పదేళ్లు చేసినా అదే జీతం రావచ్చు. లేదా, లేదే ఉద్యోగం ఊడనూ వచ్చు. ఆ జీతం రాళ్లల్లో ఇద్దరు తమ్ముళ్లకు చదువులు చెప్పిస్తున్నాడు. అందులో ఒకడు కాలేజీ చదువు... ఇలాంటప్పుడు కుర్రవాడికి పంచని బట్టా, మెల్లకన్నూ లోలు ఎర్రగా ఉంటే అందగాడై పోవటాడా? ఇన్నిటికన్నా ముఖ్యమైన విషయం ఏమంటే ఈ సంబంధం కుదిర్చింది శ్వేతాంబరం కానేకాదు. ఆ కుర్రవాడి పినతండ్రి శ్వేతాంబరానికి బాల్యస్నేహితుడు. అందువేత ఆ అబ్బాయి పిల్లను చూడటానికి తనకూడా వెంట పెట్టుకు వెళ్లాడు...

బస్సు ఆగింది – పోయింది పుటలు 28–33: గోపీచంద్ కథలు

రామచంద్రరావు బస్సు దిగాడు. అటూ ఇటూ దిక్కులుచూస్తూ నిలబడ్డాడు. బస్సు బుయ్యి మని మోత చేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

చల్లని గాలి వీస్తోంది. ప్రకృతి శోభాయమానంగా తలూపింది. రామచంద్రరావుకి అంతా కొత్తగావుంది.

అలాగే, ఒక్కక్షణం నిలబడి, ఆలోచించుకున్నాడు. ఎంత కాలమయింది? ఏడాది...ఇ యేలో ఎంతమార్పు. కాలిదారినే బయలుదేరాడు. దారికి రెండు పక్కలా చెట్లూ, పొదలూ...ఆలోచించుకుంటూ వెళ్తున్నాడు:—

ఆమెను విడిచిపెట్టి ఎన్నాళ్ళు వున్నాను...నన్ను గురించి ఏమనుకుంటుందో ...ఇప్పుడు నన్ను చూచి ఏమంటుందో.

శరీరం పులకరించింది. పక్కనున్న చెట్లార్లలోనుంచి పాక గుడ్లగూబ తుర్రున ఎగిరిపోయింది. చెట్ల సందులనుంచి గాలి రివ్వున వీచింది. చెట్లు తలలూపినయ్...

రామచంద్రరావుకి చలీ, దానితో ఒక విధమయిన భయమూవేసింది. కాలరు పైకిలేసి కంఠాన్ని అదుర్దాగా చేత్తో కప్పుకొని చెట్ల సందుల్లో పడి గబగబా నడిచిపోయాడు.

ఆ వూరు రోడ్డుకి దగ్గర దగ్గర మైలుంటుంది. అతడు అటూ ఇటూగా రెండు ఫర్లాంగు లుంటుందను కున్నాడు—ఎంత నడిచినా తరగదు.

ఆగలేక కొంచం దూరం పరుగెత్తాడు.

ఊరు ప్రవేశించాడు—ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచాడు. కాని అతనికి ఉత్సాహంగా లేదు—ఊరంతా మాటుమణిగివుంది. అతడు అలాగే నడిచాడు. ఒక ఇంటిదగ్గర ఆగి తలుపు కొట్టాడు.

నేనే

పేరు చెప్పరాదూ?

కంఠం గుర్తుపట్టాడు. కష్టమేసింది. నా కంఠాన్ని ~~కూడా~~ మరచిపోయారు. నా పాదాలచప్పుడు వినే నన్ను గుర్తించేవారు. ఇప్పుడు...

ఆమె తలుపు తీసింది.

ఎవ్వరూ?

గుర్తుపట్టింది——

మీరా... ఇంట్లోకి వెళ్ళింది.

ఎంత మారిపోయిందీ? ఎంత అందమొచ్చింది..

అతడు వెనుకనే వెళ్ళాడు.

పొయ్యిమ్రూది కళ్ళునలుపుకుంటూ, ఎవ్వతే అమ్మాయీ అని అడిగింది తల్లి.

ఆమె మాట్లాడలేదు.

ఆమె తండ్రి నోట్లోనుంచి చుట్టతీసి ఉమ్మేసి, ఎప్పుడు వచ్చారు? అని ప్రశ్నించాడు.

ఇప్పుడే వస్తున్నా.

కూర్చోండి, నిలబడ్డారే. అన్నది ఆమె తల్లి. రామచంద్రరావు కూర్చున్నాడు. కాని అతనికి భూకంపంమీద కూర్చున్నట్లుగా వుంది. ఆమె నీవు నీవు అనేది ఇప్పుడు మీరు అంటున్నది. ఆమె తల్లి బాబూ బాబూ అంటూ తల నిమిరేది. ఇప్పుడు కూర్చోండి అంటున్నది; ఆమె తండ్రి అబ్బాయీ అనేవాడు. ఇప్పుడు ఎప్పుడొచ్చారు అంటున్నాడు. ఇందుకేనా తానంత దూరం నుంచి వచ్చిందీ? ఈ మార్పుకి కారణం?

ఆమె తండ్రి ప్రశ్నించాడు.

యుద్ధ విశేషాలేమిటి?

రామచంద్రరావుకి యుద్ధం సంగతి పట్టలేదు. వీళ్ళలోని మార్పుకి ఏమిటి కారణం?

ఆమె తల్లి మళ్ళా పొయ్యి వూదుతూ ఉంది. పొగ నోట్లోకివెళ్ళి దగ్గింది. తండ్రి చుట్ట లాగుతూ లాగుతూ ఉపుక్కున ఊశాడు. ఆమె తలెత్తకుండా జాకెట్టు కుట్టుకుంటూ ఉంది. సూది వేలిలో గుచ్చుకుంటే గబుక్కున నోట్లో పెట్టుకుంది. అతడు గదంతా చూచాడు. మహా చిందరవందరగావుంది. వాళ్ళు యిదివరక్కంటే ఎక్కువ దారిద్ర్యం అనుభవిస్తూన్నారని గ్రహించాడు.

ఆమె అన్నా తమ్ముడూ ప్రవేశించారు. తమ్ముడు గంతులు వేసుకుంటూ తండ్రిదగ్గరకు వచ్చి, సుభాస్ బాబుని వర్కింగ్ కమిటీవారు పిలిచారు, అని చెప్పాడు.

ఆ, నేను చెప్పలా. అన్నాడు తండ్రి సంతోషంగా.

ఆమె అన్న నడిగింది. గాంధీ వైస్రాయి సంభాషణలు ఏమైనవి?

అన్న చెప్పాడు— ఇంకా యేమీ తెలియలేదు.

తమ్ముడు, అదికాదే అక్కా ఒకరినొకరు కౌగిలించుకొని కన్నీరు కార్చారు.

ఆమె నవ్వింది.

తల్లి పొయ్యి ఊదడం మానేసి, అయ్యో, పాపం నా బిడ్డకెంత కష్ట మొచ్చిందే అంది.

నేను చెప్పలా? సమయమొస్తే నాయకులంతా ఒకటౌతారు, అన్నాడు తండ్రి.

తమ్ముడు అన్నాడు: ఎట్లా అవుతారు? ఏవో కొన్ని హక్కులు తీసుకొని రాజీ చేసుకుందామంటాడు గాంధీ. సంపూర్ణస్వరాజ్యం ఇస్తేగాని కుదర దంటారు తీవ్రవాదులు.

నాయకులలో సమయానికి ఐకమత్యం కుదరదేమోనని విచారపడ్డాడు తండ్రి.

గాంధీగారు చెప్పినట్లు పోగూడదూ? అన్నది తల్లి.

ఎందుకు పోవాలి అన్నది ఆమె...

రామచంద్రరావు ఇంటి కప్పువైపు చూస్తూ వింటున్నాడు. అతనిని ఎవరూ గమనించినట్లే లేదు. అతని కంతా గందరగోళంగా ఉంది. అతని అవస్థను ఆమె గ్రహించింది. దగ్గరకు వచ్చి—

భోజనం చేశావా?

చేశాను. అబద్ధ మాడాడు.

ఆమెకు ఇంకా మాట్లాడవలసిందేమీ కనబడలేదు. మళ్ళీవెళ్ళి సంభాషణలో పాల్గొన్నది.

ఈసారి రష్యా...

ఈ యుద్ధం రష్యాకు లాభం.

దానికేం లాభం? అది తటస్థంగానే ఉందిగా. అన్నాడు తండ్రి.

కేపిటలిస్టు దేశాలు యుద్ధం చేసుకొని బలహీన మవటం రష్యాకు లాభం కాదూ? అన్నాడు తమ్ముడు.

రష్యా రాజనీతికి జేజేలు అన్నాడు.

రామచంద్రరావు ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్నాడు. వారి సంభాషణ జవహర్‌లాల్ మీదికి తిరిగింది.

ఆమె అడిగింది— ఆయన చైనా ఎందుకు వెళ్ళినట్లూ?

చైనామీద పెద్ద పుస్తకం రాస్తాడు అన్నాడు తమ్ముడు.

తల్లి అందుకుంది. పెద్దలను తృణీకరించకూడదు.

ఉపకార మేముంది? పుస్తకం రాయటం చెప్పు అన్నాడు తండ్రి.

రామచంద్రరావు ఒక మాటా ట్లేకపోయాడు. నెమ్మదిగా లేచి బయట పడ్డాడు. వాళ్ళ సంభాషణలో వాళ్ళున్నారు.

రామచంద్రరావు గబగబా రోడ్డువైపు నడిచాడు. బజారులో కుక్కలు భౌయ్యిమన్నై. ఒక సోడాబండీది అడ్డువచ్చి తొలిగిపోయింది. అతడు అలాగే పోతున్నాడు——

ఏమిటిది? నే నంటే ఎంత ప్రేమగా ఉండేవారు. ఎందుకొచ్చిందీ మార్పు? ఆమె...ఆమె... పరికి కాలరు పైకి తీసుకుని గబగబా నడిచాడు. నాలోనే ప్రపంచమనేదిఇన్నాళ్ళకుబుద్ధి చెప్పుతున్నాం. ఎన్నిచోట్ల తిరిగాం...వాళ్ళ హృదయాలలో ప్రేమలేదు.

ఆలోచించుకుంటూ రోడ్డు దగ్గరకు వచ్చాడు. ఒక చెట్టుక్రింద కూర్చున్నాడు. నక్కలు కూస్తై.

ప్రేమ...ప్రేమ లేదనటానికి వీలులేదు. గాంధీమీద ప్రేమ చూపించారు...సుభాష్ బాబుని ఎంత పొగిడారు...రష్యామీదా...ప్రేమఉంది...వాళ్ళ హృదయాలు ప్రేమతో తొణికిసలాడుతున్నై...కాని అది దేశంమీదికి మళ్ళింది...అవును.

——తానో...తన సంగతి ఆలోచించుకుంటే తనకే చిరాకు పుట్టింది. తాను వేసుకున్న ఇస్త్రీ బట్టలమీద అసహ్యం పుట్టింది. నున్నగా దువ్వుకున్న క్రాపు మీద అసహ్యం పుట్టింది.

ప్రేమ స్టేషను.

బస్సు ఆగింది.

అతడు నిలబడ్డాడు.

కండక్టరు అడిగాడు, వస్తారా?

రాను.

బస్సు వెళ్ళిపోయింది.

అతడు కూర్చున్నాడు. అలాగే కూర్చున్నాడు. ఆ చెట్టు క్రిందే .

శ్రీ శ్రీ: [illegible] [illegible]

[illegible] ధరిత్రి [illegible]
[illegible] గర్వకారిణి
నమామి ధరిత్రి నమస్తం
[illegible]

నమామి ధరిత్రి నమస్తం
[illegible]
నమామి ధరిత్రి నమస్తం
[illegible]

[illegible]
[illegible] సమాహారం
నమామి ధరిత్రి నమస్తం
[illegible]

[illegible]
[illegible] పాలించారు;
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] వెలసిన రాజ్యము:
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
ధరిత్రిలో [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
ధరిత్రిని [illegible]

చెంఘిజ్‌ఖాన్, తామర్లేనూ,
నాదిర్షా, ఘజనీ, ఘోరీ,
సికిందరో ఎవడైతేనేం?
ఒకొక్కడూ మహా హంతకుడు.

వైకింగులు, శ్వేతహూణులూ,
సిథియన్లూ, పారశీకులూ,
మంగోలులు, గ్రీకులు, [illegible]
నాగరికత కత్తుల వంతెన.

అజ్ఞానపు టంధయుగంలో,
ఆకలిలో, ఆవేశంలో —
తెలియని ఏ తీవ్రశక్తులో
నడిపిస్తే నడిచి మనుష్యులు —
అంతా తమ ప్రయోజకత్వం
తామే భువి కధినాథులమని,
స్థాపించిన సామ్రాజ్యాలూ,
నిర్మించిన కృత్రిమచట్టాల్ —
ఇతరేతర శక్తులు లేస్తే
పడిపోయెను పేకమేడలై
పరస్పరం సంఘర్షించిన
శక్తులలో చరిత్ర పుట్టెను.

చిరకాలం జరిగిన మోసం,
బలవంతుల దౌర్జన్యాలూ,
ధనవంతుల పన్నాగాలూ
ఇంకానా ఇకపై చెల్లవు.

ఒక వ్యక్తిని మరొక్క వ్యక్తీ,
ఒక జాతిని వేరొక జాతీ,
పీడించే సాంఘిక ధర్మం
ఇంకానా ఇకపై సాగదు.

చీనాలో రిక్షావాలా,
[illegible] గనిపనిమనిషీ,
ఐర్లాండున ఓడ కళాసీ,
అణగారిన ఆర్తులందరూ —

[illegible], [illegible], [illegible]
ఖండాంతర నానా జాతులు
చారిత్రక యథార్థతత్త్వం
చాటిస్తా రాత [illegible].

ఏ యుద్ధం ఎందుకు జరిగెనో?
ఏ రాజ్యం ఎన్నాళ్ళుందో?
తారీఖులు, దస్తావేజులు
ఇవి కావోయ్ చరిత్ర కర్థం.

ఈ రాణీ ప్రేమ పురాణం,
ఆ ముట్టడికైన ఖర్చులూ,
మతలబులూ, కైఫీయతులూ
ఇవి కావోయ్ చరిత్రసారం.

ఇతిహాసపు చీకటి కోణం
అట్టడుగున పడి కాన్పించని
కథలన్నీ కావాలిప్పుడు
దాచేస్తే దాగని సత్యం.

నైలునదీ నాగరికతలో
సామాన్యుని జీవన మెట్టిది?
తాజమహల్ నిర్మాణానికి
రాళ్ళెత్తిన కూలీలెవ్వరు?

సామ్రాజ్యపు దండయాత్రలో
సామాన్యుల సాహస మెట్టిది?
ప్రభువెక్కిన పల్లకి కాదోయ్,
అది మోసిన బోయీ లెవ్వరు?

తక్షశిలా, పాటలీపుత్రం,
మధ్యధరా సముద్రతీరం,
హారప్పా, మొహెంజొదారో,
క్రో - మాన్యాన్ గుహాముఖాల్లో —

చారిత్రక విభాత సంధ్యల
మానవ కథ వికాస మెట్టిది?
ఏ దేశం ఏ కాలంలో
సాధించిన దే పరమార్థం?

ఏ శిల్పం? ఏ సాహిత్యం?
ఏ శాస్త్రం? ఏ గాంధర్వం?
ఏ వెలుగుల కీ ప్రస్థానం?
ఏ స్వప్నం? ఏ దిగ్విజయం?

VOCABULARY

The vocabulary items, rendered here in Roman transcription are arranged according to Telugu alphabetical order. AnusvĀra(ṃ) which is considered as the secondary form of all the nasal letters has the same order as those of nasals.

The oblique stems of nouns are given in parentheses. In the case of verbs, the forms in parentheses indicate the past, future-habitual and the negative stems respectively.

The abbreviations included within square brackets indicate the languages from which the corresponding items are borrowed.

Abbreviations used in this vocabulary

abl.	ablative case	N.	Noun
acc.	accusative case	neg.pp.	negative participle
Adj.	Adjective	neut.	neuter
Adv.	Adverb	num.	numeral
aux.V.	auxiliary verb	obl.	oblique
caus.	causative	onom.	onomatopoetic
cpd.	compound	past. pp.	past participle
dat.	dative case	Pcl.	Particle
dem.	demonstrative	pl.	plural
Eng.	English	pol.	polite
gen.	genitive	PO.p.	Post position
Hin.	Hindi	pres. pp.	present participle
interr.	interrogative	Pron.	Pronoun
Intrj.	Interjection	sg.	singular
loc.	locative case	Skt.	Sanskrit
masc.	masculine	V.	Verb

GLOSSARY

akka (akka-) N.	Elder sister.
akka/akkā celleḷḷu N. cpd.	Elder and younger sisters.
cf. cellelu	
akkaḍa (akkaḍi-) N.	There, that place.
akkaḍivāḷḷaṃtā (akkaḍi+vāḷḷu+aṃtā)	All those, (the people) of that place.
akkaḍō (akkaḍa + ō)	Just there, there only.
akkaḍō (akkaḍa + ō)	Either/or there.
akkaṇṇuṃci (akkaḍi + nuṃci) abl.	From that place.
akkara (akkara-) N.	Necessity, need, desire.
akkar(a)lēdu	Don't want, don't desire, no need.
coppanakkar(a)lēdu	No need to tell.
cf. coppu.	
akkācelleḷḷu see under akka	
agraśrēṇi (agraśrēṇi-) N. [Skt.]	Top rank, front row.
aṃgaḍi (aṃgaḍi-/aṃgaṭi-) N.	A shop.
aṃgaṭlō (aṃgaṭi + lō) loc.	In the shop.
aṃgaḍiki dat.	To the shop.
aṃgaḍivāḍu	Shopkeeper (he of the shop).
aṃgaḷḷu pl.	Shops.
acca Adj.	Pure, unmixed.
accatelugumāṭa	Pure, Telugu words (Telugu without foreign words)
cf. telugu, māṭa	

accu (accu-) N.	A print, a stamp, a mould.
accuvēyis-(accuvēyiṃc-) V.	Get (something) printed.
aṃja (aṃja-) N.	A step
aṭa Pcl.	So it is said, so it seems.
aṭu Adv.	That, that side, in that way or manner.
aṭu....., iṭu.....	On the one side (hand).... on the other side (hand)....
aṭū iṭū	That side and this side. (either sides).
aṭuvaṃṭi	Of that type.
aṭuvaṃṭidi	A thing of that type.
aṭṭā/aṭlā/alā Adv.	That way, that manner.
aṭṭāgā/aṭlāgā/alāgā Adv.	In that way, that manner.
aṭṭāgu/aṭlāgu/alāgu Adv.	In that way or manner.
aṭṭāgē /aṭḷāgē/ alāgē/	Just in that manner.
aṭṭu (aṭṭi-) N.	That, that type.
aṭṭivi	Those of that type.
aṭṭugā/aṭlugā Adv.	As if, in such a way.
aṭlā, aṭlāgā, aṭlāgu, aṭlugā Same as aṭṭā, aṭṭāgā, aṭṭāgu, aṭṭugā	

aḍugu (aḍig-, aḍugu-, aḍag-) V.	To ask, to question.
aḍagagā	While asking.
aḍigēvāḍu	One who asks.
aḍugutuṃdi/aḍugutunnadi	She/it is asking.
aḍugu (aḍugu-) N.	The foot, the footstep.
aḍugulu (aḍugula-) Pl.	Footsteps.
aṇā (aṇā-) N.	An anna, a monitary unit which is a sixteenth part of a Rupee.
okaṇā (oka + aṇā)	One anna.
ardhaṇā (ardha + aṇā)	Half anna.
-aṃḍī Pcl.	Sir, (a term of polite address).
ēmaṃḍī (ēm(i) + aṃḍī)	What sir!
maṃcidaṃḍī (maṃcidi + aṃḍī)	All right sir, very well sir.
cf. maṃcidi	
atanu (atani-) Pron.	He (informal), that man.
ataḍu (ataḍi-) = atanu	
atanni (atani + ni) acc.	Him.
ativādulu (Pl. of ativādi) N. [Skt.]	Extremists (who hold extreme view
atiśayōkti (atiśayōkti-) N. [Skt.]	Exaggeration.
(atiśaya + ukti)	
adi (dāni-) Pron. dem. (non-masc.)	She, that woman, it, that thing
adaṃtā (adi + aṃtā)	All that.
adugō/adigō	Look there! Behold!
adē (adi + ē) (emphatic)	Just that/she.

adō (adi + ō) (question)	Is that it?
dāṃṭlō (dān(i) + lō) loc.	In (on) it.
dāni gen.	Her, its.
dānimīda	On that.
cf. mīda	
dānni = dānini acc.	Her, that.
adṛṣṭaṃ (adṛṣṭaṃ-, adṛṣṭāni-) N. [Skt.]	Fortune, luck, chance.
duradṛṣṭaṃ	Misfortune, ill-luck.
advitīyaṃ Adj. [Skt.]	Unparalleled, that which has no second.
advitīyamainadī (advitīyaṃ + aina + (a) di)	That which has no parallel.
adhikāraṃ (adhikāraṃ-, adhikārāni-) N. [Skt.]	Power, authority.
adhikārālu pl.	The administrative powers.
adhikārānni acc.	
adhikāri (adhikāri-) N. [Skt.]	One who is in power, officer, administrator.
adhikārulu pl.	Officers, administrators.
adhikārula obl., gen.	
adhvaryū-na N. loc. [Skt.]	Under (one's) leadership. (lit. under the officiating Priest at a sacrifice.).
an(u) (an-, aŋ-, an-) V.	To say.
aṃṭāru	They say, they call (it so).

aṃṭunnāy (i)	They (the things) say, they sound.
aṃṭō (condition participle of an-)	If (one) says/said, as for.
ani	So, so saying, having said.
anī....., anī.....	so....and so.....
aniri	They said.
anē (a)di	That which is said/called, used to say.
anukon/anukun (anukon-, anukon-, anukon-) V. cpd.	To think, to consider (lit. to say to oneself.).
anukuṃṭē	If thought so, if so considered.
anukōṃṭū	Thinking so.
anukōkuṃḍā neg. pp.	Without thinking, without having considered, (without previously planning
anukōvaḍaṃ gerund	Thinking, saying.
anaṃtaraṃ [Skt.]	Then, after, afterwards.
anukūlaṃ (anukūlaṃ-, anukūlāni-) N. [Skt.]	Favourable.
anukūlaṃgā Adv.	Favourably, in keeping with, with resources.
anubhavaṃ (anubhavaṃ-, anubhavāni-) N. [Skt.]	Experience, knowledge gained by experience.
anubhavaṃlōni loc.	In (one's) experience.
anubhavaphalitālu cpd.	The results of experience.

cf. phalaṃ, phalitaṃ

anubhavis- (anubhaviṃc-) V.	To experience.
anubhaviṃcagalugutunnāḍu	He is (constantly) experiencing.
anusaris- (anusariṃc-) V. [Skt.]	To follow.
anusaristōṃdi/anusaristunnadi	It is following.
anēka [Skt.]	Many, several (lit. not one).
~~anni (anniṭi-) N.~~	~~All.~~
~~anniṭikaṃṭē~~	Of ~~all, than all~~.
~~anniṭilō~~	~~In all, among all~~.
aṃta (aṃta-, aṃtaṭi-) N.	That much, so much.
aṃtakaṃṭē	Than that.
aṃtamaṭṭuku	So far, to that extent.
aṃtalō	In the meantime.
aṃtaṭitō	With that much, up to that.
aṃtaṭā	Everywhere.
aṃtaṭanu	All over (the place).
aṃtadi	Like that, of that type.
aṃtidi	(It) is like that.
aṃtā	All.
aṃdaṃ (aṃdaṃ-, aṃdāni-) N.	Beauty.
aṃdaṃgā Adv.	Beautifully.
aṃdam-ayina	(Which) is beautiful.
aṃdaru (aṃdari-) N.	All persons.

aṃdarikaṃṭē	Above all, of all.
aṃdarni/aṃdarini acc.	All, all persons.
aṃdu (aṃdu-) Pron.	That, there.
aṃduku	For that purpose.
aṃduk(u)ani	Considering that it is for that purpose, therefore.
aṃduk(u)ē	Just for that purpose.
aṃducēta	On account of that, therefore.
aṃducētanē	Just for that reason, just on account of that.
aṃdulōṃci/aṃdulō-nuṃci	From within that.
aṃdulaku	For that purpose, in order that.
aṃduvalla	For that sake.
aṃdukon- (aṃdukon-, aṃdukoṇ-, aṃdukon-) V.	To reach at, to get at.
aṃdukoni past. pp.	Having reached at it.
anna (anna-) N.	Elder brother.
annagāru (annagāri-)	Elder brother (polite).
cf. -gāru	
annalu pl.	Elder brothers.
anna/annādammulu cpd.	Elder and younger brothers.
cf. tammuḍu	
annaṃ (annaṃ-, annāni-) N. [Skt.]	Food.
annaṃ + peṭṭ- V.	To serve food (lit. to place food).
annaṃ peḍitē	If food is served.

annōdakālaku dat. (anna +udakālu +ku) cf. udakaṃ	For food and water, for (one's) means.
anni (anniṭi-) N.	All.
anniṭikaṃṭē	Of all, than all.
anniṭilō loc.	In all, among all
apūrvaṃ [Skt.] N.	Uncommon, unique, extraordinary (lit. never before).
appajappēs- (appajappēy-) V.	To entrust, to commit, give over.
appajappēyāli	Should be entrusted.
appuḍu (appaṭi-) N.	Then, that time.
appaṭiki	At that time, by that time.
appaṭik(i)ō	Just by that time.
appaṭidāka	Till then.
appaṭinuṃci	Since that time.
appaṭ(i)lō	By that time.
abaddhaṃ (abaddhaṃ-, abaddhāni-) N.[Skt.]	A lie, falsehood.
abaddhaṃ + āḍu V.	To tell a lie.
abaddhaṃ + cepp- V.	To tell a lie, utter falsehood.
abbā Intrj.	Ouch! (an exclamation of pain, relief, wonder, etc.).
abbāyi (abbāyi-) N.	Boy, lad.
abbō Intrj.	An exclamation of wonder.

abhiprāyaṃ (abhiprāyaṃ-, abhiprāyāni-) N. [Skt.]	Opinion.
abhiprāyālu pl.	Opinions.
abhiprāyabhēdālu pl.	Differences of opinion.
abhimānaṃ (abhimānaṃ-, abhimānāni-) N. [Skt.]	Pride, respect, regard.
abhimānaṃgā Adv.	Respectfully, with regard.
abhivr̥ddhi (abhivr̥ddhi-) N. [Skt.]	Progress, prosperity.
amalu (amalu-) N. [Hin.]	Bringing into effect, execution.
amalulōki + tecc- V.	Bring into effect.
amalulōki + tecci	Having brought into effect.
amalulōki teccinavāru	Those who brought into effect.
cf. tecc-	
amerikā (amerikā-) N. [Eng.]	America.
amerikālōnē	Only in America.
amma (amma-) N.	Mother.
ammāyi (ammāyi-) N.	A little girl.
ammu (amm-, ammu-, amm-) V.	To sell.
ammajūpǣḍu (amma + cūp-) cpd.	He indicated (the intention) to sell (lit. he showed to sell).
ammabaḍḍāy(i) (amma + paḍ-) cpd.	They were sold.
ammitō	If (one) sells.
ammukonnadi (ammu + kon-)	She (herself) sold.

ammō Intrj.	Exclamation of fear.
ay/kā (ay-, avu/au-, kā-) V.	To become, to occur, be accomplished.
ayiṃdi/ayyiṃdi	(It) has become, has occurred.
ayitē/aitē	Well, then (lit. if it be so).
ayina	(Who/which) became.
ayinā/ainā	Even though.
avutuṃdi	(It) happens, occurs; it will be
avutunna	(Which) is being, (which) is becoming.
avun(u)aṃḍi	Yes, Sir!
kāka/gāka neg. pp.	Without being.
ē kāka	Not only.
kākapōṭē	If (it) has not been, If (it) is not possible.
kākuṃḍā	Without (that) being, without completing.
kāgānē	As soon as (it)became.
kādu	(It) is not; no.
kādā/kadā	Is (it) not?
kādu kādu	No, no (it is not that).
kāni	Let it be, alright, okay.
kāni neg. pp.	(That) can't be done.
Kāni.....kāni	Either....or.
Kānipani	The work which can't be done.
kālēdu	(It) did not happen.
kāvaṭam/kāvaḍam gerund	Becoming.
kāvaṭāniki	For becoming, for the occurrence.
kāvāli	Is needed, (One) wants.

ayidu/aidu (ayidu-) N. num.	Five.
ayidō/aidō	Fifth.
ayyō Intrj.	Alas! Exclamation of suffering
ara- Adj.	Half.
(occurs as first member in compound).	
aragaṃṭa	Half an hour.
araṭipaṃḍu N.	Banana.
cf. paṃḍu	
arugu (arig-, arugu-, arag-) V.	To digest.
arigiṃḍi	(It) is digested.

aruvu (aruvu-) N.	A loan, borrowing.
aruvu + tīs(u)kon- V.	To borrow.
aruvu dīsukōvaḍaṃ gerund	Borrowing ([illegible] taking a loan).
ardhaṃ (ardhaṃ-, ardhāni-) N.	Half.
ardhaṇā	Half anna.
arhuḍu	Worthy person.
arhulu Pl.	Worthy persons.
alavāṭu (alavāṭu-) N.	Habit, custom, practice.
alavāṭ(u)ē	Just the habit.
alavāṭu + paḍḍa	Having become accustomed.
alavāṭupaḍaḍaṃcēta	Because of the habit, because of becoming accustomed.
alavāṭukāvaḍaṃcēta	For the reason that it should become a habit.
alā, alāgā (see under aṭṭā, aṭṭāgā	
alāṭi	That type of.
alānā	Is that so?
alpaṃ [Skt.]	Trifling, a little.
alpasaṃkhyākula (alpa + saṃkhyā + ka + lu+a)	Of minority communities (lit. small numbered).
allā/ollā Pcl.	All, already.
avakāśaṃ (avakāśaṃ-, avakāśāni-) N.[Skt.]	Opportunity.

avakāśālanu pl. acc.	The opportunities.
avalaṃbis- (avalaṃbiṃc-) V. [Skt.]	To follow, to adopt.
avalaṃbistunna	←(Which) are being adopted.
avalaṃbistunnāṃ(u)	(We) are adopting.
avalōkis- (avalōkiṃc-) V. [Skt.]	To look at, to examine.
avalōkistē	If (one) looks at, if examined.
avasaraṃ (avasaraṃ-, avasarāni-) N.[Skt.]	Occasion, necessity, urgency.
avasaram + ē	Just the necessity.
avahēḷanaṃ (avahēḷanaṃ-, avahēḷanāni) N. [Skt.]	Disrespect, contempt.
avahēḷanu .acc.)	Disrespect, contempt.
avi (vāṭi-) Pron. Pl.	Those, those things.
vāṭini acc.	Them.
vāṭidvārā	Through them.
av(i)anni	All of them.
asalu (asalu-) N. [Hin.]	Original, real, principal.
asahyaṃ (asahyaṃ-, asahyāni-) N. [Skt.]	Loathsomeness, disgust.
asahyān(i)ni acc.	Loathsomeness, disgust.
astamis- (astamiṃc-) V. [Skt.]	To set, (as the sun, etc.), to disappear, be lost.
astamiṃcina	(Who) died, (that) set.

ā Adj.	That, those.
ākali (ākali-) N.	Hunger.
ākali + av-/ay-	To be hungry.
ākali avutuṃdi	(One) is hungry.
ākali ayitē	If (one) is hungry.
āgu (āg-, āgu-, āg-) V.	To stop, to stay.
āgānu	(I)stopped.
āgi	Having stopped.
āgiṃdi	(It)stopped.
āṃglabhāṣa (āṃglabhāṣa-) N.	English language.
āṃglabhāṣā paṃḍitulu	Scholars in English language.
cf. bhāṣa, paṃḍituḍu	
āṃglabhāṣā pāṃḍityaṃ	Scholarship in English language.
ācāraṃ(ācāraṃ-, ācā rāni-) N. [Skt.]	Custom, religious observance.
ācariṃc-(ācaris-) V.	To observe.
ācariṃci past pp.	Having observed.
-āṭi	An adjectival suffix.
āḍa- Adj.	Feminine.
āḍajanmaṃ	Life of a female (generally considered as miserable).
āḍadi (āḍadi-) N.	A woman.
āḍavāṃḍlu/āḍavāḷḷu Pl.	Women.
āḍu (āḍ-, āḍu-, āḍ-) V.	To play, act, do, dance.
āḍukon-	To play for oneself.

abaddhaṃ + āḍu	To tell a lie.
kaḷakaḷal(u) + āḍu	To shine.
gaṇagaṇal(u) + āḍu	To sound ding dong.
māṭl(u) + āḍu	To speak.
ādarśaṃ (ādarśaṃ-, ādarśāni-) N. [Skt.]	An ideal.
ādhunikaṃ N. [Skt.]	Modern, recent.
ādhunika kālaṃ	Modern times.
ānaṃdaṃ (ānaṃdaṃ-, ānaṃdāni-) N. [Skt.]	Happiness, joy, delight.
ānaṃdaṃgā Adv.	Joyfully, happily.
āpādis- (āpādiṃc-) V. [Skt.]	To apply, to use practically.
āpādiṃcaṭaṃ	The application, the applying of.
āphīsu (āphīsu-) N. [Eng.]	Office.
āme (āme-) N.	She (polite formal).
āmetō	With her.
āmōdaṃ (āmōdaṃ-, āmōdāni-) N. [Skt.]	Approval, gladness.
āmōdis (āmōdiṃc-) V.	To approve, to be glad.
āmōdaṃtō	With approval.
āyana (āyana-) Pron.	He (polite informal).
āyanaku/āyaniki dat.	To him.
āyananu/āyannu/āyanni acc.	Him.

ārambhaṃ (ārambhaṃ-, ārambhāni-) N. [Skt.]	The beginning.
ārambhis (ārambhiṃc-) V.	To begin.
ārambhiṃcin(a)appuḍu	(When) it began.
ārambhiṃcinā	Though (it) was begun.
ārambhaṃ + ay-/av-	To be begun (lit. beginning to happen).
ārambham‿ayyindi/aindi	(It) has begun.
āru (āru-) N. num.	Six.
ārēḷḷa	Six year old, of six years.
cf. ēḍu	
ārō	Sixth.
ārthikaṃ N. [Skt.]	Economy, finance.
ārthika Adj.	Economic, financial.
ārthikaṃgā Adv.	Economically.
ārthika maṃtri	Finance minister.
ārthika sthiti	Economic condition.
ālasyaṃ (ālasyaṃ-, ālasyāni-) N. [Skt.]	Delay, sickness.
ālasyaṃgānayinā	Even if there should be delay.
ālōcana (ālōcana-) N. [Skt.]	Thought, reflection.
ālōcana + cēs-	To think (lit. to do thinking).
ālōcanacēyaḍaṃ	The thinking of.
ālōcis- (ālōciṃc-) V.	To think.
ālōciṃc‿aṃḍi	Consider, Sir!
ālōciṃcaḍam	The thinking.
ālōciṃci	Having thought, deliberated.

ālōciṃcinavāru	Those who have thought.
ālōciṃcinā	Even though (one) thinks.
ālōcistōṃdi = ālōcistunnadi	(She/it) is thinking.
ālōciṃcukoṃdāṃ	Let (us) think (consider).
āviḍa (āviḍa-) Pron.	She (polite informal).
āviḍaki dat.	To her.
āvu (āvu-) N.	Cow.
āvu pālu	Cow's milk.
āśa (āśa-) N. [Skt.]	Desire.
āśayaṃ (āśayaṃ-, āśayāni-) N. [Skt.]	Intention.
āśissu (āśissu-) N. [Skt.]	A blessing.
āśissulu pl.	Blessings.
āśissulatō	With the blessings.
āścaryaṃ (āścaryaṃ-, āścaryāni-) N. [Skt.]	Wonder, surprise.
āścarya + paḍu	To be surprised.
āścaryapaḍi	Having been surprised.
āsāmi (āsāmi-) N. [Hin.]	A person, an individual.
āspatri (āspatri-) N. [Port.]	Hospital.
āhāraṃ (āhāraṃ-, āhārāni-) N. [Skt.]	Food.

āhvānaṃ (āhvānaṃ-, āhvānāni-) N. [Skt.]	Invitation.
āhvānis- (āhvāniṃc-) V.	To invite.
āhvānistunnāy(i)	(Those) are inviting.
ika Pcl.	Now, then, hereafter.
ikkaḍa (ikkaḍi-) N.	Here, this place.
ikkaḍō	Either/or here.
ikkaṇṇuṃci = ikkaḍinuṃci abl.	From here.
iṃkā Pcl.	Still.
iṃkoka (iṃka + oka)	Another (lit. still one).
iṃkokaṭi	Another one.
cf. oka, okaṭi	
iṃkokar(i)ni acc.	Another one (person).
iṃkō = iṃkoka	
iṃglīṣu (iṃglīṣu-) N. [Eng.]	English.
iṃglīṣunuṃc(i)ō abl.	Either/or from English.
icc/ivv/iyy (icc-, is-, ivv-/iyy-) V.	To give.
icci	Having given.
iccinā	Even though (one) gives.
iccēvāṇṇi = iccēvāḍini	(I) would have given.
iccāru	(They/you pl.) gave.
ittumu (archaic habitual)	(We) would give.
ippic- (ippiṃc-) caus.	Cause (it) to be given.
ippiṃcu	Please give! (the imperative of the causative is used as a polite request).

ivvakaṃḍi	Don't give, sir.
ivvakuṃḍā	Without giving.
ivvajālamu	(We) won't be able to give.
cf. cālu	
ivvāli	Must give.
istār(u)ā	Will (you pl.) give?
istāv	(You sg.) will give.
istāv(u)ā	Will (you sg.) give?
iṭīvala Adv.	Recently.
iṭīvalanē	Just recently.
iṭu/iṭlu	This side, on this side.
iṭṭā/iṭlā/ilā	This manner, this way.
iṭṭāgā/iṭlāgā/ilāgā Adv.	In this manner.
iṭṭi Adj.	This kind of.
iṃṭar-klāsu (iṃṭar-klāsu-) N. [Eng.]	Inter-class (a category of compartment in railroad coach).
iṃṭi- see under illu	
iṃḍiyā (iṃḍiyā-) N. [Eng.]	India.
iṃḍlu see under illu	
itara Adj. [Skt.]	Other.
ittumu see under icc/ivv/iyy	
idi (dīni-) Pron. dem. (non-masc.)	This (thing/woman).
dīniki	For this.
dīnikōsaṃ	For this purpose.
dīṃṭlō = dīnilō	In this.

idigō/idugō	Look! Look here! (pointing to nearby objects).
iddaru See under reṃḍu	
iṃta (iṃta-) N.	This much.
iṃtaki/iṃtaku	For this.
iṃtamaṭṭuku	This far.
iṃtalō	Meanwhile.
iṃtavaraku	Till now.
iṃtō = iṃtamātraṃ	Just this much.
iṃtaṭi (gen. of iṃtaṭa)	Such.
iṃtaṭilō	Within this time.
iṃdu (iṃdu-) Pron.	This.
iṃduku	For this.
iṃduguriṃci	Concerning this.
iṃdulō	In this.
iṃduvalla	On account of this, by this.
ippiṃc- see under icc-/ivv/iyy	
ippuḍu (ippaṭi-) N.	Now, this time.
ippaṭiki	By now.
ippuḍē	Just now.
ibbaṃdi (ibbaṃdi-) N.	Problem, difficulty.
ibbaṃdulu pl.	Problems, difficulties.
iravai See under reṃḍu	
ilā, ilāgā see under iṭṭā, iṭṭāgā	
illāṃṭi = iṭlāṃṭi	This type of.

illu (iṃṭi-) N.	House.
illaṃtā	The entire house.
iṃṭ(i)āyana/āyina	The master (man) of the house (lit. he of the house).
iṃṭikappu	Roof of the house.
iṃṭiki dat.	To the house.
iṃṭinuṃci abl.	From the house.
iṃṭilō/iṃṭlō	In the house.
iṃṭlōnē	Right in the house.
iṃṭivāḷḷu	The people (belonging to) of the house.
iṃṭivaipu	Towards (at) the house.
iṃḍlu/iḷḷu pl.	Houses.
iḷḷallō	In the houses.
ivatala (ivatala-) N.	This side.
ivatalagā	On this side.
ivi (vīṭi-) Pron. dem. (non-masc.)	These (things).
ivvāḷa	Today, this time, at present.
iḷḷu, iḷḷalō See under illu	
Ī Adj.	This, these.
Īnāḍu	This day, today.
Īpāṭiki = [illegible]	By now (within this time).
Īyana (Īyana-) Pron.	This man (polite informal).
Īyannu/Īyananu acc.	This man.

uṃcu (uṃc-, uṃcu-, uṃc-) V.	To keep, to place, lay, let be.
uṃcānu	I kept.
uṃcukon-	To keep for oneself.
uṃcukonēvāḍu	One who keeps for oneself.
uṃcudām(u)	Let (us) keep.
uṭṭi (uṭṭi-) N.	A fibrous network sling, suspended net.
uṭlu pl.	Slings.
uṭṭitō	With a sling.
uḍuku (uḍik-, uḍuku-, uḍak-) V.	To boil, be cooked.
uḍakakapōyinā	Even though it is not cooked.
uttaraṃ (uttaraṃ-, uttarāni-) N. [Skt.]	A letter, a reply.
uttarālu pl.	Letters.
utsāhaṃ (utsāhaṃ-, utsāhāni-) N. [Skt.]	Enthusiasm, eagerness.
utsāhaṃgā Adv.	Enthusiastically.
udakaṃ (udakaṃ-, udakāni-) N. [Skt.]	Water.
udakālu pl.	Water; drink.
annōdakāluku	For food and drink, means for living.
udayaṃ (udayaṃ-, udayāni-) N. [Skt.]	Morning, rising of the sun.
udaraṃ (udaraṃ-, udarāni-) N. [Skt.]	The belly.
udarapōṣaṇaṃ	Livelihood (lit. nourishing the belly).
udarapōṣaṇaku	For livelihood.

udyamaṃ (udyamāni-) N. [Skt.]	Effort.
udyamāniki dat.	For the effort.
udyamis- (udyamiṃc-) V.	To attempt, to put forth effor
udyōgaṃ (udyōgaṃ-, udyōgāni-) N. [Skt.]	Job, employment, an enterprise.
udyōgaṃ + cēs-	To do a job.
udyōgaṃceyyakapōtē	If (one) does not do a job.
udyōgi	Employee.
un (un-, uṇ-, uṃḍ-) V.	To be, to exist, to stay.
uṃṭunnāru	(They) are (living).
uṃṭū vacciṃdi	It has been (so) (lit. having been it has come).
uṃṭē (conditional)	If it be.
uṃḍakapōtē	If it will not be.
uṃḍagala	(Which) can be, (that) should be able to be.
uṃḍagā Adv.	Being so, when it was so.
uṃḍaṭam + ē	Just the being, just the existence.
uṃḍani neg. pp.	(That) were not.
uṃḍa vaccu	(One) may remain/stay.
uṃḍāli	(One) should/must be.
uṃḍenu (archaic form of past neut.sg.)	(It) was.
uṃḍē	(That) is/are.
uṃḍēvāḍu	He who is/was.
uṃḍēvi	They (non-human) that would be.
unn(a) + appuḍu	(At) the time it was/is.
unnavi = unnāy(i)	They (non-human) are.
unnā	Though (there) is/are.
unnāḍō	Whether/or he is.

upanyāsaṃ (upanyāsaṃ-, upanyāsāni-) N. [Skt.]	A lecture, speech.
uppu (uppu-) N.	Salt.
ummu (umm-, ummu-, umm-) V.	To spit.
ummāḍu	(He) spat.
ummēsāḍu (ummi + vēs-)	He spat out.
urēy Intrj.	You! (informal in addressing male youngsters).
uvviḷḷūru V.	To be eager, to get excited.
uvviḷḷūrān(u) + ō	(How) eager I was.
usēy Intrj.	You! (informal in addressing female youngsters).
ūdu (ūd-, ūdu-, ūd-) V.	To blow with the mouth.
poyyi ūdi	Having blown the hearth.
ūru (ūri-) N.	A village, town.
ūḷḷu (ūrlu) pl.	Villages, towns.
uḷḷō lēdu	Is not in station (lit. is not in town).
ūrpu N.	Breath.
niṭṭ-ūrpu	A deep sigh.
ūḷḷu See under ūru	

ekkaḍa (ekkaḍi-) N.	Where, which place.
ekkaḍik(i)aṃḍī	Where (to), sir.
ekkaḍivāḷḷu	They (people) of which place.
ekkaḍō	Somewhere.
ekkaṇṇuṃci (ekkaḍi + nuṃci)	Whence, wherefrom.
ekkaḍainā (ekkaḍa + ainā)	Anywhere.
ekku (ekk-, ekku-, ekk-) V.	To climb, to mount, to embark.
ekkagalanu	(I) can climb.
ekkaḍaṃ gerund	Climbing.
ekkalēnu	(I) cannot climb.
ekka + vaccu cpd.	(One) could climb.
ekkāḍu	He climbed.
ekki past pp.	Having climbed.
ekkutunnān(u) + ō	Whether I am climbing.
ekkutū(v)uṃṭē	When/if I am climbing.
ekkudāṃ	Let (us) climb.
ekkē(v)unnānu	I have (definitely) climbed.
ekkōvāṇṇi (-vāḍi + ni)	I (am the one) who would have climbed.
ekkuva Adj.	More, many, excess.
ekkuvagā Adv.	Very much.
ekkuva takkuva	More or less, approximately.
ekkuva maṃdi	Many people, more people.
eguru (egir-, eguru-, egar-) V.	To fly.
egiri past pp.	having flown.
egiri + pō cpd. V.	Fly away.

egiri pōyiṃdi	(It) flew away.
egurutāy(i)	They (non-human) fly.
eṃcukō/eṃcukon	To choose, to adopt.
eṃcukonnāmu	(We) have chosen, (we) have adopted.
eṃcukonnāmō	(What)we have chosen.
eṭu Adv.	Where, what.
eṭuvaṃṭi	What kind of, of what sort.
# eṭu|veḷḷinā	Wherever (one) went.
eṭṭā/eṭlā/elā Adv.	How, in what manner.
eṭṭāgā/eṭlāgā/elāgā Adv.	How, in what manner.
eṭṭi Adj.	How many, what kind of.
eṭlā, eṭlāgā see under eṭṭā.	
eḍam(a) N.	Left, left side.
eḍaṃ vaipu	Towards left, left side.
-eḍu	A suff. denoting quantity as in Eng. -ful, etc.
ettu (ett-, ettu-, ett-) V.	To lift.
etti past pp.	Having lifted.
paik(i)ettu	To lift up, lift upwards.
eduru (eduru-) N.	The opposite, the front.
edur(u) + kon-	To meet, to face.
edurkonavalisiṃdi	(One) ought to face, should be faced.

eduru + cūs-	To expect, to wait, look forward.
eduruc̄ūstunnānu	(I) am expecting.
eddu (eddu-) N.	An ox, a bullock.
eddulu pl.	Oxen.
eddulanugāka	Instead of the oxen.
enimidi (enimidi-) N. num.	Eight.
enimidō	Eighth.
eṃta (eṃta-/eṃtaṭi-) N.	How much.
eṃta-maṃdi	How many people.
eṃtavaraku	To what extent.
eṃtō	So (very) much.
eṃdu (eṃdu-) N.	What.
eṃduku/eṃdulaku	What for, why.
eṃducūta	By what means, whereby.
eṃducētan-aṃṭē	Because.
enni (enniṭi-) N.	How many.
en(ni) + naḷḷu	How many days.
cf. nāḍu	
ennō (enni + ō)	What (lit. how many - th).
cf. -ō/-ava	
ennōsārlu (enni + ō + sārlu)	Many a time, very many times.
cf. -ō 'indefinite'	

ennu (enn-, ennu-, enn-) V.	To count, to reckon.
ennukon-	To choose, elect.
ennukonna	(Who) were elected.
ennika N.	The counting, election.
eppuḍu (eppaṭi-) N.	When, which time.
eppuḍū	Anytime.
eppuḍō	Sometime or other.
ebbeṭṭu-gā Adv.	Distasteful, nastily.
emuka (emuka-) N.	Bone.
vennemuka	Backbone.
erugu (erig-, erugu-, erag-) V.	To know, be aware of, to understand.
erugudunu (archaic form)	I know, I understand.
erra Adj.	Red.
erragā Adv.	As red.
elā, elāgā see under eṭṭā	
ellā/allā pcl.	All, all times, already.
elluṃḍi (elluṃḍi-) N.	Day after tomorrow.
elluṃḍinuṃci	From day after tomorrow.
elluṃḍē	Just the day after tomorrow.

evaru (evari-) Pron. pl. or pol. sg.	Who, which person.
evarni/evarini acc.	Whom.
evarū	Anyone.
evarō	Somebody.
ē Adj. interr.	Which, what.
ē okka	Any particular (lit. anyone).
ēmātraṃ	A little.
ē rōju	Which day, on what day.
-ē Emphatic particle (occurring at the end of a word)	Just, only.
ad(i)ē	Just that, only that.
appuḍē	Just at that time, already.
ēṭa- see under ēḍu	
ēḍu (ēṭi-) N.	Year, year (of age).
ēṭa loc.	At the age, in the year.
padiyava ēṭa	At the tenth year (of age).
ēṭanē	Just at the age.
ēḍādi	A year, one year.
ēṇḍlu/ēḷḷu pl.	Years, years (of age).
padēṇḍla	Of ten years.
ēḍu (ūḍu-) N. num.	Seven.
ēḍō	Seventh.

ēḍus (ēḍc-, ēḍus-, ēḍav-)	To weep, to cry.
ēḍavaru	(They) won't weep.
ēḍustunnadi/ēdustuṃḍi	(She/it) is crying.
ēḍcin(a)aṭlu	As if (one) cried.
eḍcōvāḷḷu	Those who weep/cry.
ēṃḍlu see under ēḍu	
ēdi Pron.	What, which, where.
ēdō Pron. interr.	Something, just.
ēdō avasaraṃ unnappuḍu	Just when it is necessary.
ēṃ/ēmi (ēmiṭi-) Pron. Interr.	What, what thing.
ēmaṃḍī	What, sir!
ēmayyā (ēmi + ayyā)	What, man!
ēmī	Anything, whatever.
ēmō, ēmiṭō	Something, what so ever (doubt).
ērcipērcu V.	To select and arrange.
ērpaḍu (ērpaḍ-, ērpaḍu-, ērpaḍ-) V.	To occur, to happen, to become.
ērpaḍutū uṃṭuṃdi	(It) goes on happening.
ērpāḍu/ērpāṭu N.	Arrangement.
ērpāṭucēs-	To arrange, to fix.
ēvi Pron. (pl. of ēdi)	What, which things, where.
^{e}vō konni	A few things (some few things)

ēḷḷu see under ēḍu	
ēs same as vēs	
aikamatyaṃ (aikamatyaṃ-, aikamatyāni) N.[Skt.]	Unity.
aikamatyāniki dat.	For the unity.
aitē see under ay/kā	
aidu (aidu-) N. num.	Five.
aidava/aidō	Fifth.
-	
~~aitē~~, ainā see under ay/kā	
aiśvaryaṃ (aiśvaryaṃ-, aiśvaryāni-) N. [Skt.]	Wealth, riches.
aisphrūṭu N. [Eng.]	Ice-fruit.
oka/okka/ok/ō Adj.	One.
okaṭi (okaṭi-) N. num.	One.
oka/okka/ok/ō Adj.	One.
oka-kala/ok-kala/ō-kala	One dream.
okkaḍini/okkaṇṇi + ē	Just I, I alone.
okkokka/okkoka	One by one, someone,
okaṭi reṃḍu	One or two, a few.
okaru	One person (polite).
oka sāri	Once.
(mari) okaru/vakaru	Another person.
okānoka (oka + oka)	A certain.
okaṭō	First.
occ- Same as vacc-	
oḍḍemaṃgali N.	An Oriya barber.

oṃṭarigā Adv.	Alone.
os- See under vacc/rā	
ō-. see under okaṭi	
-ō	A suffix meaning 'indefinite'.
-ō/-ava	A suffix used in forming ordinal numbers.
-ō ..... ō - Pcl.	Either.....or, whether.
ōṭu/vōṭu N. [Eng.]	Vote.
ōṭlu pl.	Votes.
ōṭlanu acc.	The votes.
ōhō Intrj.	Oh!
kaṃcaṃ (kaṃcaṃ-, kaṃcāni-) N.	A metal plate or dish.
kaṭṭ (kaṭṭ-, kaḍa-/kaḍu-, kaṭṭ-) V.	To build.
kaṭṭaḍam (kaṭṭaḍam-, kaṭṭaḍāni-) N.	A building, structure.
buddha kaṭṭaḍamulu	Buddhist structures.
kaṭṭina	(Which) is built.
kaṭṭām(u)	(We) built.
kaḍatām(u)	(We) will build.
kaḍadāṃ	Let (us) build.
kaḍutunnāru	(They) are building.
kaṭṭukon (kaṭṭukon-, kaṭṭukon-, kaṭṭukon-)	To wear, to put on, to bandag
kaṭṭukoni past pp.	Having put on, having worn.
kaṭṭukonnāḍu	(He) wore.

Kaṃṭi- See Kannu	
-kaṃṭō/-kanna Pcl.	Than.
annitikaṃṭō	Of all, than all.
kaṃṭhaṃ (kaṃṭhaṃ-, kaṃṭhāni-) N. [Skt.]	The throat, voice.
kaṃṭhametti	With a loud voice (lit. having lifted the voice).
kaṃṭhatā vaccu	(One) knows (something) by heart (lit. it comes by the throat).
Kaṃḍlu see under Kannu	
katha (katha-) N. [Skt.]	A story, a tale.
kathagā Adv.	As a story, in the manner of a story.
katha + cepp-	To tell a story, narrate.
kathalu pl.	Stories.
kadulu (kadil/kadal-, kadulu-, kadal-) V.	To move, stir, shake.
kadulutū pres. pp.	While moving.
kan (kan-, kaṇ-, kan-) V.	To see; to give birth.
kanagalaru	They can see; they can give birth.
kanna	(That) was seen.
kanabaḍu/-paḍu (kanabaḍḍ-, kanabaḍu-, kanabaḍ-) V.	To be seen, to appear.
kanabaḍaka	Not being seen or found.
kanabaḍaḍaṃ	The appearing of.
kanabaḍalēdu	(It) did not appear.
kanabaḍutunnāru	They are seen, they appear.
kanabaḍutuṃdi/kanabaḍutōṃdi	It appears, it seems.

kanabaḍēṭaṭṭu	In the manner it would appear.
kanabaḍḍadi/-paḍḍadi	(It) appeared.
kanipis- (kanipiṃc-) V.	Be visible, be seen.
kanipiṃciṃdi	(It) was seen, (it) appeared.
kanipiṃcē	(That) is seen.
Kanu same as Kannu	
-kanuka/-ganuka	Therefore, thereby.
kannu (kaṃṭi-) N.	Eye.
kaṃḍḷu/kaḷḷu pl.	Eyes.
kanujāṭu (kanu + cāṭu)	(Being) out of sight (lit. eye-hiding).
kanuboma/-bomma	Eye-brow.
kanubomalu pl.	Eye-brows.
kannulārā cūs-	To see with (one's own) eyes.
kannu + vēs-	To cast an eye, to have (one's) eyes on.
kappu (kappu-) N.	Roof (of a house).
kappu (kappu-) N. [Eng.]	A cup.
kappulu pl.	Cups.
kaburu (kaburu-) N. [Hin.]	News, a message.
kaburu + peṭṭ-	To send a message, to send word.
kaburu peṭṭāḍu	(He) sent word.

kala (kala-) N.	A dream.
kalalu pl.	Dreams.
kalalu kaṃṭāru	(They) dream (dreams).
kala-/ gala- V.	Can, be happen, has.
kana-galaru	(They) can see, (they) can give birth to.
galadu	(It) exists.
kalavu	(They non-human) exist.
kalavāḍu	One who has/possesses.
kalavāṇṇi	(I) am the one who has.
Kalap- See Kalupu	
kalaṃ (kalaṃ-, kalāni-) N. [Hin.]	A pen.
kalālu pl.	Pens.
kala-kala Adv. (onom.)	Aloud, imitation of sound.
kalakala navvu	To laugh heartily.
Kalav-, Kaliy- See Kalus	
kalugu (kalig-, kalugu-, kalag-) V.	To be, to happen.
kaligi/galigi past pp.	Having become.
kaligē	(Which) occurs.
kalugajēstāy(i) (kaluga + cēs-)	(They) cause to occur.
-Kalugu /-galugu aux. Verb	Be able to.
kalupu (kalip-, kalupu-, kalav-) V.	To mix, to unite.
cf. kalus	
[illegible]	[illegible]
kalipitē	If (one) mixes.
kaluputunnāḍu	(He) is mixing.

kalus (kalis-, kalusu-, kalav-/kaliy-) V.	To meet, to come together.
kalisi pōtē	If (we) go together.
kalisē	(Which) meet(s).
kalisi past pp.	Having met, having come together, together.
kalistē	If met.
kalusukon-	To meet (oneself).
kalusukoṃṭāru	(They) meet (themselves).
Kalavaka neg. pp.	Not having mixed, not having met.
kalpiṃcukoni past pp.	Having fashioned, devised, created.
kavitvaṃ (kavitvaṃ-, kavitvāni-) N. [Skt.]	Poetry, composition.
kaṣṭaṃ (kaṣṭaṃ-, kaṣṭāni-) N. [Skt.]	Difficulty, hardship.
kaṣṭa + paḍ- V.	To be in difficulty, to suffer.
kaṣṭapaḍutunnānu	(I) am suffering, (I) am in difficulty.
kaṣṭālu pl.	~~Out of~~ Difficulties.
kaṣṭālalōṃci (kaṣṭāla-lō-nuṃci)	Out of difficulties.
kaḷakaḷa Adv. (onom.)	Shining, glittering.
kaḷakaḷal(u) + āḍu V.	To shine.
Kaḷḷu see under Kannu	
kā see under ay/kā	
Kākapōtē, Kākumḍā, Kagānē see under ay/kā	
kāgu V.	To boil, to be heated.
kāgutunnāy(i)	(It) is boiling.
kāṇī	One fourth of an anna, a quarter.

kāṃṭīn (kāṃṭīn-) N. [Eng.]	Canteen.
kāṃḍris- (kāṃḍriṃ) V.	To hawk, in clearing the throat.
kāṃḍriṃci past pp.	Having noisily cleared the throat.
kādū, kādu, ~~[illegible]~~, kāni see under ay/kā	
kāni/gāni	But, except (following a noun) unless (following a conditional verb).
kānisṭēbulu N. [Eng.]	A police constable.
kāparaṃ/kāpuraṃ (kā~~p~~paraṃ-, kāparāni-) N.	Residence, lodging, setting up family life.
kāparāniki dat.	For family life.
kāpu see under kās	
kāphī (kāphī-) N. [Eng.]	Coffee.
kāphī hōṭalu	Coffee-hotel, coffee shop.
kāphī hoṭalulōki	Into the coffee shop.
kābaṭṭi	Therefore, since.
kāṃpu/kāṃpu N. [Eng.]	A camp.
kāṃpu + khaṇāyiṃc- V.	To pitch a camp.
kāy- see under kās	
kāya- (kāya-) N.	Unripe fruit.

kāraṇaṃ (kāraṇaṃ-, kāraṇāni-) N. [Skt.]	Reason, cause, motive.
kāraṇālu pl.	Reasons.
kāripō (kāri + pō) V.	To flow, trickle.
kāripōtunnāy(i)	(It) is flowing.
kāru (kāru-) N. [Eng.]	An automobile, a car.
kārulōnē	In the car itself.
kāryaṃ (kāryaṃ-, kāryāni-) N. [Skt.]	An act, work, business.
kāryakramaṃ (kāryakramaṃ-, kāryakramāni-)	Program, agenda.
kāryakramānni acc.	The program.
kāryakram(a)āṃśaṃ	Parts,(divisions) of a program.
kālaṃ (kālaṃ-, kālāni-) N. [Skt.]	Time, period, occasion.
kālakṣepaṃ N.	Spending of time, pastime, a living.
kālu (kāli-) N.	Leg, foot.
kāḷḷu pl.	Legs.
kāli poḍugari	Long-legged one.
kālus (kālc-, kālus-, kālc-) V.	To light, to burn, to smoke.
(bīḍī) kālustū pres.pp.	Smoking (a country cigarette).
kalōdu, kāvaṭaṃ/ kāvaḍaṃ, kāvāli	see under av kā

kās (kās-, kūs-, kāy-) V.	To bear fruit.
kāpu (kāpu-) N.	Bearing of fruit.
kāpu kāyadu	(It) won't bear fruit.
kāsta Adj.	A little.
kāsta cauka	A little cheaper.
Kāḷḷu See under Kāḷu	
kiṭakiṭal(u) + āḍu V.	To be thronged.
kiṭakiṭalāḍutū	Thronging.
kiṭikī (kiṭikī-) N.	A window.
kiṭikī talupulu pl.	Window shutters.
cf. talupu	
kiṭikīlōṃci = kiṭikīlōnuṃci	Through the window, from inside the window.
kiṭuku (kiṭuku-) N.	A device, a trick.
kiṭukugā Adv.	As a device.
kiṃda Po.P.	Below, down.
kiṃdaku/kiṃdiki dat.	Downwards.
kirāṇā koṭṭu N.	A provisions store.
kilakila Adv. (onom.)	Giggling sound produced while giggling.
kilakilaḷ(u) + āḍu V.	To giggle.
killī dukāṇaṃ N. [Hin.]	A 'pān shop.

kuṃḍa (kuṃḍa-) N. [Skt.]	An earthen pot.
kuṃḍalu pl.	Pots.
kuṃḍalū muṃḍalū (muṃḍalu is an echo-word.)	Pots, etc.
kuduru (kudir-, kuduru-, kudar-) V.	To settle, recover, be cured.
kuditē	If cured.
(picci) kuditē	If (insanity) is cured.
-Kun/-Ku Same as -Kon/-Kō	
kurus (kuris-, kurus-, kuras-) V.	To drizzle, to rain, to leak.
kurustuṃdi/kurūstōṃdi/kurustunnadi	(It) drizzles, leaks.
(vāna) kuristē	If (it) rains.
kurustōnō(v)uṃdi	It is going on raining.
kurcī (kurcī-) N.	A chair.
kurcīlōṃci = kurcīlōnuṃci	From off the chair.
kulāsā N. [Hin.]	Felicity, being happy, being fine.
kulāsā (interrogation)	Are you well? 'How are you?'
kulāsāgā Adv.	Fine.
kūṭomi (kūṭami-) N.	Community, union, association.
kūḍā/gūḍā Po.P.	Also, along (with).
kūḍukon (kūḍukon-) V.	To unite, to meet, to join.
kūḍukonna	(Which) is joined.
kūturu N.	Daughter.

kūy see kūs

kūra (kūra-) N.	Curry, vegetables.
kūragāyalu	Vegetables for curry.
cf. kūya	
kūrcu (kūrc-, kūrus-, kūrc-) V.	To accumulate, to heap up, to collect.
kūrci/'ūrci past pp.	Having collected.
kūrcun (kūrcun-, kūrcuŋ-, kūrcō-) V.	Be seated, sit down.
kūrcuni past pp.	Having sat.
kūrcunna	(That) was sitting.
kūrcō + poṭṭ-	To make (one) sit.
kūrcobeṭṭāru	They caused (one) to sit.
kūrcōṇḍi	Be seated, sir!
kūrcōlēdu	Did not sit.
kūlī (kūlī-) N.	Coolie, hired laborer.
kūs, (kūs-, kūs-, kūy-) V.	To shout, to cry, to whistle.
(railu) kūsiṇḍi	(The train) whistled.
kṛtrimam (kṛtrimam-, kṛtrimāni-) N. [Skt.]	Artificial unnatural (thing).
kṛtrimarūpam cpd.	Artificial form.
kṛtrimarūpālu pl.	Artificial forms.
kṛtrimarūpālaku dat.	For artificial forms.
kṛṣi (kṛṣi-) N. [Skt.]	Cultivation, agriculture.
kṛṣitō	Along with cultivation (agriculture).

kēka (kōka-) N.	Shouting, a loud cry.
kōkalu pl.	Loud cries.
kēka + vēs- V.	To shout (lit. to discharge a loud cry).
kōkavēsāḍu	(He) shouted.
kēṃdrīkaraṇaṃ N. [Skt.]	Centralization.
vikēṃdrīkaraṇaṃ	Decentralization.
kēṃdrīkaris-(kēṃdrīkariṃc-) V.	To centralize.
kēṃdrīkariṃcakuṃḍā neg. pp.	Without centralizing.
kēvalaṃ Adv. [Skt.]	Only.
koṃceṃ/koṃcaṃ Adj.	A little, slight.
koṃcaṃgā Adv.	Slightly.
koṭṭ (koṭṭ-, koḍa-/koḍu-, koṭṭ-) V.	To beat.
koṭṭakapōtē	If (one) does not beat.
koṭṭaku	Don't beat.
koṭṭakuṃḍā neg. pp.	Without beating.
koṭṭa + pō- V.	Be about to beat.
koṭṭaboyyāḍu	(He) was about to beat.
koṭṭāvu	(You) beat (past).
koṭṭi past pp.	Having beaten.
koḍadāṃ	Let (us) beat.
koḍutū pres. pp.	Beating.
(talupu) koḍutū	Knocking (the door).
koṭṭu (koṭṭu-) N.	Shop, store.

koḍadāṃ see under koṭṭ-	
koḍuku (koḍuku-) N.	Son.
koḍukku = koḍukuku dat.	To the son.
koḍutū see under koṭṭ-	
koṃḍa (koṃḍa-) N.	A Hill.
koṃḍalu pl.	Hills.
koṃḍala-madhyan-unna	(That) are in the midst of the hills.
koṃḍalana loc.	In the hills.
kotta Adj.	New.
kottagā Adv.	Newly.
kottadi	That which is new (a new one).
-Koddi Po.P.	In Proportion to.
~~koṃta Adj.~~	~~Some.~~
~~koṃtavaraku~~	~~To some extent.~~
kon (kon-, koṇ-, kon-) V.	To buy, take.
koṇṭē	If bought.
koṃṭēnō	Only if bought.
konaṭaṃ gerund	The buying.
konaṃḍi	Buy (it), sir!
konēvāṇṇi	I would have bought (lit. I am the one who would buy).
koṇḍāṃ	Let (us) buy.
konnā	Even though (one) buys.
konnāru	(They) bought.

koṃpōyi = konipōyi	Having taken (lit. having gone taking).
-kon/-kō (auxiliary verb used as suffix with verb stems in the reflexive sense)	
tīsukonnāḍu	He took it (for himself).
anukonnānu	I thought (lit. I said to myself).
cēsukoṃṭāḍu	He will do it (by/for himself).
tīsukōkapōtē	If (one) does not take (for one's self).
tīsukōlēdu	Did not take.
anukōkuṃḍā	Without considering, without anticipating.
tīsukupōtē = tīsukonipōtē	If (one) takes it (by/for one's self).
Koṃta Adj.	Some.
Koṃtavaraku	To some extent.
Koṃtamaṃdi	A few persons.
koṃdaru (koṃdari-) N.	Some persons.
koṃdariki dat.	To some people.
konni (konniṭi-) N.	A few.
konnāḷḷu = konni-nāḷḷu	A few days.
komma (komma-) N.	A branch.
koyy- see under kōs	
koladi	In measures of, to the extent of.
vaṃdala koladi	By hundreds.
koluvu (koluvu-) N.	A show, festivity.
koluvu-peṭṭ- V.	To arrange a show.

-kō see under -kon/-kō	
kōṭi (kōṭi-) N. num.	A crore, ten millions.
kōṭla gen. pl.	Of crores.
kōṭu (kōṭu-) N. [Eng.]	A coat.
kōṭlu pl.	Coats.
kōti (kōti-) N.	Monkey.
kōtula gen. pl.	Of monkeys.
kōdaṃḍa-rāmayya (kōdaṇḍarāmayya-) N.	Name of a person.
kōpaṃ (kōpaṃ-, kōpāni-) N. [Skt.]	Anger.
kōpaṃ + cēs- V.	To get angry.
kōpaṃ cēyakapōtē	If (one) does not get angry.
kōrika (kōrika-) N.	Desire.
kōlagā Adv.	Elongated.
kōlāhalaṃ (kōlāhalaṃ-, kōlāhalāni-) N.[Skt.]	Sensation, tumult.
kōlāhalaṃgā Adv.	With sensation.
kōs (kōs-, kōs-, koyy-) V.	To cut.
kosēstānu = kōsi-vēstānu	I will cut (it) off.
kōstū pres. pp.	Cutting.
koyyāli	Must cut.

-kōsaṃ Po. P.	For the sake of.
kriyāraṃgaṃ (kriyāraṃgaṃ-, kriyāraṃgāni-) N. [Skt.]	Executive field.
kriyāraṃgaṃlō	In the executive field.
kriyārūpaṃ (kriyārūpaṃ-, kriyārūpāni-) N. [Skt.]	Verb form.
kriyārūpamulu pl.	Verb forms.
kṣudra-kalahaṃ (kṣudra-kalahaṃ-, kṣudra-kalahāni-) N.[Skt.]	Petty squabble.
kṣudrakalahālu pl.	Petty squabbles.
kṣētraṃ (kṣētraṃ-, kṣētrāni-) N.[Skt.]	A place, a place of pilgrimage.
viṣṇukṣētraṃ	A place of pilgrimage dedicated to god Vishnu.
khacitaṃ/khaccitaṃ N. [Skt.]	Definiteness.
khaccitam-aina	(Which) is definite.
khaṇāyis-(khaṇāyiṃc-) V.	To cause to dig, pitch.
(kāṃpu) khaṇāyiṃcāḍu	(He) set up a camp.
khaddaru (khaddaru-) N.	Hand-spun and woven cloth.
kharcu (kharcu-) N. [Hin.]	Expense.
kharculu pl.	Expenses.
khāḷī Adj.	Empty.

gaṃgādharaṃ (gaṃgādharaṃ-, gaṃgādharāni-) N.	Name of a man.
gaṃgādharaṃtō	With Gangadharam.
gajaṃ (gajaṃ-, gajāni-) N. [Hin.]	A yard, three feet.
gajālu pl.	Yards.
gajāḷa gen.	Of yards.
gaṭagaṭa Adv. (onom.)	An expression denoting quickness in drinking
gaṭṭi Adj.	Strong, hard, firm.
gaṭṭigā Adv.	Strongly, tightly, loudly.
gaṭṭekku (gaṭṭu + ekku)	To be free from, to get over (lit. climb the bank).
gaṭṭekkutunnaṭṭu	As (something) is getting free from.
gaḍav- See under gaḍus	
gaḍi (gaḍi-) N.	Boundary, checks, check patterns.
gaḷḷu = gaḍi + lu pl.	Checks.
erragaḷḷaluṃgī	A costume with red checks.
gaḍic- See under gaḍus	
gaḍiyāraṃ (gaḍiyāraṃ-, gaḍiyārāni-) N.	Watch, clock.
gaḍus (gaḍic-, gaḍus-, gaḍav-) V.	To pass or elapse (as time) transgress
gaḍapu/gaḍupu	To pass, spend.
gaḍapaṭam gerund	The spending (of time).
gaḍapaṭāniki dat.	To spend time, to pass.
gaḍacina/gaḍicina	(Which) is past, previous.
gaḍiciṃdō	Whether (it) has passed....
gaḍicōṭappaṭiki	By the time (it) had passe

gaḍusu Adj.	Smart.
gaḍusu maniṣi	Smart man.
gaṇagaṇa Adv. (onom.)	Sound of a bell, ding-dong.
gaṇagaṇaṃ N.	The ding-dong sound.
gaṇagaṇalu pl.	The sounds of bells, jinglings.
gaṇagaṇamaṇ(u)-, gaṇagaṇalāḍu- V.	(The bells) sound ding-dong.
gaṃṭa (gaṃṭa-,) N. [Skt.]	Time, hour, bell.
gaṃṭalu pl.	Hours, bells.
gaṃṭalaku dat.	At ...... o'clock.
gadi (gadi-) N.	Room.
gadulu pl.	Rooms.
ganagana Adv. (onom.)	An expression indicating the intensity of burning
-ganuka see -kanuka	
gabagaba Adv. (onom.)	An expression denoting fast action.
gabagabā veḷḷāḍu	(He) went fast.
gaṃpa (gaṃpa-) N.	A basket.
gaṃpeḍu Adj. cf. -eḍu	A basketful.
gamanis-(gamaniṃc-) V. [Skt.]	To attend to, to pay attention
gamaniṃcin(a)aṭlu	As if paid attention.
gaṃyaṃ (gaṃyaṃ-, gaṃyāni-) N. [Skt.]	Attainable or accessible object, goal.

gaṃyānni (gaṃyāni + ni) acc.		The goal.
gala-	see kala-	
-galugu	see under -kalugu	
gasti (gasti-) N. [Hin.]		Patrolling, going on rounds.
gasti tirugu	V.	To go on rounds.
gaḷḷu	see under gaḍi	
-gā	Adverbial suffix, as in pedda-gā, aṃdaṃ-gā, maṃcivāḍu-gā, etc.	
-gāka	see ay/kā	
gāḍhaṃ	Adj. [Skt.]	Strong, deep, firm.
gāḍham-aina		~~That~~ Which is strong.
gāḍhaviśvāsaṃ		Firm belief.
gāni	see kāni	
gāṃdhāraṃ (gāṃdhāraṃ-) N.		Name of a country (Kandahar).
gāṃdhāra-dēśaṃ		The Gandhara country.
gāṃdhāradēśaṃvaipu		Around the Gandhara country.
-gāru		Suffix denoting respect added to personal names and kinship terms.
gāli (gāli-) N.		Wind, air.

gūli-vāna	Cyclone.
gūlivānalni acc. pl.	The cyclones.
giṭṭu (giṭṭ-, giṭṭu-, giṭṭ-) V.	To agree, to suit.
giṭṭadu	(It) is not agreeable.
ginne (ginne-) N.	A cup or goblet.
ginnē	Is (it) a cup?
ginnē	A cup and ....
guḍi (guḍi-) N.	Temple.
guḷḷu pl.	Temples.
guḍḍa (guḍḍa-) N.	Cloth.
guṇṭa (guṇṭa-) N.	A pool, a tank.
...guṇṭalū pl.	...and pools.
guṇtūru (guṇṭūri-) N.	Name of a town in the Telugu Country.
guṇḍe (guṇḍe-) N.	Heart, courage.
guṇḍraṃ N.	Roundness.
guṇḍram-aina	(Which)is round.
guṇḍraṃ-gā Adv.	Round.
gutta-gā Adv.	Firmly, tightly.
guburu-gā Adv.	Densely, thickly.

gumāstā (gumāstā-) N. [Hin.]	A clerk.
gumāstāla-tō-nū...	With the clerks and .....
-guriṇci Po.P.	Regarding, about.
gurtu (gurtu-) N.	A mark, a trace, an aim.
gurtis-(gurtiṣe-) V.	To mark, to note.
gurtiṣeukoni	Having marked, noted, realized (for one's self).
gurt-erugu V.	To recognize, to comprehend.
gurterigina	(Who) have recognized.
gurtu-paṭṭu- V.	To recognize, to comprehend.
gurraṃ (gurraṃ-, gurrūni-) N.	A horse.
gurrapu obl., gen.	Horse's, of a horse.
gulābi (gulābi-) N. [Hin.]	A rose, rose (colour).
guha (guha-) N. [Skt.]	A cave.
guhalū... pl.	Caves and .....
guḷḷu see guḍi	
gūṭi - see gūḍu	
-gūḍā see -kūḍā	
gūḍu (gūṭi-) N.	A nest.
gūḷḷu pl.	Nests.
[illegible] ([illegible] + [illegible]) Loc.	In [illegible].
gēṭu (gēṭu-) N. [Eng.]	A gate.

gōṭulōṇci = gōṭulōnuṇci	Through the gate (lit. from inside the gate).
goḍḍali (goḍḍali-) N.	An axe.
gōcaris-(gōcariṇc-) V.	To appear, to be visible.
gōḍa (gōḍa-) N.	A wall.
gōḍalu pl.	Walls.
gōḍavaraku	Up to the wall.
gōpālaṃ (gōpālaṃ-, gōpālāni-) N.	Name of a man.
gauri (gauri-) N.	Name of a girl; Shiva's consort.
graṃdhaṃ/graṃthaṃ (graṃdhaṃ-, graṃdhāni-) N. [Skt.]	A book, a text.
graṃdhamulu/graṃdhālu pl.	Books.
grāṃthika	Literary, textual.
grahis-(grahiṇc-) V. [Skt.]	To grasp, to comprehend.
grahistāru	(They) grasp.
grahiṇci past pp.	Having comprehended.
grāṃthika see under graṃdhaṃ	
grāmaṃ (grāmaṃ-, grāmāni-) N. [Skt.]	A village.
grāma-nāyakatvaṃ	Village leadership.
grāmālu pl.	Villages.
grāmālālō	In the villages.
grāmīṇaṃ Adj.	Rural.

gharṣaṇaṃ (gharṣaṇaṃ-, gharṣaṇāni-) N. [Skt.]	Friction, dispute, squabble.
gharṣaṇāla-tō pl.	Along with friction or dispute
cakacakā Adv.	Quickly, fast.
cakkani Adj.	Beautiful.
cakkera (cakkera-) N.	Sugar.
cacc/cāv (cacc-, cas-, cāv-) V.	To die.
cacci-poyyāḍu	He is dead and gone (lit. having died he went).
caccēvāḍu	One who dies.
caccāḍu	(He) died.
cadav-, cadiv- See under Caduvu	
caduvarul(u)ē cf. caduvu	Readers alone.
caduvu (cadiv-, caduvu-, cadav-) V.	To read, recite, study, be educated.
cadavaṭaṃ (cadavaṭaṃ-, cadavaṭāni-) gerund	The reading, the recitation.
cadavavu	(You) don't read.
cadivitē	If (one) reads.
caduvabōtē (caduva + pō)	If (one) begins to read.
caduvutunnadi	(She/it) is reading.
caduvutū pres. pp.	Reading, studying.
caduvudāṃ	Let (us) read.
caduvukon-	To study.
caduvukuṇṭū pres. pp.	Studying, reading.
caduvukonaṭāniki gerund dat.	For studying, to study.

caduvukonnavāḍu	He who has studied, an educated man.
caduvu (caduvu-) N.	Education.
canipō- V.	Pass away.
canipoyyāḍu/canipōyāḍu	(He) passed away.
canipōyāru	(He polite) passed away.
canuvugā Adv.	With familiarity, affectionately.
caṃpu (caṃp-, caṃpu-, caṃp-) V.	To kill.
caṃpa + paḍ- caus.	Be killed.
caṃpabaḍḍāḍu	(He) was killed.
caṃpēstānu = campi-vēstānu	I will kill (someone).
carcalu N. pl. [Skt.]	Discussions.
cas- see under cacc/cāv	
cāpa (cāpa-) N.	A mat.
cāpamīda	On the mat.
cāl (cāl-, cālu, cāl-) V.	To be enough.
cāladu	(Is) not enough.
cālā Adv.	Very.
cāv- see under cacc/cāv	
cāvaḍi (cāvaṭi-) N.	Veranda.
cāvaṭlō loc.	In the veranda.

cikka adj.	Thick.
cikkagā Adv.	Thickly.
cikku (cikku-) N.	A tangle, problem, difficulty, trouble.
citraṃ (citraṃ-, citrāni-) N. [Skt.]	A piece of art, painting, sculpture.
cidap- see cidupu	
cidaṃbaraṃ (cidaṃbaraṃ-, cidaṃbarāni-) N.	Name of a man.
cidupu (cidip-, cidupu-, cidap-) V.	To twitch off, to nip, to pinch.
cidipi past pp.	Having pinched.
cinuku (cinuku-) N.	A raindrop, a drop.
cinukulu pl.	Raindrops.
cinukulu + paḍ- V.	To drizzle (lit. raindrops to fall).
ciṃta (ciṃta-) N.	Tamarind.
ciṃtapaṃḍu	Tamarind fruit.
cinna Adj.	Small.
cinnagā Adv.	Thinly, as small, gently.
cinnatanaṃ N.	Childhood.
cinnatanaṃnuṃci abl.	Since childhood (days).
cinnavāḍu N.	A youngster.
cinnavāḍivi	(You) are a youngster.
cimma-cīkaṭi N.	Pitch darkness.

civara (civara-) N.	Extremity, the end.
civarna loc.	At the end.
cīkaṭi (cīkaṭi-) N.	Darkness.
cīkaṭi + paḍ- V.	To become dark (lit. darkness to fall).
cīkaṭipaḍitē	If it gets dark, if dusk falls.
cīkaṭipaḍutuṃdi	It will get dark.
cīkaṭlō loc.	In darkness.
cīdaragā Adv.	With disgust.
cīra (cīra-) N.	A saree.
cuṭṭa (cuṭṭa-) N.	A cigar.
cūs (cūs-, cūs-, cūḍ-) V.	To see, to look.
cūci/cūsi past pp.	Having seen.
cūcinā/cūsinā	Even if (one) sees.
cūcuṭa (archaic) gerund	Looking at.
cūcuṭakē	Just for looking at.
cūḍakuṃḍā	Without seeing, without looking at.
cūḍaṃḍi	Look! (pl./polite).
cūḍani	(Which) is not seen, (which) has not been seen.
cūḍalēdu	Did not see.
cūḍālsiṃdi = cūḍavalisiṃdi	That which is to be seen.
cūḍu (Imp. sg.	Look.
cūddāṃ	Let (us) see.
cūpu- caus.	To show.

cūpalēdu	Did not show.
cūpis-(cūpiṃc-) caus.	To show.
cūpistū pres. pp.	Showing.
cūśāka	After/when (he) saw.
cūśēnu	(I) saw.
cūśām(u)	(We) saw.
cūsinā see cūcinā	
cūsinānu = cūśāmu	
cūsipōddāṃ	Let (us) pay a visit, examine (something). (lit. having seen, let us go).
cūstunnāḍu	(He) is looking.
cūstū pres. pp.	Looking, seeing.
cūstē	If (one) sees.
cūstōṃdi = cūstunnadi	(She/it) is looking.
cekku (cekk-, cekku-, cekk-) V.	To engrave.
cekkina	(Which) is engraved.
ceṭṭu (ceṭṭu-) N.	A tree.
ceṭlu pl.	Trees.
ceṭṭucēma (cēma, an echo word)	Trees, etc.
ceḍu (ceḍ-, ceḍu-, ceḍ-) V.	To be spoiled.
ceḍa-goṭṭ- (-koṭṭ-) caus.	To spoil.
ceḍi-pō-	To get spoiled.
ceḍipōtē	If (one) gets spoiled, if (one) breaks down.
ceḍipōdu	It won't get spoiled.
cedara-goṭṭ- (-koṭṭ-) caus. of cedaru	Scatter.

cedara-goṭṭiṃdi	(It) has scattered.
cepp (cepp-, ceḅu-, cepp-) V.	To tell, say.
ceppakapōtō	If (one) does not tell.
ceppakapōyinā	Even though (one) does not tell.
ceppakamuṃdu (ceppaka has the same meaning as that of a gerund)	Before telling.
ceppakuṃṭē	If (one) remains without telling.
ceppakuṃḍā neg. pp.	Without telling.
ceppa-gā	When (one) had told.
ceppaṭaṃ gerund	The saying.
ceppaṭāniki dat.	To say, to describe.
ceppaṭānikimuṃdu	Ahead of telling, before telling.
ceppaḍu	(He) won't tell.
ceppaṃḍi	Say! (pl./polite).
ceppan-akkar(a)-lēdu	(It) is not necessary to tell.
ceppan-icc-/ivv-/iyy-	Allow (one) to say.
ceppan-ivvaḍu	He won't let (one) say.
ceppan-ivvaṃḍi	Permit (one) to tell, let (one) tell (pl./polite).
ceppanōvaddu	Don't say it at all.
ceppabanilēdu (ceppa + panilēdu)	One need not tell (lit. there is not purpose to tell).
ceppararu	(They) won't tell.
ceppalēdu	Did not tell.
ceppavaddu	Don't tell.
ceppavalisiṃdi/ceppālsiṃdi	(One) ought to tell, ought to have told.

ceppāli	Should say, should teach.
ceppinā	Even though (one) tells.
evaru ceppinā	Whoever tells.
oṃta ceppinā	Whatever (one) says.
pāṭhaṃ + cepp- V.	To teach.
ceppēstānu = ceppivēstānu	(I) will reveal, will give out
ceppēvāḍu	He who tells.
cebatāru	They say, utter.
cebitē	If (one) says.
cebutānu	(I) will tell.
ceppu (ceppu-) N.	Sandal, footwear.
ceppulu pl.	Sandals.
Cebatāru, Cebitē, Cebutānu See under cepp	
cemmagili past pp. of cemmagilu	Having become damp.
ceyy- see under cēs	
ceyyi (cēti-) N.	A hand.
cēta/cētilō loc.	In hand.
cētulu pl.	Hands.
ceruku (ceruku-) N.	Sugar-cane.
cerukupalli N. cf. palli	Name of a village (lit. sugar-cane village).
ceruvu (ceruvu-) N.	Tank.
ceruvulō loc.	In the tank.
celarēgu V.	To break out as quarrel, etc
celarēgi past pp.	Having broken out.

cellācedarugā Adv.	In pell-mell condition.
cellu (cell-, cellu-, cell-) V.	To pass for, be legal tender, be current.
cellakapōyinā	Even though it does not pass for.
cellelu (cellelu-) N.	Younger sister.
celleḷḷu pl.	Younger sisters.
cevi (cevi-) N.	Ear.
cevulu pl.	Ears.
cēkūriṃdi see under cēs-	
-cēta Po.P.	By, ~~[illegible]~~, through.
cēta, cēti-, cētulu see under ceyyi	
cēy- see under cēs	
cēra (cēra-) N.	Palm of hand.
cēr-eḍu	Palmful, handful.
cēs (cēs-, cēs-, cēy-/ceyy-) V.	To do, to perform.
ceyyaka neg. pp.	Without doing.
ceyyaka-pōtē	If (one) does not do, if (one) has not done
ceyyakuṃḍā	Without doing.
ceyyagalaḍu	(He) can do, is able to do.
ceyyagaligitē (cf. -kalugu)	If (one) could do.

ceyyagalugutunnānu	(I) am able to do.
ceyyaṭaṃ/cēyaṭaṃ (ceyyaṭum-, ceyyaṭāni-) gerund	Doing.
ceyya-baḍ- (-paḍ-)	Be made.
ceyya-baḍi/cēya-baḍi past pp.	Having been made.
ceyyaṃḍi	Do! (pl./polite).
ceyyani	(Which) is not done.
ceyya-lēḍu	(He) cannot do.
ceyya-vaddu	Don't do.
ceyyāli/cēyāli/cēyāle	Must do.
cēkūriṃdi = ceyya-kūr-iṃdi	Desired to be done, worthwhile doing.
cēddāṃ	Let (us) do.
cēyaṭaṃ-kaṃṭē	Than doing.
cēya-lēka-pō-galigi-tē cf. -kalugu	If (one) has not been able to do.
cēyis- (cēyiṃc-) caus.	Cause to be done.
cēyistānu	(I) will get (it) done.
cēsi past pp.	Having done.
cēsina	(Which) is done.
cēsu-kon-/-kō-	Do for oneself.
cēsu-koni past pp.	Having made.
cēsukoṇṭunnāru	They are doing.
cēsukōgaligitē cf. -kalugu	If (one) can do (for oneself).
cēsē	(Which, one) is doing.
cēsē-vāṇṇi	I (am the one, who) would have done.
cēsām(u)	(We) did, made.
cēstānu	(I) will do.
cēstunnāru	(They) are doing.
cēstū pres. pp.	Doing.

cēru (cēr-, cēru-, cēr-)	To reach.
cēralēṃ	(We) can't reach.
cēraṭaṃ (cēraṭaṃ-, cēraṭāni-)gerund	Reaching.
cēraṭāniki dat.	For reaching.
cokkā (cokkā-) N.	A jacket, a shirt.
corava-nu acc.	Aptitude, keen-mindedness.
cōṭu (cōṭu-) N.	A place.
caitanyaṃ (caitanyaṃ-, caitanyāni-) N. [Skt.]	Ability, strength.
caitanyaṃdvārānē	Only through the strength.
cauka Adj.	Cheap.
caukagā Adv.	Cheaply.
chi Intrj.	Interjection of disgust.
jaṃgaṃ (jaṃgaṃ-, jaṃgāni-) N. [Skt.]	A member of the Shaivite community, a Shaiva mendicant.
jaṃgālu pl.	Members of the Shaivite community, Shaiva mendicants.
janaṃ (janaṃ-, janāni-) N. [Skt.]	People.
janān(i)-ni acc.	The people.
janulu pl.	People.
janulaku dat.	To the people.
jana-bāhuḷyaṃ (janabāhuḷyaṃ-, janabāhuḷyāni-) N.[Skt.]	Multitude of people.

janabāhuḷyān-ni acc.	A crowd of people.
janāni - see under janaṃ	
janābhā (janābhā-) N. [Hin.]	The population, census.
janābhālō loc.	In the population.
janulaku , janulu see under janaṃ	
japaṃ (japaṃ-, japāni-) N. [Skt.]	Meditation, worship.
japaṃ-cēs- V.	To meditate (lit. to do meditation).
japis-(japiṃc-) V.	To meditate.
jayapradaṃ Adj. [Skt.]	Successful.
jayapradam-aina	(Which) is successful.
jayapradaṃ-gā Adv.	Successfully.
jarugu (jarig-, jarugu-, jarag-) V.	To happen, to occur.
jaragaṭaṃ (jaragaṭāni-) gerund	The happening, occurrence.
jaragaṭaṃ-lēdu	Don't occur, are not happening.
jaraga/jaruga-valasi	Having had to happen.
jarigina	(Which) happened.
jariginā	Though (it) happened.
jarigiṃd(i)-ō....	Whether (it) happened.....
jarugutunnadi	(It) is happening.
jarugaka neg. pp.	Without happening.
jalajala/jalajalā Adv.	Sound of dripping water, dripping.
javaharlāl nehrū N.	Name of the Indian Prime Minister.
javābu (javābu-) N. [Hin.]	An answer, a reply.

javāb-icc- V.	To give an answer.
javābu-copp- V.	To answer (lit. to tell an answer).
jātīya Adj. [Skt.]	Belonging to a Community, a region or a natior
jātīyōdyamapu (jātīya + udyamapu) cf. udyamaṃ	Of national effort.
jāli-tō Adv.	With compassion.
jilugu Adj.	Delicate, fine.
jilugu cekkina [illegible] cf. cekku	Delicately carved.
jillā (jillā-) N. [Hin.]	A district, a province.
jillā-pariṣattu cf. pariṣattu	District-Board.
jītaṃ (jītaṃ-, jītāni-) N.	Pay, wages, salary.
jīvitaṃ (jīvitaṃ-, jīvitāni-) N. [Skt.]	Life, existence.
jīvitaṃ-lō loc.	In the life.
jīvitānik(i)ē dat.	Just for the life.
jīvitānni acc.	The life.
jeṭkā (jeṭkā-) N. [Hin.]	A horse-drawn carriage, coach.
jeṭkā-vāḍu	Coach-driver.
jējēlu Intrj.	Hail! Hurrah!
jēbu (jēbu-) N. [Hin.]	A pocket.

jēbulōṃci = jēbu-lō-nuṃci	From the pocket, (from inside the pocket).
jailu (jailu-) N. [Eng.]	Prison.
jōru (jōru-) N.	Intensity, force, might.
jōr-ayiṃdi	(It) intensified, became forceful.
jōrugā Adv.	Intensely, fast.
jōru-gōcariṃciṃdi cf. gōcaris-	(It) appeared intense.
jñapti (jñapti-) N. [Skt.]	Memory.
jñāpakaṃ (jñāpakaṃ-, jñāpakāni-) N. [Skt.]	Remembrance, memory, recollection.
jhallu Adv. (onom.)	An expression indicating shock.
jhallum = jhallu	
guṃḍe jhallum-annadi	The heart received a shock.
ṭavam- Adv. (onom.)	Bang!
ṭavaṃ-annadi	It went bang!
ṭī (ṭī-) N. [Eng.]	Tea.
ṭaiṃ (ṭaiṃ-) N. [Eng.]	Time.
ṭōpī (ṭōpī-) N. [Hin.]	A cap.
ḍajanu (ḍajanu-) N. n: . [Eng.]	A dozen.
ḍajan-lu pl.	Dozens.

ḍabbu (ḍabbu-) N.	Money.
ḍabbu-koddi	In proportion to the money.
ḍabbu-kōsaṃ	For the sake of money.
ḍabbulu pl.	Money.
ḍābā (ḍābā-) N.	A terraced house, house with a terraced roof.
ḍūbā-muṃdu	In front of a terraced building
ḍālar (ḍālar-) N. [Eng.]	A dollar.
ḍālarlu pl.	Dollars.
ḍibēṭiṃgu sosaiṭī (ḍibēṭiṃgusosaiṭī-) N. [Eng.]	Debating society.
ḍibēṭiṃgu sosaiṭīlu pl.	Debating societies.
takkina Adj.	Remaining.
takkina-bhāgaṃ	The remaining part.
takkuva (takkuva-) N.	Reduction, smaller quantity.
takkuvā	Is (it) less?
ekkuva-takkuva	More or less.
tagal- see tagulu	
tagina (adj. pp. of tagu)	Suitable.
tagulu (tagil-, tagulu-, tagal-) V.	To happen, occur, turn up.
prayāṇaṃ tagiliṃdi	The journey turned up.
taggu (tagg-, taggu-, tagg-) V.	To become less, to be reduced.
taggāy(i)	(They) have become less.

taggutuṃḍi	(It) will become less.
taḍus (taḍis-, taḍus-, taḍav-) V.	To be wet, to get wet.
taḍisiṃḍi	(It) got wet.
taḍisi-pō-	Go wet.
taḍisi-pōyiṃḍi	(It) has gotten wet.
taḍisi-pōtōṃḍi	(It) is becoming wet.
taḍisǣḍu	(He) got wet.
taḍustunnā	Even though (it) is getting wet.
taṃḍri (taṃḍri-) N.	Father.
tann (tann-, tan-, tann-) V.	To kick, to beat.
tana, tanaku see under tānu	
tappa Po. P.	Except (following a noun), unless (following a conditional verb).
appuḍu-tappa	Except that time.
mīru-tappa	Except you.
vastē-tappa	Unless (one) comes.
tappu (tappu-) N.	An error, a mistake, a wrong.
tappu (tapp-, tappu-, tapp-) V.	To fail, cease, to be lost, to be void.
tappadu	(It) won't fail, won't stop.
tappu-kon-	To get free, to escape.
tappu-kō-m-ani	Saying 'Escape!'.

tama see under tāmu	
tammuḍu (tammuḍi-) N.	Younger brother.
tammuṇṇi (tammuḍi + ni) acc.	The younger brother.
tayāru (tayāru-) N. [Hin.]	Preparation, ready.
tayāru + cēs- V.	To get (something) ready, to manufacture, to prepare.
tayārucēyiṃcinavāru	(Those) who got (something) prepared.
tayārucēsukoni	Having prepared, having drawn up.
tarucugā Adv.	Often.
tar (a/u)vāta Adv.	Afterwards, after.
ā tarvāta	After that.
tala (tala-) N.	The head.
talucukon- V.	To reflect, to think.
talucukuṃṭō	If (one) were to imagine.
talupu (talupu-) N.	A door.
talupu + koṭṭ- V.	To knock at the door.
talupu koḍutū pres. pp.	Knocking the door.
talupulu pl.	Doors.
talli (talli-) N.	Mother.
tavva (tavva-) N.	A seer (measure).

tavv-oḍu	A seer-ful.
tavvu (tavv-, tavvu-, tavv-) V.	To dig.
tavvutunnāḍu	(He) is digging.
tavvic- (tavviṃc-) caus.	To cause to dig, to get dug.
tavviṃcaḍaṃ N. gerund.	Causing to dig.
tāgu (tāg-, tāgu-, tāg-) V.	To drink.
(sigareṭṭu) tāgu V.	To smoke.
tāgam(u)	(We) don't drink.
tāgaru	(They) don't drink.
tāgutānu	(I) drink.
tāgutunnāḍu	(He) is drinking.
tāgudāṃ	Let (us) drink.
tānu (tana-) Pron. (reflexive)	Self, oneself.
tana- gen.	One's (his/her/it's) own
tanaku dat.	To oneself (to him/her/it's self)
tāmu (tama-) Pron. (Reflexive) pl.	Selves, they.
tamā gen.	Their, their own.
tārataṃyaṃ (tārataṃyaṃ-, tārataṃyāni-) N. [Skt.]	Difference, comparative merit
tārataṃyālu pl.	The differences.
tāvu (tāvu-) N.	A place.
tāvu-doraku- V.	To find a place (lit. place to be available).
tin (tin-, tiṇ-, tin-) V.	To eat.
tiṃṭānu	(I) eat.
tiṃṭām(u)	(We) eat.
tiṃṭunnāmu	(We) are eating.
tiṃṭū pres. pp.	Eating.

tinakapōtē	If not eaten, if (one) does not eat.
tinaku	Don't eat.
tinakuṃḍā	Without eating.
tinaṭaṃ (tinaṭaṃ-, tinaṭāni-) gerund	Eating.
tinaṭālu pl.	Eatings.
tinanu	(I) won't eat.
tina-vaccu	(One) may eat.
tini past pp.	Having eaten.
tini tini Iterative	Having eaten (too much).
tini-vēsēṃḍu/tinēsēḍu	(He) ate away.
tinēvāḷḷu	(They) would have eaten.
tinna	(Which) is eaten.
tinnagā Adv.	Straight, directly.
tippu (tipp-, tippu-, tipp-) V.	To turn, to divert, to reverse.
tippāli	(One) must divert.
tiyy- see under tīs	
tiyya Adj.	Sweet.
tiyya-gā Adv.	Sweetly.
tiyya-ṭi Adj.	Sweet.
tiyya-na N.	Sweetness.
tiyya-ni Adj.	Sweet.
tirugu (tirig-, tirugu-, tirag-) V.	To turn around, to roam, to wander.
tiraga-goṭṭ-	To redirect.
tirigi past pp.	Having turned.
tirigi tirigi	Having roamed (for quite a while).

tirugutunnāḍu	(He) goes around or roams about.
tirigōvārunḍu	Those who go around.
tirigi-vacc-/rā-	To return.
tirigi-rā	Return!
tirigiēvaccāru	(They) returned.
tirigi-vastāru	(They) will return.
tīy- see under tīs	
tīrika (tīrika-) N.	Leisure.
tīru-tennulaku dat. cf. tennulu	For the ways, for the paths.
tīraina (tīru + aina)	Well-finished, well chiselled.
tīrcu caus. of tīru	To end, to finish.
tīrcididdu	To plan, carve out.
tīvram-aina [Skt.]	Vigorous, serious, sharp.
tīs (tīs-, tīs-, tiyy-/tīy-) V.	To take, take out, draw, pull, open.
tīsi	Having taken, having taken out.
vākili-tīsi	Having opened the door.
tīsina	(Which) was taken, (which) was opened.
tīsu-kon-	To take by/for oneself.
tīsu-ku-rā	Bring, get (lit. having taken, come).
tīsukonnāḍu	(He) took.
tīsukōkapōtē	If (one) does not take (for oneself).

tīsukōvaḍaṃ gerund	The taking of.
tīyaṃḍi	Take, sir! , please take.
tīyāl(i)-annā	Even if (something) should be taken.
tuphānu (tuphānu-) N. [Hin.]	Typhoon, a storm, a cyclone.
tuphānulu pl.	Typhoons.
tuṃpara/tuṃpuru N.	A slight shower of rain, sprinkling.
tuṃparagā Adv.	As drizzling.
tūrpu (tūrpu-) N.	East.
tṛpti (tṛpti-) N. [Skt.]	Satisfaction, contentment.
tṛptikaraṃ	Satisfactory.
tṛptikaraṃgā Adv.	Satisfactorily.
tecc/tē (tecc-, tes-, tē-) V.	To bring.
teccina	(Which) was brought.
testānu	(I) will bring.
testāru	(You/he/they) will bring.
testivi	(You sg.) brought.
tē -bōyiṃdi	(She) was about to bring.
tennulu N. pl.	Ways, paths.
tera-cāpagā Adv.	As the steering aid (lit. as a sail).
terus- (teric-/terus-/terav-)	To open.

teravabaḍi	Having been opened, being open.
terici(v)unna	(That)is/was open.
teliy- see under telus	
telivi (telivi-) N.	Knowledge, intelligence.
telivilēnivāḍu	He who has no intelligence.
telis- see under telus	
telugu (telugu-) N.	Telugu, the Telugu language.
telugupustakaṃ	Telugu book.
telugubhāṣa	The Telugu language.
telugubhāṣayokka	Of the Telugu language.
telugumāṭalu	Telugu words.
accatelugumāṭalu	Pure Telugu words.
telugulatō	With the Telugu (literature/ people).
telus/teliy (telis-, telus-, teliy-) V.	To be known, understood.
teliyaka	Unknowingly.
teliyakuṃḍā	Without knowing.
teliyakō	Either/or unknowingly.
teliya-jēsē (-cēs-)	(Which)makes known.
teliyaṭaṃ (teliyaṭaṃ-, teliyaṭāni-) gerund	The knowing.
teliyadu	(It) is/would be not known.
teliyavalisinadi = teliyavalisiṃdi	(That) should be known.
telisinā	Even though known.
telisiṃdi	(It) is known.

telisī	Knowingly and.
telisīteliyaka	With half-knowledge (lit. knowingly and unknowingly).
telisīteliyani	Half-known.
telisō	Either/or knowingly.
telusu	(Is) known.
telustuṃdi	(It) will be known.
tella Adj.	White.
tellagā Adv.	White (-ly).
tellaṭi/tellani	White.
tellaṭivāḷḷu	White people.
tellana	Whiteness.
tellavāḷḷu	White men.
tes- see under tece	
tǣ- see under tece	
tēdi (tēdi-) N.	Date.
tēlcāle = tēlcāli	(One) should decide.
tǣḍa (tǣḍa-) N.	Difference.
toṃdara (toṃdara-) N.	Quickness.
toṃdaragā Adv.	Fast, quickly.
toṃdaragānō	Either/or fast.
tommidi (tommidi-) N. num.	Nine.
tommidō	Ninth.

-tō Po.P.	With.
-tōpāṭu	Along with.
cf. -pāṭu	
tōka (tōka-) N.	A tail.
tōc (tōc-, tōs-, tōc-) V.	Occur to the mind.
tōcalēdu	Did not occur to the mind.
tōcina	Known.
tōciṃdi	(It) occurred to the mind, (it) appeared.
tōṭa (tōṭa-) N.	A garden.
tōḍugā Adv.	Together with.
tōḍpaḍu- V.	To assist, to be of help.
tōḍpaḍaṭaṃ (tōḍpaḍaṭaṇ-, tōḍpaḍaṭāni-) gerund	The helping.
tōḍpaḍaru	(They) do not assist.
tōḍpaḍutuṃdi	(It) will help.
tōlu (tōlu-) N.	Skin, hide.
tōs- see tōc	
dakku (dakk-, dakku-, dakk-) V.	To be available, to be secured.
dakkis- (dakkiṃc-)	To save, to rescue.
dakkiṃcukon-	To secure (for oneself), to get.
dakkiṃcukoni past pp.	Having secured.

daggara/daggirā Po.P.	Near, by, at, close by.
daggaragā Adv.	Close, nearby.
daggaradaggara Iterative	Nearly, approximately.
daḍadaḍa (onom.) Adv.	Quickly, swiftly, rapidly. (as in palpitation or beating of the heart).
daya (daya-) N. [Skt.]	Kindness, mercy, favour, grace.
mī|dayavalla	By your grace (lit. on account of your grace). (equivalent to "fine, thank you". An answer to kulāsā).
daśa (daśa) N. [Skt.]	A period, state, condition.
daśābdaṃ (daśābdaṃ-, daśābdāni-) N. [Skt.]	A decade (lit. ten years).
dāni, dāṃṭlō see under adi	
dāraṃ (dāraṃ-, dārāni-) N.	String, thread.
dāri (dāri-) N.	A way, road, path.
dāriki dat.	To the road.
dārin(i)ē loc.	Along the path.
dāri + peṭṭ- V.	To pave the way.
dāribeḍitē	If (one) paves the way.
dikku (dikku-) N. [Skt.]	Direction, a quarter, protection.
ē dikkugā	By whatever direction.
dikkulēni	Helpless (devoid of protectio

digu (dig-, digu-, dig-) V.	To descend, to dismount.
digaḍam (digaḍaṃ-, digaḍāni-) gerund	A descent.
digalēdu	Did not get down.
diginavāḷḷalō	Among those who got down.
digipōtūvuṃṭē	When (one) was descending.
digutunnān(u)ō	Either/or (I) am descending.
digē(v)uṃṭāru	(They/you) would have gotten down.
digulu (digulu-) N.	Fear, worry.
digulu + paḍ- V.	To be afraid.
digulūpaḍḍānu	(I) was also afraid.
didd (didd-, diddu-, didd-) V.	To correct, rectify.
diddukōgalaru	(They) can rectify.
diddukōvāli	(One) should rectify.
dibba (dibba-) N.	A mound, elevated place.
dibbalu pl.	mounds.
dīṃṭlō, dīni see under idi	
dīpaṃ (dīpaṃ-, dīpāni-) N. [Skt.]	A lamp, light.
dīpaṃ + peṭṭ- V.	To light (a lamp).
dukāṇaṃ (dukāṇaṃ-, dukāṇāni-) N. [Hin/]	A shop, a stall.
duradṛṣṭaṃ see under adṛṣṭaṃ	

durgayya (durgayya-) N.	Name of a man.
durgayyagārū voc.	Mr. Durgayya!
cf. -gāru	
duṣṭa Adj. [Skt.]	Bad, evil, cruel.
duṣṭa pariṇāmālu	Evil results.
cf. pariṇāmaṃ	
dussaṃg(h)aṭanalu N. [Skt.]	Calamities.
cf. saṃghaṭana	
dussthiti (dussthiti-) N. [Skt.]	Misfortune (lit. unfortunate situation).
dūku (dūk-, dūku-, dūk-) V.	To jump down, leap over.
dūkǣnu	(I) jumped down.
dūr- see under dūru	
dūraṃ (dūraṃ-, dūrāni-) N. [Skt.]	Distance.
dūrāna loc.	At a distance.
dūrapu obl.	Distant.
dūraṃlō loc.	At a distance.
dūru (dūr-, dūru-, dūr-) V.	To creep in, to penetrate, to steal in.
dūrǣḍu	(He) crept in.
dṛkpathaṃ (dṛkpathaṃ-, dṛkpathāni-) N. [Skt.]	View (lit. path of sight).
dṛkpathānn(i)ē	Just the view.
dṛṣṭi (dṛṣṭi-) N. [Skt.]	Sight.

dṛṣṭyā Po.P.	Through (lit. in the view).
debba (debba-) N.	A blow, a wound, a stroke.
debba + tagulu- V.	To be hurt.
debbatagalani	(Who) was not hurt.
dēvī (dēvī-) N. [Skt.]	Goddess.
dēvuḍu (dēvuḍi-) N. [Skt.]	God.
dēvuḷḷu pl.	Gods.
dēvuḷḷārā voc.	O! Gods!
dēśaṃ (dēśaṃ-, dēśāni-) N. [Skt.]	Country, land.
dēśaṃlō loc.	In the country.
dēśāniki dat.	For the country.
dēśālu pl.	Countries.
dēśālatō	With the countries.
dēśāllō loc.	In the countries.
doṃga (doṃga-) N.	A thief.
doṃgatanaṃ (doṃgatanaṃ-, doṃgatanāni-) N.	Theft.
doṃgatanaṃgā Adv.	Secretly, by stealth.
doṃgatanālu pl.	Thefts.
dora (dora-) N.	A ruler, a British officer, a European.
doragāru (doragāri-) N. cf. -gāru	A British officer.
doragāriki dat.	To the British officer.

dorabuddhi cf. buddhi	The intelligence of the officer.
doruku (dorik-, doruku-, dorak-) V.	To be available.
dorakalēdu	Was not available.
dorakavu	(They) are not available.
dorikitō	If available.
dorukutāyi	(They) are available.
dōva (dōva-) N.	Way, path.
dōvalō loc.	On the way.
dvārā Po.P. [Skt.]	Through.
dhagadhaga (onom.) Adv.	The manner of raging fire.
dhanaṃ (dhanaṃ-, dhanāni-) N. [Skt.]	Wealth.
dhanaṃkōsaṃ	For the sake of wealth.
dharmaṃ (dharmaṃ-, dharmāni-) N. [Skt.]	Virtue, right, duty, alms.
dharmamārgaṃ	Righteous path.
cf. mārgaṃ	
dharmamārgaṃlōnē	Just in the righteous path.
dhānyaṃ (dhānyaṃ-, dhānyāni-) N. [Skt.]	Grain.
dhairyaṃ (dhairyaṃ-, dhairyāni-) N. [Skt.]	Courage, bravery.
naḍaka (naḍaka-) N.	Conduct, behaviour.
naḍakaku dat.	To the behaviour.

naḍac-, naḍap-, naḍav- See under naḍus

naḍi/naḍu Adj.	Middle, mid.
naḍivayaskuḍu	A middle aged man.
naḍus (naḍic-, naḍus-, naḍav-) V.	To walk.
naḍaci/naḍici past pp.	Having walked.
naḍacē	Only by walk (lit. just having walked).
naḍapu- caus.	To conduct, to navigate.
naḍapāli	(One) should conduct.
naḍustunnāḍu	(He) is walking.
naḍustū pres. pp.	Walking.
nan- see under nēnu	
namaskāraṃ (namaskāraṃ-, namaskārūni-) N. [Skt.]	An obeisance or salutation, a form of greeting.
namultū (pres. pp. of namulu)	Chewing.
nammakaṃ (nammakaṃ-, nammakāni-) N.	Belief, confidence.
nalabhai, naluguru see under nālugu	
nalla Adj.	Black.
nallani Adj.	Black.
nalla koṃḍalana cf. Koṃḍa	In the black hills.
navvu (navv-, navvu-, navv-) V.	To laugh.
navviṃḍi	(She/it) laughed.

navvutū pres. pp.	Laughing.
nā- see under nēnu	
nāḍu (nāṭi-)	A day.
nāḷḷu pl.	Days.
nānā Adj. [Skt.]	Various, several.
nānnagāru (nānnagāri-) N.	Father (polite).
nānnagāriki dat.	To father.
nāmarūpaṃ (nāmarūpaṃ-, nāmarūpāni-) N. cpd.[Skt.]	Name and form.
nāmarūpālu pl.	Names and forms.
nāyakuḍu (nāyakuḍi-) N. [Skt.]	A leader.
nāyakatvaṃ (nāyakatvaṃ-, nāyakatvāni-) N.	Leadership.
nāyakatvānni acc.	The leadership.
nāyana (nāyana-) N.	Father.
nāyanagāru	Father (polite).
nāyanā voc.	Sir!, father!
nālugu (nālugu-) N. num.	Four.
nalabhai (nalabhai-) N.	Forty.
naluguru (naluguri-) N.	Four persons.
nalugurilō loc.	Among four persons, in society.
nālugō	Fourth.

nāḷḷu see under nāḍu	
nigā (nigā-) N. [Hin.]	A glance, attention.
nigā + vēs- V.	To cast a glance.
nigāvēsi past pp.	Having cast a glance.
nijaṃ (nijaṃ-, nijāni-) N. [Skt.]	Truth, reality.
nijasvabhāvānni acc.	The real nature.
cf. svabhāvaṃ	
niṭṭūrpu see under ūrpu	
niddara/nidra (niddarā-) N.	Sleep.
niddara/nidra + pō- V.	To sleep.
nidrapōyi past pp.	Having slept.
nidrapōyǣḍu	(He) slept.
niddara + lēc- V.	To get up, rise, to wake up.
niddaralēcǣḍu	(He) got up from sleep.
nin- see under nīvu	
ninādaṃgā Adv.	As a slogan (lit. as a sound).
ninna (ninnaṭi-) N.	Yesterday.
ninnaṭinuṃci abl.	Since yesterday.
ninna rātri	Last night.
cf. rātri	
nippeṭṭe (nippeṭṭe-) N.	Match-box.
nimiṣaṃ (nimiṣaṃ-, nimiṣāni-) N. [Skt.]	A minute, a moment.

nimiṣālu pl.	Minutes.
nimuṣaṃ = nimiṣaṃ	
nimma paṃḍlu N. pl. cf. paṃḍu	Limes.
niruḍu (niruḍu-) N.	Last year.
nirdēśis- (nirdēśiṃc-) V.	To set forth, to point out.
nirdēśiṃcukonnāmu	(We) have set up for ourselves.
nirdhāraṇaṃ (nirdhāraṇaṃ-, nirdhāraṇāni-) N. [Skt.]	Determination.
nirdhāraṇa + cēs- V.	To determine.
nirdhāraṇacēyālo	(One) should determine.
nirmāṇaṃ (nirmāṇaṃ-, nirmāṇāni-) N.[Skt.]	Formation, construction.
nirmānuṣyaṃgā Adv.	Uninhabited.
nirmis- (nirmiṃc-) V.	To create, to form.
nirmiṃcāli	Should form.
nirmiṃcukonaṭāniki	For creating.
nirvacanaṃ (nirvacanaṃ-, nirvacanāni-) N.[Skt.]	The definition.
nirvacanānni acc.	The definition.
nirvahis- (nirvahiṃc-) V.	To conduct, to manage.
nirvahistunnāru	(They) are managing.

nila + paḍ- V.	To stand.
nilabaḍi past pp.	Having stood.
nilabaḍḍāḍu	(He) stood.
nila + poṭṭ- V.	To let (one) stand.
nilabeṭṭāevu	(You) let (one) stand.
nilcuṅ (nilcun-, nilcuṇ-, nilcō-) V.	To stand.
nilcunna past pp.	(Who) stood.
nivasiṃcaḍaṃ (gerund of nivasiṃc-)	Living, residing.
nivēdika (nivēdika-) N. [Skt.]	Manifesto, the act of making anything known.
niścayiṃcukon- V.	To determine for oneself, to come to a conclusion.
niścayiṃcukonnāṃ	(We) have determined.
nī- see under nīvu	
nīru (nīṭi-) N.	Water.
nīṭibiṃdu(vu)	Water-drop.
nīḷḷu pl.	Water.
nīvu/nuvvu (nin-, nī-) Pron.	You.
nīku dat.	To you.
nīḷḷu see under nīru	

nunupu (nunupu-) N.	Smoothness.
nuyyi (nūti-) N.	A well.
nūtulu pl.	Wells.
nuvvu see nīvu	
nūṭi see under nūru	
nūti see under nuyyi	
nūru (nūṭi-) N. num.	Hundred.
nūṭiki dat.	To a hundred, out of hundred.
nūri + pōs-/poyy- V.	To crush.
nūripōddāṃ	Let (us) crush.
netti (netti-) N.	The head, top of the head.
nettimīda	On top of the head.
netturu (netturi-) N.	Blood.
neṃbaru (neṃbaru-) N. [Eng.]	Number.
nemmadigā Adv.	Slowly.
nela (nela-) N.	A month.
nelalō loc.	In ~~the~~ month.
nēḍu (nēṭi-) N.	Today.
nēṭiki dat.	Today.

nēnu (nan-, nā-) Pron.	I.
nannu acc.	Me.
nā gen.	My.
nāku dat.	To me.
nākaṃṭe	Than me.
nākannā	Than me.
nātō	With me.
nātōpāṭu	Along with me.
nānuṃci abl.	From me.
nāvallakādu	(It) is not possible for me.
nōvokkaḍinē (nēnu + okkaḍini+ē)	I alone.
nenū	I and.
nōnē	I myself.
nēnō	Either/or I.
nērcukon- V.	To learn.
nērcukonnāḍu	(He) has learnt.
nēla (nēla-) N.	Land, soil, floor.
nēlaṃtā	All (around) the floor.
nēvokkaḍinē see under nēnu	
nōru (nōṭi-) N.	Mouth.
nōṭitō	With the mouth.
nōṭilōki/nōṭlōki	Into the mouth.
naukaru (naukaru-) N. [Hin.]	Servant.
naukarutō	With the servant.
nyāyaṃ (nyāyaṃ-, nyāyāni-) N. [Skt.]	Justice.

nyāyaṃkōsaṃ	For the sake of justice.
nyūyārku (nyūyārku-) N. [Eng.]	New York.
pakka (pakka-) N.	A side.
pakkaki dat.	To a side.
pakṣi (pakṣi-) N. [Skt.]	A bird.
pakṣulu pl.	Birds.
pacca Adj.	Yellow/green.
paṃca (paṃca-) N.	A veranda.
paṃcalu pl.	Verandas.
paṃca (paṃca-) N.	Dhoti, a man's lower garment.
paṃcā	Dhoti and.
paṃcaṭaṃ see under paṃcu	
paṃcāyatī (paṃcāyatī-) N. [Skt.]	A village arbitration court (consisting of five members)
paṃcāyatīlu pl.	Arbitration courts.
paṃcāyatīlanu acc.	The arbitration courts.
paṃcu (paṃc-, paṃcu-, paṃc-) V.	To distribute, to share.
paṃcaṭaṃ gerund	The sharing, the distributing
paṃcukonna	(Who) have shared.

paṭṭaṇaṃ/paṭṇaṃ (paṭṇaṃ-, paṭṇāni-) N.[Skt.]	A town, city.
paṭṇāniki dat.	To the town.
-paṭṭi/-baṭṭi Po. P.	Since, on account of, as regards.
Paṭṇam see under Paṭṭaṇam	
paḍamara (paḍamaṭa-, paḍamaṭi-) N.	West.
paḍamaṭan Loc.	In the west.
paḍ (paḍ-, paḍu-, paḍ-) V.	To fall.
paḍa-bō (-pō-)	To be about to fall.
paḍabōtunnāvu	(You) are about to fall.
paḍabōyi past pp.	Having been about to fall.
paḍalōdu	Did not fall.
paḍiṃdi	(It) fell.
paḍi-pō-	To fall down.
paḍipōyiṃdi	(It) has fallen down.
paḍutuṃdi	(It) falls.
paḍutunnāy(i)	(They) are falling.
paḍēs- (paḍa-vēs-) caus.	To cast down, to let (somethin drop).
paḍēsēḍu	(He) let (something) drop.
paḍḍāḍu	(He) fell.
paḍḍāy/paḍināy	(They) fell.
paḍava (paḍava-) N.	A boat.
paḍavalu pl.	Boats.
-paḍu/-baḍu	Aux. verb used to form passiv
cf. caṃpabaḍ-, ammabaḍ-, etc.	

paḍu-kon-/-kun-	To lie down.
paḍukunnāḍu	(He) lay down.
paḍukonnānu	(I) was lying.
(rōjulu) paḍutuṃdi	(It) will take ...(days).
paṃṭa (paṃṭa-) N.	Crop.
paṃṭalu pl.	Crops.
Paṃṭi – see pannu	
paṃḍituḍu (paṃḍituḍi-) N.[Skt.]	A learned man, a scholar.
paṃḍitulu pl.	Learned men, scholars.
pāṃḍityaṃ (pāṃḍityaṃ, pāṃḍityāni-)N.	Scholarship, learning.
paṃḍu (paṃḍu-) N.	A fruit.
paṃḍlu/paḷḷu pl.	Fruits.
paṃḍla gen.	Of fruits.
paṃḍlu see under pannu	
padakoṃḍu (padakoṃḍu-) N. num.	Eleven.
padaṃḍi see under pō	
padahāru (padahāru-) N. num.	Sixteen.
padi (padi-) N. num.	Ten.
padimaṃdilō	In a crowd, in a group of persons (lit. among ten persons).
padiyava/padō	Tenth.
padihēḍu (padihēḍu-) N. num.	Seventeen.

padyaṃ (padyaṃ-, padyāni-) N.[Skt.]	A verse, poetry.
paddhati (paddhati-) N.[Skt.]	A system, custom.
paddhatini acc.	The system.
pani (pani-) N.	Work, purpose, business.
paniki dat.	For work.
paniki-vacc-/rā- V.	To be useful (lit. come for work).
panikirādu	(It) is useless.
panikirāni	(Which) is useless.
pani-cēs- V.	To work.
panicēddāṃ	Let (us) work.
panicēstū pres. pp.	Working.
panulu pl.	Works.
panulanu acc.	The works.
paṃthālu (pl. of paṃthaṃ)	The paths, ways.
paṃthālalōki	Into the paths.
pannu (paṃṭi-) N.	Tooth.
paṃḍlu/paḷḷu pl.	Teeth.
Panneṃḍu (Panneṃḍu-) N. num.	
pappu (pappu-) N.	Split pulse of any kind, a nut of any kind freed from the shell, as peanut, etc.
payanaṃ (payanaṃ-, payanāni-) N.	A journey.
payanaṃ-sāgis-(-sāgiṃc-) V.	To make a journey.
payanaṃ sāgiṃciṃdi	She/it has made a journey.

paraspara Adj. [Skt.]	Mutual.
paraspara viruddhaṃ	Mutually contradictory.
cf. viruddhaṃ	
parikis- (parikiṃc-) V.	To investigate, to examine.
parikiṃcaṃḍi	(You pl./polite) investigate.
parigettu (parigett-, parigettu-, parigett-) V.	To run.
parigetti past pp.	Having run.
paruguccu-kon- (parugu-puccukon-)	To flee (lit. to take a run).
paruguccukunnāḍu	(He) fled.
parugettutunnadi	(It) is running.
paricayaṃ (paricayaṃ-, paricayāni-) N. [Skt.]	Acquaintance, familiarity.
paricivunna (Adj. pp. of parucu)	(Which) was spread.
pariṇāmaṃ (pariṇāmaṃ-, pariṇāmāni-) N. [Skt.]	Maturity, fulness, result.
pariṇāmāniki dat.	For the fulness.
paripālanaṃ (paripālanaṃ-, paripālanāni-) N. [Skt.]	Protection, government.
paripālanā-raṃgaṃlō cf. raṃgaṃ	In the field of administration or government.
paripālanā-vyavastha cf. vyavastha	Governing institution, government.
paripāliṃcu-kon- V.	To govern, to rule.
paripāliṃcukuṃṭunnāṃ	(We) are governing (ourselves).
parimitaṃ (parimitaṃ-, parimitāni-) N. [Skt.]	A limit.

parimitamaina	(Which) is limited.
pariśīlana (pariśīlana-) N. [Skt.]	A research, an enquiry, investigation.
pariśīlana-cēs- V.	To investigate.
pariśīlana ceyyalēdu	(They) did not investigate.
pariśubhraṃ Adj. [Skt.]	Clean.
pariśubhraṃ-cēs- V.	To clean.
parishubhraṃcēyabaḍi	Having gotten cleaned.
pariṣattu (pariṣattu-) N.[Skt.]	An assembly, congregation.
cf. jillā-pariṣattu, sāhitya-pariṣattu	
Parvā see Pharvā	
palaca Adj.	Thin, diluted.
palacagā Adv.	Thinly, diluted.
palacaṭi/palacani Adj.	Thin, diluted.
palacana (palacana-) N.	Thinness, dilution.
pallaṃ (pallaṃ-, pallāni-) N.	A low land.
pallapu obl. gen.	Irrigated (lit. low land).
palli/palle (palli-/palle-) N.	A village.
palle-prajalu	Village people.
palleṭūru (palleṭūri-) N.	A village.
paḷḷu see under paṃḍu	
paḷḷu see under pannu	

pāṭa see under pāḍu	
pūṭi (pūṭi-) N.	Time, extent (of time).
cf. Ipāṭiki	
-pūṭu/-būṭu Po.P.	Along with (occurs only after -tō).
pāṭham (pāṭham-, pāṭhāni-) N.[Skt.]	A lesson.
pāṭham-cepp- V.	To teach.
pāṭham ceppi	Having taught.
pāṭham ceppāḍu	(He) taught.
pāṭhālu pl.	Lessons.
pāḍu (pāḍ-, pāḍu-, pāḍ-) V.	To sing.
pāṭa (pāṭa-) N.	A song.
pāḍutāru	(They) sing.
pāṭu-paḍ-	To struggle.
pāṭupaḍavalasina	(Which, one) must struggle.
pāṃḍavulu (pl. of pāṃḍavuḍu) N.	The Pandavas, the five pandu princes who are the heroes of the Mahabharata.
pāṃḍavula gen.	Of the Pandavas.
pāṃḍityaṃ see under paṃḍituḍu	
pāta Adj.	Old.
pātu-kon- V.	To get buried.

pātuku pōyina	(Which) got buried.
pāpaṃ Intrj. [Skt.]	Pity! Alas!
pārku (pārku-) N. [Eng.]	A park.
pārṭī (pārṭī-) N. [Eng.]	A party.
pārṭīdi	That which belongs to a party.
pārlameṃṭu (pārlameṃṭu-) N. [Eng.]	Parliament.
pālu (pāla-) N.	Milk.
pāla-rāti cf. rāyi	Of marble (lit. of milk (white) stone).
pālu (pālu-) N.	A share, portion.
pāl-gon (-kon-) V.	To take part, participate.
pālgoṃṭunnāru	(They) are participating.
pikaru (pikaru-)	Trace.
picci (picci-) N.	Insanity, madness.
pilus (pilic-, pilus-, pilav-) V.	To call, invite.
pilavakuṇḍā	Without being invited.
pilavaḍaṃ gerund	Calling.
pilavaṃḍi	(Please) call.
pilicānu	(I) called.
pilicāru	(They) called.
piluddāṃ	Let (us) call.

pilla (pilla-)	Child, daughter, girl.
pillaki dat.	To the child.
pillanu acc.	The girl.
pillalu pl.	Children.
pillalni acc.	The children.
pillalnī	And also ~~the~~ children.
pillavāḍu/pillaḍu (pillavāḍi-/ pillaḍi-) N.	Boy, son.
pilli (pilli-) N.	A cat.
pillulu pl.	Cats.
pīnāsi (pīnāsi-) N.	A miser.
puccu-kon- V.	To receive.
puccukōjālanu	(I) am unable to receive.
puṭṭ (puṭṭ-, puḍa-/puḍu-, puṭṭ-) V.	To be born.
puṭṭaka puṭṭaka	Not being born (for a long time).
puṭṭāḍu	(He) was born.
punar-nirmiṃcāli cf. nirmis-	(One) should create again, should reconstruct.
punādi (punādi-) N.	A foundation.
punādilāṃṭivi	Foundation-like things.
Puyy- see pūs	
purō-gamis- (-gamiṃc-) V.[Skt.]	To progress, proceed ahead.
purōgamiṃcavalisiṃdi	(It) should progress.
purōgamistuṃdi	(It) is progressing.

pulla Adj.	Sour.
pullagā Adv.	Sourly.
puvvu (puvvu-) N.	Flower.
pustakaṃ (pustakaṃ-, pustakāni-)N.[Skt.]	A book.
pustakam-ā	Is (it) a book?
pustakamē	The book (emphatic).
pustakaṃlō loc.	In the book.
pustakaṃvalla	On account of the book.
pustakāniki dat.	To the book.
pustakālu pl.	Books.
puṣṭi (puṣṭi-) N. [Skt.]	Strength, nourishment, sturdiness.
puṣṭigala	Strong, sturdy, well-nourished.
pūja (pūja-) N. [Skt.]	Worship, obeisance.
pūja-cēs- V.	To worship.
pūjacēsi past pp.	Having worshipped.
pūjacēsē	(Which, one) worshipped.
pūjāri (pūjāri-) N.	Temple-priest (lit. worshipper).
pūṭa (pūṭa-) N.	A time, part of a day.
pūṭalu pl.	Times.
(reṇḍu) pūṭalu	(Two) times, twice.
pūnu-kon- V.	To undertake, decide.
pūnukonnāṃ	(We) have undertaken.
pūnukonē	(Which) are undertaken.

pūy- see pūs

pūrṇam-aina	(Which) is complete.
pūrtigā Adv.	Completely.
pūrvakālaṃ (pūrvakālaṃ-, pūrvakālāni-) N. [Skt.]	Ancient time, old-time, former time.
pūrvakālapu obl. gen.	Of ancient times, of former times, traditional.
pūs (pūs-, pūs-, pūy-/puyy-) V.	To smear, daub.
sunnaṃ-pūs-	To whitewash.
sunnaṃpūsi past pp.	Having whitewashed.
pegilci (past pp. of pegulc-)	Having pulled out, uprooted.
peṃku (peṃku-, peṃkuṭi-) N.	Tile.
peṃkuṭ-illu	A tiled house.
peṭṭ (peṭṭ-, peḍa-/peḍu-, peṭṭ-) V.	To put, place, keep, give.
peṭṭadu	(She/it) won't give.
peṭṭalēdu	Did not give.
peṭṭāru	(They) put (past).
peṭṭu Imp.	Put.
poṭṭu-kon-	To keep for oneself.
peṭṭukoni past pp.	Having kept (for oneself).
peṭṭukonna	(Which, one) has kept.
peṭṭavaccu	(One) may place.
poṭṭēvāḷḷaṃ	(We) would have given.
peṭṭe (peṭṭe-) N.	A box, (railway) compartment.

peṭṭelō loc.	In the box, in the compartment.
peḍa-/ peḍu- see peṭṭ	
peṃḍlāṃ (peṃḍlāṃ-, peṃḍlāni-) N.	Wife.
peṃḍlānni acc.	The wife.
peṃḍli/peḷḷi (peṃḍli-/peḷḷi-) N.	Marriage.
peṃḍliki/peḷḷiki	To the marriage.
peṃḍli-cēs-/[illegible]- V.	To perform marriage.
peṃḍlicēšāru	(They) performed the marriage.
peḷḷivāru	People belonging to the bride's party.
peḷḷivāriṃṭiki	To the house of the bride's people.
maga peḷḷivāraṃ cf. maga-	(We) the members of the bridegroom's party.
pedda Adv.	Big.
pedda (pedda-) N.	Big person, chief.
peddagā Adv.	Loudly.
pettanaṃ = peddatanaṃ	Greatness, chieftainship, authority.
peddadi	A big one.
peddad(i)aitē	If (one) becomes big or grows up.
peddadigā	Like big one.
peddamaniṣi	A gentleman.
peddamaniṣigā	As a gentleman.
peddalu pl.	The elders, leaders (lit. the big ones).
peddalaku dat.	To the elders.
peddavāḷḷu	Adults.

peṃpoṃdis-(peṃpoṃdiṃc-) V.	To foster growth or improvement.
peṃpoṃdiṃcaṭaṃ gerund	Fostering of growth.
Perak- see peruku	
perag- see perugu	
perik- see peruku	
perig- see perugu	
peruku (perik-, peruku-, perak-) V.	To load.
periki past pp.	Having loaded.
perugu (perig-, perugu-, perag-) V.	To grow, increase.
perigi past pp.	Having grown.
perigina	(Which) has grown.
periginā	Even though (one) grows.
Peḷḷi see Peṃḍli	
pēparu (pēparu-) N. [Eng.]	Newspaper.
pēru (pēru-) N.	A name.
pēru-poṭṭ- V.	To name, to give a name.
pēru poṭṭadalucukoni Cf. talucukon-	Having intended to give a name.
pērlu pl.	Names.
pai Po.P.	Up, upward.
paikappu	The upper roof (covering).
paiki	Above, on.
paigā Adv.	Besides, in addition to.
paipeccu	On top of it, besides.
poṭṭi (poṭṭi-) N.	Short (one).
poṭṭigā Adv.	Short.
poṭlālu	
poṭlālallē	Like? . . . . . (?)

poḍugu (poḍugu-) N.	Length.
poḍugari	A long one.
poḍugāṭi Adj.	Long.
poddu (poddu-) N.	Time, sun, day.
poddu (podduṭi-) N.	Morning.
podduna	(This) morning.
podduṭūru (podduṭūri-) N.	Name of a town.
Poyinā see under pō	
poyy- see under pō	
poyy- see under pōs	
Poyyi (Poyyi-) N.	Hearth.
porapāṭu (porapāṭu-) N.	A mistake, an error.
porapāṭucēta	By a mistake.
porapāṭu-paḍ- V.	To mistake.
porapāṭu‿paḍakūḍadu	(One) should not mistake.
pō (poyy-, pō-, pō-) V.	To go.
padaṃḍi	(Please) go along.
poyinā/pōyinā	Even though (one) goes.
pōkuṃḍā	Without going.
pōgā	Taking out, subtracting.
pōtunnānu	(I) am going.
pōtuṃḍi/pōtōṃḍi	(She/it) goes.
pōtē	If (one) goes, if (one) is taken out.

poḍugu (poḍugu-) N.	Length.
poḍugari	A long one.
poḍugāṭi Adj.	Long.
poddu (poddu-) N.	Time, sun, day.
poddu (podduṭi-) N.	Morning.
podduna	(This) morning.
podduṭūru (podduṭūri-) N.	Name of a town.
Poyinā see under pō	
poyy- see under pō	
poyy- see under pōs	
Poyyi (Poyyi-) N.	Hearth.
porapāṭu (porapāṭu-) N.	A mistake, an error.
porapāṭucēta	By a mistake.
porapāṭu-paḍ- V.	To mistake.
porapāṭu‿paḍakūḍadu	(One) should not mistake.
pō (poyy-, pō-, pō-) V.	To go.
padaṃḍi	(Please) go along.
poyinā/pōyinā	Even though (one) goes.
pōkuṃḍā	Without going.
pōgā	Taking out, subtracting.
pōtunnānu	(I) am going.
pōtuṃdi/pōtōṃdi	(She/it) goes.
pōtē	If (one) goes, if (one) is taken out.

pōdāṃ	Let (us) go.
pōnivvaṇḍi	Let (one) go (pl/polite).
pōnū	For going and.
pōnūrānū	For going and coming (i.e. a round trip).
pōyinā see poyinā	
pōyē	(Which/who) goes.
(bhartalu) pōyina (tarvāta)	(After) the passing away (of the husbands).
pōkaḍa (pōkaḍa-) N.	Behaviour, conduct, way.
pōkaḍalu pl.	Ways.
pōkaḍalatō	In proper ways.
pōkiri (pōkiri-) N.	A rogue, wicked person.
pōkiri maṇiṣigā	As a rogue.
pōṭu (pōṭu-) N.	A stroke, a blow.
(kalaṃ) pōṭutō	With the stroke (of a pen).
pōṭlāḍu- V.	To fight, to struggle.
pōṭlāṭa(pōṭlāṭa-) N.	Dispute, fighting, quarrel.
pōṭlāṭalu pl.	Disputes.
pōṭlāḍukōṭamē = pōṭlāḍukōvaṭamē	Just the quarrelling.
pōṭlāḍukoṇṭunnāṃ	(We) are quarrelling.
pōrāḍu- V.	To fight.
pōrāḍaṭaṃ (pōrāḍaṭaṃ-, pōrāḍaṭāni-) gerund.	The fighting.
pōrāḍaṭāniki ,dat.	For fighting.

pōlic- (pōliṇc-) V.	To compare.
pōlistē	If compared.
pōlci-cūs-	To compare (lit. to find by comparison).
pōlcicūstē	If (one) compares.
pōlīsu (pōlīsu-) N. [End.]	Policeman.
pōlīsulu pl.	Policemen.
Pōlci - . see under pōlis	
pōṣaṇa (pōṣaṇa-) N. [Skt.]	Protection, maintenance.
pōṣaṇaku dat.	For the maintenance.
pōs/poyy (pōs-, pōs-, poyy-) V.	To pour.
pōsu-kon-	To pour on oneself.
pōsukonnānu	(I) poured on myself.
prakāraṃ (prakāraṃ-, prakārāni-) N.[Skt.]	Way, manner.
ā prakāraṃ	That way.
prakāraṃgā Adv.	According to.
prakka (archaic form of pakka) N.	A side.
prakkana loc.	At the side.
pracāraṃ (pracāraṃ-, pracārāni-) N.[Skt.]	Publicity.
praja (praja-) N. [Skt.]	Subjects, people.
prajalu pl.	People.
prajalaku dat.	For the people.
prajalakū	And for the peoplo.
prajalakōsaṃ	For the sake of the people.

260

prajalacēta	By the people.
prajalatō	With the people.
prajalalō loc.	Among the people.
prajānīkaṃ (prajānīkaṃ-, prajānīkāni-) N. [Skt.]	A group (community) of people.
prajānīkapu obl. gen.	Of a group of people.
prajārājyaṃ (prajārājyaṃ-, prajārājyāni-) N. [Skt.]	Democratic state (lit. state of the people).
prajāsvāmikaṃ (prajāsvāmikaṃ-, prajāsvāmikāni-) N. [Skt.]	Democracy (lit. government of the people).
prajāsvāmikaṃgā Adv.	Democratically.

prajāsvāmyaṃ = prajāsvāmikaṃ

prati-cōṭū Adv. cf. cōṭu	Everywhere.
pratinidhi (pratinidhi-) N. [Skt.]	A representative.
pratinidhulu pl.	Representatives.
pratinidhulē	Just the representatives.
pratima (pratima-) N. [Skt.]	An idol, a piece of sculptur
pratimanu acc.	The idol.
pratimalu pl.	The idols.
pratiṣṭhambhana (pratiṣṭhambhana-) N. [Skt.]	Deadlock, hindrance.

pratyēkaṃ Adj. [Skt.	Distinct, separate, special.
pratyēkam-aina	(Which) is separate, distinct.
pratyēkaṃgā Adv.	Separately.
pradēśaṃ (pradēśaṃ-, pradēśāni-) N. [Skt.]	Region, area, space.
pradēśaṃlō loc.	In the area.
pradhāna Adj. [Skt.]	Chief, important.
pradhānamantri	Prime minister.
cf. mantri	
prapaṃcaṃ (prapaṃcaṃ-, prapaṃcāni-) N. [Skt.]	The world.
prapaṃcāniki dat.	For the world.
prabaṃdhaṃ (prabaṃdhaṃ-, prabaṃdhāni-) N. [Skt.]	A treatise, a type of poetry.
prabhutvaṃ (prabhutvaṃ-, prabhutvāni-) N. [Skt.]	Government, administration.
prabhutvāniki dat.	For the administration.
prabhutvōdyōgi (prabhutvōdyōgi-) (prabhutva + udyōgi) N. [Skt.]	Officer of the government, administrator.
prabhutvōdyōgulu pl.	Administrators.
prabhutvōdyōgula gen.	Of the administrators.
pramādaṃ (pramādaṃ-, pramādāni-) N. [Skt.]	Danger, calamity.
pramādālu pl.	Dangers.
pramādālanu acc.	The calamities.
prayatnaṃ (prayatnaṃ-, prayatnāni-) N. [Skt.]	An attempt, effort.

prayatnaŋ-cēs- V.	To attempt.
prayatnaŋ cēśānu	(I) have attempted.
prayatnis (prayatniŋco-)	To attempt, try.
prayatnistānu	(I) will try.
prayāṇaŋ (prayāṇaŋ-, prayāṇāni-) N.[Skt.]	Journey, trip.
prayāṇaŋ-cēs- V.	To go on a journey.
prayōgam(u) (prayōgam(u)-, prayōgāni-) N. [Skt.]	An application, usage.
prayōgālu/prayōgamulu pl.	Usages.
prayōjanaŋ (prayōjanaŋ-, prayōjanāni-) N. [Skt.]	Use, advantage.
pravartis- (pravartiŋco-) V. [Skt.]	To conduct oneself, to carry on.
pravartiŋcaka	Without conducting oneself, without carrying on.
pravartiŋcē	(In which, one) conducts oneself.
pravēśis- (pravēśiŋco-) V. [Skt.]	To enter.
pravēśiŋcina	(Which, one) entered.
praśnis- (praśniŋco-) V. [Skt.]	To question.
praśniŋcu-kon-	To question oneself.
praśniŋcukonnānu	(I) have questioned myself.
prastutaŋ Adv. [Skt.]	Now, at present.
prastuta-sthitilō	In the present situation.
cf. sthiti	

prājekṭu (prājekṭu-) N. [Eng.]	A project.
prājekṭulu pl.	Projects.
prāṇam(u) (prāṇam(u)-, prāṇāni-) N. [Skt.]	Life.
prāṇālu/prāṇamulu pl.	Lives.
prāṇamulanu acc.	The lives.
prāṇapradam-aina	Essential (lit. life-giving).
prāraṃbhaṃ (prāraṃbhaṃ-, prāraṃbhāni-) N. [Skt.]	The beginning.
prāraṃbhaṃ-ay-/kā- V.	To begin.
prāraṃbham-avaṭaṃ	Beginning (lit. the occurrence of the beginning).
prāraṃbhōtsavaṃ	Inauguration ceremony.
(prāraṃbha + utsavaṃ) N.[Skt.]	
prāraṃbhis- (prāraṃbhiṃc-) V.	To begin.
prāraṃbhiṃcāli	(One) should begin.
prāraṃbhiṃcēnu	(I) have begun.
prāraṃbhistē	If (one) begins.
proprayiṭaru (proprayiṭaru-) N.[Eng.]	Proprietor.
plāṭphāraṃ (plāṭphāraṃ-) N. [Eng.]	A platform (railway platform).
plāniṃg-kamīṣan (plāniṃg-kamīṣan-) N. [Eng.]	The planning commission.
phakaphaka Adv.	An expression denoting the sound while laughing loudly.

pharlāŋ̣gu (pharlāŋ̣gu-) N. [Eng.]	A furlong (a distance of 220 yards).
pharlāŋ̣gulu pl.	Furlongs.
pharvā/parvā N. [Hin.]	Care, concern.
pharvā lēdu	Never mind, does not matter.
phalaŋ̣ (phalaŋ̣-, phalāni-) N.[Skt.]	A fruit, profit, benefit, result.
phalitaŋ̣ (phalitaŋ̣-, phalitāni-)N.	The result.
(kāryakrama) phalitaŋ̣	The result (of the programme).
phalitālu pl.	Results.
(anubhava) phalitālu	The results (of experience).
phasṭ phāraŋ̣ (phasṭ phāraŋ̣-) N. [Eng.]	First form (the first division in the secondary school).
philmu (philmu-) N. [Eng.]	A film, a movie picture.
philmugā Adv.	As a movie picture.
phōnu (phōnu-) N. [Eng.]	The telephone.
baṭṭa Adj.	Bald.
baṭṭatalatō	With bald-head.
-baṭṭi see -paṭṭi	
baḍi (baḍi-) N.	A school.
-baḍu see -paḍu	

baṃṭrōtu (baṃṭrōtu-) N.	A peon.
baṃṭrōtulu pl.	Peons.
baṃṭrōtulatōnū	....and with the peons.
baṃḍi (baṃḍi-) N.	A cart, coach, wagon.
baṃḍini acc.	The cart.
baṃḍilō loc.	In a cart.
baṃḍlu/baḷḷu pl/	Carts.
baḷḷamīda	On the carts.
batuku (batik-, batuku-, batak-) V.	To live.
batakanivvaḍu	(He) won't let (one) live.
batuku (batuku-) N.	Living.
banāyis- (banāyiṃc-) V. [Hin.]	To impose, attach.
banāyiṃcēru	(They) have imposed.
baṃdhuvulu (pl. of baṃdhuvu)	Kinsmen, relatives.
baṃdhuvula gen.	Of the relatives.
bayaṭa/baiṭa Po.P.	Outside.
bayaṭiki	(To the) outside.
bayaṭa-paḍ-	To get away (from).
baiṭapaḍāli	(One) should get away (from).
bayaldēru/baildēru V.	To start, to go out.
bayaldērināy/bayaldērūy	(They (non-human) set out, went out.
bayaldērāḍu	(He) started.
bayaldērudāṃ	Let (us) start.

baruvu (baruvu-) N.	Weight.
balaṃ (balaṃ-, balāni-) N.	Strength.
bala-paḍ- V.	To become strong.
balapaḍutunna	(Who/which) is becoming strong.
bassu (bassu-) N. [Eng.]	A bus.
bahu Adj. [Skt.]	Very, very much, many.
bahu sogasu	Very beautiful.
baḷḷu see under baṇḍi	
bāgu (bāgu-) N.	Good state or condition, well-being.
bāgā/bāgugā Adv.	Nicely, well.
bāgānē	Indeed nice.
bāgu-cēs- V.	To set right, to repair, to clean.
bāgucēddām	Let (us) clean, let (us) set(things) right.
bāg(a)-un- V.	To be good, to be fine.
bāguṇṭuṇdi	(It) will be better.
bāguṇḍalēdu	(It) ~~will~~ is not ~~be~~ good.
bāguṇdi	(It) is fine.
bāgu-paḍ- V.	To thrive, to recover (health).
bāgupaḍēvāḍivi	(You) would have thrived.
bāṭanī (bāṭanī-) N. [Eng.]	Botany.
bāṭanīlō loc.	In botany.

-bāṭu see -pāṭu	
bādha (bādha-) N. [Skt.]	Pain, trouble, worry.
bādhanu acc.	Misery, trouble.
bādhyata (bādhyata-) N. [Skt.]	Responsibility.
bādhyatanu acc.	The responsibility.
bādhyatalu pl.	Responsibilities.
bādhyatalanu acc.	The responsibilities.
bābu N.	A term of address (endearing or respectable).
bāra (bāra-) N.	The length of two stretched hands.
bār-eḍu	Two hands' length.
bāhuḷyaṃ (bāhuḷyaṃ-, bāhuḷyāni-) N. [Skt.]	Abundance, multitude.
biyyaṃ (biyyaṃ-, biyyāni-) N.	Rice.
biḷḷa (biḷḷa-) N.	A badge.
biḷḷa baṃṭrōtu	A peon with a badge.
bīḍī (bīḍī-) N.	A cheap variety of cigarette.
bīḍīlu pl.	Cigarettes.
bīrvā (bīrvā-) N.	Shelf.
bīrvālō loc.	In the shelf.
buṭṭa (buṭṭa-) N.	Basket.

buddha pratima N. [Skt.]	The idol of the Buddha.
cf. pratima	
buddhi (buddhi-) N. [Skt.]	Sense, intelligence.
beṃgālī pilla N.	A Bengāli girl.
cf. pilla.	
beṃgālī pillavaipu	Towards the Bengali girl.
beṃguḷūru/beṃgaḷūru N.	Bangalore (name of a city).
baiṭa see bayaṭa	
baildēru see bayaldēru	
bottigā Adv.	Absolutely, entirely.
boddu Adj.	Stout.
boddugā Adv.	Stoutly.
bomma (bomma-) N.	A doll, toy, picture.
bommalu pl.	Dolls, toys, pictures.
bommala ṣarṭu	A shirt printed with pictures.
cf. ṣarṭu	
bōdha (bōdha-) N. [Skt.]	Understanding.
bōdha-paḍ- V.	To be understood, to be know
bōdha paḍiṃdi	(It) was understood, (it) has been learned.

bauddha Adj. [Skt.]	Buddhist.
bauddha vigrahamunu acc.	The Buddhist image.
bratuku same as batuku	
blāku (blāku-) N. [Eng.]	A block.
blākula pl. gen.	Of the blocks.
bhaktavijayaṃ (bhaktavijayaṃ-, bhaktavijayāni-) N. [Skt.]	Name of a Telugu classic.
bhagavaṃtuḍu (bhagavaṃtuḍi-) N. [Skt.]	The supreme being, God.
bhadratalu (pl. of bhadrata) N. [Skt.]	Safety.
bhadratalaku dat.	For the safety.
bhadraṃgā Adv. [Skt.]	Securely, safely.
bhayaṃ (bhayaṃ-, bhayāni-) N. [Skt.]	Fear.
bhaya-paḍ- V.	To be afraid.
bhayapaḍēvāḷḷu	(They) would have been scared.
bharta (bharta-) N. [Skt.]	Husband.
bhartalu pl.	Husbands.
bhaviṣyattu (bhaviṣyattu-) N. [Skt.]	The future.
bhaviṣyattunu acc.	The future.
bhāgaṃ (bhāgaṃ-, bhāgāni-) N. [Skt.]	Part, portion, side.

bhāgaṃlo loc.	In the part.
bhāgavataṃ (bhāgavataṃ-, bhāgavatāni-) N. [Skt.]	Name of a Telugu work (an epic poem describing the life of Krishna).
bhāgavatamō	Either/or Bhagavatam.
bhāgāni- see bhāgaṃ	
bhāratadēśaṃ N. [Skt.]	India (the land of Bharata).
bhārataṃ (bhārataṃ-, bhāratāni-) N. [Skt.]	A Telugu work (an epic poem).
bhāratī-vācakaṃ (-vācakaṃ-, -vācakāni-) N.	Name of a Telugu reader (prescribed as text book in schools).
bhāratīvācakālu pl.	Bharati readers.
bhārī Adj. [Skt.]	Stout, rich, respectable.
bhārya (bhārya-) N. [Skt.]	Wife.
bhāryābhartalu cpd. cf. bharta	Husband and wife (lit. wife and husband).
bhāryābhartal(u)aina	(Who) are husband and wife.
bhāvaṃ (bhāvaṃ-, bhāvāni-) N. [Skt.]	Idea, feeling.
bhāvālu pl.	Ideas.
bhāvālanu acc.	The ideas.
bhāvi Adj. [Skt.]	Future, later (the would-be).
* bhāvi jīvitaṃ	Future life.
bhāvis- (bhāviṃc-) V. [Skt.]	To imagine, to feel, to thin

bhāviṃci past pp.	Having imagined, thought.
bhāṣa (bhāṣa-) N. [Skt.]	Language, speech.
bhāṣalō loc.	In the language.
bhāṣalōnū	...and in the language.
bhujaṃ (bhujaṃ-, bhujāni-) N. [Skt.]	Shoulder.
bhēṣ Intrj.	Excellent!
bhōjanaṃ (bhōjanaṃ-, bhojanāni-) N. [Skt.]	Food, a meal, dinner.
bhōjanāniki dat.	For dinner.
bhōjanaṃ-cēs- V.	To eat, to dine.
bhōjanaṃ ceyyālī	(One) must eat.
bhōjanaṃ cēyakuṇḍā	Without eating.
bhōjanaṃ cēsi past pp.	Having eaten.
maga/moga Adj.	Male.
magapilla N.	A boy (lit. male child).
cf. pilla	
magapeḷḷivāram see under peṇḍli	
mogāḷḷu = mogavāḷḷu	Male persons, men.
maṃci Adj.	Good.
maṃci (maṃci-) N.	Goodness.
maṃcigā Adv.	Well.
maṃcidi	(It) is good.
maṃcivāḍu	A good man.
maṃcivāḍugā	As a good man.

maṃcu (maṃcu-) N.	Ice.
maṃcu mukka	A piece of ice.
cf. mukka	
maṭṭu Po.P.	Extent, up to, as much as, as for.
maṭṭuku/maṭuku	Until.
ippaṭi maṭṭuku	For the present(lit. now unt
maṃḍalaṃ (maṃḍalaṃ-, maṃḍalāni-) N. [Skt.]	District, region.
maṃḍalāla pl. gen.	Of the districts.
madrāsu (madrāsu-) N.	Madras (the capital of Mad. state in South Indi
madrāsunuṃci abl.	From Madras.
madhyaṃ (madhyaṃ-, madhyāni-) N. [Skt.]	The center, the middle, th middle part.
madhyan loc.	In the middle.
madhyaṃunna	(Which) is in the middle.
madhya Adj.	Middle.
madhya mārgaṃ	Middle of the road.
madhya hālu	Central hall.
ā madhya Adv.	One day, on a certain day (in the past
madhyāhnaṃ (madhyāhnaṃ-, madhyāhnāni-) N.	Mid-day, afternoon.
madhyāhnāniki dat.	By the afternoon.
manaṃ (mana-) Pron.	We (incl.).
mana gen.	Our.
manaku dat.	To us.

manadi	Ours.
manamaṇtā	All of us.
manamuṇdu	Before us.
manassu (manassu-) N. [Skt.]	The mind.
manassulō loc.	In the mind.
maniṣi (maniṣi-) N. [Skt.]	Person (man or woman).
bhārī maniṣi	A heavy-set person.
cf. bhārī	
manuṣulu pl.	Persons, men.
manuṣullārā	O, men!
maṇtri (maṇtri-) N. [Skt.]	A minister.
cf. ārthikamaṇtri, pradhāna maṇtri	
maṇdi (maṇdi-) N.	Persons, people.
maṇdiki dat.	To persons.
cf. ekkuva maṇdi, koṇtamaṇdi	
maṇdu (maṇdu-) N.	Medicine.
mannu (mannu-) N.	Mud, soil, ground.
mannulō loc.	In (to) the ground.
mabbu (mabbu-) N.	A cloud.
mabbulu pl.	Clouds.
mammal- see under mēmu	

marammattu (marammattu-) N. [Hin.]	Repair, reform.
marammattu-ayipō- V.	To be reformed.
marammattu ayipōtuṇdi	(It) will be reformed.
mari Adv.	Still, again, after, furthermore.
marinnī	Further, and also.
mar-ekkaḍā	(With neg. verb) Nowhere else.
mar(i)okaṭi	Another one.
marivakaru	Another person.
marō = marOka	Another.
maryāda (maryāda-) N. [Skt.]	Courtesy, decency.
maryādagā Adv.	Courteously, with respect.
malle (malle-) N.	Jasmine.
mahā Adj. [Skt.]	Great, eminent.
mahātmuḍu (mahātmuḍi-) (mahā + ātmuḍu) N.	Mahatma Gandhi, a great man.
mahāvakāśaṃ (mahāvakāśaṃ-v., mahāvakāśāni-) (mahā + avakāśaṃ) N.	Great opportunity.
mahāvakāśālu pl.	Great opportunities.
mahōjvala (mahā + ujvala) Adj.9	Most splendid.
maḷḷā/maḷḷī Adv.	Again.
mā- see under mēmu	
māṭa (māṭa-) N.	A word, what is said, blame.

okamāṭalō loc.	In a word, briefly.
māṭalu pl.	Words.
māṭalanu acc.	The words.
māṭalannī	All the words.
māṭallō loc.	In the words.
māṭl(u)-āḍu V.	To speak, to talk.
māṭlāḍē/māṭṭāḍē	(Which) is spoken.
māṭlāḍakaṇḍi	(Please) don't talk.
māṭlāḍaku	Don't talk.
māṭlāḍaṭaṃ (māṭlāḍaṭaŋ-, māṭlāḍaṭāni-) gerund	Speaking.
māṭlāḍaṇḍi	(Please) speak.
māṭlāḍatāḍu	(He) talks.
māṭlāḍatāru	(You polite/pl.) speak.
māṭlāḍutū Pres. pp.	Talking.
māṭlāḍukoṇṭunnāru	(They) are talking (among) themselves.
māṭlāḍēvāṇṇi	(I) would have talked.
māṭlāḍaḍaṃ (māṭlāḍaḍaŋ-, māṭlāḍaḍāni-) gerund	Speaking.
māṭu (māṭu-) N.	Time, occasion.
mātraṃ Adv.	Only, alone.
mātramē	Only.
mādiri (mādiri-) N.	Specimam, model, type.
mādiriki dat.	For a model.
(oka) mādirị = (oka) madirigā Adv.	As some sort.

mānu (mān-, mānu-, mān-) V.	To abstain, to fail from, to stop.
mānaru	(They) won't fail from.
mānavu	(They non-human) won't stop.
mānu-kon-/kun- V.	To give up.
mānukunnāru	(He-polite) gave up.
māṃiḍi (māmiḍi-) N.	Mango.
māmiḍi paṇḍu	Mango fruit.
cf. paṇḍu	
māmiḍi paṇḍlu pl.	Mangoes.
māmūlu (māmūlu-) N. [Hin.]	Something customary or usual.
māmūlugā Adv.	Usually.
māmūl(u)-ay-/kā- V.	To be customary.
māmūlayyiṇḍi	(It) has become customary.
māru (māru-) same as māṭu	
Ī māru	This time.
mārkeṭṭu (mārkeṭṭu-) N. [Eng.]	Market.
mārgaṃ (mārgaṃ-, mārgāni-) N. [Skt.]	A way, road, manner.
mārgānni acc.	The way.
mārcu (mārc-, marcu-, mārc-) V.	To change, to alter.
mārci past pp.	Having changed.
mārcēru	They changed.
mārpu (mārpu-) N.	A change.
mārpulu pl.	Changes.

mālapalle (mālapalle-) N. cf. palli/pallo	A village of the untouchables.
māṣṭaru (māṣṭar(u)-) N. [Eng.]	Master, teacher.
māṣṭarni acc.	The master.
migulu (migil-, migulu-, migal-) V.	To remain, to be left over.
migilina	(Who/which) remained.
miṭhāyi (miṭhāyi-) N. [Hin.]	Sweet-meat, sweets (candy or pastry).
mitavādi (mitavādi-) N. [Skt.]	A moderate (one holding moderate opinions).
mitavādulu pl.	Moderates.
mimmal-, mī- see under mīru	
mīda Po. P.	On.
dānimīda	On that (thing).
mīdiki	Up.
mīru (mimmal-/mī-) Pron.	You (pl. or polite).
mīku dat.	To you.
mīkôsaṃ	For you.
mīdi	Yours.
mimmalni acc.	You.
mīrā	Are you (the one)?
mīrō	Either/or you.
mukka (mukka-) N.	A piece.

mukku (mukku-) N.	Nose.
mukkuku dat.	To the nose.
mukhyaṃ Adj. [Skt.]	Important, chief.
mukhyam-aina	That (which) is important.
mugis- (mugiṃpo-) V.	To end, to finish.
mugiṃpoūḷi	(One) should finish.
mugguru see under mūḍu	
mudara Adj.	Ripe.
mudara māṃiḍi	Ripe mango.
cf. māmiḍi	
mudda (mudda-) N.	A lump or mass.
mudda-ay-/kā- V.	To become a mass.
(taḍisi) muddayiṃdi	(It) has become a mass of wet, (it) soaked wet.
muṃdu (muṃdu-) N.	The front.
muṃd-aṃja	A forward step.
muṃdaṃja-vēs- V.	To proceed ahead, to go forward.
muṃd-aḍugu	Progress (lit. forward step).
muṃdu-gā Adv.	Ahead.
muṃdubhāgaṃ	The front part.
muṃdulō loc.	In the front.
mupphai see under mūḍu	

muyy- see mūs	
muṣṭi (muṣṭi-) N. [Skt.]	A fist, a handful of something, alms.
muṣṭivāḍu	A beggar.
musṭivāḍiki dat.	To a beggar.
musurugā Adv.	Overcast (as the sky).
mūḍu (mūḍu-) N. num.	Three.
mūḍō/mūḍava	Third.
mūḍōḍi	The third one.
mugguru (mugguri-) N.	Three persons.
mupphai (mupphai-) N. num.	Thirty.
mūra (mūra-) N.	Lower arm, the length of the fore-arm (a cubit)
mūr-eḍu	Arm-length.
mūlaṃgā Adv.	Through, by means of.
mūla-paḍ- V.	To become obsolete (lit. to fall in a corner).
mūlabaḍi past pp.	Having become obsolete.
mūla-virāṭṭu (mūlavirāṭṭu) N. [Skt.]	The basis (lit. the princip idol in a temple)
mūs (mūs-, mūs-, muyy-) V.	To shut, to close.
mūśēḍu	(He) shut.
mūsu-koni past pp.	Having shut.
meccu-kon-/-kō- V.	To praise, to commend.

moccukuṇṭū	pres. pp.	Praising.
meṭṭa (meṭṭa-)	N.	Hill, mound.
meṭṭalu	pl.	Hills.
meṭṭala	gen.	Of the hills.
meṭṭalavaipu		Towards the hills.
meṭṭu (meṭṭu-)	N.	A step of a stair or ladder.
meṭlu	pl.	Stair, stair-case.
metta	Adj.	Soft.
mettagā	Adv.	Softly.
meyilu (meyilu-)	N. [Eng.]	Mail-train.
meyiluku	dat.	By the mail-train.
melligā	Adv.	Slowly.
mēḍa (mēḍa-)	N.	Storied house, upper storey.
mēḍa meṭlu cf. meṭṭu		Staircase.
mēm(u) (mammal-, mā-)	Pron.	We (excl.).
mā	gen.	My (lit. our).
māku	dat.	To us.
mātō		With us.
mēṃgūḍā		We also.
mādi		Ours.

mōra (mēra-) N.		Limit, extent, space.
mēlu (mēlu) N.		A better thing.
mailu (mailu-) N. [Eng.]		A mile.
maiḷḷu	pl.	Miles.
maiḷḷa	gen.	Of miles.
mokka (mokka-) N.		A plant.
mokkan(u)ē	acc.	Just the plants.
mokkalu	pl.	Plants.
mokkalamīda		On the plants.
moga	see maga.	
mogaṃ (mogaṃ-, mogāni-) N.		The face.
mogamulōni		(Which) is in the face.
mogga (mogga-) N.		A bud.
mottaṃ (mottaṃ-, mottāni-) N.		The total, whole.
mottaṃmīda		On the whole.
modalu (modaṭi-) N.		The beginning, first (thing).
modaṭa	Adv.	First, at first.
modaṭlō	loc.	In the beginning.
modaṭivāṇṇi		(I) the first man.
monna (monna-, monnaṭi-) N.		The day before yesterday.

meyy- see mōs	
mohaṃ same as mogaṃ	
mōs (mōs-, mōs-, moyy-) V.	To carry (on shoulder).
mōsaṃ (mōsaṃ-, mōsāni-) N.	Deceit.
mōsaṃ-cēs- V.	To deceive.
mōsaṃceyyanu	(I) won't deceive.
mōstarugā Adv.	In the manner.
okēmōstarugā	Uniformly (lit. in the same manner).
mōhanbābu (mōhanbābu-) N.	Name of a man.
cf. bābu	
yāvattu Adj. [Skt.]	Entire.
yāvattudēśamu	The entire country.
cf. dēśaṃ	
yuddhaṃ (yuddhaṃ-, yuddhāni-) N. [Skt.]	War.
yuddhāniki dat.	To the war.
yuddhaṃlō loc.	In the war.
yūnivarsiṭī (yūnivarsiṭī-) N. [Eng.]	University.
yūnivarsiṭīlōki	Into the university.
ra- see under vacc/rā	
rakaṃ (rakaṃ-, rakāni-) N. [Hin.]	Kind, variety, sort.
ē rakaṃ	What kind.
rakamē	Just (this) variety.

raṃgaṃ (raṃgaṃ-, raṃgāni-) N. [Skt.]	A stage, field, area.
raṃgālu pl.	Fields, areas.
raṃgālaku dat.	To the fields or areas.
cf. kriyāraṃgaṃ, paripālanāraṃgaṃ	
rahasyaṃ (rahasyaṃ-, rahasyāni-) N. [Skt.]	A secret.
rā- see under vacc-	
rājakīyaṃ (rājakīyaṃ, rājakīyāni-) N.[Skt.]	Politics, political affairs.
rājakīya Adj.	Political.
rājakīyādhikāraṃ	Political power.
cf. adhikāraṃ	
rājakīyaṃgā Adv.	Politically.
rāju (rāju-) N. [Skt.]	A king.
rājyaṃ (rājyaṃ-, rājyāni-) N. [Skt.]	Kingdom, country or state, government.
cf. prajārājyaṃ	
rājyaṃgā Adv.	As a state or government.
rājyaṃ paddhati	The system of government.
rājyaṃvalla	On account of the governmen
rājyasthāpana	The establishment of the government.
rājyāṃgaṃ (rājyāṃgaṃ-, rājyāṃgāni-) N. [Skt.]	The constitution.
rājyāṃgānni acc.	The constitution.
rāti- see rāyi	
rātri (rātri-) N. [Skt.]	Night.
rātri vēḷō	Only at the night time.
cf. vēḷa	

rāddhāṇtaṃ (rāddhāṇtaṃ-, rāddhāṇtāni-) N. [Skt.]	Doctrine, a proven and established fact.
rāddhāṇta siddhāṇtaṃlōnuṃci	From the doctrines and practices.
rāmagiri (rāmagiri-) N.	Name of a town.
rāmasvāmi (rāmasvāmi-) N.	Name of a man.
rāmuḍu (rāmuḍi-) N.	The hero of the epic Ramayana, name of a man
rāmuḍicēta	By Rama.
rāy-/vrāy- see under rās	
rāyi (rāti-) N.	A stone.
rāḷḷu pl.	Stones.
rāvaṇuḍu (rāvaṇuḍi-) N.	Ravana, the demon-king of Lanka (ceylon).
rās/vrās (rās-, rās-, rāy-) V.	To write.
vrātabhāṣa	The written language.
cf. bhāṣa	
(v)rāyalēdu	Did not write.
(v)rāyaḍaṃ ((v)rāyaḍaṃ-, (v)rāyaḍāni-) gerund	The writing.
(v)rāyaḍāniki dat.	For writing.
(v)rāyavalenu	(I) might write.
rāyāli	(One) should write.
(v)rāsi past pp.	Having written.

rāsukon-		To write for oneself.
(v)rāsō		(which, one) writes.
rāstāḍu		(He) writes.
rāstū	pres. pp.	Writing.
rāṣṭraṃ (rāṣṭraṃ-, rāṣṭrāni-) N. [Skt.]		A nation, country.
rāṣṭraṃlō	loc.	(which are) In the nation.
rāṣṭrālu	pl.	Nations.
rāṣṭrālalōni		In the nations.
rāḷḷu	see under rāyi	
rikṣā (rikṣā-) N.		Riksha (a hand-drawn cart).
rikṣāvāḍu		The riksha-man.
ribban (ribban-) N. [Eng.]		Ribbon.
ribbanlu	pl.	Ribbons.
ribbanlavaipu		Towards the ribbons.
risarci (risarci-) N. [Eng.]		Research.
risarci-cēs-	V.	To do research.
ruci (ruci-) N. [Skt.]		Taste.
ruciga	Adv.	Tastefully.
rucistuṃdi		(It) appeals (to one's taste
rūpaṃ (rūpaṃ-, rūpāni-) N. [Skt.]		Form, appearance, shape.
rūpālu	pl.	Forms.
rūp(u)-oṃdiṃc-	V.	To shape (lit. to cause (something) obtain a shape).

rūpāyi (rūpāyi-) N.	A rupee.
rūpāyiki dat.	For a rupee.
rūpāyilu pl.	Rupees.
rūpāyila gen.	Of rupees.
rūpoṃḍiṃc – see under rūpaṃ	
reṃḍu (reṃḍu-) N. num.	Two.
reṃḍō/reṃḍava	Second.
reṃḍavadi/reṃḍōdi	The second.
reṃṭikī	For both.
iddaru (iddari-) N.	Two persons.
iravai (iravai-) N. num.	Twenty.
iravayyō	Twentieth.
rōpu (rōpaṭi-) N.	Tomorrow.
railu (railu-) N. [Eng.]	Train, rail-road coach.
rōju (rōju-) N.	A day.
rōjuna loc.	On the day.
rōjulu pl.	Days.
rōjula gen.	Of days.
rōjulanuṃci abl.	From (since) .... days.
rōjullō loc.	(With)-in.....days.
rojullōnō	Just in .... days.
rōjū	Daily.
rōḍḍu (rōḍḍu-) N. [Eng.]	A road.
rōḍḍumīda	On the road.
rōḍḍumīdanuṃci	From the road (lit. from o the road).

rōḍlu pl.	Roads.
rōḍlōki dat.	(On) to the road.
lakṣa (lakṣa-) N. num. [Skt.]	A hundred thousand, lakh.
lakṣalu pl.	Lakhs.
lakṣyaṃ (lakṣyaṃ-, lakṣyāni-) N. [Skt.]	Goal, aim.
lakṣyāni acc.	The goal.
laṃcaṃ (laṃcaṃ-, laṃcāni-) N.	Bribe, bribery.
laṃcālu pl.	Bribes.
laṃcāla gen.	Of bribes.
labhis- (labhiṃc-) V.	To be acquired or gained.
labhiṃciṃdi	(It) has been acquired.
labhyaṃ N.	Attainable thing.
lābhaṃ (lābhaṃ-, lābhāni-) N.	Benefit, profit, use, advantage.
lāg- see under lāgu	
lāgā Adv.	As, like.
lāgu (lāg-, lāgu-, lāg-) V.	To pull, to draw.
lāgaḍaṃ (lāgaḍaṃ-, lāgaḍāni-) gerund	The pulling, drawing.
lāgaḍāniki dat.	For pulling, drawing.
lābhaṃ see under labhis-	
lāvu (lāvu-) N.	Stoutness.
lāv-āṭi Adj.	Stout.

lekka-cēs-	V.	To care for (lit. to do counting).
lekkajēyakuṇḍā		Without caring for.
leṃḍi	V.	Let it be, forget it.
lē (lē-)	V.	Not to be.
lēka-pōtē		If it is not, otherwise.
lēka- pōvaḍam (lēka-pōvaḍam-, lēkapōvaḍāni-)	gerund	The not being.
lēkuṇḍānū		Without being.
lēkuṇḍānē		Just without being.
lēḍu		(He) is not.
lēdu		(It) is not, no.
lēni		(Which) is not, not found.
lēnu		(I) was not.
lēmu		(We) were not.
lēru		(You, he (polite), they) are/were not.
lērā		Are (they) not?
lēvu		(They non-human) are/were not.
lēc (lēc-, lēs-, lēv-)	V.	To rise, to get up.
lēci	past pp.	
lēcēḍu		(He) got up.
laiṭuhausu (laiṭuhausu-)	N. [Eng.]	The light-house.
laiṭuhausuvaipuku		Towards the light-house.
laibrarī (laibrarī-)	N. [Eng.]	A library.
laibrarīki	dat.	To the library.

lōkuva (lōkuva-) N.		Inferior (person).
lōṭu (lōṭu-) N.		Detriment, deficiency.
lōṭugā	Adv.	As detrimental.
lōṭupāṭlanu	acc.	The defects and failures.
(pāṭu an echo word)		
lōpam (lōpan-, lōpāni-) N. [Skt.]		Lack, shortage, loss.
lōpam lōni		(Which) is without want, without shortage.
lōpala (lōpali-) N.		Inside.
lōpaliki/lōpalaku	dat.	(To) inside.
lōpalinuṃci	avl.	From inside.
lōpāni - see lōpam		
lauḍspīkaru (lauḍspīkar(u)-) N. [Eng.]		A loudspeaker.
lauḍspīkarlu	pl.	Loudspeakers.
vakaru same as okaru		
vaṃka (vaṃka-) N.		Direction, side.
vaṃkāya (vaṃkāya-) N.		Brinjal, egg-plant.
vacc/rā (vacc-, vas-, rā-) V.		
vaccīeka		As soon as (one) comes.
vacci/occi	past pp.	Having come.
vaccina		(Who/which) came.
vaccinatarvāta		After (one) comes.
vaccinadi/~~v~~accindi		She/it who came.
vaccinavāḍu		He who came.
vaccinavāḷḷu		Those who came.

290

vaccinā	Even though (one) comes.
vacciṃdi	(She/it) came.
vaccī rāni	Half-known (lit. which comes and does not come).
vaccu (aux. verb)	May.
vaccē	(who/which) comes.
vaccēdānivi	You (fem./neut.), the one that comes.
vaccēdānni	I (fem./neut.), the one that comes.
vaccēdi	(She/it) that comes.
vaccēvāḍivi	You (masc.) who come.
vaccēvāḍu	He, who comes.
vaccēvāṇṇi	I (masc.), who comes.
vaccēvāḷḷaṃ	We, who come.
vaccēvāḷḷu	You/those who come.
vaccēvi	Those (non-human) which come
vaccāḍu	(He) came.
vaccāv(u)	(You) came.
vaddāṃ	Let (us) come.
vastāḍu	(He) comes, will come.
vastānu	(I) come, I'll be seeing you (said by one while departing).
vastām(u)	We will come.
vastāy(i)	(They, non-human) will come
vastuṃdi	(She/it) will come.
vastunnavi/ostunnavi	(They) are coming, they happen.
vastunnāḍu/ostunnāḍu	(He) is coming.
vastū pres. pp.	Coming, while coming.

vastūnē	Just while coming.
vastē	If comes, if come.
raṃḍi/rāṃḍi	Come! (Polite/pl.).
rammani	Saying 'Come'.
rāka	Without coming.
rākaṃḍi	Don't come.
rākapōtē	If (one) does not come.
rāku	Don't come.
rākuṃḍā	Without coming.
rāḍu	(He) won't come.
rādu	(It) won't come, will not be acquired.
rāni	(That) doesn't come.
rānidi	(She/it) that has not come.
rānivāḍu	(He) who has not come.
rānivi	(Those) which have not come.
rānu	(I) won't come.
rānū	For coming and.
rānē rālēdu	(One) did not come at all.
rānēvaddu	Don't come at all.
rāru	(They) won't come.
rālēdu	(One) did not come.
rāvaṭaṃ (rāvaṭaṃ-, rāvaṭāni-) gerund	The coming.
rāvaṭāniki dat.	To acquire, as knowledge, etc. (lit. (knowledge) to come).
rāvaddu	Don't come.
rāvāli	(One) should come.
vaṃḍu (vaṃḍ-, vaṃḍuw, vaṃḍ-) V.	To cook.
vaṃṭa (vaṃṭa-) N.	Cooking.

vaṃṭagadi	Kitchen (lit. cooking room).
vaṃḍagaladu	(She) can cook.
vaṃḍalēdu	(She) cannot cook.
vaṃḍinā	Even though (one) cooks.
vadalu (vadil-, vadalu-, vadal-) V.	To quit, to leave.
vadalalēdu	(It) did not leave.
vadali-peṭṭ-	To abandon.
vadalipeṭṭāru	(They) abandoned.
Vaddāṃ see under vacc/rā	
vaṃda (vaṃda-) N. num.	Hundred.
vaṃdalu pl.	Hundreds.
vaṃdalaki dat.	For hundreds.
vaṃdalakoladi	By hundreds.
varaku Po.P.	Up to, to, to the extent.
koṃtavaraku	To a little extent.
varaṃ (varaṃ-, varāni-) N. [Skt.]	Boon, a divine gift.
varaṃ-icc-/ivv-/iyy- V.	To grant a boon.
varamiccinā	Even though (one) gives a boon
varamivvaḍu	(He) will not give a boon.
varaṃḍā (varaṃḍā-) N.	Verandah, front porch.
varaṃḍālō loc.	In the verandah.
varaṃḍālōṃci abl.	From the verandah.
varāni see varaṃ	
vargaṃ (vargaṃ-, vargāni-) N. [Skt.]	A group, class.
vargānidi	That which belongs to a group.

varṇana (varṇana-) N. [Skt.]	Description.
varṇana-cēs- V.	To describe.
vartis- (vartiṃc-) V. [Skt.]	To act, to behave, to apply.
vartiṃcitīrāli	(One) should (necessarily) apply.
varṣākālaṃ (varṣākālaṃ-, varṣākālāni-) N. [Skt.]	The rainy season.
-valas/-valus Aux. V.	To be needed.
-valasiṃdi/-valisiṃdi	Must, that which must be...
valla Po.P.	By, by means of, through, be able.
(nā) valla kādu	(I) cannot do (lit. (it) won't happen by me).
vas- see under vacc/rā	
vākili (vākiṭi-) N.	A door, doorway.
vākiḷḷu pl.	Doorways.
vāṭi- see under avi.	
vāṭillutuṃdi V.	(It) befalls (lit. (it) strike
vāḍakaṭṭu (vāḍakaṭṭu-) N.	Neighbourhood.
vāḍakaṭṭuvāḷḷu	The neighbours.
vāḍu (vāḍi-)	He, that man.
vāḍi gen.	His.
vāḍiki dat.	To him.
vāḍicēta	By him.

vāḍini/vāṇṇi	acc.	Him.
vāḍū		He and.
vāḍuka bhāṣa (vāḍuka bhāṣa-)	N. cpd.	Colloquial language (lit. customary language).
vāḍukabhāṣāvādulu		The proponents of the colloquial language.
vāṇī (vāṇī-)	N.	A Kashmir shawl.
vāṇṇi see under vāḍu		
vādaṃ (vādaṃ-, vādāni-)	N. [Skt.]	Argument, dispute.
vādi (vādi-)	N.	A proponent, one who argues.
vādulu	pl.	Proponents.
ativādi		Extremist.
mitavādi		A moderate.
vādis-(vādiṃc-)	V.	To argue.
vādiṃci	past pp.	Having argued.
vāna (vāna-)	N.	Rain.
vāna-kurus-	V.	To rain.
vāraṃ (vāraṃ-, vārāni-)	N. [Skt.]	A week.
vāraṃ rōjulu		A week's duration (lit. days of a week).
vāru (vāri-)	Pron.	They, those persons, he (polite).
vāritō		With them.
vārini	acc.	Them.
vāripaṭla		Towards them, for them.
vārilōṃci		From them.
vārta (vārta-)	N. [Skt.]	News.
vārtalu	pl.	News.

vāḷḷu (vāḷḷa-)	Pron.	They (men and women).
vāḷḷa	gen.	Their.
vāḷḷaku	dat.	To them.
vāḷḷaṃtā		All of them, all those (people)
vāḷḷalō	loc.	Among them.
vāḷḷū		Those people and.
~~vārta (vārta-)~~	~~N. [Skt.]~~	~~News.~~
~~vārtalu~~	~~pl.~~	~~News.~~
vikāsaṃ (vikāsaṃ-, vikāsāni-) N. [Skt.]		Development, expansion, opening.
vikāsālu	pl.	Developments.
samājavikāsa udyamaṃ		Community development program.
vikēṃdrīkaraṇaṃ (vikēṃdrīkaraṇaṃ-, vikēṃdrīkaraṇāni-) N. [Skt.]		Decentralization.
vikēṃdrīkaris- (vikēṃdrīkariṃc-) V.		To decentralize.
vikēṃdrīkariṃcina		(Which) are decentralized.
vigrahaṃ (vigrahaṃ-, vigrahāni-) N.[Skt.]		Idol, image.
vigrahamunu	acc.	The idol, the image.
vigrahālu	pl.	The idols, images.
vicāraṃ (vicāraṃ-, vicārāni-) N.[Skt.]		Worry, thought.
vicāris- (vicāriṃc-) V.		To inquire, to consult.
vijayaṃ (vijayaṃ-, vijayāni-) N. [Skt.]		Success, victory.
vijayāniki	dat.	For the success.

viḍi	Adj.	Separate, unattached.
viḍidi (viḍidi-)	N.	A lodging, residence.
viḍidiki	dat.	For residence.
Viṇ	see under vin	
vidhaṃ (vidhaṃ-, vidhāni-)	N. [Skt.]	Kind, sort, manner.
vidhamaina		Kind of.
vidhaṃgā	Adv.	In (the) way.
vidhānaṃ (vidhānaṃ-, vidhānāni-)	N. [Skt.]	A proposition, an ordinance, method.
vidhānānnē	acc.	Just the method.
Vidhāni-	see vidhaṃ	
vidyārthi (vidyārthi-)	N. [Skt.]	A student (male).
vidyārthini (vidyārthini-)	N.	A lady student.
vidyārthulu	pl.	Students.
vin (vin-, viṇ-, vin-)	V.	To hear, to listen.
vinagāvinagā	iter.	As (one) kept on hearing.
vinaḍu		(He) won't listen.
vinavaccu		(One) may listen.
vināli		(One) should listen.
vinu		Listen!
vinēvāḍu		(He) would have listened to.
vinna		(Which) is heard.
vinnatarvāta		After having heard.
vinnāḍu		(He) listened.
viṃṭūḍu		(He) will listen.
viṃṭūḍā		Would (he) listen?
viṃṭām(u)		We will hear.

viṇṭuṇḍi		(She/it) listens to.
viṇṭū	pres. pp.	Listening.
viṇṭē		If (one) hears.
viṇdāṃ		Let (us) listen to.
viniyōgis- (viniyōgiṃc-) V. [Skt.]		To utilize.
viniyōgiṃcaṭaṃ (viniyōgiṃcaṭaṃ-, viniyōgiṃcaṭāni-)	gerund	The utilization of.
viplavaṃ (viplavaṃ-, viplavāni-) N. [Skt.]		A revolution, national calamity.
viplavālu	pl.	Calamities.
viplavātmakam-aina		(Which) is revolutionary (lit. (which) has the characteristic of revolution).
vibhakti (vibhakti-) N. [Skt.]		A (grammatical) case.
vibhaktulu	pl.	Cases.
vimarša (vimarša-) N. [Skt.]		Criticism, scrutiny.
vimaršalu	pl.	Criticisms.
vimaršalaku	dat.	To criticisms.
vimaršis- (vimaršiṃc-) V.		To investigate, to criticize.
vimaršistunnāru		(They) are criticizing.
Virag- see Virugu		
virāḷaṃ (virāḷaṃ-, virāḷāni-) N.		Tax.
virāḷālu	pl.	Taxes.
virāḷāla	gen.	Of the taxes.
virugu (virig-, virugu-, virag-) V.		To be broken.
virigina	past pp.	(Which) is broken.

viruddhaṃ-aina	(Which) is contradictory.
viluva (viluva-) N.	Price, cost, value.
vivēkaṃ (vivēkaṃ-, vivēkāni-) N.[Skt.]	Wisdom, discretion.
viśālaṃ-aina	(Which) is spacious.
viśiṣṭata (viśiṣṭata-) N. [Skt.]	Uniqueness.
viśēṣaṃ (viśēṣaṃ-, viśēṣāni-) N. [Skt.]	Speciality, remarkable thing, news.
ēṃ viśēṣaṃ	What is the news?
viśēṣata (viśēṣata-) N. [Skt.]	Characteristic feature.
viśēṣatē	Indeed the characteristic feature.
viśēṣāni- see viśēṣaṃ	
viśvajanīnaṃ N.	Universality.
viśvāsaṃ (viśvāsaṃ-, visvāsāni-) N.[Skt.]	Belief, confidence.
viṣayaṃ (viṣayaṃ-, viṣayāni-) N. [Skt.]	Matter, thing.
viṣayamaṃtā	All the matter.
viṣayamē	The matter indeed.
viṣayānni acc.	The matter.
viṣayaṃmaṭuku	As for (the) matter.
viṣkaṃbhaṃ (viṣkaṃbhaṃ-, viṣkaṃbhāni-) N. [Skt.]	An interlude.

viṣṇu (viṣnu-)	N.	Name of a God.
viṣṇukṣētraṃ		A place of pilgrimage dedicated to Viṣṇu.
visugu (visugu-)	N.	Disgust.
visugu-kon-	V.	To get disgusted onself.
visukkoni	past pp.	Having gotten disgusted.
visuggā	Adv.	With disgust.
visugu-puṭṭ-	V.	To get disgusted.
visuguputṭiṃdi		(One) got disgusted.
vīc (vīc-, vīs-, vīc-)	V.	To blow (as wind).
vīstē		If (something) blows.
vīstōṃdi/ vīstuṃdi		(It) blows.
vīṭi	see under ivi	
vīḍu (vīḍi-)	Pron.	This man, this one (masc).
vīpu (vīpu-)	N.	The back.
vīru (vīri-)	Pron.	These persons (male and female), this person (pol.
vīrēnā		Is this the porson, (man or woman)?
vīlu (vīlu-)	N.	Possibility, scope.
vīlainaṃtavaraku		As far as (something) is possible.
vīḷḷu (vīḷḷa-)	Pron. pl.	These persons (male or femal
vīḷḷū	N.	And those people.

300

vīs – see under vīc	
vṛddhi (vṛddhi-) N. [Skt.]	Progress, prosperity.
vṛddhi-ceṃd- V.	To progress (lit. to attain progress).
vṛddhiceṃdutunna	(which) is progressing.
voḍalpu (voḍalpu-) N.	Breadth.
voḍalp-āṭi Adj.	Broad.
veṃṭanē Adv.	Immediately.
veṃḍi (veṃḍi-) N.	Silver.
Venaka see venu	
venaka (venaka-) N.	The back side, the rear.
venakki dat.	Towards the back side.
venakātala	Behind.
venuk-aṃja	A back step, retracing.
venukaṃja-vēs- V.	To withdraw, to hesitate.
venu/venaka	After, behind.
venuveṃṭanē	Immediately after, immediately behind
Venuk- see under venaka	
venagulāṭa (venagulāṭa-) N.	Quarrel, fight.
venagulāṭa celarēgi	The quarrel having broken out.
vennu N.	The back.
vennemuka (vennemuka-) N.	The back-bone, spine.
cf. emuka	
veyyi/vēyi (veyyi-/vēyi-) N. num.	Thousand.

velibucc- (velibucc-, velibuccu-, velibucc-) V.	To reveal, to express.
velibuccutunnāyi	They are expressing.
velugu (velugu-) N.	Light, brightness.
velugulō loc.	In the light.
velugulōnō	Either/or in light.
velugō	Either/or (it is), light.
velupala Po.P.	Outside.
veḷḷ (veḷḷ-, veḷ-, veḷḷ-) V.	To go.
veḷḷakaṃḍi	Don't go (pl./polite).
veḷḷaku	Don't go.
veḷḷagā	As (one) is going.
veḷḷa-goṭṭ-	To send (one) out.
veḷḷagoṭṭāḍu	(He) sent out.
veḷḷaṭaṃ (veḷḷaṭaṃ-, veḷḷaṭāni-) gerund	Going.
veḷḷaṭāniki dat.	For going.
veḷḷaṃḍi	Go! (pl./polite).
veḷḷaniccānu	(I) let (one) go.
veḷḷanu	(I) will not go.
veḷḷam(u)	(We) don't go.
veḷḷalēka veḷḷalēka	Not being able to leave, reluctant to leave.
veḷḷalēdu	(One) did not go.
veḷḷavaccu	(One) may go.
veḷḷavalisiṃḍi/veḷḷālisimdi	(One) ought to have gone.
veḷḷāli	Must go.
veḷḷi past pp.	Having gone.

veḷḷi(v)uṇḍunu	(It) would have gone (lit. having gone it would be).
veḷḷinā	Even though (one) goes.
veḷḷiṃdi	(She/it) went.
veḷḷi-pō	Go away.
veḷḷipōyāḍu	(He) went away.
veḷḷāḍu	(He) went.
veḷḷāṃ(u)	(We) went.
veḷḷārō	Whether (they) have gone.
veḷḷēsariki	By the time (one) went.
veḷtāḍu	(He) goes.
veḷtuṃdi	(She/it) goes.
veḷtunnāṃ	(We) are going.
veḷtunnāraṃḍi	(You) are going, sir.
veḷtē	If (one) goes.
veḷdāṃ	Let (us) go.

Vēddaṃ } see under vēs
Vēy- }
vēyi see under veyyi

vēṣaṃ (vēṣaṃ-, vēṣāni-) N. [Skt.]	Costume.

vēs (vēs-, vēs-, vēy-) V.	To throw, to put, to place;
vēśāḍu	(He) threw.
(aḍugu) vēśāḍu	(He) placed (steps).
vēddāṃ	Let (us) throw or put.
vēsu-kon-	To wear (as a garment).
vēsukonna	(Who) was wearing.
vēstōṃdi	(It) places.
muṃdaṃja vēs-	To proceed ahead, to progress.

venakaṇja vēs-	To retreat, to withdraw.
vēyalēdu	(One) did not put.
vēḷa (vēḷa-) N. [Skt.]	Time, period.
vēḷō	Just at the time.
vaipu (vaipu-) N.	Side, direction.
vaipulu pl.	Sides.
(anni) vaipulanuṇci abl.	From (all) sides.
Vēṭu see ēṭu	
vyakti (vyakti-) N. [Skt.]	An individual, a person.
vyaktiki dat.	To an individual.
vyavasāyaṃ (vyavasāyaṃ-, vyavasāyāni-) N. [Skt.]	Agriculture, cultivation, effort.
vyavasāyaṃ-çēs- V.	To cultivate, to put forth effort.
vyavasāya raṃgaṃ	Field of agriculture.
vyavastha (vyavastha-) N. [Skt.]	Organization, institution.
vyavasthanu acc.	The organization.
(rājakīya) vyavasthanu	The political machinery.
vyavasthaku dat.	To the organization.
vyavasthalu pl.	Institutions.
vyavasthalanu acc.	The institutions.
vyavahāraṃ (vyavahāraṃ-, vyavahārāni-) N. [Skt.]	An affair, business.
vyavahāraṃgā Adv.	As the business.
vyavahāraṃlō loc.	In the affair.

vrāy see under rāy-	
vrās same as rās	
Śakti (Śakti-) N. [Skt.]	Strength, power.
sva-śakti	One's own power.
Śatābdaṃ (Śatābdaṃ-, Śatābdāni-) (Śata + abdaṃ) N. [Skt.]	A hundred years, a century.
Śatābdālu pl.	Centuries.
Śatābdālugā	For centuries (since centuries).
Śarabhayya (Śarabhayya-) N.	Name of a man.
Śarma (Śarma-) N.	Name of a man.
Śarmagāru	Mr. Sharma!
cf. gāru	
Śarmagārā	Is it Mr. Sharma?
Śādnagar (Śādnagar-) N.	Name of a town.
Śāṃti (Śāṃti-) N. [Skt.]	Peace.
Śāṃti-yutaṃ-gā Adv.	Peacefully (lit. with peace).
Śāsanaṃ (Śāsanaṃ-, Śāsanāni-) N.[Skt.]	Legislation, a command: an inscription.
Śāsana sabha	Legislative assembly.
Śāsana sabhyulu	Members of legislature.
cf. sabha	

Śāsanālu	pl.	Legislations.
Śāsanālaku	dat.	To the legislations.
Śāstraṃ (Śāstraṃ-, Śāstrāni-)	N. [Skt.]	A science, art.
Śāstrajñuḍu		Scientist, learned man, scholar (one who knows a science).
Śāstrajñulu	pl.	Learned men, scholars.
Śidhilaṃ/Śithilaṃ	N. [Skt.]	Ruin.
Śidhilamaina		That(Which) is ruined.
Śivuḍu (Śivuḍi-)	N. [Skt.]	Name of a God.
Śaivuḍu (Śaivuḍi-)	N.	A worshipper of Śiva, one belonging to Śaiva sect.
Śaivulu	pl.	Members of the Saiva sect.
Śaivulalō	loc.	Among the Saivites.
Śīlaṃ (Śīlaṃ-, Śīlāni-)	N. [Skt.]	Good conduct, behaviour.
Śīlānni	acc.	The good conduct.
Śuddhaṃ	N.	Purity.
Śuddham-aina		(Which) is pure.
Śubhacinhaṃ (Śubhacinhaṃ-, Śubhacinhāni-)	N. [Skt.]	An auspicious sign, a favourable omen.
Śubhraṃ	N.	Cleanliness.
Śubhraṃgā		Cleanly.
Śaivulu	see under Śivuḍu	

śrāvyaṃ N. [Skt.]	Melodiousness (lit. suitability for hearing).
śrāvyaṃgā adv.	Melodiously.
śrī	Used as an honorific prefix with names of men (equivalent to Mr.).
śrēṇi (śrēṇi-) N. [Skt.]	A row, rank.
agraśrēṇi	Top rank, foremost row.
śrēyassu (śrēyassu-) N. [Skt.]	Welfare, prosperity.
śrēyassuku dat.	For the welfare.
ṣarṭu (ṣarṭu-) N. [Eng.]	A shirt.
ṣāpu (ṣāpu-) N. [Eng.]	A shop.
ṣāpulō loc.	In the shop.
sagaṃ (sagaṃ-, sagāni-) N.	Half.
saṃkalpaṃ (saṃkalpaṃ-, saṃkalpāni-) N. [Skt.]	Determination, resolution.
saṃkalpaśakti cpd. cf. śakti	Strength of determination.
saṃkucitaṃ N. [Skt.]	Narrowness.
saṃkucitaṃ-aina	Which is narrow.
saṃkhya (saṃkhya-) N. [Skt.]	A number.
alpa saṃkhyākulu	Persons belonging to minority groups.

saṃgavijayaṃ (saṃgavijayaṃ-, saṃgavijayāni-) N.	The title of a book (lit. the victory of Saṃga).
saṃgītaṃ (saṃgītaṃ-, saṃgītāni-) N. [Skt.]	Music.
saṃgītaṃ māṣṭaru	Music teacher.
cf. māṣṭaru	
saṃghaṭana (saṃghaṭana-) N. [Skt.]	Occurrence, happening.
saṃgharṣaṇa (saṃgharṣaṇa-) N. [Skt.]	Struggle, friction.
saṃgharṣaṇalu pl.	Struggles.
cf. gharṣaṇa	
sad-viniyōgaṃ (sadviniyōgaṃ-, sadviniyōgāni-) N. [Skt.]	Proper use, proper utilization.
sadviniyōgaṃ-cēs- V.	To utilize properly.
sadviniyōgaṃ cēyaṇḍi	(You pl.) utilize (it) properly.
saṃ-tṛpti (saṃtṛpti-) N. [Skt.]	Satisfaction.
saṃtṛptini acc.	The satisfaction.
saṃtōṣaṃ (saṃtōṣaṃ-, saṃtōṣāni-) N. [Skt.]	Pleasure, delight.
saṃtōṣa-paḍ V.	To rejoice.
saṃtōṣaṃgā Adv.	With pleasure, happily.
saṃtōṣis- (saṃtōṣiṃc-) V.	To be happy.
saṃtōṣiṃcānu	(I) was happy.

saṃdu (saṃdu-) N.	A lane, alley.
saṃdu ċivarna	At the end of a lane.
saṃdulō , loc.	In the lane.
saṃdhi (saṃdhi-) N. [Skt.]	Sandhi, euphony, morphophonemics.
saṃdhulu pl.	Sandhis.
saṃdēhaṃ (saṃdēhaṃ-, saṃdēhāni-) N.[Skt.]	Doubt.
sanna adj.	Thin, tender.
sannagil (sannagil-, sannagilu-, sannagil-) V.	To become weak, to pine away.
sannagili past pp.	Having become weak.
saplay-āphīsu (saplayāphīsu-) N.[Eng.]	Supply-office (office of supplies).
sabha (sabh[illegible]-) N. [Skt.]	An association, academy, assembly.
sabhyuḍu (sabhyuḍi-) N.	A member of an assembly, a good man.
sabhyulu pl.	Members.
sabhyulaku dat.	To the members.
samagūrci (Past pp. of samagūrc-)	Having accomplished, having provided.
samasi-pō- V.	Be destroyed, be perished.
samājaṃ (samājaṃ-, samājāni-) N. [Skt.]	Society.
samājāniki dat.	To the society.
samājānni acc.	The society.

samājaṃlō	loc.	In the society.
samāja vikāsaṃ		Social development.
sāmājika	Adj.	Social.
samiti (samiti-) N. [Skt.]		A committee.
samitiki	dat.	To the committee.
samitulu	pl.	Committees.
samitulanu	acc.	The committees.
samudraṃ (samudraṃ-, samudrāni-) N. [Skt.]		Sea.
samudraṃlōki		Into the sea.
saṃpādakīyaṃ (saṃpādakīyaṃ-, saṃpādakīyāni-) N. [Skt.]		Editorial.
saṃpādis- (saṃpādiṃc-) V. [Skt.]		To earn.
saṃpādiṃcu-kon-		To earn for oneself.
saṃpādiṃcukonē		(By which, one) earns.
saṃbaṃdhaṃ (saṃbaṃdhaṃ-, saṃbaṃdhāni-) N. [Skt.]		Relationship, affinity.
saṃbaṃdhis- (saṃbaṃdhiṃc-)		To be related.
saṃbaṃdhiṃcinadi		That which is related.
saṃbaṃdhiṃciṃdi		(It) is related.
saṃbhāṣaṇa (saṃbhāṣaṇa-) N. [Skt.]		Conversation.
saṃvatsaraṃ (saṃvatsaraṃ-, saṃvatsarāni-) N. [Skt.]		A year. Conversation.

saṃvatsar(a)ādināḍu		New Year's day.
saṃvatsarālu	pl.	Years.
saṃvatsarāla	gen.	Of years.
saṃvatsarālanuṇci	abl.	Since (so many) years.
saṃsāraṃ (saṃsāraṃ-, saṃsārāni-)	N.[Skt.]	A family.
saṃskṛtaṃ (saṃskṛtaṃ-, saṃskṛtāni-)	N. [Skt.]	Sanskrit.
saṃskṛta-paṇḍitulu		Sanskrit scholars.
cf. paṇḍituḍu		
saṃskṛta-bhāṣa		The Sanskrit language.
cf. bhāṣa		
saṃskṛtabhāṣatō		With the Sanskrit language.
saṃskṛtabhāṣā pāṇḍityaṃ		Scholarship in the Sanskrit language.
saṃskṛtam(u)nuṇci	abl.	From Sanskrit.
sarāsari	Adv.	Straight ahead.
sari-ki	Po.P.	By the time.
sari(g)gā	Adv.	Properly, well.
sarē		All right.
sardu-kon-/-kō-	V.	To move oneself.
sardukoni	past pp.	Having moved (themselves).
sarvatō-mukham-aina		~~That~~ (Which) is all-rounded (lit. with face on all sid

sarvīsu (sarvīs(u)-) N. [Eng.]	Service.
sarvīsē	Service (emphatic).
salasalā (onom.) Adv.	Expression indicating the boiling of liquids (boiling with bubbles).
savaris- (savariṃc-) V.	To adjust.
savariṃcu-kon-/-kō- V.	To accommodate.
savariṃcukōvaccu(nu)	(One) may accommodate.
sahajaṃ N. [Skt.]	Nature, habit.
sahajamē	Indeed natural.
sahāyaṃ (sahāyaṃ-, sahāyāni-) N. [Skt.]	Help, assistance.
sahāya-paḍ- V.	To help, to be of help.
sahāyapaḍutōṃdi	(It) helps, (it) is helping.
sāgu (sāg-, sāgu-, sāg-) V.	To go on, proceed.
sāgis- (sāgiṃc-) V.	To carry on, to accomplish.
(payanaṃ) sāgiṃciṃdi	(She) made (a trip).
sāgi-pō-	To go on.
sāgipōvāli	(One) must go on.
sāṃkaryaṃ (sāṃkaryaṃ-, sāṃkaryāni-) N. [Skt.]	Corruption (lit. mixing up).
sādhis- (sādhiṃc-) V. [Skt.]	To achieve.
sādhiṃcaṭaṃ (sādhiṃcaṭaṃ-, sādhiṃcaṭāni-) gerund	The achieving of.
sādhyaṃ N.	Possibility, capability.
sādhyam-ain(a)-aṃta	As far as possible (lit. that much which is possible).

sāmarthyaṃ (sāmarthyaṃ-, sāmarthyāni-) N. [Skt.]	Ability.
sāmarthyānni acc.	The ability.
sāmājika see under samājaṃ	
sāmānyaṃ (N. [Skt.]	Ordinary (thing).
sāmānyaṃgā Adv.	Ordinarily, generally.
sāyaṃkālaṃ (sāyaṃkālaṃ-, sāyaṃkālāni-) N. [Skt.]	Evening.
sāyaṃkālamō	Already in the evening, in the evening itself.
sāyilāpāyilāgā Adv.	With familiarity.
sāri (sāri-) N.	Time (number of times).
Ī/sāri	Now (this time).
sārlu pl.	Times.
ennō sārlu	Many times.
sāhityaṃ (sāhityaṃ-, sāhityāni-) N.[Skt.]	Literature.
sāhitya pariṣattu	Literary academy.
cf. pariṣattu	
sigaroṭṭu (sigaroṭṭu-) N. [Eng.]	Cigarette.
sigaroṭlu pl.	Cigarettes.
sijaru-pākeṭṭu (sijarupākeṭṭu-) N. [Eng.]	A packet of scissors brand of cigarettes..
siddhis- (siddhiṃce-) V. [Skt.]	To accomplish.
siddhiṃcukonaṭaṃ (siddhiṃcukonaṭaṃ-, siddhiṃcukonaṭāni-) gerund	The accomplishing of.

siddhiṃcukonnāṃ	(We) have accomplished for ourselves.
sinimā (sinimā-) N. [Eng.]	A movie, a movie theatre.
(prēma) sinimāku dat.	To the ('Prema') theatre.
siphārsu (siphārsu-) N. [Hin.]	Recommendation.
siphārsulu pl.	Recommendations.
siphārsulalō loc.	In the recommendations.
silku (silku-) N. [Eng.]	Silk.
silku jākeṭṭu	A silk blouse.
silkusūṭu	A silk suit.
sītammavāru (sītammavāri-) N.	Lady Sita, wife of Rama.
(sita + amma + vāru)	
sītārāmulu (sitārāmula-) N.	Sita and Rama.
sukhaṃ (sukhaṃ-, sukhāni-) N. [Skt.]	Happiness.
sukha-paḍ- V.	To be happy.
sukhapaḍēvāḷḷu	(You pl.) would have been happy.
sukhānni acc.	The happiness.
sunnaṃ (sunnaṃ-, sunnāni-) N.	Lime (carbonate of lime).
sunnaṃ-pūs-~~rāy-~~ V.	To white-wash.
sunnaṃpūsi past pp.	Having white-washed.
sumāru Adv. [Hin.]	Nearly, approximately.

sulabhaṃ (sulabhaṃ-, sulabhāni-)	N. [Skt.]	Easy (thing).
sulabham(u)gā	Adv.	Easily.
suspaṣṭaṃ-cēs-	V.	To make clear.
suspaṣṭam cēśāṃ		(We) made (something) clear.
sūṭi (sūṭi-)	N.	An aim.
sūṭigā	Adv.	Straight (lit. with the aim).
sūṭu (sūṭu-)	N. [Eng.]	A suit (of clothes).
sūtraṃ (sūtraṃ-, sūtrāni-)	N. [Eng.]	A principle, an aphorism.
sūtrānn(i)ē	acc.	The principles (emphatic).
sūparsīḍ-cēs-	V. [Eng.]	To supersede.
sūparsīḍcēyagala		(Which) can supersede.
selavu (selavu-)	N.	Vacation, a holiday.
selavalu	pl.	Holidays.
selavalalō	loc.	During the vacation.
sēpu (sēpu-, sēpaṭi-)	N.	Time, duration.
(koṃceṃ) sēpaṭilō	loc.	In a little while.
gaṇṭa-sēpu		An hour's duration.
sēru (sēru-)	N.	A seer (a measure).
sēva (sēva-)	N. [Skt.]	Service.
sēva-cēs-~~cēy-~~	V.	To serve.

sēvacēyaṭaṃ (sēvacēyaṭaṃ-, sēvacēyaṭāni-) gerund	Serving (doing service).
saikilu (saikilu-) N. [Eng.]	A bicycle.
saikilunīṃci = saikilu-mīdanuṃci	From the bicycle.
saitaṃ Adv.	Even, also.
sogasu (sogasu-) N.	Beauty.
sogas-aina	Beautiful.
sogasainadi	A beautiful thing.
sōṣalisṭu (sōṣalisṭu-) N. [Eng.]	A socialist.
sōṣalisṭu samājaṃ	A socialist society.
saukhyāvahaṃ N. [Skt.]	Full of happiness (lit. carrying happiness).
sauṃdaryaṃ (sauṃdaryaṃ-, sauṃdaryāni-) N. [Skt.]	Beauty.
sauṃdaryamayaṃ	Full of beauty.
skūlu (skūlu-) N. [Eng.]	School.
sṭēṣanu (stēṣanu-) N. [Eng.]	A station (e.g. rail-road station).
stēṣanuku dat.	To the station.
sthalaṃ (sthalaṃ-, sthalāni-) N. [Skt.]	Place.
sthānaṃ (sthānaṃ-, sthānāni-) N. [Skt.]	Place, position.
sthānam-unnā	Even though there is a plac

sthāyi (sthāyi-) N. [Skt.]	Level, pitch.
(okō) sthāyilō loc.	In the same pitch.
sthāyulu pl.	Levels.
(anni) sthāyullōnū	At all levels.
sthiti (sthiti-) N. [Skt.]	Situation, state.
sthira-paḍ- V. [Skt.]	To be fixed, be established.
sthirapaḍḍadi	(It) has been established.
sthiram-ay	Having been established.
snānaṃ (snānaṃ-, snānāni-) N. [Skt.]	A bath.
snānaṃ-āḍu- V.	To bathe, to take a bath.
snānamāḍani	(In which, one) had not bathed
snēhituḍu (snēhituḍi-) N. [Skt.]	A friend.
snēhituṇṇi acc.	The friend.
snēhitulu pl.	Friends.
snēhitula-paṭla	For friends.
snēhitulapaikaṃṭē	Than on the friends.
sphurad-rūpi (sphuradrūpi-) N. [Skt.]	A handsome person.
svataṃtraṃ N. [Skt.]	Independence.
svūtaṃtryaṃ (svātaṃtryaṃ-, svātaṃtryāni-) N. [Skt.]	Inddependence.
svātaṃtryaṃtō-pāṭu	Along with independence.
svātaṃtryānni acc.	The independence.
svabhāvaṃ (svabhāvaṃ-, svabhāvāni-) N. [Skt.]	(One's) nature, natural sta

svabhāvānni acc.	The nature.
svayaṃ Adj. [Skt.]	One's own, self.
svayaṃkṛṣdvārā	Through one's own efforts
sva-rājyaṃ	Self-rule.
[illegible]	[illegible]
svargaṃ (svargaṃ-, svargāni-) N. [Skt.]	Heaven.
sva-śaktini acc.	One's own strength.
svātaṃtryaṃ see under svataṃtraṃ	
hakku (hakku-) N. [Hin.]	A lawful right, privilege.
(v)ōṭuhakku	A right to vote.
haddu (haddu-) N. [Hin.]	A limit.
haddulu Pl.	Limits.
haddulu-mīrina	Uncontrollable (which have transgressed the limits).
harṣaṃ (harṣaṃ-, harṣāni-) N. [Skt.]	Joy, gladness.
harṣānni acc.	Joy.
hālu (hālu-) N. [Eng.]	A hall.
hāl-lō loc.	In the hall.
hiṃsa (hiṃsa-) N. [Skt.]	Violence, injury, torture.

hiṃsāyuta Adj.	Violent (lit. accompanied by violence).
hṛdayaṃ (hṛdayaṃ-, hṛdayāni-) N. [Skt.]	Heart.
heccaris- (heccariṃc-) V.	To warn, to give precaution.
heccaristunnāḍu	(He) is warning.

CAL

NOV 1 1967